

ULU ÂRİF ÇELEBİ
DÎVÂNI

Tenkitli Metin ve Tercüme

ULU ÂRİF ÇELEBİ
DÎVÂNİ

Dr. İbrahim KUNT
Dr. Mehmet VANLIOĞLU

Kültür Yayınları No: xxx

Koordinatör
Dr. Mücahit Sami Küçükığlı

Editör
Muhammet Ali Orak

Yazarlar
Dr. İbrahim KUNT
Dr. Mehmet VANLIOğLU

ISBN
XXXXXXXXXXXX

Ön Hazırlık
Ahmet Yasin Candan

Baskı
Erman Ofset
+90.332. 342 01 55

Yapım

Konya Kültür A.Ş.
www.konyakultur.com
+90. 332. 352 81 11

KONYA – Ağustos 2013

Önsöz

Ulu Ârif Çelebi, babası Sultan Veled ve büyükbabası Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî gibi hassas ve ince rûhunu manzûmelerinde terennüm ettiren büyük bir vefî, güçlü bir şâirdir. O da diğer birçok Allah dostu gibi hislerine şiirlerini tercüman etmiştir.

Elinizdeki çalışma, Mevlevîlik tarihinin en önemli simalarından biri olan Ulu Ârif Çelebi'nin hayatı ile Dîvânı'nın üç farklı yazma nüshası incelenerek oluşturulan metniyle bu metnin tercümesini ihtiva etmektedir. Bu eser, hazırlanması uzun yıllar süren, çeşitli zorluklarla dolu bir emeğin ürünüdür. Zira yüzyıllarca önce yazılmış, yer yer yıpranmış ve silinmiş manzûmelerin harf harf, nokta nokta, kelime kelime birbirleriyle karşılaştırılması ve Türkçeye türcüme edilmesi, sözle anlatılması kolay olmayan bir sabır ve emek gerektirmektedir.

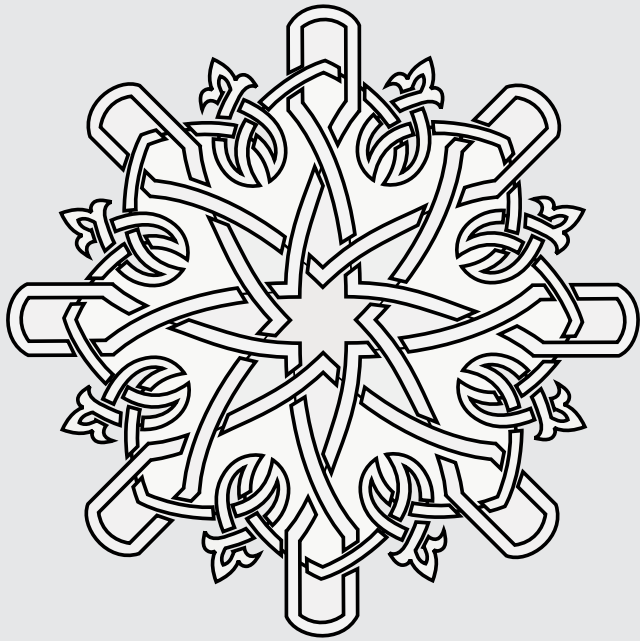
Feridun Nafiz Uzluk, "Ulu Ârif Çelebi'nin Rubâîleri" isimli eseri 1949 yılında İstanbul'da yayımlayarak bizleri Ulu Ârif Çelebi'nin rubâîleriyle tanıştırmıştı ama gazelleri bu çalışmaya kadar tercüme edilmemişti. Mehmet Vanlıoğlu'nun hazırlayıp 1991'de Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde tamamladığı doktora tez çalışmasında da Dîvân'daki şiirlerin tercüme bulunmuyordu. Elinizdeki bu çalışmayla, bu eksikler giderilmiş olmaktadır.

Bu Dîvân'ın yayımlanması konusundaki hassas düşünce ve tavırları dolayısıyla başta Konya Büyükşehir Belediye Başkanı Sayın Tahir Akyürek olmak üzere emeği geçen tüm Belediye çalışanlarına teşekkür ederiz.

Konya, 2013

Dr. İbrahim KUNT

Dr. Mehmet VANLIOĞLU

Tardim

Milia diossin pro ea platus molupta dio. Ehenis iunt.

Sed ulparci dolor aut untiae persped magnatus.

Sitatem et pa quo voluptios ea veri quossitio que inullor reiunion nonsect emporio eosandia voluptatur andis reris re nemod magniss itiorro digenimusam, conse volorem et que re ad quas imaxim inihil eum repudigni re inus re corest doluptae volupta ssitatio od eturit offic toempore labo. Pis et explatio volupta nis estin porestisti dolupis sum dolum est omnist, tes auta qui omnihit lita nossi blaborum atur ra quaturibeate volesequi omniass itibus.

Um et exceria quam dolupta tquat.

At harum dolo magnisin prate moloria quam hillene quatus sitiunt occus quia volest minime inimus eum verum laborec erferuptae voluptatem que es quati commo blam audae nem eostiis eate comnihi llamus in pa ipsamenis il mi, siti bea nieturiam vendae re ni dem quiam ende officat usdant ex ea consequ atetur assuntis dit por maxim et elitasitat ad eum niam, tem quiationse velenet earum alia dolum audandi gnient od et quatia doluptium rerum imiliqu iamusdae nobit, quist alia cus.

Erum consequam aut modipsum quo ex est, sint amus eiciis parupta nis dolorem aut ex eos reptatur? Tem res idipic temque sa et et aut volum es eius aboreperibea int eosa simenihit, odis voluptatus, consecate cores ius.

Sequas externam venet landunt vit aut ipsaperum quis essimi, nullores es moluptae nosti deles doluptam raectatur, conet voloruntes sum soluptae. Nam quati nonsequi que volorporento evene quae sequunti aliqui ut odi non cumquid emquaes dolo tem quis ad ma doluptam abore si restia nim dentiur si aut dolorro comnihi liquodis experro quae et fugia sit moluptat que cusa volutem corume debit et

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	7
TAKDİM	9
ULU ARİF ÇELEBİ'NİN HAYATI.....	13
A. DOĞUMU VE ÇOCUKLUK DÖNEMİ	13
B. AİLESİ VE ÇOCUKLARI.....	17
C. SEYAHATLERİ	18
D. MEVLEVÎLİKTEKİ YERİ	22
E. DİĞER TARİKATLARLA İLGİSİ	23
F. DÖNEMİNİN İLERİ GELENLERİYLE İLGİSİ	24
G. HALİFELERİ	29
H. ULU ÂRİF ÇELEBİ'NİN KARAKTERİ.....	30
I. ULU ÂRİF ÇELEBİ'NİN VEFÂTI.....	31
J. EDEBÎ KİŞİLİĞİ	34
K. ULU ÂRİF ÇELEBİ'NİN DÎVÂNI	34
L. ÖRNEK ALDIĞI VE ETKİLENDİĞİ KİŞİLER.....	35
ULU ÂRİF ÇELEBİ DÎVÂNI'NİN ŞEKİL BAKIMINDAN İNCELENMESİ.....	37
a. DÎVÂN'DA KULLANILAN VEZİNLER	37
b. GAZELLERDE BULUNAN KÂFİYE VE REDİF DÜZENİ.....	39
ULU ÂRİF ÇELEBİ DÎVÂNI'NİN MUHTEVÂ BAKIMINDAN İNCELENMESİ.....	41
a. DÎVÂN'DA İŞLENEN KONULAR	41
ULU ÂRİF ÇELEBİ DÎVÂNI'NDA DİNÎ KONULAR	43
ULU ARİF ÇELEBİ DÎVÂNI'NDA TASAVVUFÎ KONULAR	45
ULU ARİF ÇELEBİ'NİN ŞİİRLERİNDE AŞIRI GİBİ GÖRÜLEN SÖZLERİ HAKKINDA BAZI MÜLÂHAZALAR	47
ULU ÂRİF ÇELEBİ DÎVÂNI'NDA DİL VE ÜSLUP	49
DÎVÂN'DA KULLANILAN SANATLAR.....	51
ULU ARİF ÇELEBİ DÎVÂNI METNİ HAZIRLANIRKEN KARŞILAŞTIRILAN NÜSHALARIN TAVSİFLERİ	53
METNİN OLUŞTURULMASI VE TERCÜMESİNDE İZLENEN YOL.....	65
BİBLİYOGRAFYA	69
ULU ÂRİF ÇELEBİ DÎVÂNI	71
GAZELLER	73
RUBÂİLER	363

ULU ARIF ÇELEBİ'NİN HAYATI

A. DOĞUMU VE ÇOCUKLUK DÖNEMİ

Alim, mutasavvıf ve köklü bir aileye sahip olan Ulu Ârif Çelebi'nin babası Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin birinci hanımı Gevher Hatun'dan dünyaya gelen Muhammed Bahâuddîn Sultan Veled, dedesi Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, dedesinin babası ise Sultânü'l-ulemâ Bahâuddîn Veled'dir¹. Ulu Ârif Çelebi'nin annesi, Konyalı Şeyh Salahaddîn Zerkûb'un kızı Fâtıma Hatun'dur².

Mevlânâ ailesinin çocuğu olan Ârif Çelebi, hicrî 670 senesinin Zilkade ayının 8. günü, Milâdî 1272 yılının Haziran ayının 7. Salı gününde Konya'da dünyaya gelmiştir³.

O dönemde, Mevlânâ ve ailesinin hayatıyla ilgili olarak kaleme alınan en önemli kaynak durumundaki Menâkibu'l-Ârifin adlı eserde belirtildiğine göre, Sultan Veled'in, eşi Fâtıma Hatun'dan dünyaya gelen 10-12 kadar çocuğu ya ölü doğmuş, ya da bir yaşına gelmeden vefat etmişlerdir. Fâtıma Hatun'un tekrar hamile kaldığını öğrenen Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, gelinine bu hamileliğine dikkat etmesini öğütleyince, o da tehlikeli hareket ve durumlardan sakınarak bu çocuğu sağlıklı bir şekilde dünyaya getirmiştir⁴.

1 Sultan Veled, İbtidâ-nâme, Çev.: Abdûlbaki Gölpınarlı, I, Konya, 2001.

2 Ahmed Effâkî, Menâkibu'l-Ârifin, II, 827; Abdûlbaki Gölpınarlı, Mevlana'dan Sonra Mevlevîlik, 65, İstanbul, 1983.

3 Abdûlbaki Gölpınarlı, Mevlana'dan Sonra Mevlevîlik, 65.

4 Ahmed Effâkî, Menâkibu'l-Ârifin, II, 826-827.

Sultan Veled ve hanımı, çocukları yaşamadığı için bu çocuğun üstüne titremeye başlamışlar, dedesi Mevlânâ Celâleddîn de onun doğumunu haber alınca çok memnun olmuş, koşarak odaya girip Fâtıma Hatun'un başına altın saçmış, bebeği alarak gömleğine sarmış, verilebilecek bütün nur feyizlerini ve huzur sırlarını ona vermiştir. Ayrıca Mevlânâ'nın, bebeğin gömleğinin ucuna, o güne kadar sarrafların hiç görmediği güzellikte birkaç altın bağladığı da aktarılmaktadır⁵.

Ulu Ârif Çelebi'nin ismi hakkında Ahmed Eflâkî şöyle diyor: "Bir gün Ulu Mevlânâ Hazretleri, Sultan Veled'e: 'Bahâeddîn, ben bu çocukta yedi velînin⁶ nûrunu görüyorum. Yüce Allah, nurları ona yoldaş etmiştir. Şimdi onun adı Ferîdûn olsun. Bu, onun dedesinin (annesinin babası) adıdır. Fakat siz ona "Emîr Ârif" diye hitap ediniz. Babam da bana "Hüdâvendigâr" derdi, adımlı hiç söylemezdi. Ona lâkabımı, manevî bir armağan olarak verdim. Adını Celâleddîn Emîr Ârif şeklinde yazsınlar, dedi ve bu konuyla ilgili Farsça bir gazel söyledi⁷."

Kaynaklarda, Ulu Ârif Çelebi'nin çocukluğu ve gençliği hakkında menkıbelerden başka bir bilgi bulmak zordur. Menâkibu'l-Ârifîn'de anlatılan menkıbelerden bazıları şu şekildedir:

"Dedesi Mevlânâ Celâleddîn, torununun herşeyiyle ilgileniyordu. Bir gün Mevlânâ medresenin avlusunda etrafındakilere bilgi verirken, beşiğin içinde duran Ârif Çelebi'nin, annesi tarafından götürüldüğünü gördü. Çocuğu annesinden aldı ve üzerindeki örtüyü kaldırarak, "Ârif! Allah de!" dedi. Altı aylık olan çocuk, üç defa Allah dedi. Durumu gören Mevlânâ'nın dostları olayın dehşetine kapıldılar ve bir çoğu bayıldı. Daha sonra Mevlânâ: "Bu gündən sonra bizim Ârif'imiz tam bir şeyhtir ve baş olmaya lâyıktır. Beşikten mezara kadar olgunlaşacaktır" dedi.⁸

Yine Eflâkî şöyle anlatıyor: Bir gün Mevlana, Emir Ârif'in beşiğinin örtüsünü açınca, bebeğin ağzıyla emme hareketi yaptığını gördü. Mevlana mübarek dilini çıkartıp minik Ârif'in ağzına uzattı, o da bol bol emdikten sonra Mevlana, 'bütün bilgilerimi Emir Ârif'e bağışladım' diyerek onun büyük bir

5 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifîn, II, 827-828.

6 Burada bahsedilen yedi velî, Mevlânâ, Bahâ Veled, Seyyid Burhâneddîn, Şems-i Tebrîzî, Şeyh Salâhuddîn, Çelebi Hüsâmeddîn ve Sultan Veled olmalıdır.

7 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifîn, II, 828-829.

8 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifîn, II, 829-830.

insan olacağını etrafındakilere müjdeledi⁹.

Sultan Veled ve eşi Fâtıma Hatun'un, çocuklarının yaşaması konusundaki endişelerinin uzun süre devam ettiği, Menâkibu'l-Ârifin'de anlatılan aşağıdaki olaydan anlaşılmaktadır:

“Ârif Çelebi yedi aylıkken boynunda bir kan çıbanı çıkar. Çocuğa çok ızdırıp veren bu duruma dayanamayan babası Sultan Veled onu Mevlânâ'ya götürür ve ‘Emir Ârif gidiyor’ deyip ağlar. Mevlana basîret ve soğuk kanlılıkla ‘hayır, hayır, o çabuk gitmek için gelmedi’ deyip çıbanın üzerine kalemlerle çapraz olarak yedişer çizgi çizer ve üzerine ‘akıllıya bir işaret kâfidir’ diye yazar. Kısa bir süre sonra o çıbandeşilir ve çocuk rahat eder.¹⁰”

Bu yedi çizgi Mevlevîler arasındaki mistik çevrede Ulu Ârif Çelebi'nin yetmiş sene yaşayacağına yorumlanmıştır fakat Ulu Ârif Çelebi 49 yaşında vefat edince, $7 \times 7 = 49$ olarak anlamının daha doğru olduğu düşünülmüştür¹¹.

Ahmed Eflâkî'nin bir başka tespiti şu şekildedir: “Mevlana'nın ölümünden sonra son derece üzülen gelini Fâtıma Hatun çocuğunu ihmal etmiş, çocuk ise Musa Peygamber gibi annesinden başkasının sütünü kabul etmemiştir. Fâtıma Hatun bir gece Mevlana'yı rüyasında görür. Mevlana gelinine: “Niçin benim için bu kadar üzülyyorsun? Beni arıyorsan, ben Ârif'in beşiğindeyim. Beni orada ara. Benim nurlarım ve sırlarım onun üzerindedir.” der. Uykudan uyanan Fâtıma Hatun gider, Ârif Çelebi'nin beşiğine baş koyar ve onun müridi olur.¹²”

Menâkibu'l-Ârifin'de, Ulu Ârif Çelebi'nin çocukluğuyla ilgili kaydedilen menkıbelerden bazıları şu şekildedir:

Beş yaşında bir çocuk olan Ârif Çelebi, bir gün bir öküz kafası ip takmış olarak yerde sürüklerken, bu yaptığın nedir? diye sorulunca, ‘Bu, Emir Urkudî'nin başıdır’ diye cevap vermiştir. Emir Urkudî, Sivas'ta bir medrese yaptırmış, zengin, kibirli, Mevlevîliği inkar eden kötü tabiatlı biriydi. Üç gün sonra Emir Urkudî öldürüldü, evi barkı yağmalandı. O dönemde Ârif henüz beş yaşındaydı¹³.

Bir gün Emir Ârif, Mevlana'nın medresesine gelmiş, ferâcesini mihrâba atıp cenâze namazına durmuştu. Babası Sultan Veled, oğluna ‘ne yapıyorsun?’

9 Feridun Nâfiz Uzluk, Ulu Ârif Çelebi'nin Rubailerî, 17.

10 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifin, II, 836-837.

11 Feridun Nâfiz Uzluk, Ulu Ârif Çelebi'nin Rubailerî, 17.

12 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifin, II, 831-832.

13 Feridun Nâfiz Uzluk, Ulu Ârif Çelebi'nin Rubailerî, 19.

diye sorunca, ‘Şeyhim Çelebi Hüsâmeddîn’in namazını kılıyorum’ dedi. O günlerde Çelebi Hüsâmeddîn sapa sağlam, sağlığı yerinde, bahçesiyle uğraşıyordu. Ansızın hastalandı, hasta olarak şehre getirdiler. Dokuz gün sonra bu âlemden göçtü. Bu tür kerâmetler, iç dünyayı bilmek, sırları ortaya çıkarmak Emir Ârif’te son derecedeydi¹⁴.

Ulu Ârif Çelebi’nin müridi olan Ahmed Eflâkî, Ârif Çelebi’nin çocukluğunda çok güzel olduğunu, babası olan Sultan Veled’e layık bir evlat olduğunu, ona güzellikte ikinci Yusuf dendiğini nakledip ‘büyüdükçe yürüyüşünü ve hareketlerini Mevlana’ya çok benzetirlerdi’ demektedir. Sultan Veled’in oğlunu çok sevdiğini, yeni ay doğduğunda oğlunu yanına çağırıp Mevlana’nın bir gazelini okuduğunu ve oğluna ‘ruhların şeyhi’ dediğini de kaydetmektedir¹⁵.

Ediplerin sultanı Malatya’lı Salahaddîn şöyle söylemiştir: ‘Ârif altı yaşındayken benim önümde Kur’ân-ı Kerîm okurdu. Medresenin kapısından içeriye girdiğinde Sultan Veled ona saygıyla ayağa kalkar, ikram eder, mihrabında yer verirdi. Bir gün, ‘ne de olsa Ârif sizin oğlunuzdur, bir çocuğa bu kadar hürmet göstermek gerekmez, ulular bunu yapmamışlardır, bence biraz ayıp ediyorsunuz’ dedim. Sultan Veled şöyle buyurdu: ‘Yok, yok, öyle değil. Yanlış düşünme, halkın darılmasından vazgeç. Vallahi, Ârif medresenin kapısından girdiği an, babam Hz. Mevlana giriyor sanıyorum. Onun salınması, nazlı yürüyüşü, ölçülü hareketlerinin hepsi babamın tavırlarıdır. Delikanlıyken babamı hep bu sıfatta ve bu surette görürdüm. Semâ hareketleri de Mevlana’nın semâ hareketlerine benziyor. Ârif Mevlana’nın zamanında süt emerdi, eğer büyük olsaydı, çok gördüğü için bu hareketleri kazandı, derdim. Bu durum bizim Ârif’imizin zeki olmasından değildir, bu durum vehbîdir.¹⁶

Ulu Ârif Çelebi’nin öğrenim durumu, nerede ve nasıl tahsil gördüğü, kimlerden hangi ilimleri ne derecede okuduğu konusunda, biraz önce bahsedilen ve Menâkıbu’l-Ârifin’de bulunan kayıttan başka herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak Ulu Ârif Çelebi’nin şiirlerinde bulunan âyet, hadis ve Peygamber kıssalarına yaptığı telmihlerden, gazellerinde bulunan sanatlardan, Arapça bileşik ve cümlelerden iyi bir tahsil gördüğü, dönemindeki ilimleri öğrendiği düşünülebilir. Ayrıca bu bilgileri, içerisinde yaşadığı sosyal

14 Ahmed Eflâkî, Menâkıbu’l-Ârifin, II, 835.

15 Ahmed Eflâkî, Menâkıbu’l-Ârifin, II, 834.

16 Feridun Nâfiz Uzluç, Ulu Ârif Çelebi’nin Rubailer, 20.

çevreden edindiği, âlim ve mutasavvıf bir aileye mensup olması dolayısıyla bu bilgilere sahip olduğu da düşünülebilir.

A. AİLESİ VE ÇOCUKLARI

Ahmed Eflâkî'ye aktardığı kadarıyla, Ulu Ârif Çelebi'nin evlenmeye karar vermesi şu şekilde olmuştur: “Sultan Veled Hazretleri evlenmemi istiyordu ama ben razı olmuyordum, bekârlık ve özgürlük alemini seviyordum. Sonbaharın başlarındaki bir gün, bağda üzümmler yetişmiş, pekmez kaynatıyorlardı. Ben gece vakti dönerken, atımı arkadaşlarımdan hızlı sürdüm, bağların arasına girdim. Fahrünnisâ bölgesine geldiğimde birdenbire güzel yüzlü, rûhânî iki çocuk önüme çıktı. Biri sağ yanımdan, öbürü sol yanımdan gelerek elime iki deste gül verdiler. Onlara dikkatlice bakınca, ikisi birden kayboldu. Güller elimde kalmıştı, onları koynuma soktum. Mübarek türbeye gelip gördüklerimi ve bana verilen gülleri annem ile arkadaşlarıma anlattım. Hepsi sevindi. Sabah bu hayırlı haber babama söylendiğinde beni çağırıp, ‘müjdeler olsun, sana gayb aleminden iki çocuk verilecektir. Sözümü kabul edip evlenmen gerekir’ dedi. Derhal evlilikle ilgili işlere başlandı ve evlendim. Mevlana'nın inâyeti, babamın himmet ve meymeneti ile Allah bana iki oğul bağışladı. Babam, büyük oğluma Emir Âlim, küçüğüne ise Emir Âdil isimlerini koydu. Annem o gül destesini yıllarca sakladı, sevdiği hanımlara yaprak yaprak bağışladı. O güllerin tazeliği, rengi bozulmaz, kokularından aleme koku yayılırdı¹⁷.”

Ulu Ârif Çelebi, babası hayattayken onun isteği üzerine, Emir Kayser-i Tebrizî'nin kızı Devlet Hatun'la evlenmiştir. Bu hanımdan iki erkek, bir de kız çocuğu olmuştur. Dedeleri Sultan Veled tarafından erkek çocukların büyüğüne Bahâuddîn Emir Âlim, küçüğüne ise Muzaffereddîn Emir Âdil isimleri konulmuştur. Melike ismindeki kız çocuğu ise muhtemelen babasının ölümünden sonra dünyaya gelmiştir¹⁸.

Feridun Nâfiz Uzluk'un kaydına göre, Mevlana'nın torunlarının hepsi Ulu Ârif Çelebi'nin ikinci oğlu Muzaffereddîn Emir Âdil Çelebi'nin soyundan gelmektedirler¹⁹. Ulu Ârif Çelebi'nin oğullarından Emir Âlim Çelebi,

17 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifin, II, 842-843.

18 Abdülbaki Gölpınarlı, Mevlana'dan Sonra Mevlevîlik, 67.

19 Feridun Nâfiz Uzluk, Ulu Ârif Çelebi'nin Rubailer, 16.

Çelebilik makamına geçer geçmez bir seyahate çıkmış ve bir daha Konya'ya dönmemiştir. Emir Âdil Çelebi ise vekâlet yoluyla Çelebilik makamında bulunmuş ve 770/1368 tarihinde vefat etmiştir.

C. SEYAHATLERİ

Ulu Ârif Çelebi, çocuk denecek yaşta seyahat etmeye başlamış, kısa süren ömrünün önemli bir kısmını seyahatlerle geçirmiştir. Gittiği yerlerde halkla temas kurmuş, tasavvufî sohbetler yapmış, zâviyeler kurmuştur. Neredeyse bütün Anadolu'yu gezerek Lârende (Karaman), Beyşehir, Akşehir, Afyonkarahisar, Amasya, Niğde, Sivas, Tokat, Birgi, Denizli, Menteş, Alâiye (Alanya), Antakya, Bayburt, Erzurum'da bulunmuş, Anadolu dışında da Irak, Tebriz, Merend ve Sultaniye gibi yerlere seyahat etmiştir²⁰.

Ahmed Eflâkî de bu seyahatlerin büyük bir kısmına katılmış olmakla birlikte, Ulu Ârif Çelebi'nin seyahat güzergâhı, hangi şehirlere kaç defa ve hangi yıllarda gittiği gibi konularda bilgi vermemiştir.

Menâkıbu'l-Ârifin'de Ulu Ârif Çelebi'nin seyahatleri konusunda verilen bilgiler özetle şu şekildedir:

Ârif Çelebi Sivas'ta yapılan bir semâ meclisinden dönerken, yolda turnakları uzun, saç başı karışık ve dağınık birinin yol üstünde oturmuş olduğunu gördü. Bu adam, yanındaki yemek ve meyvelerin bir kısmını yiyor, bir kısmını oradan geçenlere atıyor ve saçma sapan sözler söylüyordu. Ârif Çelebi yanındakilere 'Bu kimdir?' diye sorunca, 'Alemlerin kutbu, Âdem'in sırrı, Erzurumlu hocadır' dediler. Sivas halkı bu adama çok inanıp güvenirmiş. Ulu Ârif Çelebi bu adama âlemin kutbu denildiğini işitince, velilik gayretinden kendini zaptedemeyip atından inerek o dağınık adama üç tokat vurup 'kalk, tasını tarağını topla' diye bağırmıştır. Sivas halkı bunu görünce ayaklanmış, Sivas rintleri kılıçlarını çekip Ârif Çelebi'nin üzerine yürümüşler, aralarına alıp tartaklamışlar. Çelebi'nin has müritlerinden olan Sivas valisinin oğlu Arap Noyan, olaya askerleriyle el koyarak durumu yatıştırmaya çalışır. Bu sırada Ahi Muhammed Dîvâne isimli akıllı bir kişi araya girip 'Bu zat, alemlerin sultanı Mevlânâ'nın torunudur, abdalların kutbudur. Size göre Erzurumlu Şeyh de Rum abdallarındandır. Çelebi, Erzurumlu Şeyh'e 'kalk, tasını tarağını

²⁰ Abdülbaki Gölpınarlı, Mevlânâ'dan Sonra Mevlevilik, 69.

topla' dedi. Bunların her ikisi de büyük insanlardır. Bize düşen işin sonunda ne olacağını uzaktan seyretmektir' diyerek halkı yatıştırmıştır. Ârif Çelebi de perişan bir halde Tokat'a gider. Erzurumlu Şeyh bu olaydan yedi gün sonra vefat eder. Ârif Çelebi tekrar Sivas'a gelince, Erzurumlu Şeyh'e inanan insanların bir çoğu Ârif Çelebi'ye mürit olmuşlardır. Ârif Çelebi Konya'ya dönünce, bu olayı duyan babası Sultan Veled, oğlu Ârif'e: " O sersem herife hangi elinle vurdun, göster de öpeyim" der ve devamla, 'bizim Ârif'in hiçbir kerameti ve menzili olmasa, bu olay onun için yeterlidir. Çünkü o serseriye tokat atmakla hem onu sapıklık aleminden kurtardı, hem de yolunu şaşırان halkı doğru yola getirdi' demiştir²¹.

Erzurum ve Tebriz'e yaptığı seyahatler de yine babası Sultan Veled hayattayken, Gazan Hân (slt. 670-704/1271-1304)'ın tahta çıktığı dönemde, 1295 tarihinde olmuştur. Ahmed Eflâkî, bu seyahatte de Ulu Ârif Çelebi'nin yanındadır. Bu seyahat hakkında Menâkibu'l-Ârifin'de konu edilen olay şu şekildedir:

Erzurum'da bir ovada konaklarlar. Bir grup halk da onların yakınına çadır kurup yerleşir. Bu grubun başkanı olan Kılavuzoğlu Tuman Bey, Gazan Hân'ın Kuşçubaşı olup, yanında bir çok kuş vardır. Kolunda bir akdoğan olduğu halde Çelebi'yi ziyarete gelir. Yemek ve ikramdan sonraki sohbet esnasında Ârif Çelebi, Tuman Beyin elindeki kuşu ister, kuşun gözlerini örten külâhı çıkarıp salıverir. Kuş uçup gözden kaybolunca Tuman Bey, 'Ben bu kuşu elde etmek için neler çekmiştim. Şimdi Hân'a ne diyeceğim? Bütün ümidim o kuşa idi' diye sızlanmaya başlar. O böyle feryat edince Ulu Ârif Çelebi, 'onun tekrar dönmesini ister misin?' diye sorar. Tuman Bey de 'tabii ki isterim, gelirse, varımı yoğumu ona feda ederim' der. Ârif Çelebi kalkar, külâhını çıkararak, 'Mevlânâ hürmetine geri gel' diye üç defa seslenir. Bu sesi duyan kuş, perendeler atarak gelip Ârif Çelebi'nin elindeki külâhın üstüne konar. Kuşun hiç gelmeyeceğini tahmin eden Tuman Bey, bu durumu görünce Ârif Çelebi'ye hayran olup ona üç at ve iki bin dinar hediye eder, Tebriz'e kadar Çelebi'yle beraber gidip ona yoldaş olur. Orada Çelebi'den ayrılıp elindeki kuşu Gazan Hân'a götüreren Tuman Bey, ihsan olarak otuz at ve altmış bin altın almıştır. Bu ihsanların hepsini Ârif Çelebi'ye yollar ve ömrünün sonuna kadar her yıl Çelebi'ye armağanlar gönderir²².

21 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifin, II, 852-856; Abdülbaki Gölpınarlı, Mevlana'dan Sonra Mevlevilik, 69.

22 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifin, II, 844-846; Abdülbaki Gölpınarlı, Mevlana'dan Sonra Mevlevilik, 69-70.

Eflâkî'nin bahsettiğine göre Ulu Ârif Çelebi, İran Azerbaycan'ında bulunan Sultaniye şehrine, Moğol hükümdarı Olcaytu Hudâbende (slt. 704-716/1304-1316)'ye öğüt vermek maksadıyla gitmiştir. Zira onun hakkında 'Râfîzî olmuş, Peygamberimizin sahabelerine sövüyormuş ve hatta fırsat bulurlarsa Hz. Ebubekir ve Hz. Ömer'in mezarlarını Hz. Peygamberin yanından çıkarmaları için bir grubu Medine'ye göndermiş' şeklinde Sultan Veled'e şikayette bulunulmuştu. Sultan Veled, Olcaytu Hudâbende'nin bu teşebbüsünü önlemek için Ârif Çelebi'ye, 'acz içinde bulunan bir dosta yardım, yine arkadaşından gelir' mısırâmı okuyarak, 'haydi birkaç arkadaş al ve hemen Olcaytu'nun karargâhına git, o zavallıyı hakikati gören bir kul yap, onu cehennem ateşinden kurtar' demiştir. Ârif Çelebi bu seyahat için hazırlık yaparken babası Sultan Veled vefat etmiş, bu nedenle Ârif Çelebi'nin Sultaniye seyahati iki yıl gecikmiştir. Ârif Çelebi, babasının ölümünden iki yıl sonra, yani 715/1315 yılında dostlarıyla birlikte Han'ın yanına hareket ederek Bayburt' varır. Bayburt'ta Ahi Ahmed Bayburdî'nin yanında kalır, Ramazan ayını orada geçirirler. Erzurum ve ona bağlı yerlerin valisi olan Hoca Yakut'la tanışır. Hoca Yakut, Çelebi'nin kendi köyüne gelmesi için davette bulunur. Ârif Çelebi de davetini kabul edince Hoca Yakut'un sarayında büyük bir sema meclisi tertip edilir. Semanın en kızıştığı bir anda Çelebi, Yakut'u öne çekerek "padişahınız Olcaltu Han Öldü, bizim Padişahımız diridir ve saltanatı zevsalsizdir" der ve daha sonra bir rubai okur. Hoca Yakut bu işaretin dehşetine kapılır ve Çelebi'ye bağlılıklar gösterir. Ahlat şehrine geldiklerinde o gece Sultan Hudabende'nin ölüm haberini alırlar. Olcaytu Han'ın ölümü 716/1316 olduğuna göre Çelebi'nin Ahlat'a kadar olan bu seferinin bir yıl sürdüğü anlaşılmaktadır

Sultaniye'ye vardıklarında Şeyh Barak'ın halifesi Hayran Emirci ile şeyhler ve bilginlerden oluşan bir topluluk Ârif Çelebi'yi karşılar. Halk ve beyler Olcaytu Han'ın ölümünden dolayı yaşlı oldukları halde Çelebi ve dostları sema ederler. Yapılan itirazlara da Çelebi, "sizin padişahınız öldüyse, bizimki diridir" diye cevap verir²³.

Eflâkî'nin ikinci sefer diye naklettiği Merend ve Tebriz seferinde Ulu Ârif Çelebi bilgin ve emirlerden bir grup insan ile birlikte yola çıkar. Bunlar

23 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifin, II, 858-862; Abdülbaki Gölpınarlı, Mevlana'dan Sonra Mevlevîlik, 72.

arasında Sultan Yeled'in müritlerinden ve Kaygatu Han'ın (ö. 894/1295) yakınlarından olan Emir Muhammed Şakurci ve Gazan Han'ın yakın adamlarından Caca oğlu Polat Bey de vardır. Ârif Çelebi bu seyahatinde Şeyh İshak adında ve Merend'lilerin çok hürmet ettikleri bir zatla kavga eder. Şehir halkı da işe karışır Muhammed Şakurci ile Polat Bey'in adamları kılıçlarını çekip araya girerek Ulu Ârif Çelebi'yi halkın elinden zor kurtarırlar. Ârif Çelebi müritleriyle birlikte buradan Tebriz'e gider. Bu olaydan üç gün sonra Şeyh İshak'ın tekkesinin damında sema ederken damdan yere düşüp ölmesi halkı şaşırır. Tebriz'den dönünce Merendliler, Çelebi'yi büyük bir saygıyla karşılarlar ve halktan bir çok kişi ona mürit olur²⁴.

Ulu Ârif Çelebi Amasya'ya gittiğinde, Eflâkî'nin ifadesine göre zamanın halifelerinin sultanı ve velilerin makbulü olan Amasya'lı Mevlâna Alâeddin ile görüşür. Ârif Çelebi hava ve su değişiminden dolayı rahatsızlanmıştır. Doktorlar mizacının düzelmesi için su ile karışmış şarap içmesini tavsiye ederler. Mevlâna Alâeddin ise, Çelebi'nin daima oruçlu olmasını ve zâhirî incelikleri gözeterek halkı dine davetle meşgul olmasını istediğinden bu duruma kızıp itiraz eder. Bu haberi duyan Çelebi, kızıp kalkar ve inzivaya çekilir²⁵.

Eflâkî'nin anlattığı bazı olaylardan Afyonkarahisar'da bir süre kaldığı anlaşılmaktadır. Menâkibu'l-Ârifin'de, "Ulu Ârif Çelebi, Afyon'da Sâhip Fahr eddin'in oğulları ve onların naipleriyle sohbet ederdi" denilmektedir²⁶.

Tokat'ta kaldığı sırada ise annesi Fâtıma Hatun, Sultan'ın hanımı Gumaç Hatun, Muînüddîn Pervâne'nin kızı Hevendzâde ve şehrin tüm hanımlarının katıldığı bir toplantı yaparlar. Ârif Çelebi'nin de bu toplantıya iştirak ettiği kaydedilmektedir²⁷.

Eflâkî'nin zikrettiğine göre, Ahî Muhammed Dîvâne, Çelebi'nin Sivas şehrindeki hâlis dostlarındandı. Ulu Ârif Çelebi'nin Sivas'a her gelişinde ona mükemmel ziyafetler çeker ve bağlılığını ifade ederdi. Çelebi üçüncü defa Sivas'a geldiğinde, o sıralarda Muhammed Dîvâne idrarını tutamamaktan şikayet ediyordu. Bir gece Ârif Çelebi'ye ziyafet verip her sınıftan şehrin ileri

24 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifin, II, 849-851.

25 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifin, II, 872-877.

26 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifin, II, 885-888.

27 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifin, II, 891-892.

gelenlerini çağırır. Çelebi, sema esnasında Ahi'yi semaya çekip sema ederken ona, “geçmiş olsun, umulur ki bundan sonra artık zahmet görmezsin” demiş ve aktarıldığına göre Ahi Muhammed Dîvâne bu hastalıktan kurtulmuştur²⁸.

A. MEVLEVİLİKTEKİ YERİ

Ulu Ârif Çelebi, babası Sultan Veled'in vefatından (712/1312) sonra Mevleviliği temsil etmiştir. Ârif Çelebi'den sonra da oğulları bu makama geçmiş ve bundan sonra artık bu makama Mevlânâ'nın soyundan kimselerin gelmesi bir teâmül haline gelmiştir. Ulu Ârif Çelebi'nin Mevlânâ'nın postuna oturmasıyla Mevlânâ Dergâhı mânevî bir saltanat merkezi haline gelmiş, Molla Hünkâroğulları da mânevî birer sultan olmuşlardır²⁹.

Ulu Ârif Çelebi, babasının Mevlânâ dostlarını bir merkeze bağlama, bu merkezin giderlerini karşılamak için vakıflar kurma ve Anadolu'da tarikati yayma çalışmalarını desteklemiş ve devam ettirmiştir³⁰.

Babası ve dedesi gibi devrin bütün ileri gelen yöneticileriyle iyi geçinmiş, kısa süren ömrünün büyük bir kısmında seyahat ederek diğer gruplarla ikili ilişkilerini geliştirmeye gayret etmiştir. Hemen hemen bütün Anadolu'yu gezerek gittiği her yere Mevlânâ'nın hatırasını götürmüş, bu yerlerin bir çoğunda zaviyeler kurdurarak tarikatın yayılmasını sağlamıştır. Enerjik ve atılganlığı, celalli tabiatı ve garip karakteriyle dikkati çekmiş, Moğol sultanlarından, Moğol beylerinden ve yıkılan Selçuklu İmparatorluğunun geniş arazisi üzerinde meydana çıkan ve gelişmek için yardıma ihtiyaçları olan yerli beylerin hürmetine de mazhar olmuştur. Kesin olarak gittikleri henüz belli olmayan Moğolları da, Karamanoğullarını da gücendirmeme siyasetini gözetmiştir, onların meşru olmayan bazı hareketlerine cephe almamış ve bazı beylerle ilişkiler kurarak çeşitli meclislerde biraraya gelmiştir. Üstelik bunlardan bir kısmına da hilâfet vermiştir. Ayrıca Eflâkî'nin yazdığına göre, Ârif Çelebi'den icâzet almak için sınır illerinden Konya'ya gelenler bile bulunmaktaydı³¹.

28 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifin, II, 863.

29 Abdülbaki Gölpınarlı, Mevlana'dan Sonra Mevlevilik, 94-95.

30 Abdülbaki Gölpınarlı, Mevlana'dan Sonra Mevlevilik, 92-93.

31 Abdülbaki Gölpınarlı, Mevlana'dan Sonra Mevlevilik, 69, 92-93; Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifin, II, 925-927.

A. DİĞER TARİKATLARLA İLGİSİ

Ârif Çelebi'nin bazı tarikat pirleriyle arasının iyi olduğu anlaşılmaktadır. Gölpınarlı'nın da dediği gibi Ulu Ârif Çelebî, Mevlânâ yolunun bir melamet yolu olup Mevlevîliğin şuttâr neş'esi ile kurulmakta olduğunu biliyordu. Onun fütüvvet eliyle, Baba İlik'ten ayrılan ve Barak Baba'yı pir tanıyan Baraklılarla da arası gayet iyi idi.

Eflâkî'nin bildirdiğine göre Ârif Çelebi Sultaniye'ye gittiğinde kendisini karşılayanlar arasında Barak Baba dergahı şeyhi ve Barak Baba'nın halifesi olan Hayran Emirci de yer alıyordu. Bu zat, daha sonra Konya'ya gelerek türbeyi ziyaret ettiğinde yapılan semâ meclisinde Ârif Çelebi ile kucaklaşıp Çelebi, Hayran Emirci'ye "ümit olunur ki gelecek Ramazan Bayramında tekrar sizin semanızda oluruz" diye temennilerini belirterek beyaz külahını çıkarıp kendisine verir. Hayran Emirci hayretler içinde kalır çünkü gözü külaha takılmış, onu düşünüyormuş. Eflâkî'ye göre, ertesine sene aynı gün Sultaniye'de Ârif Çelebi ile Hayran Emirci mükemmel bir toplantı yapıp sema etmişlerdir. Bu durum, Ulu Ârif Çelebi'nin diğer bazı tarikat şeyhleriyle de arasının iyi olduğuna bir örnek teşkil etmektedir³².

Ulu Ârif Çelebi'nin Ahilerle de arası iyidir. Eflâkî'ye göre 715/1315 yılında Bayburt şehrine geldiğinde bir kaç gün orada Ahi Ahmed'in yanında kalmış ve Ramazan ayını orada geçirmiştir. Sivas'ta bulunan Ahî Muhammed Divâne Ârif Çelebî'yi seven ve ona çok saygı duyan, kendisine candan bağlı olanlardandı³³.

Tebriz'de bulunduğu sırada şehrin ileri gelenlerinden Ahî Kazzâz Ahmed Şah adındaki bir zat, Ârif Çelebi'ye büyük bir ziyafet tertip etmiştir. Sema ettikten sonra ona mürit olmuş ve ölçüsüz hizmetlerde bulunmuştur³⁴.

Ulu Ârif Çelebi'nin bunların dışındaki tarikatlere ve özellikle tutucu müntespilerine aynı gözle bakmadığı da anlaşılmaktadır.

Eflâkî'nin zikrettiğine göre, Akşehir'de Mevlevî olmayan sufiler büyük zorluklarla bir toplantı tertip etmişler, Ulu Ârif Çelebî'yi de oraya davet

32 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifin, II, 862.

33 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifin, II, 859-863.

34 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifin, II, 894-895.

ettikleri halde Çelebi toplantıya katılmamıştır. “Onlar nasıl bir gruptur?” diye soran Akşehirli Ahî Musa’ya “Hoş insanlar, resmi ve dış görünüşe saplanmış insanlardır. Fakat Tanrı’sız oturmuşlardır. Kendi sırrından haberi olmayanın Tanrı’dan da haberi yoktur ve “O sizinledir³⁵” ayetinden de habersizdirler. Tanrı âriflerinin yanında Tanrı’yı bilen kişi, Tanrı’yı çağıran değil, Tanrı’yı görendir. Zira bizim dostlarımızın ruhları Tanrı’yı bilicidirler ve bizim tarikatımızda bilgin kişi, Tanrı’yı bilen adamdır, Tanrı’yı çağıran değil.³⁶”

“Tokat’ta bulunan itibarlı bir sûfi, Mevlâna dostlarının birbirlerine secde etmelerini çok defa kınar ve tenkit ederdi. Bu zat bir gün Ârif Çelebi ile karşılaşınca, Çelebî ona “Ey derviş, senin bize secde etmen yakışmaz. Senin o secden küfrün ta kendisidir. Çünkü sen bizi kendin gibi beşer görüyorsun. İnsan olmaktan geçmemişsin, meleklik makamına erişmemişsin. Bakışın şeytan bakışı, görüşün de şeytan görüşüdür. Eşek olduğun için şeyhin içindeki nurlardan haberin yok. Bizim dostlarımıza secde etmememiz mutlak küfürdür. Çünkü Allah’tan yüz çevirmek ve şeytan mezhebinin taklitçisi olmak, kölelerin işidir ve büyük hatadır. Bizim dostlarımız ebediyete kadar “Adem’e secde ediniz” fermanına boyun eğmişlerdir. Bu secde, onlar hakkında yüzbinlerce ihsan ve lütuftur. Şeytanların şanı da küfür ve baş çekmedir” diye mukâbelede bulunmuştur³⁷.

Tokat’ta bulunan Muînüddîn Pervâne’nin kızı, Ulu Ârif Çelebi’ye çok hürmet gösterirdi. Kendisine ait tekkeye Şeyh Bahâeddîn Cendî isimli birisini Şeyh olarak tayin ettirmişti. Ulu Ârif Çelebi bu toplulukta Şeyh Bahâeddîn’e ve orada bulunan diğer şeyhlere çok ağır sözler söylemiştir³⁸.

A. DÖNEMİNİN İLERİ GELENLERİYLE İLGİSİ

Ulu Ârif Çelebi, Moğol beyleriyle olduğu kadar yerli beylerle de iyi geçinmeyi başarmıştır. Ahmed Eflâkî’nin belirttiğine göre Menteşoğlu Mes’ud Bey, Ulu Ârif Çelebi’yi sever ve yanına gittiğinde semâ meclisleri tertip

35 Hadîd Sûresi, 57/4.

36 Ahmed Eflâkî, Âriflerin Menkıbeleri, Çev.: Tahsin Yazıcı, 695.

37 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifin, II, 909-910.

38 Abdülbaki Gölpınarlı, Mevlana’dan Sonra Mevlevilik, 85.

ederdi. Yine böyle bir semâ meclisine davet edilenler arasında onların Türk olan Şeyhleri de vardı. Bu şeyh, saf ve aydın yürekli bir adamdı. Ne söylerse gerçekleşirdi. Türklerin hanımının (Terkân-ı Türkân) ona büyük bir inancı vardı.

O şeyh içeriye girer girmez, Çelebi'ye selam vermeden, önemsemez bir tavırla üst başa oturdu, birşeyler homurdanıp, mırıldanmaya başladı.

Ulu Ârif Çelebi semâya başladıktan sonra bu şeyhi yakasından tutup ortaya getirdi ve Farsça bir rubâî okudu. Sonra Çelebi onu elinden bıraktı. O Şeyh yere düştü, ağzından köpük gelmeye başladı ve bu Türk Şeyhi iki gün sonra dünyayı terketti.

Bunun üzerine emirler arasında bir kıyamettir koştular. Mes'ud Bey son derece korktu, o ilin halkı bölük bölük gelip mürit oldular ve hizmette bulundular. Sabahleyin Mes'ud Bey kalkıp tam bir niyazla Çelebi hazretlerine geldi, özürler diledi. Beş köle ve câriye, on tane iyi at, on parça ince ıskurlat çuhası, yirmi parça kareli yünlü kumaş verdi. Nakit olarak da epeyce altın ve gümüş para gönderdi. Çelebi'nin müridi olup Tanrı'nın yardım ve iyiliğine kavuştu. Sevgili oğlu Şucâeddîn Orhan (ö. 709/1329'dan önce)'ı da Çelebi'ye mürit yaptı³⁹.

Yine Eflâkî'nin zikrettiğine göre Denizli emiri Şucâeddin İnanç Bey de (beyliği 720/1320 den önce) Ârif Çelebi'ye saygı duyanlardandır. Bir gün şehrin ileri gelenlerinin de bulunduğu bir toplantıya kardeşi Doğan Paşa ile beraber Ârif Çelebi'yi de çağırır. İnanç Bey, Çelebi'nin başında bulunan külahı alıp miğferinin altına giymeyi düşünürken Ârif Çelebi yerinden kalkarak Bey'in yanına gelir, külahını başından çıkararak onun başına koyar ve "bu külahı iyi koru, savaş günlerinde giyersin" der. Bu olaydan etkilenen İnanç Bey "bütün emirlerim, kardeşlerim, oğullarım ve ailem ona mürit olduk" der⁴⁰.

Ârif Çelebi, Germiyan Beyi Alişiroğlu Yakup Bey'le (1320'den önce Bey idi) görüşmüştür. Cahil bir adam olan Yakup Bey'in, Kur'an okunurken ve tasavvufi bilgiler verilirken yanındaki adamlarla ve esirlerle meşgul olması Ârif Çelebi'ye dokunur. Çelebi bir nara atarak kalkar, yola düşer. Yolda, Alişiroğlu'na kızarak hiddetli bir şekilde giderken aniden şiddetli bir kasırga

39 Ahmed Eflâkî, Âriflerin Menkıbeleri, Çev.: Tahsin Yazıcı, 630-631.

40 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifin, II, 864-865.

çıkar. Alişiroğlu, bu kasırganın Ârif Çelebi'nin kızması sonucunda çıktığına inanır, orada subaşı olan Emir Sadeddin Kabız'ı elçi olarak gönderip ondan özür diler ve affedilmesine delil olarak da Çelebi'nin külahını ister. Ârif Çelebi de onu affeder ve külahını yollar. Buna karşılık Bey ona muhtelif hediyeler göndererek ihsanda bulunur. Ayrıca Ârif Çelebi Kütahya'ya gidince Alişiroğlu Yakup kızıyla beraber Çelebi'nin yanına gelir ve ona mürit olurlar⁴¹.

Menâkibu'l-Ârifin'de kaydedildiğine göre, Ârif Çelebi'nin Aydınoğulları ile de sıkı bir münasebeti vardır. Zaten babası Sultan Veled de Aydınoğlu Muhammed Bey'i (ö. 1334) severdi, ona "Gaziler Sultanı" derdi. Moğol ve Türk beyleri arasında onu över ve "büyüklüğü ve cömertliği ondan öğrenin" derdi. Ona "Su Başımız" adını vermişti⁴².

Ârif Çelebi Birgi şehrine ilk geldiği zaman Aydınoğlu Mubarizeddin Muhammed oraları henüz almamıştı. Alişiroğlu'nun subaşılardan Germiyan beyi bir gece Ârif Çelebi'ye gelir ve ondan yardım ister. Ârif Çelebi de ona çomağını verir ve "bununla sana karşı gelenlerin kafasını ez" deyip Allah'ın ona bu illeri ve daha nice memleketleri vereceğini müjdeliler... Germiyan beyi Muhammed Bey çomağı öpüp başına koyar ve "bununla önce nefsimin, sonra düşmanımın başını ezeceğim" der. Olay gerçekten de Ârif Çelebi'nin işaret ettiği şekilde olur⁴³.

Muhammed Bey'in oğlu ve İzmir beyi olan Umur Bey (ö. 1347) de bir kaç defa denizde sıkışmış ve Mevlânâ'nın kendisine yardıma geldiğini görmüştü. Aynı kafirlerle savaşırken Ârif Çelebi'nin kendisine yardım etmek için geldiği rivayet edilmektedir. Hatta Umur Bey bir gece rüyasında Ârif Çelebi'yi görmüş ve Çelebi ona

"Kim cübbesinin altında bizim koruma beratımızı taşırsa, denizde ve karada her nereye gitse kahraman olur, saygı görür"

anlamındaki Farsça beytini okumuştur. Bunun üzerine Umur Bey karar verip Sakız adasını fethetmiştir ki bundan dolayı Umur Bey'in Mevlana ve Ârif Çelebi'ye büyük bir hürmeti ve bağlılığı bulunmaktadır⁴⁴.

41 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifin, II, 945-947.

42 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifin, II, 948.

43 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifin, II, 947-948; Abdülbaki Gölpınarlı, Mevlana'dan Sonra Mevlevîlik, 74.

44 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifin, II, 949-950; Abdülbaki Gölpınarlı, Mevlana'dan Sonra Mevlevîlik, 74.

Aynı kaynağa göre, şairimizin Beyşehir’de kısa süre hüküm süren Eşrefoğulları ile de ilişkileri vardır. Semerkant’lı Nureddin adında büyük bir zat ona gelerek mürit olmuştu. Bu zat nefesine düşkün, kibirli bir kişi olduğundan diğer müritlerle sık sık arası açılıyordu. Bir gün Ârif Çelebi ondan, bir kaç mektup alıp Eşrefoğlu’na gitmesini ve dervişlere erzak toplayıp getirmesini ister. Nureddin ata biner, atın eyerinin ipi koptuğu için başaşağı yere düşer. Tekrar ata binip yoluna devam edince Ârif Çelebi etrafındakilere “bu adam başsız gidiyor, eğer öldürülmezse şaşılır” der. Dört gün sonra Nûreddin’i Eşrefoğlu’nun öldürttüğü haberi gelir. Oysa Nureddin, Eşrefoğlu’nun yanında bulunan ve eski bir arkadaşı olan Tirâzî adındaki bir şaire misafir olmuş, konuşurlarken aralarında tartışma çıkmış, Nureddin Tirâzî’yi öldürmüştü. Eşrefoğlu Mehmed Bey (1320 den önce Bey) haberi alınca durumu şehrin müftülerine bildirmiş, onlar da kâtilin katline hükmetmişler, Nûreddin’i öldürüp ikisini aynı yere defnetmişlerdi. Eşrefoğlu, Ârif Çelebi’den özür dilemiş ve Ârif Çelebi’ye bir çok hizmette bulunmuştur. Ârif Çelebi ise Eşrefoğlu’na yazdığı cevapta, “siz bu işte Allah’ın elindeki bir aletsiniz. Allah’ın iradesi böyle idi, böyle oldu. Onun başına gelen belanın sebebi, velilerin gönüllerini kırmasıydı” der ve Mevlânâ’nın şu beytinin yazılmasını emreder:

“Benim hareketime karşı eğri harekette bulunanı, Sîmurg bile olsa perişan eder, ağlatır, inletir, öldürürüm.⁴⁵⁷²⁴⁶

Eflâkî’nin naklettiğine göre, Eşrefoğlu Muhammed Bey, Beyşehir’de Ârif Çelebi’yi misafir ederek türlü hizmetlerde bulunur. Oğlu Süleyman Şah’ı (ö. 1327 den.önce) sarayına çağırarak Ârif Çelebi’nin hizmetine verir ve ona mürit yapar. Ârif Çelebi ise Süleyman Şah’ın beline nadir bulunan bir kemer bağlayıp gönderir. Eşrefoğlu’nun, Çelebi’ye, oğlunun gelecekte ne olacağını sorması üzerine Çelebi: “Buranın harap olması sizden sonra, onun döneminde olacaktır. Onu Beyşehir gölünde boğacaklar” dedi. Bu söz üzerine baba da, orada bulunanlar da ağlamaya başladılar. Hakikat, Ârif Çelebi’nin söylediği gibi oldu. Yıllar sonra İlhanlı Timurtaş Beyşehir’i zaptedip yağmaladı ve

45 Mevlânâ, Mesnevî, Çev.: Veled İzbudak, IV, 1063.

46 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifin, II, 950-951; Feridun Nâfiz Uzluç, Ulu Ârif Çelebi’nin Rubailer, 83-84.

birkaç gün sonra Süleyman Şah'ı Beyşehir gölünde boğdurdu⁴⁷.

Karaman oğullarının Konya'ya hakim oldukları zaman Ârif Çelebi Moğolların tarafını tutmaktaydı. Karamanlılar ise Ârif Çelebi'ye "Biz size komşuyuz, Mevlâna'yı da severiz. Böyle olduğu halde neden bizi istemiyorsun da Moğollar'ı istiyorsun, onların tarafını tutuyorsun" dediklerinde Ârif Çelebi "Biz dervişleriz, Allah'ın dilediğine bakarız. O kimi istiyor ve ülkenin yönetimini kime veriyorsa onun tarafını güderiz. Allah şimdi sizi değil, onları istiyor. Ülkeyi Selçuklular'dan aldı, Cengiz soyuna verdi. Allah mülkünü dilediğine verir" diye cevap vermişti. Bununla beraber Karamanoğulları ihsaslı, muhip ve mürit idiler. Ârif Çelebi'den çekinirlerdi⁴⁸.

Moğolların güç ve kudretini gören, yerli beylerin onlarla başa çıkamayacaklarını anlayan Ârif Çelebi'nin Moğol taraftarlığına rağmen Karamanoğulları yanında da büyük bir nüfuzunun varlığı Menâkıbu'l-Ârifin'de aktarılan şu olaydan anlaşılmaktadır: "Mevlânâ Türbesinde, Kütahya şehrinden babası Sultan Veled'e hediye edilen beyaz bir mermer havuz vardı. Ârif Çelebi İran seyahatinde iken Karamanoğlu naiplerinden Celâl-i Kuçek adındaki bir zat, o havuzu bir hile ile alıp Karaman'a, kendi sarayına götürdü. Seferden dönen Çelebi mermer havuzu göremeyince canı sıkıldı ve Karaman beyi Emir Bedreddin İbrahim (ö. 1356)' e bir mektup yollayarak durumu bildirdi. Mektubu alan Emir Bedreddin İbrahim olayı araştırıp havuzu oradan alanı buldu ve görevinden azlederek cezalandırdı. Özürlü dileyerek bir çok da hediye ile birlikte havuzu Konya'ya geri gönderdi. Ârif Çelebi havuzu bir merasimle karşıladı, yerine koydurup Mevlâna'nın şu rubaisini okudu:

Garip olanın yolu ancak sana varsın diye senin kapından başka bütün kapıları kapatmışlardır. Ey keremde, yücelikte, nur saçıcılıkta güneşin de, ayın da, yıldızların da kendisine köle olduğu güzel, ancak senin kapın açıktır.⁴⁹”⁵⁰

Ârif Çelebi, görüştüğü ve ilişkilerde bulunduğu bu beylerin ve devlet adamlarının dışında her gittiği yerde şehrin ileri gelen ilim adamlarıyla ve

47 Ahmed Eflâkî, Menâkıbu'l-Ârifin, II, 924-925; Abdölbaki Gölpınarlı, Mevlana'dan Sonra Mevlevîlik, 74; Feridun Nâfiz Uzluk, Ulu Ârif Çelebi'nin Rubaileri, 69.

48 Ahmed Eflâkî, Menâkıbu'l-Ârifin, II, 925-927; Abdölbaki Gölpınarlı, Mevlana'dan Sonra Mevlevîlik, 74-75; Feridun Nâfiz Uzluk, Ulu Ârif Çelebi'nin Rubaileri, 69-70.

49 Şefik Can, Hz. Mevlana'nın Rubaileri, Rubai no: 1707.

50 Ahmed Eflâkî, Menâkıbu'l-Ârifin, II, 908; Abdölbaki Gölpınarlı, Mevlana'dan Sonra Mevlevîlik, 75; Feridun Nâfiz Uzluk, Ulu Ârif Çelebi'nin Rubaileri, 58-59.

tanınmış şahsiyetleriyle de görüşmektedir ama Ahmed Eflâkî bu kişilerin bir çoğunun isimlerini zikretmemektedir. Menâkibu'l-Ârifin'de sadece Amasya Kadısı Mevlâna İmâdüddin, Sivas Hatibi Sa'deddin, kardeşi Hafız Mecdüddin ve ileri gelenlerden bir grubun Kayseri'den Sivas'a giden Ârif Çelebi'ye refakat ettiklerinden bahsedilmektedir⁵¹.

Eflaki, Menâkibu'l-Ârifin'de aktarılan şu olayda da Ârif Çelebi'nin görüştüğü birçok alimin isimlerinden bahsetmemektedir: “Tebriz’e gittiklerinde şehrin saygın kişileri Ârif Çelebi’ye itaat ederek sema meclisi tertipediklerinden bahsetmektedir. Şehrin ileri gelenlerinden Ahî Ahmed Şah büyük bir cemiyet düzenleyip arkadaşlarını, şehrin büyüklerini, âlim ve fakihleri evine çağırması, Ârif Çelebi bu zatın evinde onlarla sema etmiştir.⁵²”

A. HALİFELERİ

Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifin adlı eserinin çeşitli yerlerinde, kronolojik sıra takip etmeden Ârif Çelebi'nin halifesi olan bazı kişilerin isimlerini vermektedir. Eflâkî'nin kaydettiği isimler şu şekildedir:

- 1- ‘Halifelerin örneği’ denilen Bayburt’lu Ahi Ahmed⁵³
- 2- Ilgınlı Şeyh Emir Abgermî⁵⁴
- 3- Niğde’de gönül sahibi, temiz kalpli ve itibar sahibi bir kişi olan Nasihuddin Sebbağ⁵⁵
- 4- ‘Halifelerin önderi’ denilen Karaman’a gönderip orada bir zaviye kurmasını istediği Ahi Muhammed Beğ, Veled-i Kalemî⁵⁶
- 5- ‘Halifelerin Padişahı’ denilen, Denizli’de halifelik yapan Mevlânâ Kemâleddîn⁵⁷

51 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifin, II, 931-932; Feridun Nâfiz Uzluk, Ulu Ârif Çelebi'nin Rubailer, 72-74.

52 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifin, II, 894-895; Feridun Nâfiz Uzluk, Ulu Ârif Çelebi'nin Rubailer, 51-52.

53 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifin, II, 859; Abdülbaki Gölpınarlı, Mevlana'dan Sonra Mevlevilik, 86.

54 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifin, II, 892-893; Abdülbaki Gölpınarlı, Mevlana'dan Sonra Mevlevilik, 86.

55 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifin, II, 913-914; Abdülbaki Gölpınarlı, Mevlana'dan Sonra Mevlevilik, 86.

56 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifin, II, 962; Abdülbaki Gölpınarlı, Mevlana'dan Sonra Mevlevilik, 86; Gölpınarlı 'Bugün Karaman'da Mevlana'nın annesi MÜ'mine Hatun, ilk hanımı Gevher Hatun ve büyük kardeşi Alâeddin'in medfun oldukları Medrese-i Sultan dergâhına Ak Tekke ve Kelâmiye Zâviyesi dendiğine göre, burasının Kelâmiye tarafından kurulduğu anlaşılıyor' demektedir (Mevlana'dan Sonra Mevlevilik, 86).

57 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifin, II, 935.

- 6- Mevlânâ Muhyiddîn⁵⁸
- 7- Tâceddîn-i Mesnevî-han.⁵⁹
- 8- Ahî Musa Akşehrî⁶⁰

Menâkibu'l-Ârifîn'de Ulu Ârif Çelebi'nin bu halifelerinden başka, bir de Tokat'ta Konya'lı Ârife Hoş-likâ isimli bir kadın halifesinin olduğu bildirilmektedir. Bu kadın halifenin Tokat ve komşu illerdeki şehrin ileri gelenlerini kendisine bağladığı ifade edilmektedir⁶¹.

H. ULU ÂRİF ÇELEBİ'NİN KARAKTERİ

Ulu Ârif Çelebi gezmeyi seven, herhangi bir kural ve disiplin altına girmek istemeyen, hür tabiatlı bir yapıya sahiptir. Abdülbaki Gölpınarlı, onun karakteri hakkında şu cümlelere yer vermiştir:

“Ulu Ârif Çelebi, karakter bakımından ne babası Sultan Veled'e benzer, ne dedesi Mevlânâ Celâleddîn'e. O biraz atası Sultânü'l-ulemâ'yı ve bir hayli de Şems-i Tebrîzî'yi andırmaktadır. O, tasavvufa âşinâ halkın celâlî ve celâlî dedikleri erenlerdendir. Fazlasıyla titiz, hiddetli ve pek sabırsızdır. Hemen hiçbir meclis yoktur ki orada bulunsun da bir olay çıkarmasın.

Sivas'ta Erzurumlu Hoca'yı dövdüğünü, Merend'de Şeyh İshak'la kavga ettiğini, Alişiroğlu'na kızıp meclisi terk ettiğini söylemiştik. Çelebi sözünü hiç çekinmez, sert ve nükteli konuşur. Kendisinden çok emindir.⁶²”

Ayrıca Dîvân'ında isim cümlelerini çok kullanması, fiil cümlelerinde ise emir sîgalarına fazlaca yer vermesi, onun bu sert ve hareketli mizacını hatıra getirmektedir. Onun şiirlerinde tasavvufla uğraşan yumuşak huylu bir dervişten daha çok ‘öğrencilerine çok ödev veren bir öğretmen’ edâsı sezilmektedir. Sert ve nükteli konuşur, kendine güveni tamdır. Meleklerden daha yüksek bir seviyede olduğunu düşünür.

Ulu Ârif Çelebi, yeri geldiğinde sözünü esirgemez, karşısındakinin söz ve

58 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifîn, II, 935.

59 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifîn, II, 935.

60 Abdülbaki Gölpınarlı, Mevlana'dan Sonra Mevlevîlik, 86.

61 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-Ârifîn, II, 928; Abdülbaki Gölpınarlı, Mevlana'dan Sonra Mevlevîlik, 86.

62 Abdülbaki Gölpınarlı, Mevlana'dan Sonra Mevlevîlik, 75-76.

hareketlerini beğenmiyorsa onu aşağılamaktan da çekinmez. Merend şehrine gittiğinde orada bulunan Şeyh Cemâleddîn İshak-ı Merendî ‘ben Mevlânâ’nın sırrıyım’ deyince, Ârif Çelebi birden şeyhe bağırarak ‘Ey soysuz eşek! Sen onun köyünün köpeklerinin sırrı bile olamazsın. Sen nerede, bu yalan nerede?!’ diye karşılık vermiştir⁶³.

Eflâkî’nin, Ulu Ârif Çelebi’nin kerâmetlerini aktarıp büyüklüğünü ortaya koymak maksadıyla kaleme aldığı menkıbelerini okuduğumuzda, onun kendine çok güvendiği, ailesinin büyükleri dışında kalanları pek de önemsemediği, özellikle eleştiriye asla tahammül edemediği anlaşılmaktadır.

Burada söylenen kanaatlerin sadece Eflâkî’nin Ulu Ârif Çelebi’yle ilgili yazdıklarından ve Dîvân’ında bulunan şiirlerinin bizde oluşturduğu hislerden ibaret olduğunu da belirtmeliyiz. 49 yıllık ömrün birkaç ilginç olay aktarımı, 128 gazel ve 81 rubâî ile izah edilmesinin ne kadar yanlışlarla dolu olabileceğini de vurgulamadan geçemeyeceğiz. Zira 1320 yılında vefat eden Ulu Ârif Çelebi mîlâdî hesapla 693 sene önce bu dünyadan dâr-ı bekâya göçmüştür.

I. ULU ÂRİF ÇELEBİ’NİN VEFÂTİ

Ahmed Eflâkî’nin Menâkibu’l-Ârifin isimli eserinde anlattığı kadarıyla, Ulu Ârif Çelebi Karaman’dan Aksaray’a gelince bir gece rüyasında Mevlânâ’nın kendisini yanına çağırıldığını gördü. Sabah olunca dostlarına rüyasını anlatıp Mesnevî’de bulunan şu beyitleri okudu:

وقت آن آمد که من عریان شوم   جسم بگذارم سراسر جان شوم
صورت تن گو برو من کیستم   نقش کم ناید چو من باقیستم⁶⁴

Bu olaydan iki gün sonra Konya’ya hareket eden Çelebi, şehre varınca hastalanır. Hastalığı günden güne artar. Feridun Nâfiz Uzluk’un söylediğine göre ‘Akciğer veremi’ olmuştur⁶⁵. 719/1320 yılının Zilkade ayının son Cuma sabahı evden çıkar, Mevlânâ Türbesinin kapısına geldiğinde güneş doğup bir miktar yükselinceye kadar orada bekler. Daha sonra güneşe bakarak şu beyti okur:

63 Ahmed Eflâkî, Menâkibu’l-Ârifin, II, 849-851.

64 “Artık vakti geldi, soyunayım, sureti bırakayım da baştanbaşa can olayım. Ten sureti gidiversin, ben o süretten ibâret değilim ya. Ben bâkî oldukça, sûret eksik olmaz elbet.” (Mesnevî, VI, 613 ve III, 3934.)

65 Feridun Nâfiz Uzluk, Ulu Ârif Çelebi’nin Rubailer, 4.

آفتاب آفتابند اولیا آفتاب از نورشان گیرد ضیا⁶⁶

Daha sonra, “Ben bu alçak dünyadan usandım. Ne zamana kadar bu güneşin altında toz ve duman arasında kalacağım? Göklerin yücesine ayak basmak istiyorum” der ve Mevlânâ'nın şu matla'lı gazelini okur:

هر نفس آواز عشق می رسد از چپ و راست ما به فلک می رویم عزم تماشا کراست⁶⁷

Ulu Ârif Çelebi bu gazeli sonuna kadar okuyunca hizmetinde bulunanlar feryat edip ağlamaya başlarlar. Fakat o, “ölümden başka çare yoktur. Cismim hareket etmekten âciz kaldı. Bu dünyada benimle aynı dertleri paylaşan bir kimse kalmadı. Benim derttaşım Mevlânâ ve babamdır. Onları görmeyi arzu ediyorum” der ve bir nâra atıp evine gider. Cuma namazı için türbeye gidince hasta olmasına rağmen vecd içinde sema edip kendisinin yazdığı şu rubâîyi okur:

در کوی دلارام بسر باید رفت وز هستی خویشتن بدر باید رفت
گستاخ نشاید بر آن مه رفتن با چهره زرد و دیده تر باید رفت⁶⁸

Ulu Ârif Çelebi bu rubâîyi söyledikten sonra semâdan çıkıp bugün mezarının bulunduğu yere yatar. Bir zaman orada yattıktan sonra kalkıp “Bir kişinin türbesi, onun gömüldüğü yerdir, uyarınca beni buraya gömün” der. Durumu her gün biraz daha ağırlaşan Ulu Ârif Çelebi'nin hastalığı 25 gün boyunca devam eder. Eflâkî'nin rivâyetine göre Zilhicce ayının 22. Gecesi, Mevlânâ'nın ölümünde olduğu gibi, Konya'da büyük bir deprem olur. Bu deprem aralıklarla üç gün devam eder. Birçok evin bacası ve duvarları yıkılır⁶⁹.

“Konya'da bir abdal vardı. Bu abdal Hoca Fakîh Ahmed'in yerine geçmişti ve Çelebi'nin muhiplerindendi. Kırk yıl toprakta oturmuş, yerinden hiç kıvıldamamıştı. Yaz-kış aynı yerden ayrılmazdı. Ona ‘Dânişmend’ diyorlardı. O başlangıçta medrese talebesiydi ve bu dünyanın bilinmeyen şeylerini bildirmek, gaybtan haber vermekle meşhur olmuştu. Bu adam feryat ederek “Yazıklar olsun. Konya'nın mumunu götürüyorlar. Dünya birbirine karışacak ve ben de o sultanın arkasından gideceğim” dedi⁷⁰.

66 “Velîler güneşlerin güneşidir, güneş onların nuruyla aydınlanır.”

67 “Her an sağdan soldan aşkın sesi geliyor. Biz göklere gidiyoruz. Kim bizimle oraları görmeyi arzu eder?”

68 “Gönlü dinlendiren o sevgilinin diyarına gitmek ve kendi varlığından çıkmak gerekir. O ayın yanına küstahça gitmemeli, sarı bir çehre ve ıslan bir gözle gitmelidir.” (bkz. Üzlük, Ulu Ârif Çelebi'nin Rubailer, 120-121).

69 Ahmed Eflâkî, Âriflerin Menkıbeleri, 701.

70 Ahmed Eflâkî, Âriflerin Menkıbeleri, 701-702.

Zelzeleler birbirini izleyince, Çelebi hazretleri “Göç etme zamanıdır. Yerin de bizim vücûdumuzun lokmasını yemek hevesiyle nasıl tepinip durduğunu görmüyor musunuz? O yağlı bir lokma istiyor” dedi ve şu beyti okudu:

چون تتم را بخورد خاک لحد چون جرعه بر سر چرخ جهد جان که نه جسم نورم⁷¹

“Mezar toprağı vücûdumu bir lokma gibi yiyince, canım göklere uçar. Çünkü ben cisim değil, nûrum.”

Bundan sonra da “Sübânallâh, ne acâyin kuşlar görünmeye başladı” dedi, nazarını o kuşlara dikti ve sık sık uçacakmış gibi yapmaya başlamıştır. Acayip hareketler ve işaretler yapıyordu. Dostlar sıkıntı ve çaresizlik yüzünden çılgılık atıp ağladılar. Büyük, küçük, kadın, erkek herkes büyük bir telâşa düştü. Bunun üzerine Ulu Ârif Çelebi şöyle buyurdu: “Hiç üzülme. Nasıl bizim bu âleme düşmemiz sizin işleriniz içinse, yok olmamız da yine sizin içindir. Ben bütün durumlarda sizinleyim, sızsiz değilim. Öteki dünyada da sizinle olacağım. Bu dünya sarayından ayrılmak zaruridir. Ayrıksız bir vuslat ve ayrıksız bir toplanma ancak öteki dünyadadır. Beni tam bir huzur içinde yolcu edin. Her ne kadar görünüşte bir kaybolma olacaksa da gerçekte sizin hakikatinizden uzak değilim. Bu bir kaybolma değildir.” Ulu Ârif Çelebi bu sözleri söylediği sırada iki oğlu babalarının yanına gelip oturdular. Ben (Ahmed Eflâkî) ağlayarak “Çelebi hazretleri mübarek bir sefere çıkıyor. Bu şehzâdeleri kime emânet edeceksiniz ve ne vasiyette bulunacaksınız?” diye sordum. “Onlar Hüdâvendigâr’a aittirler. Onların tasasını o hazret çeker” buyurdular. “Yetim ve öksüz kalan ben ne yapayım, nereye gideyim?” diye sordum. “Mübarek türbenin hizmetiyle meşgul ol. Hiçbir yere gitme. Sana babalarımızın ve atalarımızın menkibelerini toplayıp yazmanı söylemişim. Bu işle meşgul ol. Onu tamamlamayı ihmal etme ki, bizim yüzümüz Hüdâvendigâr’ın yanında ak olsun, veliler de senden memnum kalsın” buyurdular⁷².

Öğle ve ikinci arasında Asr ve Nasr sûrelerini okudu. 24 Zilhicce 719/5 Şubat 1320 Salı günü tam bir sevinç içinde ebedî ve ilâhî olan nurlu aslına göçtü. Tabutunu hazırladılar, fakat tabut biraz kısa geldi. Durumu gören arkadaşlar feryâd ü figân edip ağladılar. Bunun üzerine Tanrı’nın kudretiyle onun ayakları

71 Ahmed Eflâkî, Menâkibu'l-ârifin, II, 969;

72 Ahmed Eflâkî, Âriflerin Menkibeleri, 702-703.

kendiliğinden çekildi. Tabutun kapağı kapandıktan sonra kaldırdılar. O gün zemherinin tam ortasıydı. Şiddetli bir kış hüküm sürüyordu. Küçük kıyamet kopmuş, erkek kadın birbirine girmiş feryat edip ağlaşıyorlardı. Ertesi gün Ulu Ârif Çelebi babasına komşu oldu⁷³.

J. EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Ulu Ârif Çelebi'nin bütün şiirleri Farsça olup sadece gazel ve rubâî tarzında şiir söylemiştir. Bu Mevlânâ'nın tarzıdır. Devlet büyüklerini ya da başka makam sahiplerini övmemiş, kaside tarzında şiir söylememiştir.

Ulu Ârif Çelebi'nin şiirlerinde, diğer mutasavvıf şairlerin şiirlerinde bulunan özellikler göze çarpar. En önemli konular arasında aşk, Allah'a ulaşmak, dünyaya bağlanmamak, kibir ve makam sevgisi gibi tüm dünya özelliklerinden sıyrılmak sayılabilir. O'nun her konuda Mevlânâ'ya bağlı olduğu, onunla aynı görüşleri paylaştığı anlaşılmaktadır. Birçok şiirinin Mevlana'nın şiirlerine nazîre oluşu da bunu göstermektedir⁷⁴.

Ulu Ârif Çelebi'nin şiirleri genellikle tasavvuf içerikli olduğundan, bazen zor anlaşılan beyitleri bulunsa da genellikle sade, akıcı ve anlaşılır beyitlerden oluşmaktadır. Zira o, yazdığı şiirlerde sanat yaparak şairlik gücünü göstermeye çalışmamış, sadece anlatmak istediğini ifade etmeye çalışmıştır. Diğer bir deyişle, onun şiirlerinde şiir sanatlarına ait birçok örnek bulunabileceği halde anlamı sanata feda etmemiş, zor anlaşılan ve tekellüf oluşturan ifadelerden uzak durmayı tercih etmiştir.

K. ULU ÂRİF ÇELEBİ'NİN DÎVÂNİ

Ulu Ârif Çelebi'nin bugün için bilinen tek eseri, Dîvân'ıdır. Bu Dîvân, onun 128 gazel ve 81 rubâîsini barındırmaktadır. Diğer şiir tarzlarında söylediği herhangi bir şiiri bugün için bilinmemektedir.

Birçok şairin zor telâffuz edilen harflerle kâfiyeli gazel söylemedikleri

73 Ahmed Eflâkî, Âriflerin Menkıbeleri, 703-704.

74 Abdülbaki Gölpınarlı, Mevlana'dan Sonra Mevlevilik, 90.

bilinen bir gerçektir. Ulu Ârif Çelebi de kelime sonunda az bulunan ve genellikle söylenmesi zor kelimeler oluşturan ط ، خ ، ح ، ض ، ص ، ژ ، ذ ، ث ، ظ ، ve benzeri 15 harfle kafiyeli hiç gazel söylememiştir. Gazellerdeki beyit sayıları 3 ile 63 arasında değişmektedir. Ulu Ârif Çelebi de dedesi Mevlana gibi uzun gazeller yazmaktan çekinmemiştir. Bu Dîvân'da 3 ve 4'er beyitli birer gazel, 5 beyitli 3 gazel, 9 beyitli 37 gazel, 13 beyitli 20 gazel, 48, 51 ve 63 beyitli birer gazel bulunmaktadır.

Rubâîleri arasında tek beyitlik, yarım kalmış bir rubâîsine de rastlanmaktadır. Tenkitli neşri yapılan her üç nüshada da tek beyitten ibaret olarak kaydedilen bu rûbâî, 73 numaralı rubâîdir. Yarım kalan bu rubâînin şair tarafından daha sonra tamamlanmak üzere mi yarım bırakıldığı ya da müstensihler tarafından mı yazılmasının unutulduğu bizim açımızdan bilinmeyen bir konudur.

L. ÖRNEK ALDIĞI VE ETKİLENDİĞİ KİŞİLER

Klasik tarzda şiir söyleyen şairlerin şiire başladıkları ilk dönemlerinde meşhur şairlerin Dîvân'larını okudukları ve onların bazı şiirlerini ezberleyerek onlara nazîre yazmaları şâirlik geleneklerindedir. Ulu Ârif Çelebi'nin de bazı mutasavvıf şairlerin şiirlerinden etkilenmesi ve onlara benzer şiirler yazması gayet doğaldır. Ulu Ârif Çelebi daha çok dedesi Mevlana'nın etkisinde kalarak onun gazellerine nazîreler söylemekle birlikte, babası Sultan Veled'in şiirlerinden de çok etkilenmiş, onun şiirlerine de nazîreler söylemiştir. Ulu Ârif Çelebi Dîvân'ında bulunan 10 farklı gazelde, kendi mahlâsının yanında Mevlana'nın mahlâsı olan 'Hâmûş' kelimesini de zikretmesi, Mevlâna'dan etkilendiğinin önemli delillerindedir. Babası Sultan Veled'in kullandığı 'Veled' mahlâsı ise dört gazelinde bulunmaktadır. Ayrıca bu Dîvân'a, dedesi Mevlâna'dan ıktibas ettiği 'Penbe zi-gûş dûr kon' ifadesiyle başlaması da çok mânidardır. Zira Mevlana Celâleddîn-i Rûmî'nin Dîvân-ı Kebîr isimli eserinin 550. Gazeli bu ifadeyle başlamaktadır⁷⁵. Ulu Ârif Çelebi Dîvân'ında dedesi Mevlânâ'nın ve babası Sultan Veled'in gazellerine benzeyen başka birçok

75 Bkz. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Külliyyât-ı Şems-i Tebrîzî, 243.

ifadeler bulmak da mümkündür⁷⁶.

Ulu Ârif Çelebi Dîvân'ında bulunan rubâîlerden 'Ez-tû be-ki nâlem ki diger dâver nîst' şeklinde başlayan 8. Rubâî, Sa'dî-i Şîrâzî'nin Gülîstan isimli eserinin 8. bölümünde yer almaktadır⁷⁷. Ayrıca 53. Rubâî de Ömer Hayyam'ın rubâîleri arasında az bir farkla kaydedilmiştir⁷⁸. Dîvân'da bulunan 29. Rubâî'nin, Mevlana'nın Dîvân'ında bulunan 224. Rubâî ile sadece birkaç kelimesi farklıdır⁷⁹.

76 Mehmet Vanlıoğlu, Ulu Ârif Çelebi ve Dîvânının Tenkitti Metni, 52-55.

77 Sa'dî-i Şîrâzî, Gulîstân-ı Sa'dî, 281.

78 Hamamizade İhsan, Ömer Hayyam Rubâileri, 70.

79 Bkz. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Külliyyât-ı Şems-i Tebrîzî, 1331.

ULU ÂRİF ÇELEBİ DÎVÂNİ'NİN ŞEKİL BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Ulu Ârif Çelebi Dîvânı, sadece gazel ve rubâî nazım türlerini içermektedir. Onun gazelleri, o dönemde yaşayan diğer şairlerin bir çoğu gibi normalden daha fazla beyitten oluşmaktadır. Bununla birlikte 10. ve 11. Gazeller sadece 3 ve 4 beyittir. Bu gazellerin sonradan tamamlanmak üzere bırakıldıkları ama tamamlanmadıkları düşünülebilir. Ayrıca 3. gazel de 5 beyitten oluşmaktadır. 9 beyit olan gazellerin sayısı 37, 13 beyit olan gazellerinin sayısı ise 20'dir. Ulu Ârif Çelebi'nin gazelleri arasında 48, 51 ve 63 beyitten oluşan birer mutavvel gazel de bulunmaktadır. Bu gazellerin yanında, Dîvân'da 81 tane de rubâî vardır.

a. *DÎVÂN'DA KULLANILAN VEZİNLER*

Ulu Ârif Çelebi, şiirlerinde ölçü olarak aruz veznini kullanmıştır. Aruz vezni içerisinde bulunan âhenkli ve kolay vezinleri tercih ettiği, karmaşık ve zor vezinleri tercih etmediği, ender kullanılan bahirlerde şiir söylemediği görülmektedir. Gazellerini, Klasik Türk ve Fars edebiyatı şiirlerinde en çok kullanılan hezec, remel, müctes, recez, muzâri', haffif, serî' ve münserih bahirleriyle söylemiştir.

Rubâîlerin dört mısraında dört ayrı vezin kullanmak mümkün olduğundan

burada rubâî vezinleri zikredilmeyecektir.

Bahirlerin vezinlere göre dağılımı ve Divân'da kullanılma oranları şu şekildedir:

Hezec Bahri:	% 40
Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Fe'ülün	35 gazelde
Mef'ülü/Mefâ'ilü/Mefâ'ilü/Fe'ülün	6 gazelde
Mef'ülü/Mefâ'ilün/Mef'ülü/Mefâ'ilün	4 gazelde
Mef'ülü/Mefâ'ilün/Fe'ülün	4 gazelde
Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün	1 gazelde
Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün	1 gazelde
Remel Bahri:	% 20,5
Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün	15 gazelde
Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün	8 gazelde
Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün	2 gazelde
Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün	1 gazelde
Müctes Bahri:	% 10,1
Mefâ'ilün/Fe'ilâtün/Mefâ'ilün/Fe'ilün	13 gazelde
Recez Bahri:	% 10
Müstef'ilün/Müstef'ilün/Müstef'ilün/Müstef'ilün	5 gazelde
Müfte'ilün/Mefâ'ilün/Müfte'ilün/Mefâ'ilün	4 gazelde
Müfte'ilün/Müfte'ilün/Müfte'ilün/Müfte'ilün	1 gazelde
Muzâri' Bahri:	% 7,8
Mef'ülü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün	7 gazelde
Mef'ülü/Fâ'ilâtün/Mef'ülü/Fâ'ilâtün	3 gazelde
Haff Bahri:	% 4,6
Fe'ilâtün/Mefâ'ilün/Fe'ilün	4 gazelde
Fe'ilâtün/Mefâ'ilün/Fe'ilâtün/Mefâ'ilün	2 gazelde

Serî Bahri:	% 3,9
Müfte‘ilün/Müfte‘ilün/Fâ‘ilün	5 gazelde
Münserih Bahri:	% 3,9
Müfte‘ilün/Fâ‘ilün/Müfte‘ilün/Fâ‘ilün	5 gazelde

a. **GAZELLERDE BULUNAN KÂFİYE VE REDİF DÜZENİ**

Ulu Ârif Çelebi, telâffuzu zor olan harflerle gazel söylememiştir. پ، ث، ج، خ، ذ، ز، ژ، ع، غ، ك، س، ص، ط، ظ harflerinden ibaret olan toplam 15 harfle biten gazeli bulunmamaktadır. Diğer harflerle biten gazellerinin sayıları şu şekildedir:

ا	9 gazel
ب	2 gazel
ت	21 gazel
د	12 gazel
ر	9 gazel
ش	11 gazel
ض	1 gazel
ف	2 gazel
ق	1 gazel
ل	2 gazel
م	18 gazel
ن	11 gazel
و	5 gazel
هـ	6 gazel
ی	21 gazel

Ulu Ârif Çelebi Dîvânı'nda bulunan 128 gazelden 66 tanesi rediflidir. است ve نیست kelimelerini 7, باش kelimesini 5, تو kelimesini ise üç gazelinde redif olarak kullanmıştır. Diğer gazellerinde ise تویی، میند، باشی، مجویید، مست، ve benzeri kelimeleri de redif olarak kullanmıştır.

ULU ÂRİF ÇELEBİ DÎVÂNİ'NİN MUHTEVÂ BAKIMINDAN İNCELENMESİ

a. *DÎVÂN'DA İŞLENEN KONULAR*

Ulu Ârif Çelebi, Dîvân'ında daha çok tasavvufî konulara yer vermiş, bununla beraber bazı sosyal ve dinî konular içeren şiirler de söylemiştir. Gazellerinde, dedesi Mevlânâ ve babası Sultan Veled'in gazellerinde de görüldüğü gibi konu bütünlüğü bulunmaktadır. Ayrıca gazellerinde, konuya canlılık vermek ve dinleyici ya da okuyucuya etki ederek onu ikna etmek için peygamber kıssalarına, ayet ve hadislerle de işaret etmiştir.

Ulu Ârif Çelebi'nin Dîvân'da işlediği önemli konuları şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. *Dünyanın geçiciliği*

Dîvân'ın içeriğinden, onun dünyaya iyimser bir gözle bakmadığı anlaşılmaktadır. O, şiirlerinde insanı dünyadan ve dünya değerlerinden uzaklaştırmaya çalışarak şöyle der:

“Kulağından pamuğu çıkar, gözünden perdeyi kaldır, geçici olan meskeni bırak, asıl döneceğin yere gel. İki günlük lezzet, makam, yücelik ve nimet için değerli ömrünü bir toz gibi havaya savurma, hebâ etme.⁸⁰”

“Biraz rızık için gayret et, sonrası için üzülme, gül. Yokluktan kaç, ebedî olana yönel.⁸¹”

80 Ulu Ârif Çelebi Dîvânı, 1. Gazel, 1-2. Beyitler.

81 Ulu Ârif Çelebi Dîvânı, 3. Gazel, 34. Beyit.

“Dünyaya gönül bağlama çünkü yok olacaktır. Ebedî olanı fânîde aramak olmayacak şeydir. Dışarıyı iyi ve güzel görünür. İçi hoş değildir, kötü kokar. Sıkıntı, eksiklik ve kusur yeridir. Eksik kişilere göre mükemmelin ta kendisidir.⁸²”

Ârif Çelebi, bu sözlerle kişinin uyanık olmasını ve asıl meşgul olması gereken konulara, özellikle âhirete yönelmesi gerektiğini dile getirmektedir. Dünya malı hakkında ise şöyle söyler: “Mal yılandır, sana hiç vefalı olmaz⁸³”.

2. Aşk

Ulu Ârif Çelebi'nin şiirlerinde en çok işlenen konulardan biri de aşktır. O, şiirlerinde dünyadan vazgeçip aşk yolunda yürümek gerektiğini, gerçek yolun aşk yolu olduğunu defalarca vurgulamaktadır. Bazı örnekleri şöyle sıralayabiliriz:

“Soğan, sarmısak nedir ki? Bizim kuruntu aklımızın, vehmimizin hayalidir. Saba rüzgarından yakut arayan olgun insanlar gibi aşkı seç. Din ve derdin âşığı ol, nefsini öldürmüş olmayı iste. İki cihanda biricik ol, kendi benliğinden Allah'a yönel.⁸⁴”

“Ekmek için can veriyorsun halbuki ekmek, can verilmeye layık değildir. Can mânevî azık ile beslenir. Sen o gıdayı aşkta ara.⁸⁵”

“Hakk'a giden yolda mürşit aşktır. Ders ve bilgini aşktan oku. Meyhanenin (dükkannın) güzelleştirilmesini akl-ı cüz'iden iste.⁸⁶”

“İlâhî bir sürmeci olarak aşk gelince, gözlerden ağrı ve derdi kaldırır.⁸⁷”

3. Kibir ve ikiyüzlülük gibi kötü huylardan uzak durmanın gereği

Güzel ahlâklı olma konusu, Divân'da en çok işlenen diğer bir konudur. Bu konuyla ilgili bazı örnekler şöyle sıralanabilir:

“Kendini beğenme ve gösteriş sapıklığına gitme, ikiyüzlülük ve aldatmayı bırak. Büyüklenme! Zât-ı Kibriyâya ulaşmak için toprak gibi ol.⁸⁸”

“Gerçek misk kokusunu alabilmek için benliği, kibri, hasedi bırak.⁸⁹”

“Dünya dinin düşmanıdır, her zaman kahır ve kinle beraberdir. Yolda giden bir er ol, kibri ve tembelliği bırak.⁹⁰”

82 Ulu Ârif Çelebi Divânı, 19. Gazel, 1-3. Beyitler.

83 Ulu Ârif Çelebi Divânı, 55. Gazel, 2. Beyit.

84 Ulu Ârif Çelebi Divânı, 1. Gazel, 9-10. Beyitler.

85 Ulu Ârif Çelebi Divânı, 2. Gazel, 4. Beyit.

86 Ulu Ârif Çelebi Divânı, 2. Gazel, 11. Beyit.

87 Ulu Ârif Çelebi Divânı, 4. Gazel, 4. Beyit.

88 Ulu Ârif Çelebi Divânı, 1. Gazel, 11. Beyit.

89 Ulu Ârif Çelebi Divânı, 62. Gazel, 13. Beyit.

90 Ulu Ârif Çelebi Divânı, 89. Gazel, 5. Beyit.

ULU ÂRİF ÇELEBİ DÎVÂNİ'NDAKİ SOSYAL VE TOPLUMSAL KONULAR

Ulu Ârif Çelebi, Mevlevîliği yaymak amacıyla Anadolu'nun bir çok bölgesini gezen, sosyal yönü ağır basan bir kişilik olduğundan döneminin sultan, bey ve ileri gelenleriyle ilişkilerini iyi tutmayı başarmış, bu yönde hem yöneticilere hem de halka bazı uyarılarda da bulunmuştur. Bu nedenle Dîvân'da toplumu ilgilendiren meseleleri dile getiren bazı beyitler bulunmaktadır. Bu beyitlerden birinde, çeşitli kavimlere seslenerek halka iyi davranmalarını söyler ve şu şekilde seslenir:

“Ey Türk, Rum ve Arap! Halka zulmetme yollarını arama. Eğer sen Kâbe'yi inşa eden Halil isen, yontulmuş putları kır⁹¹”.

Ulu Ârif Çelebi, bir başka şiirinde de iktidar sahiplerine, özellikle adaletli davranma konusunda zayıf bilinenlere hitaben şöyle söylemektedir:

“Ey yönetici! Zayıflara ağır yük yükleme ki, Cebbar olan Allah da senin yükünü (omuzundan) kaldırsın.⁹²”

“Şahlığa ve mülke aldanmayan şah, ne güzel şahıdır. Adaleti seçti, sonunda övülen biri oldu. Allah'ın emrine itaat etti, peygambere uydu. İhsan ve cömertlikte insanların en şefkatlisi ve merhametlisi oldu.⁹³”

Ulu Ârif Çelebi, Dîvân'ında geçmiş toplumların üzerine gelen toplu ceza

---

91 Ulu Ârif Çelebi Dîvânı, 2. Gazel, 5. Beyit.

92 Ulu Ârif Çelebi Dîvânı, 51. Gazel, 6. Beyit.

93 Ulu Ârif Çelebi Dîvânı, 37. Gazel, 13-14. Beyitler.

ve ölümlere değinerek halkı uyanık olmaya şu şekilde çağırılmaktadır:

“Deniz yolunda Firavun taraftarlarının cür’eti sebep oldu da, o yüzden onlara Allah’tan boğulma geldi. Edepsizler topluluğunun yaptıkları sebep oldu da, Nuh için tufan geldi. Salih’in devesinin öldürülmesi nedeniyle onların başına helâk geldi.⁹⁴”

Dîvân’da bulunan toplumsal konulardan biri de israftır. İsrâf konusunda Ulu Ârif Çelebi şöyle demektedir:

“Allah, israf edenleri sevmez” ayetini duydun da böyle israf etmeye nasıl cesaret ettin?⁹⁵”

Ulu Ârif Çelebi, toplumda söz taşımanın kötülüğü ve gizli kalmasında halk ve fert açısından fayda olan şeyi açıklamanın doğru olmayacağını anlatmak için şöyle demektedir:

“Allah gibi günahları örtücü ol, hayasızlık yapma ki, settâr olan Allah ansızın senin karanlığını yırtıp günahlarını ortaya çıkarmasın.⁹⁶”

Dîvân’da, tembellik ve boş oturup hazır yemek şu sözlerle kınanmıştır:

“Aslan gibi ol ve savaş, aksi halde tilki gibi geriden git ve laf etme.⁹⁷”

“Allah seninle olduktan sonra, düşmandan endişelenmek niye? Kendini tehlikeye atmadan gönlünü hatadan koru.⁹⁸”

“Az konuş, büyüklerin sözünü adet edin. Dedikodudan vazgeç, pehlivan gibi ol.⁹⁹”

“Ey Ârif! Git, az konuş, bundan sonra dilsiz, çalışkan bir Ârif ol.¹⁰⁰”

Ulu Ârif Çelebi Dîvânı’nda, üç beyitte özel olarak kadınlardan bahsedilmiş, kadınların zaafı dile getirilerek erkeklerin cesaret ve heyecanları artırılmaya çalışılmıştır. Bu beyitler şöylece sıralanabilir:

“Dünyaya gelen her bela ve sıkıntı, kadınlara az, erkeklere çok şekilde geldi¹⁰¹.

“Aşk erlerinin safında, cahil kadınlar gibi boş sözler söylemeyi bırak.¹⁰²”

“Ne vakte kadar kadınlar gibi renk ve kokuyla uğraşıp duracaksın? Erlerin eteğini tut, adam ol.¹⁰³”

94 Ulu Ârif Çelebi Dîvânı, 47. Gazel, 6-7-8. Beyitler.

95 Ulu Ârif Çelebi Dîvânı, 63. Gazel, 14. Beyit.

96 Ulu Ârif Çelebi Dîvânı, 51. Gazel, 4. Beyit.

97 Ulu Ârif Çelebi Dîvânı, 62. Gazel, 1. Beyit.

98 Ulu Ârif Çelebi Dîvânı, 3. Gazel, 17. Beyit.

99 Ulu Ârif Çelebi Dîvânı, 60. Gazel, 4. Beyit.

100 Ulu Ârif Çelebi Dîvânı, 91. Gazel, 21. Beyit.

101 Ulu Ârif Çelebi Dîvânı, 47. Gazel, 12. Beyit.

102 Ulu Ârif Çelebi Dîvânı, 62. Gazel, 2. Beyit.

103 Ulu Ârif Çelebi Dîvânı, 60. Gazel, 3. Beyit.

ULU ÂRİF ÇELEBİ DÎVÂNÎ'NDA DÎNÎ KONULAR

Ulu Ârif Çelebi Dîvânî'nda, özellikle bazı gazellerde çeşitli dinî ibadetlere ve dinî konulara değinilmektedir. Dîvân'da bulunan 31. Gazelin tümünde Ramazan ayı ve oruç ibadeti işlenmiştir. Ulu Ârif Çelebi'nin dinî konulara verdiği önemi göstermesi açısından bu gazelin tercümesin burada toplu bir şekilde verilmesi kanaatimizce uygundur. Ulu Ârif Çelebi Dîvânî'nın 31. Gazelinin tercümesi şu şekildedir:

“Mübarek olsun, ümmetin ayı geldi. Seçkin, kutlu, uğurlu Ramazan geldi.

Nur dolu bir ay, onda tesbih ve tehlil vardır. Oruç, namaz, iyilik ve yücelik ayıdır.

Mescid o ayda süslenir, minberler onunla nurlanır, güzelleşir.

Kıymetli (içinde kadir gecesi olan) bir aydır. Sadaka ve teravih ayıdır. İhsan, sohbet, farz ve sünnet ayıdır.

Ey gönül! Madem Allah ‘oruç benim içindir’ buyurdu, ona yakınlaşmak için oruçlu ol.

Her ne kadar oruç sevdasında meşakkat olsa da, zorluktan sonra huzur ve rahat ortaya çıkar.

Oruç sıkıntısı, baştan başa bir hazine olur. Baş ağrısı saadetin sırrı olur.

Mustafa'dan ‘oruç cennettir’ sözünü dinle. Cehennemden kurtul, cennete git.

Otuz gün boyunca yemek yeme de, gündüzün gecen, bayram günü gibi; kıymet ve kudretin kadir gecesi gibi olsun.

Oruçta, ney gibi karnımı boş tut ki, âhın Allah'a bir yol bulsun.

Ey can! Himmetle gökyüzündeki kapıların açılması için ağzını bağla.
Bilgisi hoş ve dini güzel ol ki, güzel fikirli, güzel yüzlü ve güzel düşünceli
olasın.

Ârif'in yolunu tut, kaynağa kadar git ki, şeriatın sahibine doğru bir yol
bulasın.”

Ulu Ârif Çelebi, Dîvân'ının başka bir beytinde de namaz ve oruçtan şu
şekilde bahsetmektedir:

“Namazla, oruçla, ağlayıp ah etmekle Allah'a doğru perdesiz bir yol
bulursun.¹⁰⁴”

Tövbe edip günahlardan temizlenmeyi isteme hakkında Ulu Ârif Çelebi
Dîvânı'nda şu beyitler göze çarpmaktadır:

“Allah'ın rahmetini elde edebilmek için tövbe et, günahların için af dile.
Eğer tövbe etmezsen, serserilikle sorumluluktan kurtulacağımı zannetme¹⁰⁵.”

“Takvâ tövbesini iste, korkusuzca günah işleme. Ey eşek! Daha ne zamana
kadar ahırda saman yiyip duracaksın?¹⁰⁶”

Ulu Ârif Çelebi Dîvânı'nda bulunan ve namazdan bahsedilen bir rubâî
yanlış anlamalara imkan verebilecek türden olduğu için burada özel olarak bu
konuda bahsedilmesi uygundur. Bu rubâînin tercümesi şu şekildedir:

“Biz niyaz ehliyiz, namaz ehli değil. Namazı bırak da niyaza gel. Kalp
gözün açıksa, gönlümüz ve canımızın içinde birçok Kudüs'ler ve Hicaz'lar
olduğunu bilirsin.”

Akl-ı selîm sahibi olanlar, bu rubâîden Ulu Ârif Çelebi'nin namaz
kılmadığını ya da namazı küçümsediğini anlamazlar. Burada bahsedilen konu,
namaz haricindeki zamanlarda niyazla uğraşılması gerektiğidir. Zira insanların
bir gün içinde namaz için harcadıkları zaman 1-2 saati geçmez, artan zamanda
Allah'tan uzak kalmamak gerektiği Ulu Ârif Çelebi tarafından bu şekilde
beyan edilmiştir.

104 Ulu Ârif Çelebi Divânı, 12. Gazel, 9. Beyit.

105 Ulu Ârif Çelebi Divânı, 62. Gazel, 8-9. Beyitler.

106 Ulu Ârif Çelebi Divânı, 48. Gazel, 17. Beyit.

ULU ARİF ÇELEBİ DÎVÂNİ'NDA TASAVVUFÎ KONULAR

a. Tasavvufa girmenin Önemi

Ulu Ârif Çelebi Dîvânî'nın çeşitli beyitlerinde tasavvuf ve tarîkata girmenin gerekli olduğundan bahsedilmektedir. Bu beyitlerden bazıları şöylece sıralanabilir:

“Ârif’in yolunu tut, kaynağa kadar git ki, şeriatın sahibine doğru bir yol bulasın.¹⁰⁷”

“Eğer aşıklar halkasından uzak olursan, kalp ve gönlün daima yaralı olur. Mana erlerinin meclisine gir, suretlerle niye aldanmaktasın?¹⁰⁸”

“Eğer aşıklara yakın olursan, dünyada önder ve seçkin olursun.¹⁰⁹”

Ulu Ârif Çelebi, şeyhe itiraz etmemin mümkün olmadığını da şu sözlerle ifade etmektedir:

“Herkes bu büyük insanın (Mevlânâ'nın) aşığıdır. Sadakat ve sevgilerinden başlarını yolunun toprağına koyarlar. Kimseden bir îtiraz olmaz. Eğer olursa, Allah'ın kılıcı onun başını çekinmeden keser.¹¹⁰”

b. Kible ve Ka'be

Ulu Ârif Çelebi de diğer birçok mutasavvıf gibi sevgilinin yüzünü kible, köyünü de Ka'be olarak kabul etmektedir. Bu konudaki bazı beyitler şu şekilde

107 Ulu Ârif Çelebi Dîvânî, 31. Gazel, 13. Beyit.

108 Ulu Ârif Çelebi Dîvânî, 125. Gazel, 1-2. Beyitler.

109 Ulu Ârif Çelebi Dîvânî, 116. Gazel, 1. Beyit.

110 Ulu Ârif Çelebi Dîvânî, 3. Gazel, 21-22. Beyitler.

sıralanabilir:

“Kıblemiz sevgilinin yüzü, dinimiz sevgilinin aşkıdır. Senin Ârif’inin bu mezhepten başka söyleyecek sözü yoktur.¹¹¹”

“Sana, kible ve Kabe olarak aşk yeter. Eğer sen Halil isen, orada tavaf yap.¹¹²”

c. Nefs Terbiyesi ve Tevâzû

Birçok mutasavvıf gibi Ulu Ârif Çelebi de nefis terbiyesi ve tevâzû konularına özel bir önem vermektedir. Ulu Ârif Çelebi’nin bu yolda nefis terbiyesini ve nefsi ıslah etmenin şart olduğunu belirttiği, Dîvân’ında bulunan şu beyitlerden de anlaşılmaktadır:

“Eğer künyenin Allah’ın aslanı olmasını istiyorsan, elini savaşçı nefsin beline dolaman gerek.¹¹³”

“Kâfir nefsi aşkla müslüman et de, cehennem ve azap korkusundan kurtul.¹¹⁴”

“Ebediyyen ruhun baki olmasını istese de, kendi nefsinin yok etmeye çalışan yok.¹¹⁵”

“Ölmeden önce öl, ey dost! Ancak o zaman ölümü, Musa gibi mana elması olarak bil.¹¹⁶”

Mütevâzî olmanın gerekliliği de Ulu Ârif Çelebi Dîvânı’nda önemle işlenen konulardan birisidir. Tevâzû konusundaki bazı beyitleri şu şekilde sıralanabilir:

“Kim topraktan, zelil ve hakir olursa, bu sefil yerde yücelerden bahseder. Ey aziz kişi! Tevazu yolunu seç, zira bu hem Hakk’ın ayeti, hem peygamberin hadisidir.¹¹⁷”

“Eğer tevazu konusunda yeryüzü gibi olursan, İsa gibi göğe yükselirsin.¹¹⁸”

111 Ulu Ârif Çelebi Dîvânı, 30. Gazel, 11. Beyit.

112 Ulu Ârif Çelebi Dîvânı, 62. Gazel, 7. Beyit.

113 Ulu Ârif Çelebi Dîvânı, 36. Gazel, 12. Beyit.

114 Ulu Ârif Çelebi Dîvânı, 12. Gazel, 6. Beyit.

115 Ulu Ârif Çelebi Dîvânı, 26. Gazel, 4. Beyit.

116 Ulu Ârif Çelebi Dîvânı, 4. Gazel, 8. Beyit.

117 Ulu Ârif Çelebi Dîvânı, 66. Gazel, 5-6. Beyitler.

118 Ulu Ârif Çelebi Dîvânı, 116. Gazel, 3. Beyit.

ULU ARIF ÇELEBİ’NİN ŞİİRLERİNDE AŞIRI GİBİ GÖRÜLEN SÖZLERİ HAKKINDA BAZI MÜLÂHAZALAR

Ulu Ârif Çelebi’nin şiirleri arasında, diğer bazı mutasavvıf şairlerde de görülen ve ilk bakışta dindar bir kişi için aşırı sözler gibi algılanabilecek bazı beyitler bulunmaktadır. Bu beyitlerden en öne çıkanları şu şekilde aktarılabilir:

“Eğer fakr halindeysen, sözü gazeli bırak. Aşık ol ey kardeş! İlimi ameli bırak.¹¹⁹” Bu beyitte ilim ve amelin terk edilmesi, özellikle fakr halinde olan kimselerden istenilmektedir. İlim ve amelin bırakılmasını da tamamen bırakılma olarak anlamamak, bu işlerle gereğinden fazla ilgilenmemek olarak yorumlamak yani tüm zamanını ilim ve amele harcamamak olarak algılamak gerekir.

“Aşkın mağara arkadaşı olmayan kişi, Muhammed’in ümmeti ve takipçisi değildir. Ahmed-i Muhtâr aşk madenidir. Aşık olmayan kişi, Ahmed’den değildir.¹²⁰”

Bu beyitlerde bulunan ‘mağara arkadaşı’ sözünden, Hz. Peygamber ve Hz. Ebûbekir’in hicret yolunda sığındıkları mağara akıllara gelmektedir. Hz. Ebûbekir’in, Hz. Peygamber’i, canını verecek derecede sevdiği âşikârdır. Bu beyitte bahsedilen konu, Hz. Peygamber’e duyulan sevgi ve aşkın son derecede olması gerektiğidir. Hz. Peygamber’i canından çok sevmeyen kişinin de onun gerçek takipçilerinden olamayacağı açıktır.

119 Ulu Ârif Çelebi Divânı, 89. Gazel, 1. Beyit.

120 Ulu Ârif Çelebi Divânı, 25. Gazel, 14-15. Beyitler.

“Mushaf ve seccade zâhîde aittir. Sen eğer rintsen ve aşkısan, sarhoş ol. Kible ve Kâbe, yarin köyü ve yüzüdür. Yari ara, yarin ayağının toprağı ol.¹²¹”

Klasik şiirde zâhit, aşkı bilmeyen, dini sadece Kur’an okuyup namaz, oruç ve hac gibi ibadetleri yerine getirmekten ibaret sanan, kibirli ve gösteriş yapmayı seven bir insanı temsil etmektedir. Bu anlamıyla zahit, sadece dış görünüşe bakar, ona önem verir. Oysa insanın iç dünyası daha ehemmiyetlidir. Bu anlamda Ulu Ârif Çelebi de dinin sadece Kur’an okuyup ibadet etmekten ibaret olduğunu sanma, diyor. Sarhoş olmaktan maksat ise Allah ve Peygamber aşkıyla kendinden geçmektir. Kible ve Kâbe, sadece Allah’ın o tarafa ibadet edilmesini istediğı dünyevi mahluklardır. Gerçek ilah değildirlere, insanı Allah’a yaklaştıran birer araçtan ibarettirler. Ulu Ârif Çelebi, sen bu araçlara takılıp kalma, gerçek İlahını ara, demektedir.

Ulu Ârif Çelebi’nin şiirlerini okuduktan sonra, onun samimi ve gayretli bir müslüman olduğuna inanmak zorunda kalırız. Herkes gibi onun da bazı günahları vardır ama o tövbe etmeyi bilen ve bu konuda bizlere nasihat eden yüce kişilerdendir. Ulu Ârif Çelebi Dîvân’ında bulunan bazı gazellerin tümüyle Hz. Peygamber’le ilgili oluşu da onun samimiyetini göstermektedir. Dîvân’da, insanların dini anlama ve uygulamadaki bozuklukları konusunda şöyle bir beyit bulunmaktadır:

“Dünya dertlerinden temizlen, dininde hiçbir bozukluğa yol verme.¹²²”

121 Ulu Ârif Çelebi Divânı, 58. Gazel, 13-14. Beyitler.

122 Ulu Ârif Çelebi Divânı, 4. Gazel, 2. Beyit.

ULU ÂRİF ÇELEBİ DÎVÂNİ'NDA DİL VE ÜSLUP

Ulu Ârif Çelebi Dîvânı'nın muhtevası tasavvuf ağırlıklı olduğu için gazelleri arasında anlaşılması zor gibi görünen bazı beyitleri varsa da onun şiirleri genellikle sade ve akıcıdır. Dîvân'da bulunan beyitlerden, duygu ve düşüncelerini çevresinde bulunan insanlara aktarabilmek için sade ve anlaşılabilir olmayı tercih ettiği ortaya çıkmaktadır. Tamamen Farsça olan bu Dîvân'da, Arapça kelime ve terkiplere de yeri geldikçe yer verdiği görülmektedir. Buna karşılık, Türk bölgesinde ve Türkler arasında doğup büyümesine rağmen eserinde Türkçe kelimeler yok denecek kadar azdır. Babası Sultan Vele'd'in Dîvânında Türkçe beyit ve manzûmelere rastlanırken, oğlu Ulu Ârif Çelebi'nin hiç Türkçe beyit söylememiş olması garipsenecek bir durumdur. Aile ve yakın çevresinde Farsça konuşulması nedeniyle Türkçe'yi iyi öğrenememiş, bu yüzden de Türkçe şiir söylememiş olduğu düşünülebilir.

Ulu Ârif Çelebi'nin gazel tarzındaki şiirlerindeki sıralama konusunda bir sistemli bir durumun olduğu düşünülebilir. İlk gazellerinde nasihat vermeyi tercih eden Ârif Çelebi'nin, son gazellerinde vahdet-i vücûdun son noktasına vardığı hissedilmektedir.

DÎVÂN'DA KULLANILAN SANATLAR

Ulu Ârif Çelebi'nin şiirlerinde, diğer bir kısım şairlerde görülen sanat yapma ve şairlik gücünü gösterip bu gücü kabul ettirme konusunda bir gayret görülmemektedir. Lâkin o da her şair gibi yeri geldikçe çeşitli lafzî ve mânevî sanatlara şiirlerinde yer vermiştir. Dîvân'da daha çok teşbih, tekrîr, telmih, iktibas, tenâsüb ve tescî gibi sanatlar göze çarpmaktadır.

Ulu Ârif Çelebi'nin kullandığı sanatlarla ilgili örneklerden bir kaç şunu şekilde sıralanabilir:

Dîvân'da bulunan aşağıdaki beyitlerde tersî ve tescî¹²³ sanatları kullanılmıştır:

[1/2]

بهر دو روزه لذتی جاه و جلال و نعمتی

عمر عزیز را مده همچو هبّا تو بر هوا

Behr-i du rûze lezzetî câh u celâl u ni'metî

'Omr-i 'azîz râ medeh hemçu hebâ tu ber hevâ

İki günlük lezzet, makam, yücelik ve nimet için değerli ömrünü bir toz gibi havaya savurma, hebâ etme.

123 Tercî ve tescî sanatları hakkında geniş bilgi için bkz. Veyis Değirmençay, Funûn-i Belâgat ve Sınâât-ı Edebî, 63-65; Tâhirü'l-Mevlevî, Edebiyat Lûgati, 131, 166.

[77/2]

در جان ما جانان تویی در دست مافرمان تویی

وین بنده را سلطان تویی گر از برت ببریده ام

Der-cân-i mâ cânân tûyî der-dest-i mâ fermân tûyî

V'în bende râ sultân tûyî ger ez-beret bubrîdeem

Canımıza canan sensin, elimize ferman sensin. Senden ayrı olsam da
benim için sultan sensin.

[1/4]

عشق به فقر درج کن مس وجود خرج کن

چونکه ز حق شنیده ای بانگ و صلاهی کیمیا

‘İşk be fakr derc kon mess-i vücûd harc kon

Çun ki zi Hak şenîdeî bang u salâ-yı kîmyâ

Aşkî fakrın içine kat, varlık bakırını harca. Zira kimya olan sesi ve çağrışı
Hak’tan duydun sen.

Ulu Ârif Çelebi Dîvânı’nda bulunan aşağıdaki beyitlerde de teşbih sanatı
kullanılmıştır:

[5/4]

عجب از آهنست اصل دل تو

و یا ای خوب رو از سنگ خارا

‘Aceb ez-âhenest asl-i dil-i tû

Ve yâ ey hûb-rû ez-seng hârâ

Ey güzel yüzlü! Acaba senin gönlünün aslı demirden mi, yoksa granitten
midir?

[58/11]

چون سمندر در دل آتش برو

چون قلندر طالب انوار باش

Çûn semender der dil-i âteş berev

Çûn kalender tâlib-i envâr bâş

Semender gibi ateşin ortasına git. Kalender gibi nurları isteyen ol.

[62/10]

همچو الف باش سر افراز و شاد   رو مشو از تنگدلی میم و کاف

Hem çû elif bâş serefrâz u şâd
 Rev meşev ez-teng dilî mîm u kâf
 Elif harfî gibi başın yukarıda ve mutlu ol. Git, mim ve kef harfleri gibi
 gönlü kırık olma.

Aşağıdaki beyitlerde de telmih sanatına yer verilmiştir:

[1/8]

مایده سما بجو دست ز خوان خون بشو
 ترک ترنگین مگو بهر پیاز و گندنا
 Mâyide-yi semâ becû dest zi hân-ı hûn beşû
 Terk-i terengebîn megû behr-i piyâz u gendnâ
 Gökten gelen sofrayı ara, kanlı sofradan el çek. Soğan ve sarmısak için
 terencübini¹²⁴ bırakma sözünü söyleme.

[43/2]

این بوی بوی پیرهن یوسف منست
 وین هدهد از سبا پی اعلام می رسد
 İn bûy bûy-i pîrehen-i Yûsuf-i menest
 Vîn hudhud ez-Sebâ pey-i i'âm mî-resed
 Bu koku, benim Yusuf'unun gömlek kokusudur. Hüthüt kuşu Sebâ'dan
 haberlerle geliyor.

[102/1]

ای بارخ تو قمر شکسته
 پیش لب تو شکر شکسته
 Ey bâ-ruh-i tû kamer şikeste
 Pîş-i leb-i tû şeker şikeste
 Ey senin yanağınla ayın bölündüğü! Ey senin dudağının önünde şekerin
 kırıldığı!

124 Eskiden ishal için kullanılan bir çeşit bitki.

[3/25]

خلعت خلت خليل از صدق يافت

همچنان تاج لعمرک مصطفى

Hil‘at-i hullet Halil ez sıdk yâft

Hemçunân tâc-ı le‘amruk Mustafâ

İbrahim (as.) dostluk elbisesini sadakatle buldu. Muhammed Mustafa (sav.) da ‘ömrüne yemin olsun ki!’¹²⁵ tacını, aynı şekilde taktı.

Aşağıdaki beyitte ise reddü’l-acuz ale’s-sadr sanatı bulunmaktadır:

[2/1]

از نور لاهوتی بیر این ظلمت ناسوت را

ناسوت را درهم شکن زآن پس نگر لاهوت را

Ez nûr-i lâhûtî beber in zulmet-i nâsût râ

Nâsût râ derhem şiken z’an pes niger lâhût râ

Dünyevî karanlığı, şu uhrevî nûrun üstünden kaldır. Önce madde alemini parçala, sonra uhrevî olanı gör.

Dîvân’da bulunan şu beyitlerde ise cinas sanatı bulunmaktadır:

[1/7]

در غلبات شوق حق همچو کلیم غرقه شو

تا که ز دُرد دُرد او صاف شوی چو مصطفا

Der galebât-ı şevk-i Hak hemçu Kelîm garka şev

Tâ ki zi durd-i derd-i û sâf şevî çu Mustafâ

Mustafa gibi derd şarabıyla saf olup temizlenmek için Hakk’ın yüce coşkusunda Musa kelîmullah gibi boğul.

[12/7]

از عقابش این عقاب اندر بلاست

کی شود طوطی جلیس هر غراب

Ez ‘ikâbeş îñ ‘ukâb ender belâst

Key şevved tûtî celîs-i her gurâb

Bu kartal, onun azâbından belâ içindedir. Papağanın kargayla beraber oturması nasıl mümkündür?

[4/3]

منوش از جام فانی زهر رنگین

ز جام جان نخور شهد و عسل را

Menûş ez-câm-ı fânî zehr-i rengîn

Zi-câm-ı cân behor şehd u 'asel râ

Fânî kadehten boyalı zehiri içme, can kadehinden bal ye.

[25/10]

نقل عقلست نقل و بحث و قیاس جمله از درس عشق ابجد نیست

Nukl-i 'aklest nakl u bahs u kıyâs

Cumle ez-ders-i 'ışk ebced nîst

Aklın işi, nakil, anlatım ve kıyastır. Hepsinin toplamı aşk dersinin başlangıcı olmaz.

Ulu Ârif Çelebi, aşağıdaki birinci beyitte کبر، ریا، زرق و فریب kelimeleriyle, ikinci beyitte تخت، تاجور، درگه، طیل، و لوا kelimeleriyle, üçüncü beyitte ise لیلی ve مجنون kelimeleriyle tenâsüp sanatını kullanmıştır:

[1/11]

کبر و ریا مشو مضل زرق و فریب را بهل

کبر مکن چو خاکی ای تا برسی به کبریا

Kibr u riyâ meşev muzil zerk u ferîb râ behil

Kibr mekon çu hâkîî tâ beresî be Kibriyâ

Kendini beğenme ve gösteriş sapıklığına gitme, ikiyezlülük ve aldatmayı bırak. Büyüklenme! Zât-ı Kibriyâya ulaşmak için toprak gibi ol.

[3/10]

بخت تخت ما تویی ای تاجور

کم مباد از درگهت طیل و لوا

Baht-ı taht-ı mâ tuyî ey tâcver

Kem mebâd ez dergehet tabl u livâ

Bizim tahtımızın bahtı sensin ey Padişah! Dergâhından davul ve sancak eksik olmasın.

[98/10]

اگر مجنون عشقی بهر لیلی

به مجنون خانه در زنجیر می رو

Eger Mecnûn-i 'ışkî behr-i Leylâ

Be-Mecnûn hâne der-zencîr mî-rev

Eğer Leyla için aşk Mecnun'u isen, evde zincire bağlanmış Mecnun'a git.

Ulu Ârif Çelebi Dîvânı'nda bulunan aşağıdaki beyitlerin birincisinde عاشق ve عشق kelimeleri, ikincisinde ise امان، امن ve ایمان kelimeleri arasında iştikak sanatı bulunmaktadır:

[25/6]

عقل جزوی عدوی عقل کلست عاشق و عشق جز که اسعد نیست

'Akl-ı cuz'î 'adû-yi 'akl-ı kullest

'Âşık u 'ışk cuz ki es'ad nîst

Cüz'î akıl, küllî akla düşmandır. Aşık ve aşk ise en büyük talihten başka bir şey değildir.

[17/5]

در عشق گریز و باش ایمن

ایمان و امان و امن آنجاست

Der 'ışk gurîz u bâş eymen

Îmân u emân u emn âncâst

Aşka kaç, güvende ol. İman da, emniyet de, güven de oradadır.

Dîvân'ın aşağıdaki beyitlerinde bulunan قوت دل مجروح ve جان می کنی kelimeleri mecaz sanatına örnek gösterilebilir:

[2/4]

جان می کنی از بهر نان در خورد نبود نان به جان

جان قوت روحانی خورد از عشق جو آن قوت را

Cân mî kenî ez behr-i nân derhord nebved nân be cân

Cân kût-i rûhânî hored ez 'ışk cû ân kût râ

Ekmek için can veriyorsun halbuki ekmek, can verilmeye layık değildir.

Can mânevî azık ile beslenir. Sen o gıdayı aşkta ara.

[5/5]

ببخشا بر دل مجروح ای جان
غلاف اندر بنه تیغ جفا را

Bebahşâ ber dil-i mecrûhem ey cân

Gılâf ender benih tîg-i cefâ râ

Ey can! Yaralı gönlümü bağışla, cefâ kılıcını kınına koy.

Ulu Ârif Çelebi Dîvânı'nda bulunan aşağıdaki beyitler tezat sanatına örnektir. Birinci beyitte میغوض ve محبوب , ikinci beyitte پر ve خالی , üçüncü beyitte ise مغلوب ve غالب kelimeleri kullanılmıştır.

[13/1]

گهی میغوض گردهم گاه محبوب
گهی طالب شوم من گاه مطلوب

Gehî mebğûz gerdem gâh mahebûb

Gehî tâlib şevem men gâh matlûb

Bazen buğzedilen biri olurum, bazen sevilen. Bazen isteyen olurum,
bazen istenilen.

[13/2]

گهی بر نفس غالب می شوم من
گهی او غالب و من گشته مغلوب

Gehî ber nefis gâlib mî şevem men

Gehî û gâlib u men geşte mağlûb

Ben bazen nefsimde galip olurum, bazen de o gâlib olur, ben mağlup.

[13/5]

گهی من همچو نی خالی و گه پر
گهی سرمست و حیران گاه مجذوب

Gehî men hemçu ney hâlî vu geh pur

Gehî sermest u hayrân gâh meczûb

Bazen ney gibi boş, bazen dolu. Bazen sarhoş ve şaşkın, bazen
cezbeliyim.

Aşağıdaki birinci ve ikinci beyitlerde ayet, üçüncüsünde ise hadisten iktibas sanatına örnekler bulunmaktadır:

[4/7]

ملک خو باش و انسان آن دمی شو

بهیل از گاو و خر بل هم اضل را

Melek-hû bâş u insan ân demî şev

Behil ez gâv u har bel hüm edal râ

Melek huylu ol zira o zaman insan olursun. “Hatta onlar daha sapıktırlar¹²⁶” zümresinden olan öküzü eşeği bırak.

[122/5]

چه روشنی که درین خاکدان فکند چو کرد

نظر ز منظره قاب قوس او ادنی

Çe rûşenî ki derîn hâkdân fikend çu gerd

Nazar zi manzara-i “Kâbe kavs ev ednâ”

Ne aydınlıktır ki, “Yarım yay veya biraz daha yakın¹²⁷” manzarasına, bu dünyadan toz gibi bir bakış attı.

[95/5]

امر “موتوا قَبْلَ مَوْتِ” بشنو از صدر صدور

در عدم رو تا مگر هستی توانی یافتن

Emr-i “mûtû kable mevtin” bişnev ez-sadr-ı sudûr

Der-‘adem rev tâ meger hestî tevânî yâften

“Ölmeden önce ölünüz” emrini, yücelerin yücesinden işit. Varlığı bulabilmek için yokluğa doğru git.

Aşağıdaki beyitlerde ise reddü’l-kâfiye sanatı bulunmaktadır:

[16/1]

دلی که با غم عشق تو آشنایی یافت

میان دجله ظلمات روشنایی یافت

Dilî ki bâ gam-i ‘ışk-ı tû âşinâyî yâft

Meyân-ı Dicle-i zulmât rûşenâyî yâft

Senin aşkının gamıyla tanışıklık bulan gönül, karanlıklar Dicle’inde aydınlık buldu.

126 Arâf Sûresi, 7/179.

127 Necm Sûresi, 53/9.

[16/2]

هر آن سری که ز سودای عشق بوی نبرد
گمان مدار که با دوست آشنایی یافت

Her ân serî ki zi-sevdâ-yi 'ışk bûy nebered

Gumân medâr ki bâ-dûst âşinâyî yâft

Aşkın sevdasından koku alamayan bir başın, dostla tanışıklık bulduğunu
zannetme.

[45/1]

چه غصه بود که از هجر تو به من نرسید
چه غم که در دل مجروح ممتحن نرسید

Çe gussa bûd ki ez-hicr-i tû be-men neresîd

Çe gam ki der-dil-i mecrûh mumtehin neresîd

Senin ayrılığından bana gelmeyen hangi gam kaldı? Yaralı kalbime hangi
gam imtihan için gelmedi?

[45/2]

کدام جور که با من ز نیک و بد نآمد
کدام طعنه که از مرد و زن به من نرسید

Kudâm cevr ki bâ-men zi-nîk u bed neâmed

Kudâm ta'ne ki ez-merd u zen be-men neresîd

İyiden kötüden bana hangi sıkıntı gelmedi ki? Erkekten kadından bana
hangi kınama gelmedi ki?

Ulu Ârif Çelebi'nin aşağıdaki beyitlerinin birincisinde, دروغ، غرور، حيله،
فریب و زرق و علم، عقل، شرع، دین kelimeleri, ikincisinde، فریب
به حد و عد چو ننگند چه گویم ای مسعود kelimeleri cem sanatına örnektir:

[37/9]

فریب و زرق و دروغ و غرور و حیلۀ او
به حد و عد چو ننگند چه گویم ای مسعود

Ferîb u zerk u durûg u gurûr u hîle-i û

Be-hadd u ad çû negonced çe gûyem ey mes'ûd

Onun aldatması, iki yüzünlülüğü, yalanı, gururu, hilesi çoktur, sınıır tanımaz.
Ey mutlu kişi! Ne diyeyim?

[40/10]

رموز علم و عقل و شرع و دین را
ز مرد فارغ و حیران مجوید

Rumûz-i 'ilm u 'akl u şer' u dîn râ
Zi-merd-i fâriğ u hayrân mecûyîd

İlim, akıl, şeriat ve dinin alametini, bağlardan kurtulup şaşkınlamış
kişiden aramayın.

[23/3]

باغ و راغ دشت و سحرابر و بحر و چوب و سنگ
شاخ و برگ و خار و ورد و گلبن و گزاری مست

Bâğ u râğ-ı deşt u sahrâ berr u bahr u çûb u seng
Şâh u berg u hâr u verd u gulbun u gulzâr mest

Bahçe, çayır, ova, çöl, kara, deniz, ağaç, taş... Dal, yaprak, diken, gül,
fidan, gül bahçesi sarhoş.

Aşağıdaki beyitlerde ise tekrîr sanatı göze çarpmaktadır:

[100/9]

چشم بد باد ای صنم دور از رخت

زانکه جان جان جان جان تو

Çeşm-i bed bâd ey sanem dûr ez-ruhet

Zânki cân-i cân-i cân-i cân-i tû

Ey güzel! Kötü göz senin yüzünden uzak olsun. Zira sen canın canının
canının canısın.

[3/16]

ذره که بُد پیشِ قرصِ آفتاب

کو هما کو پشه کو گل کو خدا

Zerre ki bud pîş-i kurs-i âfîtâb

Kû hümâ kû peşşe kû gül kû Hudâ

Güneş yuvarlağının yanında zerre de kim oluyor? Hümâ nerede, sivrisinek
nerede, gül nerede, Hüdâ nerede¹²⁸!?

128 Güledeki güzellik nerede, Allah'ın güzelliği nerede? Gül bir müddet içindir, sonra solar. Oysa Allah'ın vech-i cemli bâkîdir, ebedîdir.

[3/29]

ناخوشیها را برون کن از درون
دل ربا شو دل ربا شو دل ربا

Nâ-hoşîhâ râ berûn kun ez derûn

Dil-rubâ şev dil-rubâ şev dil-rubâ

Hoş olmayan şeyleri içinden çıkar. Gönül kazanan ol, gönül kazanan ol,
gönül kazanan.

Ayrıca, Ulu Ârif Çelebi Dîvânı'nda bulunan 21. Gazelde reddü'l-matla sanatı bulunmaktadır:

[21/1]

جهان غلام هوا و هوا غلام منست
همیشه خنک سعادت مطیع و رام منست

Cihân gulâm-ı hevâ vu hevâ gulâm-ı menest

Hemîşe hunek sa'âdet mutî' u râm-ı menest

Dünya hevesin kölesi, heves benim kölemdir. Ne mutlu ki heves her
zaman bana bağlı, bana itaatkârdır.

[21/9]

ز عشق و صدق درون عارف این غزل گوید
جهان غلام هوا و هوا غلام منست

Zi-'ışk u sıdk-ı derûn 'Ârif în gazel gûyed

Cihân gulâm-ı hevâ vu hevâ gulâm-ı menest

Ârif içindeki doğruluk ve aşkla şu gazeli söylüyor: Dünya hevesin kölesi,
heves benim kölemdir.

ULU ARİF ÇELEBİ DÎVÂNİ METNİ HAZIRLANIRKEN KARŞILAŞTIRILAN NÜSHALARIN TAVSİFLERİ

Ulu Ârif Çelebi Dîvânı üzerinde çalışırken, yurt içi ve yurt dışında bulunan çeşitli kütüphanelere ait nüshalar taranmış, internet sayfaları üzerinde çeşitli araştırmalar yapılarak dünyanın herhangi bir kütüphanesinde başka bir nüshasının olup olmadığı araştırılmıştır. Bu araştırmalar sonucunda sadece üç nüshaya ulaşılabilmektedir. Bu nüshalardan biri, Ulu Ârif Çelebi'nin şiirlerinden yapılan bir seçme şiir kitabıdır, diğer iki nüsha ise tamdır. Bu nüshaların özellikleri şu şekilde gösterilebilir:

1- Dîvân-ı Ulu Ârif Çelebi: Esas nüsha olarak aldığımız bu Dîvân, Konya Mevlânâ Müzesi yazmaları arasında 2600 numara ile kayıtlı olup, kenarı zencirek cetvelli koyu kırmızı, iç tarafı ebrî kaplı yumuşak meşin ciltlidir. Eser 60 yapraktan oluşmaktadır ve 20,5x13-15,9x9,8 cm. ebatlarındadır. Yazı çeşidi ta'lik, her sayfa 17 satır ve her satırda bir beyit vardır. Başta güzel bir tezhip mevcuttur. İlk iki sayfada kalın altın cetvel ve surh cetvel vardır. Mısra araları, ortası yaprak motifleriyle süslü iki cetvelle ayrılmıştır. Diğer sayfalar bir surh cetvelle, siyah cetveller içinde ve altın cetvelle çerçeveli, şiir başları ufki altın cetvelle ayrılmıştır. Gazellerin başlarında، وله رضى الله عنه، وله ايضا، طاب الله مثواه، وله قدس الله سره العزيز، وله قدس الله تعالى سره الاعلى، وله نور الله تعالى مرقده، وله انار الله تعالى هذا... gibi Arapça cümleler ve dualar bulunmaktadır. Kapak yaprağında، هذا مرقده، عارف افندى بخت پجوى شيخ احمد افندى Mütөөdüt temellük kayıt ve mühürleri arasında، Peçevî Ârif Ahmed'in torunu Abdurrahman

Necibî'nin Ârif Ahmed soyundan Muhammed Nebîl'in yazıları vardır. Ayrıca Galata Kule Kapısı Şeyhi Abdülbâkî Efendi'nin de temellük kaydı ve "Her kemâl ile mükemmel ola Abdülbâkî" yazılı Türkçe mührü de bulunmaktadır.

Bu Dîvân'da 126 gazel ve 81 adet rubâî mevcuttur. Yalnız vr. 59a'da bulunan rubâî tek beyittir.

Baş: پنبه ز گوش دور کن پرده ز دیده برگشا مسکن عاریه بهل مرجع اصل خود بیا
Sonu: تم امید دراز کیسه مدوز آنچه دوزی بمرگ زو بدرد

Ferağ kaydı: تم تحریر الدیوان الشریف عن ید اعجز الوری درویش احمد المولوی فی سنه .تسع عشر و مائه و الف

Görüldüğü üzere Ulu Ârif Çelebi Dîvânı'nın bu nüshası 1119/1707 tarihinde, Mevlevî derviş Ahmed tarafından istinsah edilmiştir. Ketebede احمد المولوی ibaresinden sonra ای الصوفیه وی ilave edilmiştir.

2- İkinci Nüsha: Süleymaniye Kütüphanesi, Pertev Paşa Bölümü 509 numarada yer alan Menâkibu'l-ârifin adlı eserin kenarında bulunan, Ulu Ârif Çelebi Dîvânı'ndan seçme manzûmelerdir. Seçilen bu manzûmeler, eserin 176b-217a yaprakları arasında bulunmaktadır. Bu eser, mıklepli, zencirekli, şirazeli, orta şemseli kırmızı bir meşin cilde sahiptir. Yazı, parlak beyaz bir kağıda yazılmıştır. Eserin tümü 217 yaprak olup, 20x9,5-15,5x9,5 cm. ebatlarındadır. Kitabın ortasında yer alan Menâkibu'l-ârifin'in metni 25 satırdır. Başlıklar surhla yazılmış, alt ve üstleri kırmızı çizgiyle belirlenmiştir. Ulu Ârif Çelebi Dîvânı'ndan yapılan seçmeler yaprak 176b'de, kenarda ve iki çizgi arasında ای منتخب از دیوان اولو عارف افندی قدس الله سره العزیز ibaresiyle başlanmaktadır.

ای جمالت در تجلی نور خورشید یقین آفرینها بر جمالت صد هزاران آفرین

Baş:

Sonu: دنیا مطلب عیشوه مخر جاه مجو کز دوست بر آبی و بدشمن برسی

Ferağ kaydı: تمت هذه الاسرار العارفين بفضل الله المفضل يوم الخميس سنة 1018
şeklindedir.

Bu nüsha, diğer iki nüshadan daha eksik olup 1018/1609 yılında yazılmıştır. Müstensihi belli değildir. Bu nüshada da gazellerin başında ve çerçeve içerisinde... gibi ibareler bulunmaktadır. 182a yaprağında, sayfanın ortasında ای الهی مصطفی ابن خادم الفقرا de beyitlerden önce bulunmaktadır. Ayrıca vr. 188b'de de beyitlerden önce ای الهی مصطفی ابن خادم الفقرا de beyitlerden önce bulunmaktadır. Vr. 210a'da,

چگونه گویم کآن شه رفت از دنیی چو زوست زندگئ ما به دنیی و عقبی

در وفات حضرت ولد فرمود قدس الله سره العزیز
 ibaresi vardır. Vr. 207a'da yer alan ve aşağıdaki beyitle başlayan gazel de
 Sultan Veled'in gazellerinden biridir¹²⁹, bir karışıklık sonucu buraya alınmış
 olmalıdır:

ماه هفتم آسمانم ای پسر بیدار باش   نور عرش فرشیانم ای پسر بیدار باش

Bu seçme nüshada Ulu Ârif Çelebi Dîvânı'nda bulunan 83 gazel ve 79
 rubai yer almaktadır.

3- Dîvân-ı Ulu Ârif Çelebi: Bu nüsha Ankara Millî Kütüphane'de 06 Hk
 53 numara ile kayıtlı olup sırtı tamir görmüş vişne rengi meşin, üstü siyah
 meşin kaplı müzehheb şemseli karton cilde sahiptir. 46 yapraktan oluşmaktadır.
 Kağıdı lekeli beyaz, melek fligranlıdır. Serlevha ve sözbaşları kırmızı,
 yazılar yeşil müzehheb cetveller içindedir. Bazı kenar yazıları kırmızıdır.
 Ebatları 17x10-23,5x16,3 cm.'dir. Baştaki numarasız yaprağın b yüzünde
 iki beyit bulunmaktadır. Sayfa kenarlarında çeşitli kayıtlar bulunmaktadır.
 Bu kayıtların, Yenikapı Mevlevîhânesi Şeyhi Abdülbâkî Dede'ye ait olduğu,
 kayıtların sonlarına doğru attığı imzadan anlaşılmaktadır. Kenar yazılarının
 çoğu Türkçedir. 1b-40b arasında gazeller yer almaktadır. Vr. 44a'nın ortasına
 kadar da rubailer bulunmaktadır. Daha sonra uzunca bir kaside bulunmaktadır.
 Vr. 1a'da Mehmed Ârif'in Zilkâde 1265/1848 tarihli temellük kaydı ile mührü
 vardır. Vr. 1a'da ise eski kütüphane mührü bulunmaktadır. İstinsah tarihi
 1236/1821'dir. Müstensihî, Çelebi Efendi'nin hocası Ali Vehbi'dir.

129 Bkz. Dîvân-ı Veled, 200-201.

METNİN OLUŞTURULMASI VE TERCÜMESİNDE İZLENEN YOL

Metnin oluşturulması için öncelikle bulunabilen kütüphane katalogları taranmış, internet yardımıyla katalogları elde bulunmayan Türkiye dışındaki kütüphanelerde bulunan eserler incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda Ulu Ârif Çelebi Dîvânı'nın yukarıda da bahsedilen üç nüshası tespit edilebilmiş, en eski ve kapsamlı nüsha olması dolayısıyla, Konya Mevlânâ Müzesi yazmaları arasında 2600 numara ile kayıtlı olan nüsha esas nüsha olarak belirlenmiştir. Bu nüshada görülen bazı yazım hataları diğer nüshalarla karşılaştırılarak düzeltilmiş, yapılan düzeltmeler ve nüsha farklılıkları dipnotlarda belirtilmiştir. Dipnotlarda gösterilen nüsha farklılıklarında Konya nüshası K harfiyle, Süleymaniye nüshası S harfiyle, Ankara Milli Kütüphane nüshası ise A harfiyle belirtilmiştir. Feridun Nâfiz Uzluk'un 'Ulu Ârif Çelebi'nin Rubaileri' isimli eseri de Rubâîler bölümünde yazma nüshalarla karşılaştırılmış, Uzluk'un tercüme ettiği bu eser de U harfiyle dipnotlarda gösterilmiştir.

Metinde geçen Kur'ân-ı Kerîm âyetlerine ulaşılması herkes için kolay olduğundan âyetin tümünün meâli verilmemiş, sadece Kur'ân-ı Kerîm'de bulunduğu yer sûre ve âyet numarası verilerek gösterilmiştir.

Ulu Ârif Çelebi Dîvânı yazma nüshadan metne aktarılırken, bugünkü imlâ kurallarına uygun olması gözetilmiş, Tahran Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyelerinden seçkin bir grubun imlâ kuralları hakkında kaleme aldıkları 'Nukâtî der-bâb-ı resmü'l-hattî-yi Fârsî' isimli esere uyulmaya çalışılmıştır.

Tercüme sırasında yorum yapılmamaya çalışılmış, metinde hangi kelimeler geçmişse tercümenin sadece o kelimelerden oluşmasına gayret edilmiştir. Rubâiler kısmının tercümesi konusunda Feridun Nâfiz Uzluk'un 1949'da yaptığı tercüme esas alınmış, sadece hafif değişikliklerle aktarılmıştır.

Metnin tercümesi esnasında bazı yerlerde açıklama yapma gereği duyulmuş, bu açıklamalar dipnotlarla gösterilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA

- Can, Şefik, Hz. Mevlana'nın Rubailerini, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 2001.
- Değirmençay, Veyis, Funûn-i Belâgat ve Sınâât-ı Edebî, Erzurum, 2006.
- Eflâkî, Ahmed, Âriflerin Menkıbeleri, Çev.: Tahsin Yazıcı, Kabalcı Yay., İstanbul, 2006.
- Eflâkî, Ahmed, Menâkibu'l-Ârifin, I-II, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 1976.
- Gölpınarlı, Abdülbaki, Mevlana'dan Sonra Mevlevîlik, İnkılap ve Akak Yay., İstanbul, 1983.
- Hamamizade İhsan, Ömer Hayyam Rubailerini, Altın Kitaplar Yay., İstanbul, 1966.
- Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Külliyyât-ı Şems-i Tebrîzî, Haz: Bedîüzzâmân-ı Furûzânfer, İntişârât-ı Emîr-i Kebîr, Tahran, 1372 hş./1993.
- Mevlânâ, Mesnevî, Çev.: Veled İzbudak, I-VI, Milli Eğitim Bakanlığı Yay., İstanbul, 1988.
- Sa'dî-i Şîrâzî, Gulistân-ı Sa'dî, Tashih: Ali Kûçekî, İntişârât-ı Mehtâb, Tahran, 1371 hş./1992.
- Sultan Veled, Dîvân-ı Veled, Uzluk Basımevi, Ankara, 1941.
- Sultan Veled, İbtidâ-nâme, Çev.: Abdülbaki Gölpınarlı, Konya, 2001.
- Tâhirü'l-Mevlevî, Edebiyat Lügatı, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1973.
- Ulu Arif Çelebi, Dîvân, Ankara Milli Kütüphane, Nr. 06 Hk 53
- Ulu Arif Çelebi, Dîvân, Mevlana Müzesi Kütüphanesi, Nr. 2600
- Ulu Arif Çelebi, Dîvân, Süleymaniye Kütüphanesi, Pertev Paşa Bl., Nr. 509.
- Uzluk, Feridun Nâfiz, Ulu Ârif Çelebi'nin Rubailerini, Tercüme: Feridun Nâfiz Uzluk, İstanbul 1949.
- Vanlıoğlu, Mehmet, Ulu Ârif Çelebi ve Dîvânının Tenkitli Metni, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erzurum, 1991.

ULU ÂRİF ÇELEBİ DÎVÂNİ

GAZELLER

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

Rahman ve rahîm olan Allah'ın adıyla.

1

Recez: Müfte' ilün/Mefâ' ilün/Müfte' ilün/Mefâ' ilün

[1/1]

پنبه ز گوش دور کن پرده ز دیده برگشا
مسکن عاریه بهل مرجع اصل خود بیا

Penbe zi gûş dūr kon perde zi dîde ber guşâ
Mesken-i âriye behil merce'-i asl-i hod biyâ

Kulağından pamuğu çıkar, gözünden perdeyi kaldır, geçici olan meskeni bırak, asıl döneceğin yere gel.

[1/2]

بهر دو روزه لذتی جاه و جلال و نعمتی
عمر عزیز را مده همچو هیا تو بر هوا

Behr-i du rûze lezzetî câh u celâl u ni'metî
'Omr-i 'azîz râ medeh hemçu hebâ tu ber hevâ

İki günlük lezzet, makam, yücelik ve nimet için değerli ömrünü bir toz gibi havaya savurma, hebâ etme.

[1/3]

فقر گزین و باز ره از غم به هر امیر و شه
عهد و وفا طمع مکن تو ز جهان بی وفا

Fakr guzîn u bâz reh ez gam be her emîr u şeh
'Ahd u vefâ tama' mekon tu zi cihân-ı bî-vefâ

Fakr'ı seç, gamdan sıyrıl. Vefasız dünyanın sözüne, vefasına tamah etme.

[1/4]

عشق به فقر درج کن مس وجود خرج کن
چونکه ز حق شنیده ای بانگ و صلاهی کیمیا

'İşk be fakr derc kon mess-i vücûd harc kon
Çun ki zi Hak şenîdeî bang u salâ-yı kîmyâ

Aşkı fakrın içine kat, varlık bakırını harca. Zira kimya olan sesi ve çağrısı Hak'tan duydun sen.

[1/5]

کأس بنوش و طاس زن کوزه کاسه در شکن
شیر و شکر مجوی دگر شور گزین نه شوربا

Ke's benûş u tâs zen kûze-i kâse der şiken
Şîr u şeker mecûy diger şûr guzîn ne şûrbâ

Kadehten iç, tasını yere vur, kadeh çömleğini kır. Sütü şekeri arama, artık çorbayı değil coşkuyu seç.

[1/6]

شکر بگو و ذکر کن ذکر بگو و فکر کن
تا که بجوشد از درون چشمه صدق بی ریا

Şukr begû vu zikr kon zikr begû vu fikr kon
Tâ ki becûşed ez derûn çeşme-i sıdk bî-riyâ

Şükür söyle, zikret; zikir söyle, düşün. Doğruluk kaynağının riyâsızca içinden fişkırması için böyle yapmalısın.

[1/7]

در غلبات شوق حق همچو کلیم غرقه شو
تا که ز درد درد او صاف شوی چو مصطفا

Der galebât-ı şevk-i Hak hem çu Kelîm garka şev
Tâ ki zi durd-i derd-i û sâf şevî çu Mustafâ

Mustafa gibi derd şarabıyla saf olup temizlenmek için Hakk'ın yüce coşkusunda Musa kelîmullah gibi boğul.

[1/8]

مایده سما بجو دست ز خوان خون بشو
ترک ترنگین مگو بهر پیاز و گندنا

Mâyide-yi semâ becû dest zi hân-ı hûn beşû
Terk-i terengebîn megû behr-i piyâz u gendnâ

Gökten gelen sofrayı ara, kanlı sofradan el çek. Soğan ve sarmısak için terencübini¹ bırakma sözünü söyleme.

[1/9]

چیست پیاز و گندنا عقل و خیال و وهم ما
عشق گزین چو بالغان جست بجه ازین صبا

Çîst piyâz u gendnâ akl u hayâl u vehm-i mâ
'Işk guzîn çu bâliġân cust beceh ezin sabâ

Soğan, sarmısak nedir ki? Bizim aklımız, hayalimiz, vehmimizdir. Saba rüzgarından yakut arayan olgun insanlar gibi aşkı seç.

1 Eskiden ishal için kullanılan bir çeşit bitki.

[1/10]

عاشق دین و درد شو طالب مرد و² مرد شو
 از دو جهان تو فرد شو رو ز³ خودی سوی خدا
 ‘Âşık-ı dîn u derd şev tâlib-i merd u merd şev
 Ez du cihân tu ferd şev rev zi hodî sûy-i Hudâ
 Din ve derdin âşığı ol, erlik iste, er ol. İki cihanda biricik ol, kendi
 benliğinden Allah’a yönel.

[1/11]

کبر و ریا مشو مصل زرق و فریب را بهل
 کبر مکن چو خاکی ای تا برسی به کبریا
 Kibr u riyâ meşev muzil zerk u ferîb râ behil
 Kibr mekon çu hâkiî tâ beresî be Kibriyâ
 Kendini beğenme ve gösteriş sapıklığına gitme, ikiyüzlülük ve aldatmayı
 bırak. Büyükleme! Zât-ı Kibriyâya ulaşmak için toprak gibi ol.

[1/12]

همچو خلیل و مصطفی بنده شاه شو که تا
 آب دهند سنگها آرد شوند ریگها
 Hemçu Halîl u Mustafâ bende-i Şâh şev ki tâ
 Âb dehend senghâ ârd şevend rîghâ
 Halil⁴ ve Mustafa⁵ gibi Şâh (Allah)⁶’ın kulu ol ki taşlar su versin⁶, kumlar
 un olsun.

[1/13]

آه بر آر و راه بین چشم گشا و ماه بین
 زود بجو ز مرد حق بهر دو دیده توتیا
 Âh ber âr u râh bîn çeşm guşâ vu mâh bîn
 Zûd becû zi merd-i Hak behr-i du dîde tûtiyâ
 Ah de, yolu gör, gözünü aç, ayı gör. Çabuk, iki gözüne sürme yapmak için
 ehlullâhı ara.

[1/14]

هست یقین که هر ولی عیسی دور شد جلی
 تا نکنی تو بد دلی سر بنه و بده رضا
 Hest yakîn ki her velî İsi-yi devr şod celî
 Tâ nekonî tu bed dilî ser benih u bedeh rızâ
 Her velînin devrin İsa’sı olduğu kesinlikle bellidir. Kötü kalplilik yapma,
 baş koy, rızâ göster.

2 S,A. مرد و: K. مرده

3 S. روز: K,A.

4 Peygamber İbrahim (as.)

5 Peygamberimiz Muhammed Mustafa (sav.)

6 Bakara sûresi, 2/74: “Taşlardan öyleleri vardır ki, Allah korkusundan yarılr da içlerinden sular çıkar” ayetine telmih vardır.

[1/15]

عارف ازین بیان خمش شمع حدیث را بکش
تا سوی گفت و گو رود طبع سفیه ژاژها

‘Ârif ezin beyân hamuş şem‘-i hadîs râ bekoş

Tâ sûy-i goft u gû reved tab‘-i sefih jâjhâ

Ârif bunu anlatmayı bırak, söz mumunu söndür. Zira alçak tabiatlı olanlar çok konuşup saçmalarlar.

2

و لَهُ أَيُّضًا طَابَ اللَّهُ مَثْوَاهُ

Bu da onundur. Allah kabrini nurlandırısın.

Recez: Müstef‘ilün/Müstef‘ilün/Müstef‘ilün/Müstef‘ilün

[2/1]

از نور لاهوتی بیر این ظلمت ناسوت را

ناسوت را در هم شکن زان پس نگر لاهوت را

Ez nûr-i lâhûtî beber in zulmet-i nâsût râ

Nâsût râ derhem şiken z’an pes niger lâhût râ

Dünyevî karanlığı, şu uhrevî nûrun üstünden kaldır. Önce madde alemini parçala, sonra uhrevî olanı gör.

[2/2]

حرص و طمع شور است و شر نفس است جالوت الحذر

داود عشقی ای پسر گردن بز جالوت را

Hîrs u tama‘ şûr est u şer nefis est Câlût el-hazer

Dâvûd-i ‘ışkî ey peser gerdan bezen Câlût râ

Hîrs ve tamahkârlık kavga ve şerdir, nefis ise Câluttur, uzak dur ondan.

Sen aşkın Davud’usun ey oğul! Câlût’un boynunu vur.

[2/3]

از آفتاب روی⁷ شه لعلین شود سنگ سیه

کم جو عقیق و بیشم را بگذار این یاقوت را

Ez âfitâb-ı rûy-i şeh la‘lîn şevad seng-i siyeh

Kem cû ‘akîk u yeşm râ bugzâr ân yâkût râ

Şâhın güneş gibi yüzünden siyah taş lâl gibi kızırır. Akik ve yeşimi arama, bu yakutu bırak.

[2/4]

جان می کنی از بهر نان درخورد نبود نان به جان
 جان قوتِ روحانی خورد از عشق جو آن قوت را
 Cãn mî kenî ez behr-i nân derhord nebved nân be cãn
 Cãn kût-i rûhânî hored ez 'ışk cû ân kût râ
 Ekmek için can veriyorsun halbuki ekmek, can verilmeye layık değildir.
 Can mânevî azık ile beslenir. Sen o gıdayı aşkta ara.

[2/5]

آزار مردم کم طلب ای ترک و ای روم و عرب
 گر تو خلیل کعبه ای بشکن بت منحوت را
 Âzâr-ı merdum kem taleb ey Türk u ey Rûm u 'Arab
 Ger tû Hâlîl-i Ka'beî beşken but-i menhût râ
 Ey Türk, Ey Rum, Ey Arap! İnsanları incitme. Eğer sen Kâbe'yi inşa eden
 Halîl isen, kır yontulmuş putları.

[2/6]

منقاد امر عشق شو وز اختیار خود برو
 بنگر کمینه پشه ای چون چیره شد طالوت را
 Munkâd-ı emr-i 'ışk şev v'ez ihtiyâr-ı hod berev
 Binger kemîne peşşei çun çire şod Tâlût râ
 Aşkın emrine boyun eğ, kendi isteğinden uzaklaş. Küçücük sivrisineğe bir
 bak, nasıl da Tâlût'u mağlup etti.

[2/7]

از بعد چندین روشنی در صید لذاتی دنی
 در چاه بابل در نگر هاروت را ماروت را
 Ez ba'd-i çendîn rûşenî der sayd-ı lezzâtî denî
 Der çâh-ı Bâbil der niger Hârût râ Mârût râ
 Bunca aydınlıktan sonra, hala alçak lezzetleri avlamaya çalışıyorsun.
 Babil kuyusundaki Hârut ve Mârut'a bir bak.

[2/8]

چون کرم پیله بر متن گرد هوای نفس و تن
 زین حبس چون عیسی بجه عاشق مشو فرتوت را
 Çûn kirm-i pîle ber me-ten gird-i hevâ-yi nefis u ten
 Z'in habs çun 'Îsî beceh 'âşık meşev fertût râ
 İpek böceğinin etrafını dokuması gibi nefis ve beden arzularının kozasını
 dokuma. Bu hapisten İsa gibi sıçra, çık. Dünya kocakarısına aşık olma.

[2/9]

خوش همنشین شو با ملک چون قدسیان اندر فلک
از کیمیای عشق حق تبدیل⁸ کن آن خوت را

Hoş hemnişin şev bâ melek çun kudsiyân ender felek

Ez kîmyâ-yı ‘ışk-ı Hak tebdîl kon ân hût râ

Gökdeki kutsî varlıklar gibi, meleklerle güzelce otur. Hak aşkının
kimyasıyla, verdiğin sözü tutmamayı bırak.

[2/10]

مسکین شدی مسکین شوی بر چرخ گردون سروری

مردم برند از جابجا همچون صبا آن پوت را

Miskîn şodî miskîn şevî ber çerh-i gerdûn serverî

Merдум berend ez câ be câ hemçûn sabâ ân pût râ

Fakir olursan derviş olursun, feleğe önder olursun. İnsanlar, o güzeli sabâ
rüzgarı gibi bir yerden başka bir yere götürürler.

[2/11]

عشق است مرشد سوی حق از عشق خوان درس و سبق

از عقل جزوی می طلب آرایش حانوت را

‘İşkest murşid sûy-i Hak ez ‘ışk hân ders u sebak

Ez ‘akl-ı cuzvî mî taleb ârâyîş-i hânût râ

Hakk’a giden yolda mürşit aşktır. Ders ve bilgini aşktan oku. Meyhanenin
(dükkanın) güzelleştirilmesini akl-ı cüz’den iste.

[2/12]

جان مرغ لا موتی بُده محبوس ناسوتی شده

کم نه به دوش جان خود ای زنده دل تابوت را

Cân murg-i lâ mevî bûde mahbûs-i nâsûtî şode

Kem neh be dûş-i cân-ı hod ey zinde dil tâbût râ

Can ölümsüz bir kuş idi, dünya hapsine düştü. Ey gönlü canlı olan kişi,
tabutu canın sırtına yükleme.

[2/13]

بشنو ز عارف نکته ای بی رنج دق و سگته ای

عشق است کو سلطان کند صد سنجر و یاقوت را

Bişnev zi ‘Ârif nükteî bî-renc-i dıkk u sekteî

‘İşkest kû sultân koned sad Sencer u Yâkût râ

Ârif’ten sitemsiz, kesintisiz bir nükte işit. Yüz tane Sencer ve Yakut’u
sultan eden aşktır.

3
وَلَهُ قُدْسٌ سِرٌّ

Bu da onundur, Allah ruhunu mukaddes kılsın.

Remel: Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilün

[3/1]

دیدی اندر خواب مولانای ما
سوی شهر قونیه می زد الصلا

Dîdem ender hâb Mevlânâ-yı mâ
Sûy-i şehr-i Konya mî zed es-salâ
Mevlâna'mızı rüyada gördüm, Konya şehrine doğru "es-salâ" diye
sesleniyordu.

[3/2]

چند گردی گرد عالم چون فلک
روز و شب حیران و گردان جابجا

Çend gerdî gird-i 'âlem çun felek
Rûz u şeb hayrân u gerdân câ be câ
Felek gibi âlemin etrafında gezdin, gece gündüz şaşkın bir şekilde bir
yerden başka bir yere gittin.

[3/3]

گرچه دنیا دارد از تو زیب و فر
در دو عالم نیست همچون شهر ما

Gerçi dünyâ dâred ez tû zîb u fer
Der du 'âlem nîst hemçûn şehr-i mâ
Her ne kadar dünyanın güzelliği ve süsü olsa da, bizim şehrimiz gibisi iki
âlemde de yoktur.

[3/4]

بعد ازین دیگر مرو سوی سفر
هر که او عاشق بود جوید تو را

Ba'd ezîn dîger merev sûy-i sefer
Her ki û 'âşık buved cûyed tu râ
Bundan sonra artık yolculuğa çıkma, âşık olan kimse seni aramaktadır.

[3/5]

تربه ما را نگه دار ای پسر
تا شود از نور رویت پر ضیا⁹

Türbe-i mâ râ niğh dâr ey peser
Tâ şev ed ez nûr-i rûyet por ziyâ
Ey oğul (Ârif Çelebi)! Bizim türbemize beğçi ol da, türbemiz senin
yüzünün nûrundan aydınlıkla dolsun.

[3/6]

عاشقان را جمع کن مجموع باش
تا ببینی بعد ازین کار و کیا

‘Âşıkân râ cem‘ kon mecmû‘ bâş
Tâ bebînî ba‘d ezîn kâr u kiyâ

Aşıkları topla, kalbini Allah’tan başkasından çevir. Ondan sonra padişahlık nasılmış, görürsün.

[3/7]

هوش را توضیح کم کن در جهان
از دل و جان گوش کن پند مرا

Hûş râ tevzî‘ kem kon der cihân
Ez dil u cân gûş kon pend-i merâ

Aklını dünya işlerine dağıtma, cân u gönülden benim öğüdümü dinle.

[3/8]

شد جوانی عالم پیری رسید
گفت حق الشیب نوری شد گوا

Şod cevânî ‘âlem-i pîrî resîd
Goft-i Hak eş-şeybu nûrî şod gevâ

Gençlik dönemi gitti, yaşlılık dönemi erişti. ‘Yaşlılık benim nûrumdur’ sözü buna şahit oldu.

[3/9]

گر بت عزیت ازین پس بس بود
یک زمان آسوده بنشین از انا

Ger but-i ‘Uzzît ezîn pes bes buved
Yek zemân âsûde benşîn ez ‘enâ

Eğer Uzza putundan artık bıktıysan, bir müddet sıkıntıdan uzaklaş, huzurlu bir şekilde otur (Dünya meşgalesinden uzaklaşıp inzivaya çekil).

[3/10]

بخت تخت ما نویی ای تاجور
کم مباد از درگهت طیل و لوا

Baht-ı taht-ı mâ tuyî ey tâcver
Kem mebâd ez dergehett tabl u livâ

Bizim tahtımızın bahtı sensin ey Padişah! Dergâhından davul ve sancak eksik olmasın.

[3/11]

ای تویی که می زند هر بامداد
نیر اعظم تو را طال بقا

Ey tuyî ki mî zened her bâmdâd
Neyyir-i a‘zam tu râ tâle bekâ

Ey güneşin her sabah “Ömrün uzun olsun!” dediği sen!

[3/12]

ماه گردون گرد تو گردد به جان
در شب طه ز تو یابد بها

Mâh-ı gerdûn gird-i tû gereded be cân
Der şeb-i Tâhâ zi tû yâbed behâ

Feleğin ayı canla başla senin etrafında dolanır. O ay, Tâhâ gecesinde senden dolayı değer kazanır¹⁰.

[3/13]

یَهْتَدُونَ بِالنُّجْمِ وَالنَّجْمِ أَنْ تَو
شد قسم بر طالعیت ای رهنما

Yehtedûn bi’n-necmi¹¹ ve’n-necm ân-i tû
Şod kaseş ber tâli‘et ey renumâ

İnsanlar senin yıldızınla yollarını bulurlar. Ey yol gösterici! Yıldız senin talihin üzerine yemin etti.

[3/14]

از جفای منکران از جا مرو
چون تویی اندر جهان جان وفا

Ez cefâ-yı münkirân ez câ merev
Çun tuyî ender cihân cân-ı vefâ

İnkârcıların cefâ etmesi nedeniyle yerini terketme çünkü dünyada vefânın canı sensin¹².

[3/15]

مه فشانند نور سگ عو عو کشد
غم خورد از بانگ سگ ماه سما

Meh feşâned nûr seg ‘av ‘av keşed
Gam hored ez bang-i seg mâh-ı semâ

Ay ışık saçar, köpek havlar durur. Gökteki ay, köpeğin havlamasından üzüntü duyar mı hiç?

10 Sen feleğin burçları gibisin. Her burçta sen varsın. Ay, hep senin menzillerinde dolanır gibidir. Senin gecelerin Tâhâ suresinde anlatılan gece gibidir. O gecede Allah kutsal Tur Dağının mukaddes Tuva vadisinde Hz. Musa ile konuşmuş, peygamber olarak onu seçmiş, yardımcı olarak Harun’u vermiş, sağ elini nur ile nurlandırıp, bir çok mucize ile destekleyerek Firavun ve kavmine, kendisine iman etmeleri için göndermiştir.

11 Nahl Sûresi, 16/16

12 Bulduğun mekanın ve mekan sahiplerinin eziyet ve sıkıntısına katlan ve bekle. Çünkü birlikte bulunduğın kimselerden az bir eziyet görünce onları terketmek vefasızlıktır. Vefasızlık ise senin bulunduğun mesleğe ve makama yaraşmaz.

[3/16]

ذره که بُد پیش قرص آفتاب
کو هما کو پشه کو گل کو خدا

Zerre ki bud pîş-i kurs-i âfitâb

Kû hümâ kû peşşe kû gol kû Hudâ

Güneş yuvarlağının yanında zerre de kim oluyor? Hümâ nerede, sivrisinek
nerede, gül nerede, Hüdâ nerede¹³!?

[3/17]

چون خدا با تست از دشمن چه غم
بی خطر خاطر فراگیر از خطا

Çun Hudâ bâ tost ez duşmen çe gam

Bî-hater hâtır ferâ gîr ez hatâ

Allah seninle olduktan sonra, düşmandan endişelenmek niye? Kendini
tehlikeye atmadan gönlünü hatadan koru.

[3/18]

عاشقان اندر فراق سوخته

سایه افکن بر ایشان چون هما

‘Âşıkân ender firâket sûhte

Sâyeî efken ber îşân çun hümâ

Aşıklar senin ayrılığından yanmışlar. Hümâ gibi onlara bir gölge at.

[3/19]

کر و فری نیست بی تو شهر را

بس پریشانند یاران بی شما

Kerr u ferrî nîst bî-tû şehîr râ

Bes perîşânend yâran bî-şomâ

Sen olmadan şehrin güzelliği yok. Dostlar sensiz çok perişan durumdalar.

[3/20]

چونکه مب خوانند و خواهند همه

هین اجابت کن مکن دیگر ابا

Çunki mî hânend u hâhendet heme

Hin icâbet kon mekon dîger ibâ

Çünkü hepsi seni çağırıyor, hepsi seni istiyor. Haydi gel, davete icâbet et,
artık uzak durma.

13 Güledeki güzellik nerede, Allah'ın güzelliği nerede? Gül bir müddet içindir, sonra solar. Oysa Allah'ın vech-i cemîli bâktir, ebedîdir.

[3/21]

جمله ملت عاشق این حضرتند
سر نهندت از سر صدق و ولا

Cumle millet 'âşık-ı in hazretend
Ser nehendet ez ser-i sıdk u velâ

Herkes bu büyük insanın aşığıdır. Sadakat ve sevgilerinden başlarını
yolunun toprağına koyarlar.

[3/22]

اعتراضی نیست کس را و ر بود
تیغ حق برد سرش را بی حیا

İ'tirâzî nîst kes râ ve'r buved
Tîğ-i Hak burred sereş râ bî-hayâ

Kimseden bir îtiraz olmaz. Eğer olursa, Allah'ın kılıcı onun başını
çekinmeden keser.

[3/23]

هر که نامردی کند در راه دوست
افتد اندر عافت و رنج و بلا

Her ki nâ-merdî koned der râh-ı dûst
Ufted ender âfet u renc u belâ

Dostun yolunda her kim nâmertlik ederse, âfete, sıkıntı ve belâyâ düşer.

[3/24]

بس زیانها کرده اند اهل حسد
جز که سودی کس ندیدست از صفا

Bes ziyânhâ kerdeend ehl-i hased
Coz ki sûdî kes nedîdest ez safâ

Hasetçiler çok zarar vermişlerdir. Halbuki temiz kalpli olmaktan, hiç
kimse faydadan başka bir şey görmemiştir.

[3/25]

خلعت خلت خلیل از صدق یافت
همچنان تاج لعمرك مصطفى

Hil'at-i hullet Halîl ez sıdk yâft
Hemçunân tâc-ı le'amruk Mustafâ

İbrahim (as.) dostluk elbisesini sadakatle buldu. Muhammed Mustafa
(sav.) da 'ömrüne yemin olsun ki!¹⁴ tacını, aynı şekilde taktı.

[3/26]

بر ابوبکر و عمر عثمان نگر
تا کنی فهم علی مرتضی

Ber Ebûbekr u 'Ömer 'Osman niger

Tâ konî fehm-i 'Aliyy-i Murtazâ

Aliyyü'l-Murtazâ'yı (Hz. Ali'yi) anlamak için Ebûbekir'e, Ömer'e ve
Osman'a bak.

[3/27]

تا چگونه بوده اند ایشان بهم
هم چو شیر و شهد و شکر جانفزا

Tâ çegûne bûdeend işân behem

Hem çu şîr u şehd u şekker cânfezâ

Onlar nasıl birarada olmuşlar? Cana can katan süt, hâlis bal ve şeker gibi.

[3/28]

گر تو زان صنفی چنان باش ای ولد
ورد داود اتحاد و ابتلا

Ger tu zân sınıfî çenân bâş ey veled

Verd-i Dâvud ittihâd u ibtilâ

Ey oğul! Eğer sen o sınıfta isen öyle ol. Zira Davud'un virdi tevhid ve
belâ çekmektir.

[3/29]

ناخوشیها را برون کن از درون
دل ربا شو دل ربا شو دل ربا

Nâ-hošîhâ râ berûn kon ez derûn

Dil-rubâ şev dil-rubâ şev dil-rubâ

Hoş olmayan şeyleri gönlünden çıkar. Gönül kazanan ol, gönül kazanan
ol, gönül kazanan.

[3/30]

کار مردان روشنی و گرمیست
کار دونان حیلہ و مکر و دغا

Kâr-ı merdân rûşenî u germiyest

Kâr-ı dûnân hîle vu mekr u değâ

Olgun insanların işi aydınlık ve sıcaklıktır. Alçakların işi ise hîle, aldatma
ve düzendir.

[3/31]

مکر حق بر مکرها غالب شود
نص قرآنست بر خوان از سبا

Mekr-i Hak ber mekrhâ gâlib şevd

Nass-ı Kur'ânest ber hân ez-Sebâ

Allah'ın kurduğu düzen, hilelere gâlip olur. Bu Kur'ân-ı Kerîm'in kesin
sözüdür. O sözü Sebe sûresinden oku.

[3/32]

مثنوی معنوی ہم شاہدست
گر بخوانی قصہ اہل سبا

Mesnevî-i Ma'nevî hem şâhidest
Ger behânî kıssa-i ehl-i Sebâ

Eğer Sebe ahalisinin hikâyesini okursan, buna Mesnevî-i Mânevî de şahittir.

[3/33]

توشہ ای از صبر و شکر خود بساز
و آنچه از حق می رسد می ده رضا

Tûşei ez-sabr u şukr-i hod besâz
V'anche ez-Hak mî resed mî deh rızâ

Kendine sabır ve şükürden bir çıkın hazırla. Hak'tan her ne gelirse, ona râzı ol.

[3/34]

چند روزک جهد کن باقی بخند
از فنا بگریز رو سوی بقا

Çend rûzek cehd kon bâkî behand
Ez-fenâ bugrîz rev sây-i bekâ

Biraz rızık için gayret et, sonrası için üzülme, gül. Yokluktan kaç, ebedî olana yönel.

[3/35]

صوفی ابن الوقت باشد ای رفیق
نقد بین بگذر ز ذکر ما مضی

Sûfî ibnü'l-vakt bâşed ey refik
Nakd bîn bugzer zi-zıkr-i mâ mezâ

Ey arkadaş! Sufî vaktin oğludur (zamanını iyi değerlendirir). Elinde olan nakdi gör, geçmişten bahsetmeyi bırak.

[3/36]

ز ابتدای حال خود گر واقفی
بی خبر منشین ز ختم انتها

Z'ibtidâ-yı hâl-i hod ger vâkıfî
Bî-haber menşîn zi-hatm-i intihâ

Eğer kendi halinin başlangıcına vâkıfsan, sonundan habersizmiş gibi oturma.

[3/37]

اندرین حضرت ندارد اعتبار
جز حضور و زاری و آه و دعا
Enderîn hazret nedâred i‘tibâr
Cuz huzû‘ u zârî u âh u du‘â
Allah katında alçak gönüllülükten, ağlayıp inlemeden, ah etme ve duâdan
başka
îtibarlı bir şey yoktur.

[3/38]

آه و زاری صیقل جان و دلست
دل چو آیینست ازان یابد جلا
Âh u zârî saykal-i cân u dilest
Dil çu âyînest ezân yâbed cilâ
Ah edip ağlamak ruh ve gönlün cilâsıdır. Gönül bir ayna gibi ondan
cilâlanır.

[3/39]

آینه غماز باشد بی گمان
راست گوید چون ترازو دایما
Âyine gammâz bâşed bî-gümân
Râst gûyed çun terâzû dâyimâ
Ayna şüphesiz gammazdır¹⁵. Her zaman terazi gibi doğru söyler.

[3/40]

آینه جان تو زان غماز نیست
زان که پر ژنگست و ننماید لقا
Âyine-i cân-i tû z’ân gammâz nîst
Z’ân ki pur jengest u nenmâyed likâ
Senin ruh aynan ise çok paslanmış olduğundan gammaz değildir, likâyı¹⁶
göstermemektedir.

[3/41]

جان که صیقل یافت از نور ولی
هرچه واپرسش گوید ماجرا
Cân ki saykal yâft ez nûr-i velî
Her çe vâ pursîş gûyed mâcerâ
Velînin nûrundan cilâlanmış ruh, her ne sorulsa anlatır.

15 Manevi bilgilerden haber veren, ilhamla ilgili bilgiler fisıldayandır.

16 Kulun Allah'la buluşma günü, Allah'a kavuşma anı.

[3/42]

آن که گیرد دامن قطب زمان
رست از تقلید و جهل و از عما

Ân ki gîred dâmen-i kutb-i zemân
Rest ez taklîd u cehl u ez-‘amâ

Zamanın kutbunun eteğini tutan kişi, taklitten, cehâlet ve körlükten kurtulur.

[3/43]

شاه ما آن که نظیرش در وجود
کس نیاید هیچ در صیت و صدا

Şâh-ı mâ ân ki nazîreş der vücûd
Kes neyâyed hîç der sît u sadâ

Bizim şahımız öyle biridir ki, varlık aleminde onun misline, şan ve şöhretine hiç kimse eremez.

[3/44]

غلغلی افکند در دنیا و دین
راز او گویند در هر دو سرا

Gulğulî efkend der dünyâ vu dîn
Râz-i û gûyend der her dû serâ

O hem dünyada hem de dinde öyle bir gürültü kopardı ki, her iki dünyada da onun sırrını söylerler.

[3/45]

مظهر یزدان و سر احمدی
هست مولانای ما آن ذو العلا

Mazhar-i Yezdân u sırr-ı Ahmedî
Hest Mevlânâ-yı mâ ân zü'l-‘ulâ

Allah'ın mazharı, Peygamberimiz Ahmed'in sırrı, yücelik sahibi olan bizim Mevlânâ'mızdır.

[3/46]

هر که او را بنده شد از جان دل
یابد از حق جنت و رویت جزا

Her ki û râ bende şod ez-cân-ı dil
Yâbed ez-Hak cennet u ru'yet cezâ

Her kim cân ü gönülden ona bende olursa, Allah'tan ona cennet ve Allah'ın cemâlini görme vardır.

[3/47]

سر بنه مردانه تا سرور شوی
کی شوی تا تو نگریدی خاک پا

Ser beneh merdâne tâ server şevî

Key şevî tâ tû negerdî hâk-i pâ

Önder olmak için adam gibi baş koy, ayağının toprağı olmadan nasıl
önder olabilirsin?

[3/48]

قصه خواب و حدیث شاه را
ختم کن ای عارف شیرین لقا

Kıssa-i hâb u hadîs-i şâh râ

Hatm kun ey Ârif-i şîrîn likâ

Ey güzel yüzlü Ârif! Şâhı gördüğün rüyâyı ve onun sözünü anlatmayı bitir
artık.

4

و لَهُ قُدِّسٌ بَیْرُهُ الشَّرِيفُ

Bu da onundur, Allah onun şereflî sırrını mukaddes kılsın.

Hezec: Mefâ‘îlün/Mefâ‘îlün/Fe‘ûlün

[4/1]

اگر تو عاشقی بگذار امل را
رها کن مسند علم و عمل را

Eger tû âşîkî bugzâr emel râ

Rehâ kun mesned-i ‘ilm u ‘amel râ

Eğer sen aşıksan, emeli bırak, ilim ve amel tahtını terket.

[4/2]

مصفا شو ز دردیهای دنیا

مده در دین خود راهی خلل را

Musaffâ şev zi-derdîhâ-yi dünyâ

Medeh der dîn-i hod râhî halel râ

Dünya dertlerinden temizlen, dininde hiçbir bozukluğa yol verme.

[4/3]

منوش از جام فانی زهر رنگین

ز جام جان نخور شهد و عسل را

Menûş ez-câm-ı fânî zehr-i rengîn

Zi-câm-ı cân behor şehd u ‘asel râ

Fânî kadehten boyalı zehiri içme, can kadehinden bal ye.

[4/4]

چو کحال الهی عشق آمد
 برد از دیده‌ها درد و سبیل را
 Çu kehhâl-i Îlâhî ‘ışk âmed
 Bered ez-dîdehâ derd u sebel râ
 Îlâhî bir sûrmeci olarak aşk gelince, gözlerden ağrı ve derdi kaldırır.

[4/5]

بجز از عشق تا چیزی نگیری
 بهل ای دیده در عقل دغل را
 Be cuz ez-‘ışk tâ çîzî negîrî
 Behil ey dîde der ‘akl-ı değal râ
 Aşktan başka hiçbir şeyi elinde tutma. Ey akıldaki göz! Hileyi bırak.

[4/6]

چرا افسرده ای چون یخ بجو زود
 بهار عشق و خورشید حمل را
 Çerâ efsurdeî çun yah becû zûd
 Behâr-ı ‘ışk u hurşîd-i hamel râ
 Neden buz gibi donup kalmışsın? Çabucak aşk baharını ve koç burcunun güneşini ara.

[4/7]

ملک خو باش و انسان آن دمی شو
 بهل از گاو و خر بل هم اضل را
 Melek-hû bâş u insan ân demî şev
 Behil ez gâv u har bel hüm edal râ
 Melek huylu ol zira o zaman insan olursun. “Hatta onlar daha sapıktırlar!” zümresinden olan öküzü eşeği bırak.

[4/8]

بمیر ای دوست پیش از مرگ و آنگه
 چو موسی سیب معنی دان اجل را
 Bemîr ey dost pîş ez-merg v’ângeh
 Çu Mûsâ sîb-i ma’nâ dâ nâ ecel râ
 Ölmeden önce öl, ey dost! Ancak o zaman ölümü, Musa gibi mana elması olarak bil.

[4/9]

به دل کن مس حسرت را به جوهر
 که یابی کیمیای بی بدل را
 Be dil kun mess-i hasret râ be-cevher
 Ki yâbî kîmyâ-yı bî-bedel râ
 Hasretle dokunuşu gönlüne cevher yap. O zaman bedeli olmayan (eşsiz) kimyâyı bulursun.

[4/10]

چو مردان رو در این میدان معنی
ز دل بیرون فکن ترس و وجل را
Çu merdân rev der îñ meydân-ı ma'nâ
Zi-dil bîrûn fiken ters u vecel râ

Bu mana meydanında erler gibi yürü. Gönülden korkuyu, çekinmeyi çıkar.

[4/11]

شوی از جمله علتها منقا
بجو از عشق عین مغتسل را
Şevî ez cümle 'illethâ münekkâ
Becû ez-'ışk 'ayn-ı muğtesel râ
Bütün hastalıklardan temizlen. Tertemiz kaynağı aşta ara.

[4/12]

چو کانی گشته ای با نان و تره
ز برگگی کم شمر میر اجل را
Çu kâni ' geşteî bâ-nân u terre
Zi-bergî kem şumur mîr-i ecel râ
Ekmek ve tere ile kanaat edersen, ecel emîrini (Azrâil'i) yapraktan az say.

[4/13]

غزال عشق شد معشوق عارف
برای عاشقان گفت این غزل را
Gazâl-i 'ışk şud ma'sûk-i 'Ârif
Berây-i 'âşıkân goft îñ gazel râ
Aşk ceylanı, Arif'in sevgilisi oldu. Bu gazeli de âşıklar için söyledi.

و لَهُ قَدَسَ اللهُ سِرَّهُ الْعَزِيزَ

Yüce Allah onun sırrını mukaddes kılsın.
Hezec: Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Fe'ûlün

[5/1]

جگر خون گشت الحق از تو ما را
چه جور است این بگو آخر نگارا
Çiger hûn geşt el-hak ez tu mâ râ
Çe cevrest îñ begû âhir nigârâ
Doğrusu, senden bizim ciğerimiz kan oldu. Ey sevgili! Söyle bu ne cefâdır?

[5/2]

دگر طاقت ندارم در جفايت
بکن رحمی کنون بهر خدا را
Diger tâkat nedârem der cefâyet
Bekun rahmî kunûn behr-i Hudâ râ
Artık senin cefâna takatim kalmadı. Şimdi Allah rızası için merhamet et.

[5/3]

دل کافر به من می رحم آرد
دل تو زخم می آورد یا را

Dil-i kâfir be-men mî rahm âred
Dil-i tû zahm mî âverd yâ râ

Ey yâr! Kâfirin gönlü bana acıyor, senin gönlün ise yara açıyor.

[5/4]

عجب از آهنست اصل دل تو
و یا ای خوب رو از سنگ خارا
'Aceb ez-âhenest asl-i dil-i tû
Ve yâ ey hûb-rû ez-seng hârâ

Ey güzel yüzlü! Acaba senin gönlünün aslı demirden mi, yoksa granitten midir?

[5/5]

ببخشا بر دل مجروح ای جان
غلاف اندر بنه تیغ جفا را

Bebahşâ ber dil-i mecrûhem ey cân
Gılâf ender benih tîg-i cefâ râ

Ey can! Yaralı gönlümü bağışla, cefâ kılıcını kınına koy.

[5/6]

مکن صنعت جفا را تو به کلی
ز لطف خود نما گه گه وفا را

Mekun san'at cefâ râ tû be küllî
Zi-lutf-i hud nemâ geh geh vefâ râ

Cefâyı tümüyle meslek edinme. Zaman zaman lutfundan vefa göster.

[5/7]

نوازش کن دمی ما را و بنشین
گشایک یک مها بند قبا را

Nevâziş kun demî mâ râ vü benşîn
Guşâ yek yek mehâ bend-i kabâ râ

Bizi biraz okşa ve otur. Ey ay! Birer birer elbisenin düğmelerini aç.

[5/8]

که تا پیش جمال تو بمیرم
که مشتاقم چنین مرگ و فنا را

Ki tâ pîş-i cemâl-i tû bemîrem
Ki müştâkem çenîn merg u fenâ râ

Böyle yap da güzelliğinin önünde öleyim. Böyle ölümü, böyle yokluğu arzulamaktayım.

[5/9]

بیا صلحی بکن با عارف امروز
به یک جانب بنه این ماجرا را
Biyâ sulhî bekun bâ ‘Ârif imrûz
Be yek cânib benih in mâcerâ râ
Gel, bugün Arif’le barış yap, bu didişmeyi bir yana bırak.

6
وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ

Bu da onundur, Allah Tealâ ondan razı olsun.
Münserih: Müfte‘ilün/Fâ‘ilün/Müfte‘ilün/Fa‘

[6/1]

مست و خرابم ز جام عشق تو جانا
باز قدام به دام عشق تو جانا
Mest ü harâbem zi câm-1 ‘ışk-1 tû cânâ
Bâz fütâdem be-dâm-1 ‘ışk-1 tû cânâ
Ey sevgili! Senin aşk kadehinle kendinden geçmiş ve harâbım. Ey sevgili!
Yine senin aşkının tuzağına düştüm.

[6/2]

دل که به یک جرعه شد ز دست چگونه
گشت حریف مدام عشق تو جانا
Dil ki be-yek cur‘a şud zi-dest çegûne
Geşt harîf-i müdâm ‘ışk-1 tû cânâ
Ey sevgili! Gönül bir yudumla elden çıktı, senin aşkının devamlı arkadaşı
oldu.

[6/3]

اول وحلت مرا ز کار بر آورد
تا چه شود در دوام عشق تو جانا
Evvel-i vehlet merâ zi-kâr-ber âverd
Tâ çe şevd der devâm-1 ‘ışk-1 tû cânâ
Daha ilk defada benim işimi bitirdi. Ey sevgili! Senin aşkının devamında
ne olacak?

[6/4]

توسن تند فلک که رام کسی نیست
رام شود بالجام عشق تو جانا
Tevsen-i tund-i felek ki râm-1 kesî nîst
Râm şevd bâ licâm-1 ‘ışk-1 tû cânâ
Ey sevgili! Hiç kimseye bağlanmayan feleğin vahşi atı, senin aşkının
dizginiyle dizginlenir.

[6/5]

نام و نشانم نماند تا که عیان شد
نام و نشانم به نام عشق تو جانا

Nâm u nişânem nemând tâ ki 'ayân şud
Nâm u nişânem be-nâm-i 'ışk-ı tû cânâ
Ey sevgili! Görüldüğü gibi, nâmım nişânım kalmadı. Adımın da,
şöhretimin de senin aşkının adıyla olduğu ortaya çıktı.

[6/6]

میرم من صد هزار بار و لیکن
کشتن بنده است کام عشق تو جانا

Mîrem men sad hezâr bâr u lîken
Kuşten-i bende est kâm-ı 'ışk-ı tû cânâ
Ey sevgili! Ben yüz bin kere ölürüm ama senin aşkının isteği köleyi
öldürmektir.

[6/7]

غیر خیالت هر آنچه زد ز دلم سر
سر ببردش حسام عشق تو جانا

Gayr-i hayâlet her ânçe zed zi-dilem ser
Ser beburîdeş hüsâm-ı 'ışk-ı tû cânâ
Ey sevgili! Senin hayalinden başkası, gönlümde her neyin başını vurdu
ise, senin aşkının kılıcı da onun başını vurdu.

[6/8]¹⁸

کام دل من وصال تست و لیکن
زنده شوم از پیام عشق تو جانا

Kâm-ı dil-i men visâl-i tûst ve lîken
Zinde şevem ez-peyâm-ı 'ışk-ı tû cânâ
Ey sevgili! Benim gönlümün isteği sana ulaşmaktır ama ben senin aşkının
haberiyle yaşamaktayım.

[6/9]

عارفت آزاد نشد از بند¹⁹ زمانه
تا که شد از جان غلام عشق تو جانا

'Ârifet âzâd neşud ez-bend-i zemâne
Tâ ki şod ez cân gulâm-ı 'ışk-ı tû cânâ
Ey sevgili! Arif'in, cân ü gönülden senin aşkının kölesi oluncaya kadar
zaman bağından kurtulamadı.

18 Bu beyit Süleymaniye nüshasında bulunduğu halde Konya ve Ankara nüshalarında bulunmamaktadır.

19 A: شد از بند S: شد ز بند K: نشد ز بند

7
وَلَهُ طَابَ نَزَاهُ

Bu da onundur. Allah kabrini nurlandırısın.

Hezec: Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Fe'ûlün

[7/1]

مرا عشق تو شیدا کرد شیدا

مرا درد تو رسوا کرد رسوا

Merâ 'ışk-ı tû şeydâ kerd şeydâ

Merâ derd-i tû rusvâ kerd rusvâ

Senin aşkın beni çılgın etti, çılgın. Senin derdin beni rezil etti, rezil!

[7/2]

ز روی نام و ناموس ای پری روی²⁰

دلم را تاک و یکتا کرد یکتا

Zi-rûy-i nâm u nâmûs ey perî rûy

Dilem râ tâk u yektâ kerd yektâ

Ey peri yüzlü! İyi isimli ve namuslu olmak, gönlümü paramparça etti.

[7/3]

چو آمد مست در کویت پس آنکه

چه گویم تا چه غوغا کرد غوغا

Çu âmed mest der kûyet pes âneğh

Çe gûyem tâ çe gavgâ kerd gavgâ

Senin yanına sarhoş geldi, sonra da ne diyeyim, edebildiği kadar kavga etti.

[7/4]

شراب عشق تا جانم بنوشید

جنون و شور پیدا کرد پیدا

Şarâb-ı 'ışk tâ cânem benûşîd

Cunûn u şûr peydâ kerd peydâ

Rûhum (canım) aşk şarabını içince, delilik ve coşkuyu ortaya çıkabildiği kadar çıkardı.

[7/5]

اگر گویم به صد دفتر ننگجد

هر آنچه یار با ما کرد با ما

Eger gûyem be sad defter negunced

Her ân çe yâr bâ mâ kerd bâ mâ

Yârin bize neler ettiğini söylesem, yüz tane deftere sığmaz.

[7/6]

مرا سودای عشقت ای دلآرام
 دوان در کوه و صحرا کرد صحرا
 Merâ sevdâ-yı 'ışket ey dilârâm
 Devân der kûh u sahrâ kerd sahrâ
 Ey gönlü huzurlu sevgili! Senin aşkının sevdası beni dağa çöle koşturdu,
 çöle.

[7/7]

تو دلها را فتوح اندر فتوحی
 تو جانها را بشیری و بشیرا
 Tu dilhâ râ futûh ender futûhî
 Tu cânhâ râ beşîrî u beşîrâ
 Sen gönüller için fetihler içinde fetihlerdesin. Sen canlar için muazzam bir
 müjdesin.

[7/8]

ز حال ما و احوال دل ما
 چه گویم ای صنم خوبست حالا
 Zi-hâl-i mâ vu ahvâl-i dil-i mâ
 Çe gûyem ey sanem hûbest hâlâ
 Ey güzel! Bizim durumumuz ve gönlümüzün durumu konusunda ne
 diyeyim? Halâ iyidir.

[7/9]

چو عارف عاشق روی²¹ تو گشتست
 که هستی جان فزا و دل پذیرا
 Çu 'Ârif 'âşık-ı rûy-i tu geştet
 Ki hestî cân-fezâ vu dil-pezirâ
 Arif gibi senin yüzüne âşık oldu. Zira sen cana can katan ve gönlün kabul
 ettiğisin.

8

و لَهُ نَوَّرَ اللَّهُ تَعَالَى مَرْقَدَهُ

Bu da onundur. Allah Teâlâ onun kabrini nurlandırın.
 Recez: Müstef'îlün/Müstef'îlün/Müstef'îlün/Müstef'îlün

[8/1]

خوردم شراب عشق را پیمانها ها پیمانها²²
 کردم فدای عاشقی من جانها من جانها
 Hordem şarâb-ı 'ışk râ peymanehâ peymânehâ
 Kerdem fedâ-yı 'âşıkî men cânhâ men cânhâ
 Aşkın şarabını içtim, kadehlerce, kadehlerce. Aşıklığa feda ettim, bir çok
 canı, bir çok canı.

21 فقر: K,A: روی

22 بیجانها بیجانها: S,A: پیمانها پیمانها

[8/2]

در لعل تو تا چون صدف دردانه ها دید بصف
چون ابر نیسانی بسی که افشاند ام دردانه ها
Der la‘l-i tû tâ çun sadef durdânehâ dîd-i besaf
Çun ebr-i Nîsânî besî k’efşândeem durdânehâ
Dudağında, sadef gibi, saf inci tanelerini gördüğümden beri, Nisan bulutu
gibi nice inci taneleri döktüm.

[8/3]

تا با تو پیمان بسته ام از عهد و پیمان رسته ام
از بهر پیماننت بسی بشکسته ام پیمانه ها
Tâ bâ tu peymân besteem ez-‘ahd ü peymân resteem
Ez-behr-i peymânet besî beşkesteem peymânehâ
Seninle ahitleştigimden beri bütün ahitlerden kurtuldum. Senin ahdin için
nice kadehler kırdım.

[8/4]

در مجلسی کانا بود ساقی خیال دردکش
ای بس که من نوشیده ام پیمانه ها پیمانه ها
Der meclisî k’âncâ buved sâkî hayâl-i durd-keş
Ey bes ki men nûşîdeem peymânehâ peymânehâ
Sâkînin şarap içme hayali kurduğu mecliste, nice nice içtim ben,
kadehlerce, kadehlerce.

[8/5]

در جست و جویت بی خبر تا کی دوم بی پا و سر
بر کوهها در دشتها بر بامها در خانه ها
Der cust u cûyet bî-haber tâ key devam bî-pâ vü ser
Ber kûhhâ der deşthâ ber bâmhâ der hânehâ
Seni aramak için, ne zamana kadar ayaksız ve başsız koşacağım
habersiz bir halde, dağlarda, ovalarda, damlarda ve evlerde koştum durdum.

[8/6]

مرغ دلم در دام تو افتاد بی خود ناگهان
گرچه بسی جان برده ام²³ از دامها و دانه ها
Murg-i dilem der dâm-ı tû uftâd bî-hod nâgehân
Gerçi besî cân burdeem ez-dâmhâ vü dânehâ
Birçok tuzaktan ve yemden canını kurtarmış olsam da, gönül kuşum
aniden, baygın bir şekilde senin tuzağına düştü.

[8/7]

دردیست دردت بوالعجب هر دم فزاید صد طرب
تا دید دل آن درد را فارغ شد از درمانها

Derdîst derdet bu'l-'aceb her dem fezâyed sad tarab

Tâ dîd dil ân derd râ fârîğ şud ez dermânâ

Senin derdin öyle acayip bir dert ki, her an yüz mutluluk veriyor. Gönül o derdi görünce, bütün dermanlardan kurtuldu.

[8/8]

من بنده با دو لوح زر چون جویم از وصلت اثر
چون عشق تو پرداختست بس کیسه و همیانها

Men bende bâ dû levh-i zer çun cûyem ez-vuslat eser

Çun 'ışk-ı tû perdâhtest bes kîse vu hemyânâ

Sana kavuşma konusunda bir eser bulayım diye iki altının kölesi oldum.
Zira senin aşkın birçok para kesesini boşalttı.

[8/9]

عارف کنون کاری بکن با دوست بازاری بکن
جان را بده دردش بخر بگذر ازین افسانهها

'Ârif kunûn kârî bekun bâ-dûst bâzârî bekun

Cân râ bedeh derdeş behar bugzer ezîn efsânehâ

Arif, şimdi çalış, dostla pazarlık et. Canını ver, onun derdini al. Bu efsanelerden vazgeç.

9

و لَهُ أَنَا رَبُّ اللَّهِ تَعَالَى مَرْفَعَةٌ

Bu da onundur. Allah Teâlâ onun kabrini nurlandırısın.

Münserih: Müfte' ilün/Fâ' ilün/Müfte' ilün/Fa'

[9/1]

منتظم روز و شب وصال شما را
چهره زیبا و زلف و خال شما را

Muntezirem rûz u şeb visâl-i şumâ râ

Çehre-i zîbâ vü zülf ü hâl-i şumâ râ

Gece gündüz size, yüzünüzün güzelliğine, saç ve siyah beninize kavuşmayı beklemekteyim.

[9/2]

جان ز تن ار بگسلد روا بود ار من
بار دگر بینم اتصال شما را

Cân zi-ten er bugseled revâ buved er men

Bâr-ı dige bînem ittisâl-i şumâ râ

Bir kere daha size kavuştuğumu görürsem, ruhum bedenden ayrılrsa revâdır.

[9/3]

یک دم و یک لمحہ می نبینم خالی
از دل و از دیدہ ام²⁴ خیال شما را

Yek dem u yek lemha mî-nebînem hâlî

Ez-dîl u ez-dîdeem hayâl-i şumâ râ

Gönlümde ve gözümde sizin hayalinizin olmadığı bir soluk ve küçükük
bir an bile yok.

[9/4]

جان به لب آمد ز تاب ہاجرہ ہجر²⁵
آوخ اگر مشرب زلال شما را

Cân be-leb âmed zi-tâb-ı hâcîre-i hicr

Âveh eger meşreb-i zülâl-i şumâ râ

Hicret edenin hicretine sabretmekten can boğaza geldi. Sizin saf
meşrebinize yazık!

[9/5]

بی شما روز من چو شب شدہ تاری
حق بفراید ماہ و سال شما را

Bî-şumâ rûz-i men çu şeb şude târî

Hak befezâyed mâh u sâl-i şumâ râ

Sizsiz benim günüm gece gibi karanlık oldu. Allah sizin ayınızı yılınızı
(ömrünüzü) artırsın.

[9/6]

فال بر آید مرا ز مصحف امید
گر نگرم روی نیک فال شما را

Fâl ber âyed merâ zi-mushaf ümmîd

Ger nigerem rûy-i nîk-fâl-i şumâ râ

Eğer sizin güzel bahtlı yüzünüze bakarsam, bana kitaptan fal olarak ümit
çıkarm.

[9/7]

بار دگر دیدہ بنگرد بہ جمالت
یا شنود گوش من مقال شما را

Bâr-ı dîger dîde benigered be-cemâlet

Yâ şineved gûş-i men mekâl-i şumâ râ

Bir kere daha gözüm güzel yüzünüze baksın, ya da kulağım sizin
sözünüzü duysun.

24 K. دیدہ: S,A: دیده ام

25 K. - S,A: ہجر

[9/8]

هیچ بدین حد گمان نبرده بدم من
از من دل سوخته ملال شما را

Hîç bedîn had gumân neburde budem men
Ez-men-i dil-sûhte melâl-i şumâ râ
Gönlü yanık olan ben! Hiç bu derece üzüleceğimi zannetmemiştim.

[9/9]

نیست مرا احتمال هجر ازین بیش
گرچه کران نیست احتمال شما را

Nîst merâ ihtimâl-i hicr ezîn bîş
Gerçi kerân nîst ihtimâl-i şumâ râ
Benim için bundan daha çok ayrılma ihtimali yok. Gerçi sizin
ihtimallerinizin sonu da yok ya.

[9/10]

زنده بدانم که بیشتر ز رحیم
سیر ببینم به جان جمال شما را

Zinde bedânem ki bîşter zi-rahîlem
Seyr bebînem be-cân cemâl-i şumâ râ
Hayatın, bu dünya yolculuğundan daha fazla olduğunu biliyorum. Bırakın
da, güzelliğinizi cân ü gönülden seyredeyim.

[9/11]

عارف دل سوخته به ناله شب و روز
خواهد از فضل حق وصال شما را

‘Ârif-i dil-sûhte be-nâle şeb u rûz
Hâhed ez-fazl-i Hak visâl-i şumâ râ
Gönlü yanık Arif gece gündüz inlemektedir. Hakk’ın fazlından sizinle
kavuşmayı istemektedir.

10

و لَهُ قَدَسَ اللهُ سِرَّهُ الْعَزِيزَ

Bu da onundur. Allah onun yüce sırrını mukaddes kılsın.
Münserih: Müfte‘ilün/Fâ‘ilün/Müfte‘ilün/Fa‘

[10/1]

گر تو شهم را²⁶ بدیده ای به میان آ
تا که شود این فلک کمینه غلاما

Ger tu şhem râ bedîdeî be-meyân â
Tâ ki şevd ân felek kemîne gulâmâ
Eğer benim şâhımı gördüysen ortaya çık da bu felek senin âciz kölen
olsun.

[10/2]

باش چو احمد مطيع امر خداوند
ور نه چو بو جهل دور باش ازینجا

Bâş çu Ahmed mutî‘-i emr-i Hudâvend

Ver ne çu bû-cehl dûr bâş ezîncâ

Ahmed (Peygamberimiz) gibi Allah’ın emrine itaat et. Eğer Ebû Cehil
gibi itaat etmezsen, buradan uzak dur.

[10/3]

چند گویی که کیست عارف ابدال

باده عشقش بنوش و باد پیما

Çend gûyî ki kîst ‘Ârif-i abdâl

Bâde-i ‘ışkeş benûş u bâd peymâ

Daha kaç defa ‘Abdal olan Arif kimdir?’ diyeceksin? Onun aşk şarabını
iç, rüzgarla yarış.

11

و لَهُ قَدَسَ اللَّهُ سِرَّهُ الْعَزِيزَ

Bu da onundur. Allah onun yüce sırrını mukaddes kılsın.

Hezec: Mef‘ûlü/Mefâ‘îlün/Mef‘ûlü/Mefâ‘îlün

[11/1]

ای دلبر سنگین دل و ای یار قعر سیما

تا چند بود آخر بی رحمی تو بر ما

Ey dilber-i sengîn dil v’ey yâr-ı ka‘r-sîmâ

Tâ çend buved âhir bî-rahmi-yi tû ber mâ

Ey taş gönüllü dilber, ey derin sîmalı yâr! Senin bize olan
merhametsizliğin ne zaman son bulacak?

[11/2]

مسکین دل سودایی از عقل و ز دانایی

افتاد به شیدایی بر وی چه کنی صفر ا

Miskîn dil-i sevdâyî ez akl u zi dânyâî

Uftâd be-şeydâyî ber vey çe konî safrâ

Miskin gönüllü bir aşık akıl ve ilimden vazgeçip çılgınlığa düştü. Ona
niye kızyorsun?

[11/3]

نقش تو میان دل خورشید به برج خود

در دیده خیال تو گوهر بین دریا

Nakş-i tu meyân-i dil hurşîd be-burc-i hud

Der dîde hayâl-i tu gevher bîn-i deryâ

Senin nakşın gönülde, güneş balık burcunda. Gözde, denizdeki cevheri
gösteren hayalin var.

[11/4]

گر نمایی یار دگر پیش عارف روی خویش
ترک گوید یار هر بیگانه و هر خویش را

Ger nümâyî yâr dige r pîş-i ‘Ârif rûy-i hîş

Terk gûyed yâr-ı her bîgâne vü her hîş râ

Ey yâr! Eğer Arif’in yanında tekrar yüzünü gösterirsen, o akrabayı da, yabancıyı da terkeder.

12

و لَهُ قَدَسٌ اللهُ سِرَّهُ الْعَزِيزُ

Bu da onundur. Allah onun yüce sırrını mukaddes kılsın.

Remel: Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilün

[12/1]

صبحدم شد عاشقا بر چه ز خواب
تا یکی غفلت بر آور اضطراب

Subhdem şud ‘âşıkâ ber ceh zi-hâb

Tâ be-key gaflet ber-âver-i ıztırâb

Ey âşık! Sabah oldu, uykudan kalk. Daha ne zamana kadar ızdırıp veren gaflette kalacaksın?

[12/2]

بانگ آب و تشنه آب گران

غبن باشد زود خیز و نوش آب

Bang-i âb u teşneî hâb-ı girân

Gabn bâşed zûd hîz u nûş âb

(Bir yanda) su sesi ve (diğer yanda) ağır uykuya susamış sen. Zarardır bu, çabuk kalk ve su iç.

[12/3]

کاروان بگذشت و تنها مانده ای

هین میان بر بند و زوتر کن شتاب

Kârvân bugzeşt u tenhâ mândeî

Hîn meyân ber bend u zûter kun şitâb

Kervan gitti, yalnız kaldım. Kuşağını kuşan, çabuk ol, koş.

[12/4]

چنگ اندر دامن تقوی بزن

روز و شب می نال دایم چون رباب

Çeng ender dâmen-i takvâ be-zen

Rûz u şeb mî-nâl dâyim çun rebâb

Takva eteğine çeng çalgısını bağla. Gece gündüz devamlı rebab gibi inle.

[12/5]

نفس کافر را مسلمان کن به عشق
تارهی از خوف آتش و از عذاب

Nefs-i kâfir râ muselmân kun be-‘ışk
Tâ rehî ez havf-i âteş ve’z-‘azâb

Kâfir nefsi aşkla müslüman et de, cehennem ve azap korkusundan kurtul.

[12/6]

یوم شوم است ای پسر نفست یقین
وز خرابه جسم و جانن چون عقاب

Yevm-i şûmest ey peser nefset yakîn
Ve’z-harâbe cism u cânnet çun ‘ukâb

Ey oğul! Emin ol, nefsin uğursuz bir gün gibidir. Beden ve canın ise harabedeki kartal gibi.

[12/7]

از عقابش این عقاب اندر بلاست
کی شود طوطی جلیس هر غراب

Ez ‘ikâbeş in ‘ukâb ender belâst
Key şevved tûtî celîs-i her gurâb

Bu kartal, onun azâbindan belâ içindedir. Papağanın kargayla beraber oturması nasıl mümkündür?

[12/8]

عشق گیر و عشق جوی و عشق دان
بگذر این قشر و روان شو تا لباب

‘İşk gîr u ‘ışk cûy u ‘ışk dân
Bugzer in kışr u revân şev tâ lubâb

Aşkı al, aşkı ara, aşkı bil. Kabuktan vazgeç, öze kadar yürü.

[12/9]

با نماز و روزه و زاری و آه
راه یابی سوی ایزد بی حجاب

Bâ nemâz u rûze vu zârî u âh
Râh yâbî sûy-i Îzed bî-hicâb

Namazla, oruçla, ağlayıp ah etmekle Allah’a doğru perdesiz bir yol bulursun.

[12/10]

حوربان نوربان در بر کشتی
در بهشت خلد و مأوی بی نقاب

Hûriyân-ı nûriyân der ber keşî
Der beheşt-i huld u me’vâ bî-nikâb

Ebediyyen kalınacak cennette ve perdesiz yurttta, nurdan yaratılmış hurileri bağrına bas.

[12/11]

این کھی باشد که از خود وا رھی
بگذری از ماسوا الله ای شباب

În kuhî başed ki ez-hod vâ rehî
Bugzerî ez-mâ-siva'llâh ey şebâb

Bu kendinden uzaklaştırman gereken bir dağdır. Ey genç! Allah'tan başka her şeyden vazgeçmelisin.

[12/12]

دیده و دل را ز جز حق بر کنی
این بود پر خون و آن دیگر کباب

Dîde vu dil râ zi cuz Hak ber kenî
În buved pur hûn u ân dîger kebâb

Gözünü ve gönlünü Allah'tan başkasından çevir.. Gözün kanla dolsun, gönlün kebab olsun.

[12/13]

آیت انا الیه راجعون

زود برخوان چیست چندین اغتراب

Âyet-i innâ ileyhi râci'ûn
Zûd ber hân çîst çendîn iğtirâb

'Biz muhakkak ona döneceğiz'²⁷ âyetini çabucak oku. Bunca gurbet nedir böyle?

[12/14]

عارفا سوی وطن پرواز کن

چونکه حق²⁸ فرمود الی الله المآب

Ârifâ sûy-i vatan pervâz kun
Çûn ki Hak fermûd ilâllâhi'l-me'âb

Ey Ârif! Vatana doğru kanat aç. Zira Allah 'Varış Allah'adır'²⁹ buyurdu.

13

و لَهُ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ

Bu da onundur. Allah Teâlâ ondan razı olsun.

Hezec: Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Fe'ûlün

[13/1]

گاهی مبعوض گردم گاه محبوب

گاهی طالب شوم من گاه مطلوب

Gehî mebğûz gerdem gâh mahbûb

Gehî tâlib şevem men gâh matlûb

Bazen buğzedilen biri olurum, bazen sevilen. Bazen isteyen olurum, bazen istenilen.

27 Bakara, 2/156.

28 خود: K,A: حق S.

29 Nebe', 78/39.

[13/2]

گهی بر نفس غالب می شوم من
گهی او غالب و من گشته مغلوب

Gehî ber nefş gâlib mî şevem men
Gehî û gâlib u men geşte mağlûb

Ben bazen nefsimde galip olurum, bazen de o galip olur, ben mağlup.

[13/3]

گهی یوسف شوم در حسن و خوبی
گهی دیگر شوم محزون چو یعقوب

Gehî Yûsuf şevem der husn u hûyî
Gehî dîger şevem mahzûn çu Ya'kûb

Bazen güzellik ve ahlâk konusunda Yusuf gibi olurum. Bazen değişirim,
Yakup gibi hüznü olurum.

[13/4]

گهی در عشق درم پرده صبر
گهی صابتر ایم من ز ایوب

Gehî der 'ışk derrem perde-i sabr
Gehî sâbirter âyem men zi-Eyyûb

Bazen aşk konusunda sabır perdesini yırtarım, bazen Eyyûb (as.)'dan
daha sabırlı olurum.

[13/5]

گهی من همچو نی خالی و گه پر
گهی سرمست و حیران گاه مجذوب

Gehî men hemçu ney hâlî vu geh pur
Gehî sermest u hayrân gâh meczûb

Bazen ney gibi boş, bazen dolu. Bazen sarhoş ve şaşkın, bazen
cezbeliyim.

[13/6]

گهی اندر پی دینار در نâr
گهی در عشق سیمینبر چو زرکوب

Gehî ender pey-i dînâr der nâr
Gehî der 'ışk-ı sîmînber çu zerkûb

Bazen para peşinde, ateşte olurum, bazen kuyumcu gibi gümüş
göğüsünün aşkında olurum.

[13/7]

زمانی دیو را گشته سواره
گهی دیگر ز خوبی رشک ایوب

Zemânî dîv râ geşte sevâre
Gehî dîger zi-hûbî reşk-i Eyyûb

Bazen şeytana binen bir süvari olurum, bazen de iyilikte Eyyûb'un
kıskandığı biri.

[13/8]

گهی منسوب کردم من به طاعت
گهی کردم به فسق و کبر³⁰ منسوب

Gehî mensûb kerdem men be-tâ‘at
Gehî kerdem be-fısk u kibr mensûb

Bazen itaata bağılı biri oldum, bazen de günah ve kibire bağlandım.

[13/9]

گهی گرگ و گهی شیر و گهی مار
گهی انسان شوم مقبول و محبوب

Gehî gurg u gehî şîr u gehî mâr
Gehî insân şevem makbûl u mahbûb

Bazen kurt, bazen aslan, bazen yılan. Bazen de makbul ve sevilen bir insan olurum.

[13/10]

گهی باشم درشت و زشت و ناخوش
گهی زیبا و نرم و شاهد و خوب

Gehî bâşem duruşt u zişt u nâ-hoş
Gehî zîbâ vu nerm u şâhid u hûb

Bazen kaba, çirkin ve hoş olmayan, bazen de iyi ve yumuşak, alımlı ve güzel olurum.

[13/11]

گهی از عیب گردد عارف آزاد
گهی دیگر سراسر گشته معیوب

Gehî ez-‘ayb gerded ‘Ârif âzâd
Gehî dîger serâser geşte ma‘yûb

Arif bazen ayıptan kurtulur, bazen de baştan başa kusurlu olur.

14

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.

Hezec: Mefâ‘îlün/Mefâ‘îlün/Fe‘ûlün

[14/1]

سخن از عشق خیزد جمله جانست
غداي جان دهم قوت روانست

Suhen k‘ez-‘ışk hîzed cumle cânest
Gıdâ-yı cân dehem kuvvet revânest

Söz aşktan açılınca hepsi candır. Canın gıdasını veririm, kuvvet ruhtadır.

[14/2]

عروس بکر فکرت ای برادر
 ز عنینان همیشه در نهان است
 ‘Arûs-i bikr fikret ey berâder
 Zi ‘innînân hemîşe der nihânest
 Ey kardeş! Bakireyle evlenmeyi düşünmekte sin ama o her zaman
 iktidarsızlardan gizlenmektedir.

[14/3]

اگر مردی هزاران جلوه دارد
 کنارش گیر زیر³¹ در میانست
 Eger merdî hezârân cilve dâred
 Kenâreş gîr zîrâ der meyânest
 Eğer bir adamın binlerce marifeti varsa onu kucakla, zira ortalıktadır.

[14/4]

سخن از آسمان آمد یقین دان
 حقیقت بشنو از من بی گمانست
 Suhen ez-âsumân âmed yakîn dân
 Hakîkat bişnev ez-men bî-gumânest
 Bu söz gökten geldi, iyi anla. Benden gerçeği işit, bu şüphesizdir.

[14/5]

نتاند عقل جزوی فهم کردن
 معانی را که ز اصل کن فکان است
 Netâned ‘akl-ı cuzvî fehm kerden
 Me‘ânî râ ki z’asl “kun fekân” est
 Cüz’î akıl sahibi, aslında “O ol dedi ve oldu³²” dan kaynaklanan manaları
 anlayamaz.

[14/6]

سبک ای عاقل و غافل برون چه
 میان عاشقان غافل گرانست
 Sebuk ey ‘âkil u gâfil berûn ceh
 Meyân-ı ‘âşıkân gâfil girânest
 Ey akıllı ama gaffette olan, sessizce dışarı çık. Aşıklar arasında bir gafilin
 bulunması ağırdır.

[14/7]

همه دم عاقل از خوفست ترسان
 همیشه عاشق از حق در امانست
 Heme dem ‘âkil ez-havfest tersân
 Hemîşe ‘âşık ez-Hak der emânest
 Akıllı kişi her an Allah’tan korkar. Aşık ise Hak’tan devamlı bir eminlik
 içindedir.

31 S.A. ازبیرا K: زیرا 31

32 ‘Allah ol deyince, oluverir’ (Bakara, 2/117)

[14/8]

متاع عقل ارزان و کسادست
تو نقد عشق جو کان بس گرانست
Metâ-ı 'akl erzân u kesâdest
Tu nakd-i 'ışk cû k'ân bes girânest
Aklın metâi ucuz ve azdır. Sen o pahalı olan aşk nakdini ara.

[14/9]

چو بار خار بر دوشست عقلت
یقین این عشق همچون گلستان است
Çu bâr-ı hâr ber dûşest 'aklet
Yakîn in 'ışk hemçûn gulsitânest
Aklın, sırtındaki diken yükü gibidir. Evet, bu aşk ise kesinlikle bir gül bahçesidir.

[14/10]

کسی گر ناکسی شد منکر عشق
مخوانش آدمی جز قَلطبانست
Kesî ger nâ-kesî şud munkir-i 'ışk
Mehâneş âdemî cuz kaltabânest
Eğer biri alçakça aşkı inkar ederse, ona adam deme. Namussuzdan başka bir şey değildir o.

[14/11]

چو آن خوان ابیت عند ربی
مهیا از برای عاشقانست
Çu ân hân-ı 'ebîtü 'inde Rabbî³³
Muheyây ez berây-i 'âşikânest
Çünkü, 'Rabbimin yanında geceledim' sofrası, aşıklar için hazırlanmıştır.

[14/12]

اگر تو عاشقی می خور حلال است
و گر نه بس حرامست و وبالست³⁴
Eger tû 'âşikî mey hûr helâlest
Veger ne bes harâmet u vebâlest
Eğer sen aşıksan şarap iç, helaldir. Eğer aşık değilsen haramdır, vebaldir.

[14/13]

غدای روح انسانی طلب کن
که خواب و خور نصیب جسمیان است
Gıdâ-yı rûh-i insânî taleb kun
Ki hâb u hor nasîb-i cismiyânest
İnsana ait ruh gıdasını iste çünkü uyku ve yemek, bedeninin nasibidir.

33 Buhârî'de geçen bir hadîse işârettir: 'Rabbimin yanında geceledim. Beni doyurdu ve bana su verdi.'

34 زیبات: S; وبالست: K,A.

[14/14]

مکش از بهر دونان جور دونان
سه نان را در عقب زخم سنان است

Mekeş ez-behr-i dūnân cev-r-i dūnân
Se nân râ der ‘akab zahm-i sinânest

Alçaklar için alçakların cefâsını çekme. Üç tane ekmeğin peşinden mızrak yarası vardır.

[14/15]

به نور عشق دانی فرق کردن
که عاقل کیست و عاشق بر چه سان است

Be-nûr-i ‘ışk dâni fark kerden
Ki ‘âkil kîst u ‘âşık ber çe sânest

Aşkın nûruyla farkı anlayabilirsin. Akıllı kimdir, aşık nasıl bir yoldadır?

[14/16]

سخن کوتاه کن مرد نظر باش
که جمله در رخ عارف عیان است

Suhen kûtâh kun merd-i nazar bâş
Ki cumle der ruh-i ‘ârif ‘ayânest

Sözü kısa kes, nazar ehli kimse ol. Zira hepsi Arif’in yüzünde açıkça bellidir.

[14/17]

به وزن آن غزل که شه ولد گفت
سخن هایی که گفتم همچو جان است

Be-vezn-i ân gazel ki Şeh Veled goft
Suhenhâyî ki goftem hemçu cânest

Şah Sultan Veled’in söylediği gazelin vezniyle söylediğim sözler can gibidir.

15

وَلَهُ قَدَسٌ اللهُ سِرُّهُ اللَّطِيفُ

Bu da onundur. Allah onun latif sırrını mukaddes kılsın.
Haffif: Fe‘ilâtün/Mefâ‘ilün/Fe‘ilün

[15/1]

عشق سلطان عالم جانست
عقل در کوی عشق نادان است

‘İşk sultân-ı ‘âlem-i cânest
‘Akl der kûy-i ‘ışk nâ-dânest

Aşk, can aleminin sultanıdır. Akıl, aşkın mahallesinde cahildir.

[15/2]

تا جمالش ز پرده روی نمود
بنده او هزار سلطان است

Tâ cemâleş zi-perde rûy numûd
Bende-i û hezâr sultânest

Onun güzelliği perdede görünür görünmez, bin tane sultan ona köle olur.

[15/3]

کفر و ایمان بدو مکن نسبت
که منزه ز کفر و ایمان است

Kufr u îmân bedû mekun nisbet
K'û munezzeh zi-kufr u îmânest

Küfür ve imanı ona nispet etme; çünkü o, küfür ve imandan münezzehdir.

[15/4]

عقل گم گشته ماند بی سر و پای
روح در وصف عشق حیران است

'Akl gum geşte mând bî-ser u pây
Rûh der vâsf-i 'ışk hayrânest

Akıl, başsız, ayaksız kalıp kayboldu. Ruh aşkı anlatma konusunda şaşkınlaştı.

[15/5]

روح خاک است عشق آب حیات
عقل مور است و او سلیمان است

Rûh hâkest 'ışk âb-ı hayât
'Akl mûrest u û Suleymânest

Ruh topraktır, aşk ise ölümsüzlük suyu. Akıl karıncadır, o ise Süleyman.

[15/6]

جرعه جام عشق اگر خوردی
این معانی بر تو آسان است

Cur'âî câm-ı 'ışk eger hurdî
În me'ânî ber tu âsânest

Eğer aşk kadehinden bir yudum içtiysen, bu manalar senin için kolaydır.

[15/7]

شاه عشق ار تو را قبول کند
جان به شکرانه ده که ارزان است

Şâh-ı 'ışk er turâ kabûl kuned
Cân be-şukrâne deh ki erzânest

Aşkın şâhı eğer seni kabul ederse, teşekkür olarak ucuz olan canını ver.

[15/8]

عشق در صدر قرب بنشسته

عقل در تیه عجز گردان است³⁵

‘Işk der sadr-ı kurb benişeste

‘Akl der fih-i ‘acz gerdânest

Aşk, yakınlık baş köşesinde oturmuş; akılsa acizlik çölünde dolaşıp durmaktadır.

[15/9]

روی بر خاک پادشاهی نه

که برو عشق فاتحه خوان است

Rûy ber hâk-i pâdişâhî neh

Ki ber-û ‘ışk fâtiha-hânest

Yüzünü padişahlık toprağına koy. Zira aşk ona Fatiha sûresini okumaktadır.

[15/10]

نکته ای راند ز سر مولانا

جان عارف که مست عرفان است

Nukteî rând zi-sırr-ı Mevlânâ

Cân-ı ‘ârif ki mest-i ‘irfânest

İrfan ile kendinden geçmiş Arif’in canı, Mevlânâ’nın sırrından bir nükte söyledi.

16

وَلَهُ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.

Müctes: Mefâ‘ilün/Fe‘ilâtün/Mefâ‘ilün/Fe‘ilün

[16/1]

دلی که با غم عشق تو آشنایی یافت

میان دجله ظلمات روشنایی یافت

Dilî ki bâ gam-i ‘ışk-ı tû âşinâyî yâft

Meyân-ı Dicle-i zulmât rûşenâyî yâft

Senin aşkının gamıyla tanışıklık bulan gönül, karanlıklar Dicle’inde aydınlık buldu.

[16/2]

هر آن سری که ز سودای عشق بوی نبرد

گمان مدار که با دوست آشنایی یافت

Her ân serî ki zi-sevdâ-yi ‘ışk bûy nebered

Gumân medâr ki bâ-dûst âşinâyî yâft

Aşkın sevdasından koku alamayan bir başın, dostla tanışıklık bulduğunu zannetme.

[16/3]

دلی که در ره عشقش به سنگ آمد³⁶ پای
سرش بلند شد و تاج پادشاهی یافت

Dilî ki der reh-i 'ışkeş be-seng âmed pây
Sereş bulend şod u tâc-ı pâdişâhî yâft

Onun aşkının yolunda ayağı taşa takılan kişinin başı yüceldi, padişahlık tacını buldu.

[16/4]

ز جام درد تو هر دل که جرعه ای بچشید
دوای درد خود از درد بی دوایی یافت

Zi-câm-ı durd-i tû her dil ki cur'aî beçeşîd
Devâ-yı derd-i hod ez-derd-i bî-devâyî yâft

Senin acı şarabından bir yudum tadan gönül, kendi derdinin devasını, devasızlığın derdinde buldu.

[16/5]

بر آستان تو هرکس که سر نهاد چون خاک
چو آفتاب سرش رفعت سمایی یافت

Ber-âsitân-ı tû her kes ki ser nihâd çun hâk
Çu âfitâb sereş rif'at-i semâyî yâft

Senin eşiğine, toprağa baş koyar gibi başını koyan kimsenin başı, güneş gibi semâvî yücelik buldu.

[16/6]

قرین وصل تو او شد که در کشاکش عشق
کشیده شد به تو و از خویشتن رهایی یافت

Karîn-i vasl-i tû û şud ki der keşâkeş-i 'ışk
Keşîde şud be-tû ve'z-hişten rehâyî yâft

Sana kavuşmaya yakın olan kişi, aşkın çekmesiyle sana çekilip kendinden kurtuluş buldu.

[16/7]

مراد خود ز وصال تو آنکس در یافت
که در طلب ز مرادات خود جدایی یافت

Murâd-ı hod zi-visâl-i tû ânkes der yâft
Ki der-taleb zi-murâdât-i hod cudâyî yâft

Sana kavuşmak isteyip de kavuşan kişi, kendi isteklerinden ayrılmayı isteyendir.

[16/8]

ز بام هفت فلک در گذشت پایه او
که نردبانی بر بام بی نوایی یافت

Zi-bâm-ı heft felek der guzeşt pây-e-i û
Ki nerbânî ber-bâm-ı bî-nevâyî yâft

Yoksulluk damı üzerine (çıkan) bir merdiven bulan kimsenin mertebesi,
yedi feleğin tavanından da geçmiştir.

[16/9]

طریق زهد رها کن که عارف اندر عشق
وصال دوست به رندی پارسایی یافت

Tarîk-i zuhd rehâ kun ki 'Ârif ender 'ışk
Visâl-i dûst be-rindî-i pârsâyî yâft

Zühd yolunu bırak ey Arif! Aşk içinde dosta kavuşmayı derviş bulmuştur.

17

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ

Bu da onundur. Allah Teâlâ ondan razı olsun.

Hezec: Mef'ûlü/Mefâ'ilün/Fe'ûlün

[17/1]

تا در سر ما ز عشق سوداست
پرواز همای دل به بالاست

Tâ der ser-i mâ zi-'ışk sevdâst
Pervâz-ı hümâ-yı dil be-bâlâst

Başımızda aşktan bir sevdâ olduğu müddetçe, gönlün hüma kuşunun
uçuşu yücelerde olur.

[17/2]

دود دل ما نشان عشقست

دودی که ز عشق خاست پیداست

Dûd-i dil-i mâ nişân-ı 'ışk est
Dûdî ki zi-'ışk hâst peydâst

Bizim gönlümüzün dumanı, aşkın nişânesidir. Aşktan çıkan duman
bellidir.

[17/3]

العقل عقيلة الرجال³⁷

ز ادنا بگذر که عشق اعلاست

El-'aklu 'akîletu'r-ricâli
Z'ednâ bugzer ki 'ışk a'lâst

Akıl insanlığın bağıdır. Değersiz olandan vazgeç zira aşk en yücedir.

[17/4]

از ما و منی و³⁸ هستی خویش
مردانه بجه که قید³⁹ غوغاست

Ez mâ vu menî vu hestî-i hîş
Merdâne beceh ki kayd-ı gavgâst

Didişme sebebi olan “biz” den, “benlik” ten ve “varlığından” ercesine
sıçrayıp kurtul.

[17/5]

در عشق گریز و باش ایمن
ایمان و امان و امن آنجاست

Der ‘ışk gurîz u bâş eymen
Îmân u emân u emn âncâst

Aşka kaç, güvende ol. İman da, emniyet de, güven de oradadır.

[17/6]

از دست خرد خرد تو را عشق
ور نه بر عشق عقل رسواست

Ez-dest-i hîred hared tu râ ‘ışk
Ver ne ber-i ‘ışk ‘akl rusvâst

Aklın elinden, seni ancak aşk alır. Aşk meyvesi olmazsa, akıl perişandır.

[17/7]

کورانه به گور و چه نیفتد
آن کس که ز کحل عشق بیناست

Kûrâne be-gûr u çeh neyufted
Ân kes ki zi-kuhl-i ‘ışk bînâst

Aşk sürmesi ile (önünü) gören kişi, kör gibi çukura ve kuyuya düşmez.

[17/8]

زیبا و لطیف و پاک شو زانک
معشوقه عشق خوب و زیباست

Zîbâ vu latîf u pâk şev z’ânk
Ma‘şûka-i ‘ışk hûb u zîbâst

Güzelleş, ince ve temiz ol; çünkü aşkın sevgilisi iyi ve güzeldir.

[17/9]

ترک سر و زر و بگو که آن یار
کان کرمست و سیم سیماست

Terk-i ser u zer begû ki ân yâr
Kân-ı keremest u sîm sîmâst

Başı ve altını terket; zira o yar kerem madenidir, gümüş simalıdır.

38 S. منی K,A: منی و

39 S. قید K,A: قید

40 S,A. زر و سر K: سر و زر

[17/10]

جنات تو را حیات و جنات
در قرب جناب او مهیاست

Cennât tu râ hayât u cennât

Der kurb-i cenâb-i û muheyâyât

Cennetler, senin için hayat ve cennetler vardır. Bunlar o Hazretin yanında
hazırlanmıştır.

[17/11]

گر عاشق صادقی درین ره
غم راحت و خار به ز خرماس

Ger ‘âşık-ı sâdikî derîn reh

Gam râhat u hâr bih zi hurmâst

Eğer bu yolda gerçek bir aşıkсан, üzüntü sana rahatlıktır, diken hurmadan
iyidir.

[17/12]

تسلیم و رضاست کار عاشق
ترتیب و وقار کار داناست

Teslîm u rızâst kâr-ı ‘âşık

Tertîb u vekâr kâr-ı dânnâst

Aşığın işi, teslimiyet ve rızâdır. Düzen ve vakar, bilgili insanın işidir.

[17/13]

بنشست به گوشه عقل زیرک
تا از غم عشق فتنه بر خاست

Binşest be-gûşe ‘akl-ı zîrek

Tâ ez-gam-i ‘ışk fitne ber hâst

Ey zeki akıl! Aşkın gamından fitne çıkıncaya kadar bir köşede otur, bekle.

[17/14]

هنگام جنون و دور شادیست
نی⁴¹ بحث و جدال شور و شکواست

Hengâm-i cunûn u devr-i şâdîst

Ney bahs u cidâl şûr u şekvâst

Şimdi delilik ve sevinç zamanıdır. Konuşma, kavgâ ve şikâyet etme
zamanı değildir.

[17/15]

عارف نگریزد⁴² از ملامت
زیرا که قدیم خانه ماست

‘Ârif negurîzed ez-melâmet
Zîrâ ki kadîm-i hâne-i mâst

Arif melâmetten (kendinin kınanmasından) kaçmaz; zira o bizim evimizin demirbaşdır.

18

وَلَهُ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.

Serî': Müfte‘ilün/ Müfte‘ilün/ Fâ‘ilün

[18/1]

باز دلم مهر تو از سر گرفت
دل ز غم هر دو جهان برگرفت

Bâz dilem mihr-i tû ez-ser girift
Dil zi-gam-ı her dû cihân ber girift

Yine sevgin gönlümü baştan başa tuttu. Gönül, her iki dünyanın üzüntüsünü yükledi.

[18/2]

چهره زرد چو زرم راز دل
دیدۀ من باز به خون در گرفت

Çehre-i zerd çu zerem râ zi-dil
Dîde-i men bâz be-hûn der girift

Gönlümden dolayı yüzüm öyle sarardı ki, gözümü yine kanlı yaşlar kapladı.

[18/3]

در هوس وصل تو ای سیمبر
بر طبق زر همه گوهر گرفت

Der heves-i vasl-i tû ey sîmber
Ber tabak-ı zer heme gevher girift

Sana kavuşmanın hevesi ile ey gümüş göğüslü! Altın tabak üzeri, tümünden mücevher oldu.

[18/4]

بازر شوکت شده ام خشک لب
گرچه غمت دیدۀ من تر گرفت

Bâ-zer-i şevket şodeem huşk-leb
Gerçe gamet dîde-i men ter girift

Her ne kadar gamınla gözüm yaş kapladıysa da senin altın gibi arzunla dudaklarım kurudu.

[18/5]

در سر زلف تو وطن کرد و باز
مغز و دماغ از تو معطر گرفت

Der ser-i zulf-i tû vatan kerd u bâz
Mağz u demâğ ez-tu mu'attar girift

Senin zülfünü yurt edindi yine. Geniz ve dimağ, seninle güzel kokulara
büründü.

[18/6]

یاد لبث کرد به سغراق چشم
در هوسش جام مقطر گرفت

Yâd-ı lebet kerd u be-seğrâk-ı çeşm
Der heveseş câm mukattar girift

Senin dudağımı hatırladı ve göz kadehinde... Onun arzusu ile, kadeh
katrelendi.

[18/7]

هر نفسی کآن نه به یاد تو بود
نازده و باطل و ابتر گرفت

Her nefesî k'ân ne be-yâd-ı tû bûd
Nâ-zede vu bâtl u ebter girift

Senin hatırlanmadığım her nefesi solunmamış, boş ve neticesiz kabul etti.

[18/8]

در طلبت آه جهان سوز من
دست ز دو دامن محشر گرفت

Der talebet âh-ı cihân-sûz-i men
Dest zi-du dâmen-i mahşer girift

Seni isteme konusunda cihanı yakan âhım, mahşerin iki eteğinden tuttu.

[18/9]

خورد غمت خون دل عارفت
کشتن او را چه محقر گرفت

Hord gamet hûn-ı dil-i 'Ârifet
Koşten-i û râ çe muhakkar girift

Senin gamın, Arif'inin gönül kanımı içti. Onu öldürmeyi ne kadar basit
saydı.

19

و لَهُ نَوَّرَ اللَّهُ تَعَالَى مَرْقَدَهُ

Bu da onundur. Allah onun kabrini nurlandırсын.

Hezec: Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Fe'ûlün

[19/1]

منه دل بر جهان کان بر زوال است
بقا اندر فنا جستن محالست

Menih dil ber-cihân kan ber zevâlest
Bekâ ender fenâ custen muhâlest

Dünyaya gönül bağlama çünkü yok olacaktır. Ebedî olanı fânîde aramak olmayacak şeydir.

[19/2]

به ظاهر می نماید خوب و زیبا
به باطن ناخوش و گندیده حالست

Be-zâhir mî-numâyed hûb u zîbâ
Be-bâtın nâ hoş u gendîde hâlest

Dışarıyı iyi ve güzel görünür. İçi hoş değildir, kötü kokar.

[19/3]

مقام محنت و نقصان و عیبست
به نزد ناقصان عین کمالست

Makâm-ı mihnet u noxsân u ‘aybest
Be-nezd-i nâkısân ‘ayn-ı kemâlest

Sıkıntı, eksiklik ve kusur yeridir. Eksik kişilere göre mükemmelin ta kendisidir.

[19/4]

عجوز و کهنه و کمپیره جادوست
ندیم و شوخ و شنگ و پر دلالت

‘Acûz u kohne vu kem-pîre câdûst
Nedîm u şûh u şeng u pur delâlest

Acûze, kocamış, yaşlı bir cadıdır. Eğlendirici, şuh, şen ve işve doludur.

[19/5]

حریف بی وفا و ظلم کیشست
ظریف پر جفا و بد فعالست

Harîf-i bî-vefâ vu zulm-kîşest
Zarîf-i pür-cefâ vü bed-fe‘âlest

Vefasız bir dosttur, zulmedendir. Cefalı bir hoşsohbettir, kötü işler yapandır.

[19/6]

مثنو مغرور سحر غمزۀ او
که فعل و مکر او کلی و بالست

Meşev mağrûr-i sihr-i gamze-i û
Ki fi'1 u mekr-i û küllî vebâlest

Onun gamzesinin sihrine aldanma, çünkü onun işi ve hilesi tümünden günahdır.

[19/7]

سرابش را مجو زیرا سراپست
ز شور آبش مخور گرچه زلالست

Serâbeş râ mecû zîrâ serâbest
Zi-şûr-âbeş mehor gerçi zulâlest

Onun serabını arama çünkü o seraptır. Berrak bile olsa onun acı suyunu içme.

[19/8]

حقیقتهای او بی شک مجازست
یقینش بی گمان الحق حیالست

Hakîkathâ-yi û bî-şek mecâzest
Yakîneş bî-gumân el-Hak hayâlest

Onun hakikatleri şüphesiz mecazdır. Onun kesin bilgisi, kesinlikle hayaldir.

[19/9]

بجه از دام او مردانه زوتر
که پای مرغ را بند عقابست

Beceh ez-dâm-ı û merdâne zûter
Ki pây-i murg râ bend-i 'ukâbest

Onun tuzağından çabucak, erkek gibi kurtul. Zira o, kuşun ayağında kartal bağıdır.

[19/10]

ز دام و دانه جستن ای برادر
کرامات و مقامات رجالست

Zi-dâm u dâne cesten ey berâder
Kerâmât u makâmât-ı ricâlest

Ey kardeş! Tuzaktan ve yemden kurtulmak, Allah erlerinin keramet ve hallerindedir.

[19/11]

بر آ از چاه جاه و نام و ناموس
زهی عاری که شیر اندر چوالست

Ber â ez çâh-ı câh u nâm u nâmûs
Zehî ‘Ârî ki şîr ender-çuvâlest

Makam, şan ve iktidar kuyusundan çık artık. Ne utanılası durum bu,
çuvaldaki aslanın hali gibi.

[19/12]

در آ در راه عشق و صدق و معنی
که همراهت درین ره ذو الجلالست

Der â der râh-ı ‘ışk u sıdk u ma‘nâ
Ki hemrâhet derîn reh zü’l-Celâlest

Aşk, doğruluk ve mana yoluna gir. Zira bu yolda senin yoldaşın, Celal
sahibi olan Allah’tır.

[19/13]

نگهبانت شود از درد و ره زن
که در بنده نوازی بی مثالست

Nigehbânet şevved ez-duzd u reh-zen
Ki der bende nevâzî bî-misâlest

O seni hırsız ve yol kesiciden korur. Zira kulunu kollama konusunda
emsalsizdir.

[19/14]

بنه سر عاشقانه سجده ها کن
درین حضرت شفیعیت ایتحالیست

Benih ser ‘âşıkâne secdehâ kun
Derîn hazret şefî‘at ibtihâlest

Aşıkça başını (yoluna) koy, secdeler et. Senin bu huzurda şefaattin,
yalvarıp yakarmaktır.

[19/15]

به گوش جان و دل بشنو ز عارف
که سر شه ولد نور جلالست

Be-gûş-i cân u dil bişnev zi-‘Ârif
Ki sırr-ı Şeh Veled nûr-i Celâlest

Can ve gönül kulağıyla Arif’ten dinle. Şah Veled’in sırrı, Celâl olan
Allah’ın nurudur.

20

وَلَهُ أَصْنَاءُ اللَّهِ تَعَالَى مَرْقَدُهُ

Bu da onundur. Allah onun kabrini nurlandırısın.
Müctes: Mefâ‘ilün/Fe‘ilâtün/Mefâ‘ilün/Fe‘ilün

[20/1]

دلا به کوچ نظر کن که رخت چون بر بست
نهاد روی به ره هرکس و زجا بر جست

Dilâ be-kûc nazar kun ki raht çun ber best
Nihâd rûy be reh-i her kes u zi-câ ber cest

Ey gönül, göçe bak. Yükünü yüklenince, herkes yola koyuldu ve yerinden ayrıldı.

[20/2]

یکی پیاده رو آمد چو سبزه و سرتیز
یکی سوار چو گل شد روانه دست به دست

Yekî piyâde rû âmed çu sebze vu ser-tîz
Yekî sevâr çu gul şud revâne dest be-dest

Biri yürüyerek geldi, bitki gibi başı dik. Biri atlı olarak, gül gibi el ele yola koyuldu.

[20/3]

یکی گرفت خر لنگ و آن دگر فرسی
یکی نشست بر استر یکی بر استر مست

Yekî girift har-ı leng u ân diger feresî
Yekî nişest ber-ester yekî ber uştur mest

Biri topal bir eşek aldı, diğeri bir at. Biri katıra bindi, diğeri devenin üstünde sarhoş.

[20/4]

به قدر راحله خویش تا سر منزل
همی روند پی یک دگر بلندی و پست

Be-kadr-i râhile-i hîş tâ ser-i menzil
Hemî revend pey-i yek diger bulendî u pest

Hepsi yolculuk eşyaları nispetinde gidecekleri yere doğru gidiyorlar, birbirinin peşinde, kimi yukarıda, kimi aşağıda.

[20/5]

چنین بود سفر راه آخرت هم نیز
کسی که رخت عزیمت بدان طرف بر بست

Çunîn buved sefer-i râh-i âhîret hem nîz
Keşî ki raht-ı ‘azîmet bedân taraf ber best

Öbür tarafa doğru yol yükünü tutan kişinin, ahiret yolculuğu da aynı böyle olur.

[20/6]

اگر سوار براق دلست آن عاشق
ز هفت چرخ گذر کرد اندرین چه شکست

Eger sevâr-ı Burâk-ı dilest ân ‘âşık
Zi-heft çerh guzer kerd enderîn çeh-i şikest

Eğer gönül atına binmişse o aşık, bu kırık çukurda yedi feleği geçer.

[20/7]

و گر سوار خر نفس ناکست اینجا
به هر دو غم فتد سرنگون و بر سردست

Ve ger sevâr-ı har-ı nefsi-nâ-kesest încâ
Be-her du gâm futed ser-nigûn u ber serdest
Yok eğer değersiz nefis eşeğine binmişse burada, her iki adımda
tepetaklak ve başı üzerine düşer.

[20/8]

ز نقد عمر عزیزت که نیستش بدلی
مباش غافل اگر نیستی تو خویش پرست

Zi-nakd-i ‘omr-i ‘azîzet ki nîsteş bedelî
Mebâş gâfil eger nîstî tu hîş perest
Paha biçilmeyen değerli ömründen, eğer kendine tapınan biri değilsen,
gâfil olma.

[20/9]

گذشت وقت جوانی و خوش دلی و خوشی
رسید نوبت پیری ز بعد پنجه و شصت

Guzeşt vakt-i cevânî u hoş-dilî u hoşî
Resîd nevbet-i pîrî zi-ba‘d penceh u şest
Gençlik, mutluluk ve sevinç zamanı geçti. Yaşlılık demi geldi, elli
altmıştan sonra.

[20/10]

نگاه دار که تا نشکنی به بیهوده
اگر بیسته ای ای بی حفاظ عهد الست

Nigâh dâr ki tâ ne’şkenî be-bî-hûde
Eger bebestei ey bî-hifâz ‘ahd-i elest
Ey dikkatsiz! Dikkat et, elest bezminde verdiğin o sözü boşu boşuna
bozma.

[20/11]

ایا معید احوال بندگان به کرم
تو راست کن کز ما را و وارهان زین شست

Eyâ mu‘îd ahvâl-i bendegân be kerem
Tu râst kun kej-i mâ râ vu vâ rehân zîn şest
Ey keremi ile kullarının durumlarını evirip çeviren, sen bizim eğriliğimizi
düzelt ve bizi bu çengelden kurtar.

[20/12]

ز فعلهای بد ما تجاوزی فرمای
 چو قادری که کنی جبر صد هزار شکست
 Zi-fi'lhâ-yi bed-i mâ tecâvuzî fermây
 Çu kâdirî ki kunî cebr-i sad hezâr şikest
 Bizim kötü fiillerimizden kurtulmamızı emret. Çünkü senin, yüzbin
 güçlüğü kırmaya gücün yeter.

[20/13]

چگونه توبه کند عارف از غم عشقت
 که توبه ای بنگر ده هزار توبه شکست
 Çegûne tevbe koned 'Ârif ez-gam-i 'işket
 Ki tovbeî beniger deh hezâr tevbe şikest
 Arif senin aşkının gamını çekmeye nasıl tövbe etsin? On bin tövbeyi
 bozanın bir tövbesine bak.

21

و لَهُ رِضَى اللَّهِ تَعَالَى عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.
 Müctes: Mefâ'ilün/Fe'ilâtün/Mefâ'ilün/Fe'ilün

[21/1]

جهان غلام هوا و هوا غلام منست
 همیشه خنک سعادت مطیع و رام منست
 Cihân gulâm-ı hevâ vu hevâ gulâm-ı menest
 Hemîşe hunek sa'âdet mutî' u râm-ı menest
 Dünya hevesin kölesi, heves benim kölemdir. Ne mutlu ki heves her
 zaman bana bağlı, bana itaatkârdır.

[21/2]

همای همت من در شکار عتقا شد
 هزار بلبل و طوطو اسیر دام منست
 Humâ-yı himmet-i men der şikâr-ı 'ankâ şod
 Hezâr bulbul u tûtî esîr-i dâm-ı menest
 Gayretim hûma kuşu, ankâya av oldu. Artık bin tane bülbül ve papağan
 benim tuzağında esirdir.

[21/3]

میان حلقه عشاق و محفل مردان
 همیشه خطبه صدق و وفا به نام منست
 Meyân-ı halka-i 'uşşâk u mahfil-i merdân
 Hemîşe hutbe-i sıdk u vefâ be-nâm-ı menest
 Aşıklar halkasının ortasında, Hak erlerinin meclisinde her zaman doğruluk
 ve vefa hutbesi benim adıma okunur.

[21/4]

سرای خلد و نعیم بهشت و مقعد صدق
بیا بیا که کنون منزل و مقام منست

Serây-ı huld u na'îm-i beheşt u mak'ad-ı sıdk⁴³

Biyâ biyâ ki kunûn menzil u mekâm-ı menest

Gel, gel! Cennet sarayı, naîm cenneti ile doğruluk kürsüsü, şimdi benim evim, benim makamımdır.

[21/5]

به بوشناسم و دائم متاع هر تاجر
از آن که بوی محمد دم مشام منست

Be-bû şinâsem u dânem metâ'-ı her tâcir

Ez ân ki bûy-i Muhammed dem-i meşâm-ı menest

Her tüccarın malını, kokusundan bilirim, tanırım çünkü burnumla soluduğum, Muhammed (sav)'in kokusudur.

[21/6]

به حق آن شه معنی که گنج عشق گشود
که ذکر رفعت او ورد صبح و شام منست

Be-hakk-ı ân şeh-i ma'nâ ki genc-i 'ışk guşûd

Ki zikr-i rif'at-i û vird-i subh u şâm-ı menest

Aşk hazinesini açan o mana şahının hakkı için... O'nun yüceliğinin zikri, benim sabah akşam virdimdir.

[21/7]

که هر که سر نهد سر جان والد را
ز تیغ حق نبرد سر که در نیام منست

Ki her ki ser ne-nihed sırr-ı cân-ı vâlid râ

Zi-tîg-i Hak ne-bered ser ki der-niyâm-ı menest

Her kim ki ata hakkını gözetmezse, Hakk'ın benim kınımda bulunan kılıncından başını kurtaramaz.

[21/8]

به عون نصر الهی که در زمین و زمان
جهان و هر چه درو هست بر نظام منست

Be-'avn-i nasr-ı İlâhî ki der zemîn u zemân

Cihân u her çe derû hest ber-nizâm-ı menest

Allah'ın yardımıyla, bu yer ve bu zamanda dünyada her ne varsa, benim idaremedir.

[21/9]

ز عشق و صدق درون عارف این غزل گوید
جهان غلام هوا و هوا غلام منست

Zi-ışk u sıdk-ı derûn ‘Ârif in gazel gûyed
Cihân gulâm-ı hevâ vu hevâ gulâm-ı menest

Arif içindeki doğruluk ve aşkla şu gazeli söylüyor: Dünya hevesin kölesi,
heves benim kölemdir.

22

و لَهُ نَوَّرَ اللَّهُ تَعَالَى مَضْجَعَهُ

Bu da onundur. Allah kabrini nurlandırsın.
Serî‘: Müfte‘ilün/ Müfte‘ilün/ Fâ‘ilün

[22/1]

کیست که او عاشق روی تو نیست
کیست که میلش همه سوی تو نیست

Kîst ki û ‘âşık-ı rûy-i tû nîst

Kîst ki meyleş heme sûy-i tû nîst

Senin yüzüne aşık olmayan kim vardır? Arzusu tümüyle sana doğru
olmayan kim vardır?

[22/2]

کیست که در عالم این خاک دان
هر نفسی زنده به بوی تو نیست

Kîst ki der ‘âlem-i in hâk-dân

Her nefesî zinde be-bûy-i tû nîst

Bu dünya aleminde, her nefes senin kokunla yaşamayan kim vardır?

[22/3]

کیست که او مست و ز خود بی خبر
از می سغراق و سبوی تو نیست

Kîst ki û mest u zi-hod bî-haber

Ez-mey-i segrâk u sebû-yi tû nîst

Senin kadehinle, testindeki şarapla sarhoş olmayan, kendinden geçmeyen
kim vardır?

[22/4]

کیست که دیدار تو را دید و پس
روز و شب اندر سر کوی تو نیست

Kîst ki dîdâr-ı tu râ dîd u pes

Rûz u şeb ender ser-i kûy-i tû nîst

Senin yüzünü gördüğü halde gece gündüz senin mahallende bulunmayan
kim vardır?

[22/5]

کیست که مستقی و با صد عطش
آمده اندر لب جوی تو نیست

Kîst ki musteskî u bâ sad 'ataş
Âmede ender leb-i cûy-i tû nîst

Yüz tane susuzlukla su arayıp senin ırmağının kenarından suya kanmayan
kim vardır?

[22/6]

هیچ ندیدم به جهان باده ای
در قدحی کان ز کدوی تو نیست

Hîç nedîdem be-cihân bâdeî
Der kadehî k'ân zi-kedû-yi tû nîst

Dünyadaki hiç bir kadehte, senin testinden olmayan şarabı hiç görmedim.

[22/7]

دیده عارف همه چیزی بدید
از همه جز عاشق روی تو نیست

Dîde-i 'Ârif heme çîzî bedîd
Ez-heme cuz 'âşık-ı rûy-i tû nîst

Arif'in gözü her şeyi gördü de, senin yüzüne aşık olmayanı görmedi.

23

وله رضی الله تعالی عنه

Bu da onundur. Yüce Allah ondan razı olsun.
Remel: Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

[23/1]

از شراب عشق حق بین سر بسر احرار مست
میر مست و خواجه مست سرده و سالار مست

Ez-şarâb-ı 'ışk-ı Hak bîn ser-be-ser ahrâr mest
Mîr mest u hâce mest ser-deh u sâlâr mest

Hak aşkının şarabıyla tüm rintlerin sarhoş olduğunu gör. Emir sarhoş,
hoca sarhoş, saki sarhoş, yaşlı sarhoş.

[23/2]

چشم باطن بر گشا و ظاهر عالم بیین
کوه مست و کاه مست و مور مست مار مست

Çeşm-i bâtın ber-guşâ vu zâhir-i 'âlem bebîn
Kûh mest u kâh mest u mûr mest u mâr mest

Kalp gözünü aç da alemin görünüşüne bak. Dağ sarhoş, saman çöpü
sarhoş, karınca sarhoş, yılan sarhoş.

[23/3]

باغ و راغ دشت و سحر ابر و بحر و چوب و سنگ
شاخ و برگ و خار و ورد و گلبن و گنزار مست
Bâğ u râğ-ı deşt u sahrâ berr u bahr u çûb u seng
Şâh u berg u hâr u verd u gulbun u gulzâr mest
Bahçe, çayır, ova, çöl, kara, deniz, ağaç, taş... Dal, yaprak, diken, gül,
fidan, gül bahçesi sarhoş.

[23/4]

خاک و باد و آب و آتش بی قرار و در قلق
ماه مست و مهر مست و گنبد دوار مست
Hâk u bâd u âb u âteş bî-karâr u der kalak
Mâh mest u mihr mest u gunbed-i devvâr mest
Toprak, hava, su, ateş kararsız ve huzursuz. Ay sarhoş, güneş sarhoş,
dönüp duran gök sarhoş.

[23/5]

هشت جنّت مست شادی هفت دوزخ مست غم
شش جهت حیران و سرخوش هفت و پنج و چار مست
Heşt cennet mest-i şâdî heft dûzeh mest-i gam
Şeş cihet hayrân u serhoş heft u penc u çâr mest
Sekiz cennet mutluluktan sarhoş, yedi cehennem gamdan sarhoş. Altı yön
şaşkın ve sarhoş, yedi, beş ve dört⁴⁴ sarhoş.

[23/6]

از نفخت فیه بنگر نای حلق خلق را
چون نفیر و نای نالا همچو چنگ و تار مست
Ez-“nefahtu fihi” binger nây-ı halk-ı halk râ
Çûn nefir u nây-ı nâlâ hemçu çeng u târ mest
Halkın yaratılışına “Ona ruhumuzdan üfledik.”⁴⁵ ten bak. İnleyen nefir ve
ney gibi, çeng ile tar gibi sarhoş.

[23/7]

صد هزاران روح پاک انبیا و مرسلون
گشته اند از بوی خمر عالم الاسرار مست
Sad hezârân rûh-i pâk-ı enbiyâ vu murselûn
Geşteend ez-bûy-i hamr-i ‘âlemu’l-esrâr mest
Yüz binlerce peygamberin temiz ruhu, sırlar aleminin şarabının
kokusundan sarhoş.

44 Yedi, beş ve dört, zühhd kelimesinin ebced hesabındaki karşılıklardır.

45 Hicr, 15/29.

[23/8]

از چننن جام جلالی جانها رقصان و دنگ
هم جنید و بایزید و شبلی و عمّار مست

Ez çunîn câm-ı celâlî cânhâ raksân u deng

Hem Cuneyd u Bâyezîd u Şiblî u ‘Ammâr mest

Böyle bir yücelik kadehinden canlar rakediyor, şaşkın. Cüneyd-i Bağdadî de, Bâyezid-i Bestâmî de, Şiblî-i Nu‘mânî ve Ammar b. Yâsir de sarhoş.

[23/9]

جرعه ای زان خم معنی چون کند اندر جهان

شد سنائی مست و بی خود گشت هم عطار مست

Cur‘aî z‘ân humm-i ma‘nâ çun koned ender cihân

Şod Senâî mest u bî-hod geşt hem ‘Attâr mest

Dünyada o mana şarabının bir yudumu ne yapar? Senâî de kendinden geçip sarhoş oldu, Attar da sarhoş.

[23/10]

مست آن مستان حق شو مست باش ای ذو فنون

همچو ذو النون و شقیق و مالک دینار مست

Mest-i ân mestân-ı Hak şev mest bâş ey zû-fünûn

Hemçu Zünnûn u Şakîk u Mâlik-i Dînâr mest

O Hak sarhoşlarının sarhoşu ol. Sarhoş ol ey marifet sahibi! Zünnûn-i Mısrî⁴⁶ gibi, Şakîk-i Belhî gibi, Mâlik bin Dînâr gibi sarhoş.

[23/11]

در ره حق جز که مستی بی رهی و گم رهیست

وانکه می باشد ز جام حق اولو الا بصرار مست

Der-reh-i Hak cuz ki mestî bî-rehî u gum rehîst

V‘ân ki mî bâşed zi-câm-ı Hak ulu’l-ebşâr mest

Hak yolunda sarhoşluktan başkası yolsuzluk ve kaybolmaktır. O yüzden “basîret sahipleri” Hak kadehinden sarhoş olurlar.

[23/12]

مست سیم و زر چه باشی کیچ دنیای دنی

ترک دینار ار بگویی کردی از دیدار مست

Mest-i sîm u zer çe bâşî kîç-i dünyâ-yı denî

Terk-i dînâr er begûyî kerdî ez-dîdâr mest

Altın ve gümüş sarhoşluğu, alçak dünyanın değersiz bir şeyinden başka nedir ki? Eğer parayı terk edersen, O’na kavuşarak sarhoş olursun.

46 Beyitte ismi geçen kişiler, ilk veillerdendir.

[23/13]

گر دلیل عشق باشی رهبرت زو رهبری

سوی آن میخانه ای کز وی شود خمار مست

Ger delîl-i ‘ışk bâşî rehberet z’û rehberî

Sûy-i ân meyhâneî k’ez vey şevved hummâr mest

Eğer aşkın delili olursan, rehberin O’ndan bir rehberdir. Yüzünü,
meyhanecinin O’ndan sarhoş olduğu meyhaneye dön.

[23/14]

از می عشق الهی کافرو مسلم خراب

زاهد و فاسق ندیم مؤمن و دیندار مست

Ez-mey-i ‘ışk-ı İlâhî kâfir u muslim harâb

Zâhid u fâsık nedîm u mu’min u dîndâr mest

İlahî aşkın şarabından kafir de, müslüman da harap olmuştur. Zâhit,
günahkâr, arkadaş, mü’min ve dindar sarhoş.

[23/15]

عقل بندست ای برادر دلفریب و جان حجاب

باش از مستی عشقش دایمابی کار مست

‘Akl bendest ey berâder dil-firîb u cân hicâb

Bâş ez-mestî-i ‘ışkeş dâimâ bî-kâr mest

Ey kardeş! Akıl bağdır, gönlü aldatır. Can ise perdedir. Daima O’nun
aşkıyla sarhoş ol, bir şey yapmaksızın sarhoş.

[23/16]

همچو مولانا بیا در بزم خاص و رزم حق

شاه مستان جهان شوی سر و دستار مست

Hemçû Mevlânâ beyâ der-bezm-i hâs u rezm-i Hak

Şâh-ı mestân-ı cihân şev bî-ser u destâr mest

Mevlânâ gibi Hakk’ın özel meclisine ve şenliğine gel. Dünya
sarhoşlarının şahı ol, başsız sarıksız sarhoş ol.

[23/17]

عارفا بگذر ازین مستی و مستی بخش باش

مست هشیار ازل شو تا ابد هشیار مست

‘Ârifâ bugzer ezîn mestî u mestî-bahş bâş

Mest-i huşyâr-ı ezel şev tâ ebed huşyâr mest

Ey Arif! Bu sarhoşluktan vazgeç de sarhoşluk başıslayan ol. Ebediyyen
uyanık olmak için ezeli uyanığın sarhoşu ol.

24

وَلَهُ قَدَسَ اللهُ تَعَالَى سِرَّهُ الْعَزِيزَ

Bu da onundur. Allah onun aziz sırrını mukaddes kılsın.

Hezec: Mef’ûlü/Mefâ’îlü/Mefâ’îlü/Fe‘ûlün

[24/1]

این معیر شاهست کسی را گذری نیست
وین تابش ماهست ز ظلمات اثری نیست

În ma'ber-i şâhest kesî râ guzerî nîst
V'în tâbiş-i mâhest zi-zulumât eserî nîst

Burası şâhın geçtiği yerdir, kimse için geçmeye izin yok. Bu, ayın ışığıdır, karanlıktan eser yok.

[24/2]

این منبع جانتست و کمالست و وصالست
وین را بجز از رنج و بلا هیچ پری نیست

În menba'-i cânest u kemâlest u visâlest
V'în râ be-cuz ez-renc u belâ hiç perî nîst

Bu, can kaynağıdır, kemaldır, kavuşmadır. Bunun sıkıntı ve beladan başka hiç kanadı yok.

[24/3]

این طالب چیزيست که مطلوب دلم اوست
آنست و همانست کسی را خبری نیست

În tâlib-i çîzîst ki matlûb-i dilem ûst
Ânest u hemânest kesî râ haberî nîst

Bu, gönlümün istediği şeyi istemektedir. İşte o, ta kendisi, hiç kimsenin haberi yok.

[24/4]

در مطبخ او باش تو چون بزّه فربه
چون طعمه گرگی به توشه را نظری نیست

Der-matbah-i û bâş tu çûn berre-i ferbe
Çûn tu'me-i gurgî be-tû şeh râ nazarî nîst

Onun mutfağında semiz bir kuzu gibi ol. Kurtun yemeği olursan şah sana nazar kılmaz.

[24/5]

ور زانکه شمارا بنظر غیب نمودست
این نور جلالست و کسی را شرری نیست

Ver zân ki şumâ râ be-nazar-i gayb numûdest
În nûr-i celâlest u kesî râ şererî nîst

Eğer sizin için gayb nazarı görünüyorsa, bu Yüce Allah'ın nurudur, kimsenin kıvılcımı değildir.

[24/6]

نک شاه جهان آمد و بنمود جمالست
هر کس که درین چشم شد او را سفری نیست

Nek şâh-ı cihân âmed u benumûd cemâleş
Her kes ki derîn çeşm şod û râ seferî nîst

İşte cihanın şahi geldi ve cemâlini gösterdi. O gözde olan kimse için yolculuk yok.

[24/7]

او را که سفر آمد اندر دل و در جان
با جنّت و حورست مر او را سفری نیست

Û râ ki sefer âmed ender dil u der-cân
Bâ-cennet u hûrest mer û râ seferî nîst

Gönül ve canına yolculuk gelen kimseye cennetle huri vardır, onun için yolculuk yoktur.

[24/8]

یک پند مرا گوش کن و هیچ مفرما
تابان بدانی که نظیری نظری نیست

Yek pend-i merâ gûş kun u hîç mefermâ
Tâbân bedânî ki nazîrî nazarî nîst

Benim bir öğüdümü dinle ve hiçbir şey buyurma. Bil ki bu parlak bir bakıştır, benzeri yok.

[24/9]

عارف چو شدی بی سر و پا در ره وصلش
چون پای نهی چونکه ترا پا و سری نیست

‘Ârif çu şodî bî-ser u pâ der-reh-i vasleş
Çûn pâ y nehî çûnki tu râ pâ vu serî nîst

Arif! Ona kavuşma yolunda başsız ve ayaksız yürüyorsun. Senin adımın, baş ve ayaksız olmandandır.

25

و لَهُ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ

Bu da onundur. Yüce Allah ondan razı olsun.

Hafîf: Fe‘ilâtün/Mefâ‘ilün/Fe‘ilün

[25/1]

دولت عشق جز که سرمد نیست ملک او را نهایت و حد نیست

Devlet-i ‘ışk cuz ki sermed nîst

Mulk-i û râ nihâyet u had nîst

Aşk devleti ebedîlikten başka bir şey değildir. O’nun mülkünün sonu sınırı yoktur.

[25/2]

شاهیش بی زوال و جاویدست منصبش عزل را مقید نیست

Şâhiyeş bî-zevâl u câvîdest

Mansabeş ‘azl râ mukayyed nîst

O'nun şahlığı yok olmaz, kalıcıdır. Makamı azledilmekle kayıtlı değildir.

[25/3]

هر که او مست و جام عشق نشد گر فلاطون بود بجز رد نیست

Her ki û mest-i câm-ı ‘ışk neşod

Ger Felâtûn buved becuz red nîst

Her kim aşk kadehiyle sarhoş olmazsa, Eflâtun olsa bile reddedilir.

[25/4]

هوشیاری بدانکه نیک و بدست مست در غصه خوش و بد نیست

Hûşyârî bedân ki nîk u bedest

Mest der-gussa-i hoş u bed nîst

Bil ki, akıllılık iyi veya kötüdür. Sarhoşun ise iyi ve kötü ile ilgili bir derdi yoktur.

[25/5]

عشق فارغ ز علم و تکرار است جز که با خامشی معود نیست

‘İşk fârig zi-‘ilm u tekrâr est

Cuz ki bâ hâmuşî mu‘avved nîst

Aşk, ilim ve tekrardan kurtulmuştur. Onun susmaktan başka geriye dönüşü yoktur.

[25/6]

عقل جزوی عدوی عقل کَلست عاشق و عشق جز که اسعد نیست

‘Akl-ı cuz’î ‘adû-yi ‘akl-ı kullest

‘Âşık u ‘ışk cuz ki es‘ad nîst

Cüz’î akıl, küllî akla düşmandır. Aşık ve aşk ise en büyük talihten başka bir şey değildir.

[25/7]

هر که بی عشق می زید آخر چون بمیرد بجز خر و دد نیست

Her ki bî-‘ışk mî ziyed âhir

Çun bemîred becuz har u ded nîst

Kim aşksız yaşar da böylece ölürsa, eşek ve yabani hayvandan başka bir şey değildir.

[25/8]

عمر در عشق بگذران زیرا عمر عشاق را حد و عد نیست

‘Omr der-‘ışk bugzerân zîrâ

‘Omr-i ‘uşşâk râ hadd u ‘ad nîst

Ömrünü aşkta geçir çünkü aşıkların ömrünün sınırı ve sayısı yoktur.

[25/9]

دفتر عشق خوان که نکته عشق قابل شرح صد مجلد نیست
 Defter-i 'ışk hân ki nukte-i 'ışk
 Kâbil-i şerh-i sad mucelled nîst
 Aşk defterini oku çünkü aşk nüktésinin şerhini yüz cilt kitabın yapması
 mümkün değildir.

[25/10]

نقل عقلست نقل و بحث و قیاس جمله از درس عشق ابجد نیست
 Nukl-i 'aklest nakl u bahs u kıyâs
 Cumle ez-ders-i 'ışk ebced nîst
 Aklın işi, nakil, anlatım ve kıyastır. Hepsinin toplamı aşk dersinin
 başlangıcı olmaz.

[25/11]

عشق را بو حنیفه درس نکرد شافعی را دلیل و مسند نیست
 'Işk râ Bû-Hanîfe ders nekerd
 Şâfi'î râ delil u mesned nîst
 Ebû Hanife aşk dersini almadı. İmam Şâfi'nin delili ve dayanağı yoktur.

[25/12]

آنکس کو ز عشق بی خبرست گم رهش خوان ز حق مؤید نیست
 Ân kes kû zi-'ışk bî-haber est
 Gum reşeş hân zi-Hak mueyyed nîst.
 Aşktan haberi olmayan kimseyi, yolunu kaybetmiş bil. Onun Hak'tan
 desteği yoktur.

[25/13]

منکر عشق کافر دینست نیست مؤمن بجز که مرتد نیست
 Munkir-i 'ışk kâfir-i dînest
 Nîst mu'min be-cuz ki murted nîst
 Aşkı inkâr eden, dîni inkâr etmiştir. Mü'min değildir, mürtedden başka bir
 şey değildir.

[25/14]

هر که او یار غار عشق نشد امت و تابع محمد نیست
 Her ki û yâr-ı gâr-ı 'ışk neşod
 Ummet u tâbi'-i Muhammed nîst
 Aşkın mağara arkadaşı olmayan kişi, Muhammed'in ümmeti ve takipçisi
 değildir.

[25/15]

کان عشقست احمد مختار هر که عاشق نشد ز احمد نیست
 Kân-i 'ışkest Ahmed-i Muhtâr
 Her ki 'âşık neşod zi-Ahmed nîst
 Ahmed-i Muhtâr aşk madenidir. Aşık olmayan kişi, Ahmed'den değildir.

[25/16]

عشق چون آفتاب کرد طلوع چشم بگشا اگر تو مرتد نیست
 'Işk çûn âfitâb kerd tulû'
 Çeşm bugşâ eger tû murted nîst
 Aşk güneş gibi doğunca, eğer mürted değilsen gözünü aç.

[25/17]

همچو عارف ز عشق مولانا در دو عالم کس مجرد نیست
 Hemçû 'Ârif zi-'ışk-ı Mevlânâ
 Der du 'âlem kesî mucerred nîst
 Arif gibi, Mevlânâ'nın aşkından, iki dünyada kimse mucerred değildir.

26

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.
 Remel: Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

[26/1]

عاقبت از خویشتن برید نیست وین دل و جانرا بحق بسپرد نیست
 'Âkıbet ez hîşten b'ubrîd nîst
 V'în dil u cân râ be-Hak b'espurd nîst
 Sonunda kendinden ayrılan yok. Gönlünü ve canını Hakk'a teslim eden yok.

[26/2]

جان و دل را گر سپاری تو بحق حق نماید آنچه آن بنمود نیست
 Cân u dil râ ger sipârî tû be-Hak
 Hak numâyed ânçe ân b'enmûd nîst
 Eğer can ve gönlünü Hakk'a teslim edersen, Hakk'ın gösterdiğini gösteren yok.

[26/3]

ذکر حق مفتاح جان و دل بود قفل جان از ذکر حق بگشود نیست
 Zikr-i Hak miftâh-ı cân u dil buved
 Kufî-i cân ez-zikr-i Hak bugşûd nîst
 Hakk'ın zikri can ve gönlün anahtarıdır. Can kilidini Hakk'ın zikriyle açan yok.

[26/4]

گر بقای روح خواهی تا ابد در فنای نفس خود کوشید نیست
 Ger bekâ-yi rûh hâhî tâ-ebed
 Der fenâ-yi nefsi-i hod kûşîd nîst
 Ebediyyen ruhun baki olmasını istese de, kendi nefsinin yok etmeye çalışsan yok.

[26/5]
 زهر را همچون شکر نوشید نیست
 Ger zi-derd-i hîş dermân sâhtî
 Zehr râ hemçûn şeker nûşîd nîst
 Kendi derdine derman bulsan da, zehri şeker gibi içen yok.

[26/6]
 گوش اسرار مردان را به جان
 Kânçe esrâr-ı merdân râ be-cân
 K'ânçe esrârest ân beşnûd nîst
 Hak dostlarının sırlarını can kulağıyla dinle. Sır olan o sırları dinleyen yok.

[26/7]
 رخت را برگیر و سوی اصل رو
 Raht râ ber-gîr u sây-i asl rev
 Raht-i hod râ zîn meyân b'erbûd nîst
 Yol hazırlığını yap, aslına doğru git. Ortalıkta yükünü kapacak kimse yok.

[26/8]
 گر درخت گل نشانی گل دهد
 Ger dıraht-i gul nişânî gul dehed
 Ver dıraht-i hâr ân bedrûd nîst
 Gül fidanı dikersen gül verir. Diken fidanı dikersen, vedâlaşması yok.

[26/9]
 عارف ار تو بندهٔ والد شدی
 خلعت از سلطان جان پوشید نیست
 'Ârif er tû bende-i vâlid şodî
 Hıl'at ez-sultân-i cân pûşîd nîst
 Arif! Sen atanın kölesi olsan da, can sultanından elbise giymek yok.

27
 وَ لَهُ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ
 Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.
 Hezec: Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün

[27/1]
 غلام آن شهنشه شو که سلطان سلاطین است
 امیر جمله دلها و رحیم جان مسکین است
 Gulâm-ı ân şehinşeh şev ki sultân-ı selâtîn est
 Emîr-i cumle dilhâ vu rahîm-i cân-ı miskîn est
 Sultanların sultanı olan o şâhın kölesi ol. O bütün gönüllerin emîri ve
 miskin cana merhamet edendir.

[27/2]

امین گنج بی رنجست برون از چار و در پنجست
لطف ارکان و قانون و نکو بنیاد و آیین است

Emîn-i genc-i bî-rencest berûn ez-çâr u der pencest

Lâtîf erkân u kânûn u nikû bunyâd u âyînest

Meşakkatsiz hazinenin bekçisidir, dörtten dışarıda, beşin içindedir. Onun erkânı ve kanunu lâîf, temeli, binası ve geleneği güzeldir.

[27/3]

گشایش بخش هر بسته دوی درد هر خسته
شفای رنج بیمار و سرور جان غمگن است

Guşâyeş-bahş-ı her beste devâ-yı derd-i her haste

Şifâ-yı renc-i bîmâr u surûr-i cân-ı gamgînest

Her kapalıya açıklık bahşeden, her yorgunun derdine deva olandır.

Hastanın sıkıntısının şifası, gamlı canın sevincidir.

[27/4]

زهی عشق و زهی سودا زهی شور و زهی غوغا
زهی خوب و زهی زیبا زهی با فرّ و تمکین است

Zehî 'ışk u zehî sevdâ zehî şûr u zehî gavgâ

Zehî hûb u zehî zîbâ zehî bâ-ferr u temkînest

Ne güzel aşk, ne güzel sevda, ne güzel heyecan, ne güzel kavgadır. Ne güzel iyi, ne güzel güzel; ne güzel kuvvetli ve ve kudretlidir.

[27/5]

کسی کو عاشق شه شد غلام و چاکرش مه شد
دلایل و هادی ره شد خدا دانست و ره بین است

Kesî kû 'âşık-ı şeh şod gulâm u çâkereş meh şod

Delîl u hâdî-i reh şod Hudâ dânist u reh-bînest

Ay, şâha aşık olanın kulu-kölesi oldu, yol göstereni oldu. Zira Allah bilendir, yol gösterendir.

[27/6]

بیا عاشق شو ای ملا گذر ز امروز و ز فردا
چو مردان خدا فرآ که عاشق صاف و بیکی است

Beyâ 'âşık şev ey mulla guzer z'imrûz u zi-ferdâ

Çu merdân-ı Hudâ fer â ki 'âşık sâf u bî-kînest

Ey Molla! Gel, aşık ol, bugünden yarından vazgeç. Allah erleri gibi güzel ol. Çünkü aşık saf olur ve kin tutmaz.

[27/7]

بگویم عاشق چبود گذشتن ز اختیار خود
 به پیش عاشق صادق چه جای کفر و یا دین است
 Begûyem ‘âşıkî çebved guzeşten z’ihtiyâr-i hod
 Be-pîş-i ‘âşık-ı sâdık çe cây-i kufr u yâ dînest
 Aşıklığın nasıl olacağını söyleyeyim: Kendi ihtiyarından vazgeçmekle.
 Gerçekten âşık olanın yanında, küfür ve dinin ne yeri var?⁴⁷

[27/8]

بدان عاشق نمی میرد چو جان از عشق بپذیرد
 بجز از عشق کی گیرد کس کز آل یاسین است
 Bedân ‘âşık nemî-mîred çu cân ez-‘ışk be’pziîred
 Be-cuz ez-‘ışk key gîred kesî kez âl-i Yâsînest
 Canla aşkı kabul eden aşığın ölmediğini bil. Yasin ehli⁴⁸ olan kişi, aşktan
 başka bir şeyi nasıl kabul eder ki?

[27/9]

به دل فرهاد عارف شو که جان خسروان گردی
 بنه سر پیش آن سرور که پور شاه شیرین است
 Be-dil Ferhâd ‘ârif şev ki cân-ı husrevân gerdî
 Benih ser pîş-i ân server ki pûr-i şâh-ı şîrînest
 Ey Ferhad! Padişahların canı olmak için Arif gönüllü ol. Şirin⁴⁹ şahın oğlu
 olan o önderin önüne baş koy.

28

وَلَهُ قَدَسٌ اللَّهُ سِرُّهُ الْعَزِيزَ

Bu da onundur. Allah onun aziz sırrını mukaddes kılsın.
 Hezec: Mef‘ûlü/Mefâ‘îlü/Mefâ‘îlü/Fe‘ûlün

[28/1]

آوخ که ز درد دلم آگاه کسی نیست
 آوخ که مرا در دو جهان هم نفسی نیست
 Âveh ki zi-derd-i dilem âgâh kesî nîst
 Âveh ki merâ der du cihân hem-nefesî nîst
 Eyvah, gönlümün derdini bilen biri yok. Eyvah, iki cihanda yakın dostum yok.

47 Yani o dîni meselerin ispatı ile veya dinle çatışan felsefenin söyledikleri ile meşgul olacak bir fikir ve ruh halinde değildir. İçinde bulunduğu sekre benzer halin neticesi olarak, sadece sıfat-ı ilâhiyye ve şuûnat-ı Rabbâniyyeyi düşünür, bu fikrin neticesi olarak sadece onu zikreder bir hal içersindedir. Hali gereği, lehte veya aleyhte bilimsel konularla meşgul değildir.

48 Sürekli Yasin suresini okumayı alışkanlık edinen ve Yasin suresinin düsturlarını hayatında rehber edinen kişiler. Ya da "Ya Sin!" hitabına mazhar olan kategoride bulunan kimseler. Bu hitaptan hemen sonra gelen ayette Kur'an'a yemin vardır. Ondan sonra gelen ayette ise "Sen doğru yol üzere bulunan resulüldensin" denilmektedir. Buna göre bunları, "Kur'an ehli ve Peygamberin sünneti üzere yaşayan kişiler" olarak anlamak mümkündür." Ya Sin'deki "Ya" rumuzunu nidâ edatı ve Sin rumuzunu "sünnet ehli" yani "Allahın ve Resulünün sünnetinin ehli" olarak anlamak da mümkündür.

49 Tevriyeli olarak hem "şirin ve tatlı" anlamı hem de Ferhad'ın sevdiği genç kız olan "Şirin" anlamı kastedilmiştir. Ferhad'ın sevdiği genç kız olan "Şirin" e kasdında telmih sanatı bulunur.

[28/2]

هر کس هوسی دارد و هر کس غم عشقی
بانه که مرا جز غم عشقت هوسی نیست

Her kes hevesî dâred u her kes gam-i 'ışkî
Billâh ki merâ cuz gam-i 'ışket hevesî nîst

Herkesin bir hevesi var, herkes bir aşkın derdinde. Billâhi benim senin
aşkının derdinden başka arzum yok.

[28/3]

بر پای تو گر بوسه زدم گر طلبی جان
حاشا که بگویم که مرا دست رسی نیست

Ber-pây-i tu ger bûse zedem ger talebî cân
Hâşâ ki begûyem ki merâ dest-resî nîst

Senin ayağımı öpsem de sen canımı istesen... Hâşâ... Yapamam!
diyemem.

[28/4]

ای دلبر شیرین من آخر سر ما دار
جای شکری نیست که او مگسی نیست

Ey dilber-i şîrîn-i men âhir ser-i mâ dâr
Cây-i şekerî nîst ki û râ megesî nîst

Ey benim tatlı dilberim! Sonunda başımızı al. Sineği olmayan şekerli bir
yer hiç yoktur ki.

[28/5]

بلبل که در آمد به قفس مست نگرده
آن بلبل مستست که او را قفسی نیست

Bulbul ki der âmed be-kafes mest negerded
Ân bulbul-i mestest ki û râ kafesî nîst

Kafese giren bülbül, sarhoş olmaz. Kafesi olmayan bülbül, sarhoştur⁵⁰.

[28/6]

ای بو الهوس از درد عسس ترس تو تا کی
الحق که ترا جر هوس تو عسس نیست

Ey bu'l-heves ez-derd-i 'ases ters-i tu tâ key
El-hak ki tu râ cuz heves-i tû-yi 'ases nîst

Ey hevesinin peşinde koşan! Ne zamana kadar bekçiden korkup
duracaksın? Aslında, sana senin hevesinden başka bekçi yok ki.

50 Kafesteki bülbül gülün aşkı ile kendinden geçmez, çünkü gülden uzaktadır. Kafesi olmayan bülbül ise, güle yakın olduğundan onun aşkından sarhoştur.

[28/7]

عارف ز چه رو می نگشایی ره دیده
در دیده تو چو ز خرافات خسی نیست

‘Ârif zi-çe rû mî ne’guşâyî reh-i dîde
Der-dîde-i tû çun zi-hurâfât-ı hasî nîst
Arif! Neden göz yolunu açmıyorsun? Zira, senin gözünde hurafelerden
başka çer-çöp yok.

29

وَلَهُ قُدْسٌ سِرٌّ

Bu da onundur. Allah sırrını mukaddes kılsın.
Hezec: Mef’ûlü/Mefâ’îlü/Mefâ’îlü/Fe’ûlün

[29/1]

زان شاه که او را هوس طبل و علم نیست
سودای غلامان و غم خیل و حشم نیست
Z’ân şâh ki û râ heves-i tabl u ‘alem nîst
Sevdâ-yı gulâmân u gam-i hayl u haşem nîst
O şahın davul ve sancak hevesi yoktur. Kölelere sevdası, at ve koyun
derdi yoktur.

[29/2]

آشفته و دیوانه و شوریده شدستم
زیرا که بدیوانه و سرمست قلم نیست
Âşufte vu dîvâne vu şûrîde şodestem
Zîrâ ki be-dîvâne vu sermest kalem nîst
(O şahın aşkından) Şaşkın, serseri ve darmadağın oldum. Zira, deli ve
sarhoşa kanun ceza yazmaz.

[29/3]

بگذر ز بقاها و عدم شو به فنا رو
چون هست و وجود تو جز بهر عدم نیست
Bugzer zi-bekâhâ vu ‘adem şev be-fenâ rev
Çûn hest u vucûd-i tû cuz behr-i ‘adem nîst
Ebedilikleri bırak, yok ol, yokluğa git. Çünkü senin varlığın ve vücudun,
yokluktan başka bir şey için değildir.⁵¹

51 Beden itibarı ile geçici ölmek ve çürümek şeklindeki yok olmaktan bahsedilmektedir. Zira, ruhen ölmek ve yok olmak İslam itikadında yoktur. Kastedilen anlam, "nefsin menbaı olan bedenden vazgeç, ruha ve manaya yönel" demektir.

[29/4]

در عین فنا عین بقا بین و روان شو
بگذار حدث را که سزاوار قدم نیست

Der-‘ayn-i fenâ ‘ayn-i bekâ bîn u revân şev

Buzzâr hades râ ki sezâvâr-ı kıdem nîst

Aynı fena içinde bekânın ta kendini gör ve yürü. Sonradan varedilmişti bırak, çünkü o ezeliyet sıfatına layık değildir.⁵²

[29/5]

در بحر در آ تا گهر عشق بیابی
از غرق میندیش دلا زآنکه الم نیست

Der-bahr der â tâ guher-i ‘ışk beyâbî

Ez-gark meyendîş dilâ z’ân ki elem nîst

Aşk cevherini bulabilmek için denize gir. Ey gönül! Boğulmaktan korkma, çünkü onda üzölmek yok.

[29/6]

اینجا همه عدلست و نشاطست دمام
شادست پیایی ستم و غصه و غم نیست

Încâ heme ‘adlest u neşâtest dem-â-dem

Şâdîst pey-â-pey sitem u gussa vu gam nîst

Burası tümüyle adalet ve her ânı neşe, peş peşe mutluluktur, zulüm, gam ve keder yok.

[29/7]

فردوس برین است و گلستان مخلص
گلداز بهشت است بجز رشک ارم نیست

Firdevs-i berînest u gulistân-ı muhalled

Gulzâr-ı beheşttest be-cuz reşk-i İrem nîst

Yüce bir cennettir, ölümsüz bir gül bahçesidir. Cennet bahçesidir, irem bahçesinin kıskanmasından başka bir şey yok.

[29/8]

چون در حرم کعبه تو را امن و امان است
ای حاجی دیوانه ترا عشق حرام نیست

Çun der-harem-i Ka‘be tu râ emn u emânest

Ey hâci-i dîvâne tu râ ‘ışk harâm nîst

Senin için Kabe’nin çevresi gibi emniyetli bir yerdir. Ey divane hacı! Senin için aşk haram değildir.

⁵² Bekaya giden yolun fenadan geçtiğini gör. Yarattılmışla eğlenmeyi uğraşmayı bırak, çünkü onun ezeliyeti, yani sonsuz önceliği yoktur ki alakaya değsin. Oysa sonsuz önceliği olan Allah var. O varken, yalnız ona yönelinir.

[29/9]

از عقل و سوی عشق سفر ساز چو عارف
 زیرا که درین عشق بجز لطف و کرم نیست
 Ez-‘akl sūy-i ‘ışk sefer sâz çu ‘Ârif
 Zîrâ ki derîn ‘ışk be-cuz lutf u kerem nîst
 Arif gibi akıldan aşka doğru yolculuk yap çünkü bu aşkta, lütuf ve
 cömertlikten başka bir şey yok.

30

وَلَهُ نَوَّرَ اللَّهُ مَرَقَدَهُ

Bu da onundur. Allah onun kabrini nurlandırısın.
 Remel: Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilün

[30/1]

ای دل اندر باغ جانان هیچ گل بی خار نیست
 شادی عشق نگاران بی غم اغیار نیست
 Ey dil ender bâğ-ı cânân hîç gul bî-hâr nîst
 Şâdî-i ‘ışk-ı nigârân bî-gam-ı ağyâr nîst
 Ey gönül! Sevgilinin bahçesinde hiç dikensiz gül yoktur. Güzellerin aşk
 mutluluğu, yabancıları gamlandırmakla olur.

[30/2]

ترک جان کن گر همی خواهی وصال آن نگار
 جان و دل در عشق جانان داشتن جز بار نیست
 Terk-i cân kun ger hemî hâhî visâl-i ân nigâr
 Cân u dil der-‘ışk-ı cânân dâšten cuz-bâr nîst
 O güzele kavuşmak istiyorsan canını terket. Sevgilinin aşkında can ve
 gönül yükten başka bir şey değildir.

[30/3]

رو فدا کن جان خود گر عاشقی فرهاد وار
 ترک جان از بهر شیرین عاشقا بسیار نیست
 Rev fedâ kun cân-i hod ger ‘âşıkî Ferhâd-vâr
 Terk-i cân ez-behr-i Şîrîn ‘âşikâ besyâr nîst
 Git, aşıksan Ferhat gibi canını feda et. Ey aşık! Şirin için canını terketmek
 çok bir şey değildir.

[30/4]

هر که در عشق نگارش کشته گردد لاجرم
 بسمل و پاک و شهید است ای پسر مردار نیست
 Her ki der ‘ışk-ı nigâreş kuşte gerded lâ-cerem
 Bismil u pâk u şehîdest ey peser murdâr nîst
 Ey oğul! Her kim çaresizce sevgilinin aşkıyla ölürse, kesinlikle kurbandır,
 temiz ve şehittir, murdar değildir.

[30/5]

جان من زنده ازان گردد که چون میرم به عشق
تا که عاشق می نمیرد لایق دیدار نیست

Cân-ı men zinde ez ân gerded ki çun mîrem be-‘ışk
Tâ ki ‘âşık mî-ne-mîred lâyıq-ı dîdâr nîst

Benim canım aşkla ölünce canlanır zira aşık ölmeyince sevgiliyi görmeye
layık olmaz.

[30/6]

گر همه عالم مرا دشمن بود از بهر دوست
سهل باشد جان ما را از کسی آزار نیست

Ger heme ‘âlem merâ duşmen buved ez-behr-i dûst
Sehl bâşed cân-ı mâ râ ez-kesî âzâr nîst

Eğer sevgili için her iki alem de bana düşman bile olsa önemli değil.
Bizim canımız kimseden incinmez ki.

[30/7]

تا که خوشید از جمال او بر آمد از نقاب
حسن خوبان جهان را پیش من مقدار نیست

Tâ ki hurşîd ez-cemâl-i û ber-âmed ez-nikâb
Husn-i hûbân-ı cihân râ pîş-i men mikdâr nîst

Güneş onun güzelliğiyle örtüye büründükten sonra, dünya güzellerinin
güzelliğinin benim yanımda kıymeti yoktur.

[30/8]

در نگارستان دنیایی نظیر است آن نگار
در چمنگاه بهشتی چون رخس گآزار نیست

Der-nigârîstân-i dünyâ bî-nazîrest an nigâr
Der-çemengâh-i beheştî çun ruheş gulzâr nîst

Dünya resimhânesinde o sevgilinin benzeri yoktur. Cennet bahçeleri
içinde de onun yüzü gibi gül bahçesi yoktur.

[30/9]

نی نظیر است آن نگار ماه روی و دلستان
در دربار دار دنیا مثل او دلداری نیست

Ney nazîrest ân nigâr-ı mâh rûy u dil-sitân
Der-diyâr-ı dâr-ı dünyâ misl-i û dildâr nîst

O ay yüzlü, gönül alan güzelin benzeri yoktur. Dünya yurdunda onun gibi
bir sevgili yoktur.

[30/10]

خوشتتر از سودای او در جان نباشد هیچ ذوق
 بهتر از بازار عشقش در جهان بازار نیست
 Hûşter ez-sevdâ-yi û der-cân nebâşed hîç zevk
 Bihter ez-bâzâr-i ‘ışkeş der-cihân bâzâr nîst
 Canda, onun sevdasından daha hoş bir zevk olamaz. Dünyada, onun aşk
 pazarından daha güzel bir pazar yoktur.

[30/11]

قبیله ما روی یار و دین ما عشق نگار
 عارفت را جز از این مذهب دگر گفتار نیست
 Kible-i mâ rûy-i yâr u dîn-i mâ ‘ışk-ı nigâr
 ‘Ârifet râ cuz ezîn mezheb dige goftâr nîst
 Kiblemiz sevgilinin yüzü, dinimiz sevgilinin aşkıdır. Senin Arif’inin bu
 mezhepten başka söyleyecek sözü yoktur.

31

وَلَهُ قَدَسَ اللهُ سِرَّهُ الْأَعْلَى

Bu da onundur. Allah yüce sırrını mukaddes kılsın.
 Hezec: Mefâ‘îlün/Mefâ‘îlün/Fe‘ûlün

[31/1]

مبارک باد آمد ماه امّت
 مه بگزیده و فرخنده طلعت
 Mubârek bâd âmed mâh-ı ummet
 Meh-i bugzîde vu ferhunde tal‘at
 Mübarek olsun, ümmetin ayı geldi. Seçkin, kutlu, uğurlu Ramazan geldi.

[31/2]

مه پر نور و تسبیح هست تهلیل
 مه صوم و صلوات و برّ و عزّت
 Meh-i pur nûr u tesbîh hest tehlîl
 Meh-i savm u salât u birr u ‘izzet
 Nur dolu bir ay, onda tesbih ve tehlil vardır. Oruç, namaz, iyilik ve yücelik
 ayıdır.

[31/3]

مساجدرا درو آرایش و زیب
 منابر را ازو انوار و زینت
 Mescid râ der û ârâyiş u zîb
 Menâbir râ ezû envâr u zînet
 Mescid o ayda süslenir, minberler onunla nurlanır, güzelleşir.

[31/4]

مه با قدر وانعام و تراویح

مه احسان و نقل و فرض و سنت

Meh-i bâ-kadr u in'âm u terâvîh

Meh-i ihsân u nakl u farz u sunnet

Kıymetli (içinde kadir gecesi olan) bir aydır. Sadaka ve teravih ayıdır.

İhsan, sohbet, farz ve sünnet ayıdır.

[31/5]

چو حق الصوم لی فرمود ای دل

به روزه باش تا یابی تو قربت

Çu Hak 'es-savmu lî' fermûd ey dil

Be-rûze bâş tâ yâbî tu kurbet

Ey gönül! Madem Allah 'oruç benim içindir' buyurdu, ona yakınlaşmak

için oruçlu ol.

[31/6]

چه در سودای روزه هست صفرا

ز بعد محنت آید روح و راحت

Çe der-sevdâ-yı rûze hest safrâ

Zi-ba'd-i mihnet âyed ravh u râhat

Her ne kadar oruç sevdasında meşakkat olsa da, zorluktan sonra huzur ve

rahat ortaya çıkar.

[31/7]

سراسر رنج روزه گنج آمد

صداع سر بود سر سعادت

Serâser renc-i rûze genc âmed

Sudâ'-i ser buved sırr-ı saâdet

Oruç sıkıntısı, baştan başa bir hazine olur. Baş ağrısı saadetin sırrı olur.

[31/8]

شنو از مصطفی الصوم جنّه

رهیدی از جهنم رو به جنّت

Şinev ez-Mustafâ 'es-savmu cenneh'

Rehîdî ez-cehennem rev be-cennet

Mustafa'dan 'oruç cennettir' sözünü dinle. Cehennemden kurtul, cennete git.

[31/9]

مخورسی روز تاروز و شب تو

شود چون روز عید و قدر قدرت

Me-hor sî rûz tâ rûz u şeb-i tû

Şevêd çun rûz-i 'îd u kadr-i kudret

Otuz gün boyunca yemek yeme de, gündüzün gecen, bayram günü gibi;

kıymet ve kudretin kadir gecesi gibi olsun.

[31/10]

شکم خالی شو اندر روزه چون نی
که یابد آه تو راهی به حضرت
Şikem hâlî şev ender rûze çûn ney
Ki yâbed âh-ı tû râhî be-hazret

Oruçta, ney gibi karnını boş tut ki, âhın Allah'a bir yol bulsun.

[31/11]

دهان بر بند تا درها گشایی
برین سقف رفیع ای جان بهمت
Dehân ber bend tâ derhâ guşâyî
Berîn sakf-ı refî' ey cân be-himmet

Ey can! Himmetle gökyüzündeki kapıların açılması için ağzını bağla.

[31/12]

نکودان نکودین شو که گردی
نکو رای نکو روی و رویت
Nikû dâñ u nikû dîn şev ki gerdî
Nikû ra'y-i nikû rûy u ru'yyet

Bilgisi hoş ve dini güzel ol ki, güzel fikirli, güzel yüzlü ve güzel düşünceli olasın.

[31/13]

ره عارف بگیر و تابعین شو
که ره یابی سوی صاحب شریعت
Reh-i 'Ârif begîr u tâ be-'ayn şev
Ki reh yâbî sûy-i sâhib-şerî'at

Arif'in yolunu tut, kaynağa kadar git ki, şeriatın sahibine doğru bir yol bulasın.

32

وَلَهُ قُدْسٌ سِرٌّ

Bu da onundur. Allah onun sırrını mukaddes kılsın.

Hezec: Mef'ûlü/Mefâ'îlü/Mefâ'îlü/Fe'ûlün

[32/1]

هر چند که دوریم به صورت ز جنابت
معنی بتو زنده است بامید خطابت
Her çend ki dûrîm be-sûret zi-cenâbet
Ma'nâ be-tu zindest be-ummîd-i hitâbet

Her ne kadar şeklen katından uzak olsak da, mânen senin hitap etmen ümidiyle canlıyız.

[32/2]

دوری ز شما عین گناه است گناه کار
زانم که مگر در رسدم لطف و عنایت

Dûrî zi-şumâ 'ayn-ı gunâhest guneh-kâr
Z'ânem ki meger der resedem lutf u 'inâyet

Sizden uzak olmak günahın ta kendisidir. Lütuf ve yardıma erişmek için
ümidim var.

[32/3]

هست آتش تو در دل و خوناب تو در چشم
من غرقه و دل سوخته در آتش و آبست

Hest âteş-i tû der dil u hûnâb-ı tu der-çeşm
Men garka vu dil-sûhte der-âteş u âbet

Ateşin gönlümde, kanlı yaş gözümde. Ben senin ateşinle yanmışım,
senin suyunda boğulmuşum.

[32/4]

بیدار زبانم همه نام تو همی خواند
دیده بگه جواب همی دید به خوابت

Bîdâr zebânem heme nâm-ı tû hemî hând
Dîde be-geh-i hâb hemî dîd be-hâbet

Uyanıkken dilim her zaman adını anıp durmakta, uyurken de gözüm seni
rüyada görmektedir.

[32/5]

تا ظن نبیری کز تو دمی دور نشستم
یا دیده نمی دید ترا بی ز حجابت

Tâ-zan neberî k'ez tû demî dûr nişestem
Yâ dîde nemî-dîd tu râ bî zi-hicâbet

Senden bir an bile ayrı olduğumu zannetme. Göz sana bakmıyorsa,
örtüsüzlükten bakmıyor.

[32/6]

هر لحظه به سوی تو دلم داشت پیامی
بی گفت رسیدی ز تو هر لحظه پیامت⁵³

Her lahza be-sûy-i tû dilem dâşt peyâmî
Bî-goft resîdî zi-tû her lahza peyâmet

Gönlüm her an senden haber almaktadır. Senden her an sözsüz (lafızsız)
haberin gelir.

[32/7]

بنهاد غمت گنج وفا در دل عارف
عیبی نبود گر نگری سوی خرابت

Benihâd gamet genc-i vefâ der-dil-i 'Ârif

'Aybî nebuved ger nigerî sûy-i harâbet

Gamin Arif'in gönlüne vefa hazînesi bıraktı. Harap ettiğin tarafa doğru bakarsan ayıp olmaz.

33

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.

Remel: Fâ' ilâtün/Fâ' ilâtün/Fâ' ilün

[33/1]

قد و رویت سرو و گلزاری خوش است
لعل میگونت شکر باری خوش است

Kadd u rûyet serv u gulzârî hoşest

La'l-i meygûnet şeker bârî hoşest

Boyun ve yüzün, güzel bir selvi ve gül bahçesidir. Kırmızı dudağın şeker gibi hoştur.

[33/2]

چون به وصلت نیست ما را دست رسی
احتمال هجر تو باری خوش است

Çun be-vuslat nîst mâ râ dest-resî

İhtimâl-i hicr-i tû bârî hoşest

Bize vuslat mümkün olmayınca, senin ayrılık ihtimalin bile güzel bir yüküdür.

[33/3]

در بهاری وصل تو گر جان دهم
حیف نبود زانکه بازاری خوش اشت

Der bahârî vasl-i tû ger cân dehem

Hayf nebved z'ân ki bâzârî hoşest

İlkbaharda sana kavuşmak için canımı versem yazık olmaz çünkü o pazar hoştur.

[33/4]

سر زنش هر گز مکن زیرا مرا
عشق بازاری با چو تو یاری خوش است

Serzeniş hergiz mekon zirâ merâ

'İşk bâzî bâ çu tû yârî hoşest

Asla beni kınama çünkü benim için, senin gibi bir sevgiliyle aşk oyunu oynamak hoştur.

[33/5]

بر من دلخسته جانا رحم کن
دل بدست آور که این کاری خوش است

Ber-men-i dil-haste cânâ rahm kun

Dil be-dest âver ki in kârî hoşest

Ey sevgili! Gönlü yorgun olan bana merhamet et, onun gönlünü al, bu hoş bir iştir.

[33/6]

چشم تو سازد علاج گرچه او

هم طبیب مست و بیماری خوش است

Çeşm-i tû sâzed 'ilâcem gerçe û

Hem tabîb-i mest u bîmârî hoşest

Her ne kadar gözün, kendinden geçmiş, hoş bir hastalık olsa da, ilacımdır, bu hoştur.

[33/7]

دردمند فرقتم یعقوب وار

یوسفا بوی تو تیماری خوش است

Derd-mend-i firkatem Ya'kûb-vâr

Yûsufâ bûy-i tû tîmârî hoşest

Yakup gibi ayrılıkla dertliyim. Ey Yusuf! Senin kokun hoş bir ilaçtır.

[33/8]

عارف از درد غم عشق تو دوست

در کنار چنگ تو تاری خوش است

'Ârif ez-derd-i gam-i 'ışk-ı tû dûst

Der-kenâr-i çeng-i tû târî hoşest

Ey dost! Arif senin aşkının gamının derdiyle senin rebâbının kenarındaki bir tel gibi hoştur.

34

وَلَهُ قُدْسٌ سِرٌّ

Bu da onundur. Allah onun sırrını mukaddes kılsın.

Remel: Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

[34/1]

تا درونم عشق رویت سر زدست

در وجودم گویا آذر زدست

Tâ derûnem 'ışk-ı rûyet ser-zedest

Der vücûdem gûyiyâ âzer zedest

Yüzünün aşkı içimde olduğu müddetçe vücuduma sanki ateş girmiş gibidir.

[34/2]

نی قرارم ماند و نی صبر ای پسر
تا بر سودای تو سر بر زدست

Ney karârem mând u ney sabr ey peser
Tâ ber-i sevdâ-yi tû ser ber zedest

Ey oğul! Senin sevdan ortaya çıktığından beri kararım da kalmadı, sabrım da.

[34/3]

چاره ای فرما من بیچاره را
که غمت دودست در جا گر زدست
Çâreî fermâ men-i bî-çâre râ

Ki gamet dûdest der-câ ger zedest

Çaresiz olan bana bir çare söyle. Zira gamın heryeri kaplayan bir
dumandır, vurup dursa da.

[34/4]

زرگری می داند ای جان عشق تو
سکه ای بین بر رخم گر زر زدست

Zer-gerî mî-dâned ey cân 'ışk-ı tû

Sikkeî bîn ber-ruhem ger zer zedest

Ey sevgili! Senin aşkın kuyumculuğu biliyor. Yüzüme altın damgasını
vurduğunu gör.

[34/5]

مرغ جانم کرد کوی وصل تو
بی پر و بی بال بین چون پر زدست

Murg-i cânem kerd kûy-i vasl-i tû

Bî-per u bî-bâl bîn çun per zedest

Can kuşumun, seninle kavuşmak için kolsuz, kanatsız, sana doğru nasıl da
uçtuğunu gör.

[34/6]

چشم دربار من ای جان جهان
ز اشتیاق چشمه گوهر زدست

Çeşm-i dur-bâr-ı men ey cân-ı cihân

Z'ıştiyâket çeşme-i gevher zedest

Ey cihanın sevgilisi! Benim inci gibi yaş döken gözüm, sana kavuşma
isteğinden cevher akıtan bir pınar olmuştur.

[34/7]

زلف مشکین تو ای خوب ختن
طعنه ای بر غلبه و عنبر زدست

Zülf-i muşkîn-i tû ey hûb-i Hutem

Ta'neî ber-galye vu 'anber zedest

Ey Hutem güzeli! Senin misk kokulu saçın misk ve anberi kıskandırmıştır.

[34/8]

سحر چشم نرگس خمار تو
صد خجالت بر گل و عبهر زدست
Sihr-i çeşm-i nergis-i hummâr-i tû
Sad hecâlet ber-gul u ‘abher zedest
Senin sarhoş eden nergis gözünün sihri, gül ve nergisi yüz kere
utandırmıştır.

[34/9]

شکر لعل لبث ای آب حضر
آتش اندر مصر و در شکر زدست
Şekker-i la‘l-i lebet ey âb-ı Hızır
Âteş ender Mısır u der şekker zedest
Ey ölümsüzlük suyu! Senin kırmızı dudagının şekeri Mısır’ı ateşe verip
şekere bulamıştır.

[34/10]

عشق تو در خرمن عارف فتاد
شعله بس نادره اندر زدست
‘Işk-ı tû der-harmen-i ‘Ârif futâd
Şu ‘le-i bes nâdire ender zedest
Senin aşkın Arif’in harmanına düştü. Nadir bulunan bir kor parçası onun
içine düştü.

35

و لَهُ رَوْحَ اللَّهِ رَوْحَهُ الْعَزِيزِ
Bu da onundur. Allâh onun latif ruhuna rahata erdirsin.
Muzâri‘: Mef‘ûlü/Fâ‘ilâtü/Mefâ‘îlü/Fâ‘ilün

[35/1]

ای یار گوش دار و دل اندر جهان میند
وین کننده هیولایی بر پای جان میند
Ey yâr gûş dâr u dil ender cihân mebend
Vîn kunde-i heyûlâyî ber-pây-i cân mebend
Ey dost! Dinle ve gönlünü dünyaya bağlama. Bu ağır kütüğü, can ayağına
bağlama.

[35/2]

از شش جهت برون پی آرام جای جو
دل بر چهار عنصر و هفت آسمان میند
Ez-şeş cihet berûn pey-i ârâm cây cû
Dil ber-çehâr ‘unsur u heft âsumân mebend
Altı yönün dışında huzur yerini ara. Gönlünü dört unsur⁵⁴ ve yedi göğ
bağlama.

[35/3]

قوت تو حکمت است به دست آر قوت خویش
اندر متاع خویش همه آب و نان میند

Kût-i tû hikmet est be-dest âr kût-i hîş
Ender metâ‘-i hîş heme âb u nân mebind

Senin azığın hikmettir. Azığını ele geçir. Tüm malını su ve ekmeğe
bağlama.

[35/4]

بگشا دکان دل که دو کان و دو کون اوست
ای مرد جوهری تو دل اندر دکان میند

Buşâ dukkân-ı dil ki dû kân u dû kevn ûst
Ey merd-i cevherî tû dil ender dukkân mebind

Gönül dükkânını aç çünkü iki maden de, iki cihan da odur. Ey kuyumcu!
Gönlünü dükkana bağlama.

[35/5]

در دانه یقین به کف آور ز قعر دل
در عقد جان تو رشته سست و گمان میند

Dur-dâne-i yakîn be-kef âver zi-ka‘r-ı dil
Der ‘akd-i cân-i tû reşte-i sust u gumân mebind

Gönlün derinliğindeki yakın incisini elde et. Can gerdanlığımı, gevşeklik
ve şüphe ipine dizme.

[35/6]

اهل زمانه قافلہ بی سر و بنند
زنهار دل برین حشر کاروان میند

Ehl-i zemâne kâfile-i bî-ser u bunend
Zînhâr dil berîn haşer-i kârvân mebind

Zamane insanları, başsız ve köksüz bir kafiledir⁵⁵. Gönlünü asla bu kervan
ehline bağlama.

[35/7]

گر رایگان دهند تو را ملک کائنات
بر نقد قلبش ای سر دل رایگان میند

Ger râygân dehend tû râ mulk-i kâinât
Ber-nakd-i kalbeş ey sere dil râygân mebind

Ey temiz gönüllü! Kâinat mülkünü sana bedavaya da verseler, kalbindeki
hazineyi ona bağlama.

55 Manevi önderleri yoktur, itikatlarını dayandırdıkları bir irşad öğretisine sahip değildirler.

[35/8]

گلدسته ای ز باغ وصالش ببند و رو
ز آتش مدار بیم و دل اندر جهان مبند

Guldesteî zi-bâğ-ı visâleş be-bend u rev
Zi-âteş medâr bîm u dil ender cinân meband

Ona kavuşma bahçesinden bir demet gül derle ve git. Ateşten korkma ve gönlünü cennetlere bağlama.

[35/9]

هر چیز کان تو را دمی از دوست وا برید
بندم قبول کن دل خود را بر آن مبند

Her çîz kân tû râ demî ez-dûst vâ burîd
Pendem kabûl kun dil-i hod râ ber-ân meband

Öğüdümü kabul et. Seni bir an bile dosttan ayıran her ne varsa, gönlünü ona bağlama.

[35/10]

دنیا و آخرت دو نشانند بر رهش
در راه بی نشان هله دل بر نشان مبند

Dunyâ vu âhîret dû nişânend ber-reheş
Der-râh-ı bî-nişân hele dil-ber nişân meband

Dünya ve ahiret onun yolundaki iki nişanedir. Gönlünü sakın nişânesiz bir yola bağlama.

[35/11]

پرواز کن بر اوج حقیقت چو شاهباز
شه پر روح بر قفس امتحان مبند

Pervâz kun ber-evc-i hakîkat çu şâhbâz
Şehperr-i rûh ber-kafes-i imtîhân meband

Doğan gibi hakikatin tepesine uç. Ruh kanadını imtihan kafesine bağlama.

[35/12]

ز زندگی بمیر که پایشان مردگیست
دل جز که بر حیات دم جاودان مبند

Zîn zindegî bemîr ki pâyâneş murdegîst
Dil cuz ki ber-hayât-ı dem-i câvidân meband

Sonu ölüm olan bu hayatta öl. Gönlünü baki olan hayattan başkasına bağlama.

[35/13]

یا رب چو عارفت به هوای تو پر گشاد
او را به دام دائره خاکدان مبند

Yâ Rab çu 'Ârifet be hevâ-yı tû per guşâd
Û râ be-dâm-ı dâire-i hâkdân meband

Ya Rabbi! Arif'in senin isteğine doğru kanat açınca, onu topraktan yapılmış dairenin tuzağına bağlama.

36
وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.
Remel: Fe‘ilâtün/Fe‘ilâtün/Fe‘ilâtün/Fe‘ilün

[36/1]

ای پسر خانه بر افکن که سفر باید کرد
راه دور است و درو پای ز سر باید کرد

Ey peser hâne ber-efken ki sefer bâyed kerd
Râh dûrest u derû pây zi-ser bâyed kerd

Ey oğul! Çadırı sök, yola çıkmak gerek. Yol uzun, onu baştanbaşa yürümek gerek.

[36/2]

گر از an می‌کده داری هوس جام عقار
ترک اسباب و عقار و سر و زر باید کرد

Ger ezân meykede dârî heves-i câm-ı ‘akâr
Terk-i esbâb u ‘akâr u ser u zer bâyed kerd

Eğer o tarafın meyhanesindeki şarap kadehini arzu ediyorsan, (buradaki) eşyayı, malı mülkü ve altını terk etmen gerek.

[36/3]

خانه بر رهگذر سیل چه سازی که جهان
جسر سیلست و ازین جسر گذر باید کرد

Hâne ber-reh guzer-i seyl çe sâzî ki cihân
Cisr-i seylest u ezîn cisr guzer bâyed kerd

Sel yatağına ne diye ev yapmaktasın? Çünkü dünya, sel üzerindeki bir köprü gibidir. Bu köprüden geçmek gerek.

[36/4]

آب این وادی خونخوار همه خون دلست
شربت اینست و نواله ز جگر باید کرد

Âb-i î n vâdi-yi hûnhâr heme hûn-i dilest
Şerbet î nest u nevâle zi-ciger bâyed kerd

Bu kan içici vadinin suyu tümüyle gönül kanıdır. İçecek budur, azığı ciğerden hazırlamak gerek.

[36/5]

غافل و دست تهی تا نیروی هین هشدار
خویش را از گهر خویش خبر باید کرد

Gâfil u dest tehî tâ nerevî hîn huş-dâr
Hîş râ ez-guher-i hîş haber bâyed kerd

Ey akıllı! Sakın oraya gâfil ve eli boş gitmeyesin. İnsanın kendindeki cevherden haberdar olması gerek.

[36/6]

اندرین دلق مرقع گهری پنهانست
در نهان خانه این دلق نظر باید کرد

Enderîn delk-i murakka‘ guherî pinhânest
Der nihânhâne-i in delk nazar bâyed kerd
Bu yamalı derviş giysisinin içinde bir cevher gizli. Bu elbisenin
içindekine bakmak gerek.

[36/7]

رهزن خویش درین راه تویی حاضر باش
هان و هان گفتمت از خویش حذر باید کرد

Reh-zen-i hîş derîn râh tûyî hâzır bâş
Hân u hân goftemet ez-hîş hazer bâyed kerd
Bu yolda yol kesicin kendinsin, hazır ol, dikkat et, dikkat et. Sana
söyledim, kendinden çekinmen gerek.

[36/8]

تو اگر نور یقین می طلبی همچو خلیل
پشت بر چهره خورشید و قمر باید کرد

Tû eger nûr-i yakîn mî-talebî hemçû Halîl
Puşt ber-çehre-i hurşîd u kamer bâyed kerd
Eğer Halil gibi yakîn nûru istiyorsan, sırtını güneş ve ayın çehresine
vermen gerek.

[36/9]

ور به فرعون طبیعت برسی موسی وار
تا ز چنگش برهی میل شرر باید کرد

Ver be-Fir‘avn tabî‘at beresî Mûsâ-vâr
Tâ zi-çengeş berehî meyl-i şerer bâyed kerd
Eğer Musa gibi Firavun tabiatlı birine varırsan, onun pençesinden
kurtulmak için kor ateş meyletmen gerek⁵⁶.

[36/10]

ور چو عیسی سوی افلاک سفر خواهی کرد
ترک تشویش خر و آلت خر باید کرد

Ver çu ‘Îsâ sûy-i eflâk sefer hâhî kerd
Terk-i teşvîş-i har u âlet-i har bâyed kerd
İsa gibi gökyüzüne doğru sefer edeceksen, eşek ve semer endişesini terk
etmek gerek.

56 Bu beyitte Hz. Musa'nın Firavun'un sarayına alındığında, denemek için Firavun'un onun önüne bir elmas ve bir kor parçası koyması ve Hz. Musa'nın da sevk-i ilahi ile kuru avuçlaması hadisesine işaret edilmektedir.

[36/11]

با محمد اگر ت هست سر پیوندی
قصد آباء طبیعت چو عمر باید کرد

Bâ-Muhammed egeret hest ser-i peyvendi
Kasd-ı âbâ-ı tabî'at çu 'Omer bâyed kerd
Eğer sende Muhammed'e bağlayacak baş varsa, Ömer gibi atalarının
tabiatını terk etmen gerek.

[36/12]

ور تو خواهی که شود شیر خدا کنیت تو
دست با نفس مخارب به کمر باید کرد

Ver tû hâhî ki şevd şîr-i Hudâ kunyet-i tû
Dest bâ-nefs muhârib be-kemer bâyed kerd
Eğer künyenin Allah'ın aslanı olmasını istiyorsan, elini savaştı nefsin
beline dolaman gerek.

[36/13]

این همه کار چو کردی کمر کار ببند
عارفا چون که تو را کار دگر باید کرد

În heme kâr çû kerdî kemer-i kâr bebend
'Ârifâ çûn ki tû râ kâr-ı diger bâyed kerd
Bütün bu işleri yapınca asıl işe girişmelisin. Ey Arif! Çünkü senin başka
bir iş yapman gerek.

37

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.
Müctes: Mefâ'ilün/Fe'ilâtün/Mefâ'ilün/Fe'ilün

[37/1]

دلا تو رخت کشان کن به سوی ملک خلود
مدار امید خوشی از مدار چرخ عنود

Dilâ tû raht-keşân kon be-sûy-i mulk-i hulûd
Medâr umîd-i hoşî ez-medâr-ı çerh-i 'anûd
Ey gönül! Ebediyet mülküne doğru yol çeken ol. Bu inatçı dünyadan
mutluluk ümit etme.

[37/2]

ازین جهان تو جهان شو بقا مجوز فنا
چرا اسیر سبب گشته ای حد و حدود

Ezîn cihân tû cehân şev bekâ mecû zi-fenâ
Çerâ esîr-i sebeb geşteî u hadd u hudûd
Bu cihandan sıçrayıp çık, yoklukta kalıcılık arama. Neden sebebin,
sınırın, sınırların esiri olasın ki?

[37/3]

به مال و ملك و زر و سيم هيچ غره مشو
نگر به جاه سليمان و صولت داود

Be-mâl u mulk u zer u sîm hîç gurra meşev
Niger be-câh-ı Suleymân u savlet-i Dâvûd

Mala, mülke, altın ve gümüşe aldanma. Süleyman'ın makamına,
Davud'un heybetine bir bak.

[37/4]

نگر به يوسف و يعقوب و احمد مرسل
نگر به آدم و نوح و خليل و موسى و هود

Niger be-Yûsuf u Ya'kûb u Ahmed-i mursel
Niger be-Âdem u Nûh u Halîl u Musâ vu Hûd

Yusuf'a, Yakub'a, Peygamber Ahmed'e bak. Adem'e, Nuh'a, Halil'e,
Musa ve Hûd'a bak.

[37/5]

كجا شدند و چه گشتند و حالشان چونست
مقربان و خواصند نزد رب و دود

Kucâ şudend u çe geştend u hâlişan çûnest
Mukarrebân u havâssend nezd-i rabb-i vedûd

Nereye gittiler, ne oldular, durumları nasıldır? Onlar şefkatli Rabb'in
nezdinde yakın ve özel kimselerdir.

[37/6]

چنان که زیسته بودند آنچنان مردند
به حشر زنده شوند آنچنان ز خاک رکود

Çenân ki zîste bûdend ânçenân murdend
Be-haşr zinde şevend ânçenân zi-hâk-i rukûd

Nasıl yaşadılarsa, öyle öldüler. Maşher günü de o şekilde sakin duran
topraktan dirilecekler.

[37/7]

كسى که خار نشانند كجا خورد خرما
كسى که تخم نكو كشت دخل بد ندرود

Keşî ki hâr nişâned kocâ hored hurmâ
Keşî ki tohm-i nikû keşt dahl-i bed ne-drûd

Diken eken nasıl hurma yesin? İyi tohum eken kötü mahsul biçmez ki.

[37/8]

مساز با غم دنیا که بس فریبنده است
مسوز در پی شادیش همچو شمر و عود

Mesâz bâ-gam-i dünyâ ki bes ferîbende est
Mesûz der-pey-i şâdiyeş hemçû şekker u 'ûd

Dünyayı dert edinme, zira o çok aldatıcıdır. Şeker ve öd kokusu gibi olan
mutluluğun peşinden yanıp yakılma.

[37/9]

فریب و زرق و دروغ و غرور و حیلۀ او
به حد و عد چو نگنجد چه گویم ای مسعود

Ferîb u zerk u durûg u gurûr u hîle-i û

Be-hadd u ad çû negonced çe gûyem ey mes'ûd

Onun aldatması, iki yüzlülüğü, yalanı, gururu, hilesi çoktur, sınır tanımaz.

Ey mutlu kişi! Ne diyeyim?

[37/10]

به جای جام صفا درد درد بیش کشد

ز نوش نیش بر آرد کند خلاف عقود

Be-cây-i câm-ı safâ durd-i derd bîş keşed

Zi-nûş-i nîş ber-âred kuned hilâf-i 'ukûd

Safâ kadehi dururken, onun dertli şarabından çok kimse içiyor. Zehirli

iğneden şarap sunar, söz verdiklerinin zıddını yapar.

[37/11]

كجاست كسرا و جمشید و سام اسکندر

چه شد كباد و فریدون و آل عاد و ثمود

Kocâst Kistrâ vu Cemşîd u Sâm u İskender

Çe şud Kubâd u Ferîdûn u âl-i 'Âd u Semûd

Kistrâ, Cemşid, Sam ve İskender nerede? Kubad, Feridun, Ad ve Semûd

halkına ne oldu?

[37/12]

هزار بار هزاران هزار شاه و ملک

بیامدند و برفتند که از زمان و لود

Hezâr bâr hezârân hezâr şâh u melik

Beyâmedend u bereftend k'ez-zemânu velûd

Bin kez, binlerce kiral ve padişahlar geldiler ve gittiler. Zira zaman çok

şeyler gösterir.

[37/13]

خنک شهی که به شاهی و ملک غره نشد

گزید عدل و وزان گشت عاقبت محمود

Hunek şehî ki be-şâhî vu mulk gurre neşud

Guzîd 'adl u vezân geşt 'âkibet mahmûd

Şahlığa ve mülke aldanmayan şah, ne güzel şahtır. Adaleti seçti, sonunda

övülen biri oldu.

[37/14]

مطیع امر خدا گشت و مقتدای رسول
رحیم و مشفق خالقان شد از سخاوت و جود

Mutî'-i emr-i Hudâ geşt u muktedâ-yı resûl
Rahîm u muşfik-i halkân şod ez-sehâvet u cûd
Allah'ın emrine itaat etti, peygambere uydu. İhsan ve cömertlikte
insanların en şefkatlisi ve merhametlisi oldu.

[37/15]

نمرد و هیچ نمیرد چنین شه ره بین
از ان که فضل الهی بصیرتش بگشود

Nemurd u hiç nemîred çünîn şeh-i reh-bîn
Ezân ki fazl-ı İlâhî basîreteş beguşûd
Gidilecek yolu gören bir padişah hiç ölmez çünkü Allah'ın fazîleti onun
basîretini açmıştır.

[37/16]

خلاصه دو جهانست و شهسوار جنود
شهی که عاشق درویش و فقر دوست بود

Hulâsa-i dû cihânest u şehsevâr-i cunûd
Şehî ki 'âşık-ı dervîş u fakr-dûst bûd
Aşıkların, dervîş ve fakirlerin dostu olan şah, iki cihanın özü ve orduların
komutanıdır.

[37/17]

خنک روان فقیری که صبر و شکر کند
هر آنچه آیدش از غیب باوفای عقود

Hunek revân-ı fakîrî ki sabr u şukr kuned
Her ânçe âyedeş ez-gayb bâ-vefâ-yı 'ukûd
Sabredip şükreden fakirin ruhu ne güzeldir! Bilinmezlikten başına her ne
gelse sözüne vefa gösterir.

[37/18]

چو هست فرصت ایام عمر ای سرور
به شکر کوش و مشو تو لربّه لکنود

Çû hest fırsat-i eyyâm-ı 'omr ey server
Be-şukr kûş u meşev tu li-rabbihî lekenûd⁵⁷
Ey önder! Ömrün boyunca fırsatın varken şükret, rabbine nankör olma.

[37/19]

سپاس و شکر خدا گوی عارفا شب و روز
به فکر و ذکر مناجات و در قیام و قعود

Sipâs u şukr-i Hudâ gûy 'Ârifâ şeb u rûz

Be-fıkr u zıkr-i munâcât u der-kıyâm u ku'ûd

Ey Arif! Gece gündüz Allah'a şükret. Onun övgüsünün düşüncesi ve zikirle ayakta dur, otur, namaz kıl.

38

وَأَلَّهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.

Haflf: Fe'ilâtün/Mefâ'ilün/Fe'ilün

[38/1]

آن که جان را به بند جانان کرد
کس ندانم که در جهان آن کرد

Ân ki cân râ be-bend-i cânân kerd

Kes nedânem ki der cihân ân kerd

Kimdir o canını sevgiliye bağlayan? Dünyada bunu yapan kimdir, bilmiyorum.

[38/2]

نبرم زان که جور تا این حد
هیچ بر کافری مسلمان کرد

Neberem zân ki cevr tâ îñ had

Hiç ber kâfirî muselmân kerd

Bu zamana kadar hiçbir müslümanın bir kâfiri bu kadar zorladığını zannetmiyorum.

[38/3]

کرد چون چنگ تارمار دلم
چون زبانت ز درد نالان کرد

Kerd çûn çeng târ mâr dilem

Çûn zebânem zi-derd nâlân kerd

Gönlümü çeng gibi darmadağın etti. Dilim gibi dertten inleyen bir hale getirdi.

[38/4]

خون دل را به جای باده بریخت
دیده چون باز قصد هجران کرد

Hûn-i dil râ be-cây-i bâde berihî

Dide çûn bâz kasd-i hicrân kerd

Kadehine, şarap yerine gönül kanımı döktü. Göz, doğan kuşu gibi ayrılığa niyetlendi.

[38/5]

رفت خندان و شادمان و مرا
در فراقش حزین و گریان کرد

Reft handân u şâdmân u merâ
Der firâkeş hazîn u giryân kerd

Gülerek, mutluca gitti. Beni ayrılıkta, hüzünlü ve ağlar bıraktı.

[38/6]

جگرم را بر آتش هجران
آن جگر پاره زود بریان کرد

Cigerem râ ber-âteş-i hicrân
Ân ciger-pâre zûd biryân kerd

Çiğerimi ayrılık ateşine atınca, o ciğer parçasını kızartıp çabucak kebab etti.

[38/7]

جمع بودم چو طره جعدش
غیرتش ناگهان پریشان کرد

Cem' bûdem çu turre-i ca'deş
Gayreteş nâgehân perîşân kerd

Saçının kıvrımı gibi toplu idim. Kıskançlığı birden bire beni darmadağın etti.

[38/8]

جمله قربان به عید وصل کنند
او مرا در فراق قربان کرد

Cumle kurbân be-'îd vasl kunend
Û merâ der-firâk-i kurbân kerd

Bütün yakınlar bayramda kavuşurlar. O beni ayrılığa kurban etti.

[38/9]

عارف از عشق جان ببايد داد
چون که دلدار قصر بر جان کرد
'Ârif ez-'ışk cân bebâyed dâd

Çun ki dildâr kasd ber-cân kerd

Arif! Aşktan can vermek gerekir çünkü sevgili cana kastetti.

39

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.

Hezec: Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Fe'ûlün

[39/1]

زهی زشتی که زیبا را نخواهد

زهی ناکس که او ما را نخواهد

Zehî ziştî ki zîbâ râ nehâhed

Zehî nâ-kes ki û mâ râ nehâhed

Güzeli istemeyen çirkinliğe ne mutlu. Bizi istemeyen kimsesize ne mutlu.

[39/2]

کسی دیدست خود کوری به عالم

که هرگز چشم بینا را نخواهد

Kesî dîdest hûd kûrî be-‘âlem

Ki hergiz çeşm-i bînâ râ nehâhed

Kendini alemde kör olarak gören ve asla gören bir göz istemeyen kimseye ne mutlu.

[39/3]

زهی بدبخت ماهی گو ز دریا

برون افتاد و دریا را نخواهد

Zehî bed-baht mâhî kû zi-deryâ

Berûn uftâd u deryâ râ nehâhed

Ne mutlu o talihsiz balığa, dışarı düşer de deryayı istemez.

[39/4]

زهی قارون طبیعت کز حریمی

رود سر زیر و بالا را نخواهد

Zehî Kârûn tabî‘at kez-harîsî

Reved ser zîr u bâlâ râ nehâhed

Karun tabiatlı kişiye ne mutlu, hırsından dolayı başaşağı gitse de yüksekliği istemez.

[39/5]

زهی دون همتی کو گشت کانی

چنین قصر معلا را نخواهد

Zehî dún himmetî kû geşt kâni‘

Çenîn kasr-ı mu‘allâ râ nehâhed

Ne mutlu o himmetsiz kimseye ki, kanaatkârlık eder de, böyle büyük bir sarayı istemez.

[39/6]

زهی بومی که او ویرانه جوید

چنین گلزار رعنا را نخواهد

Zehî bûmî ki û vîrâne cûyed

Çenîn gulzâr-ı ra‘nâ râ nehâhed

Virane yer arayıp da, böylesi güzel gül bahçesini istemeyen baykuş ne güzeldir.

[39/7]

غداى او چو مردارست شايد
که طوطئ شکر خواره نخواهد

Gıdâ-yi û çu murdârest şâyed
Ki tûtî-i şeker-hâre nehâhed

Onun gıdası öyle murdardır ki belki şeker yiyen papağan bile onu istemez.

[39/8]

دل عارف معمای خرد خواست
بجز عاقل معما را نخواهد

Dil-i ‘Ârif mu‘ammâ-yi hıred hâst
Be-cuz ‘âkil mu‘ammâ râ nehâhed

Arif’in gönlü akıl bilmecesi istedi. Akıllıdan başkası bilmeceyi istemez.

40

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.

Hezec: Mefâ‘îlün/Mefâ‘îlün/Fe‘ûlün

[40/1]

ز نامردان فر مردان مجوید
ز حیوان صنعت انسان مجوید

Zi-nâ-merdân fer-i merdân mecûyîd
Zi-hayvân san‘at-i insân mecûyîd

Alçaklarda adamlık hasleti aramayın. Hayvanda insan davranışı aramayın.

[40/2]

بهر جویی نباشد در معنی
بجز در قلزم و عمان مجوید

Be-her cûyî nebâşed durr-i ma‘nâ
Be-cuz der kulzum u ‘ummân mecûyîd

Her nehirdede mana incisi olmaz. Onu denizden başka yerde aramayın.

[40/3]

گل صد برگ خوش بویی نکو را
بجز در گلشن و بوستان مجوید

Gul-i sad-berg-i hoş-bû-yi nikû râ
Be-cuz der gulşen u bûstân mecûyîd

Yüz yapraklı, hoş kokulu, güzel gülü, gül bahçesi ve bostandan başka yerde aramayın.

[40/4]

رضا و نیستی را پیشه گیرید
هلا جز مذهب مستان مجوید

Rızâ vu nîstî râ pîşe gîrîd

Helâ cuz mezheb-i mestân mecûyîd

Rızâ ve yokluğu meslek edinin. Sakın ha, kendinden geçmişlerin
yolundan başka yol aramayın.

[40/5]

مراد از مرد عاشق درد دین است
ازو کفر و غم ایمان مجوید

Murâd ez-merd-i ‘âşık derd-i dîn est

Ez-û kufir u gam-i îmân mecûyîd

Âşık insandan maksadım, dîn endişesidir. Onda küfrü ve iman gamını
aramayın.

[40/6]

درین هیجاز هر هیر مخنث
نری رستم دستان مجوید

Derîn heycâ zi-her heyr-i muhannes

Nerî-i Rustem-i destân mecûyîd

Bu savaşta, her alçak ibneden, destan kahramanı Rüstem’in erkekliğini
aramayın.

[40/7]

شما گر عاشقانید اندرین ره
برای دود دل درمان مجوید

Şumâ ger ‘âşıkânîd enderîn reh

Berây-i dûd-i dil dermân mecûyîd

Siz bu yolda eğer aşıklersanız, gönül yangını için derman aramayın.

[40/8]

کسی گر عشق تیغ اوست قربان
رهید از لا و لم برهان مجوید

Kesî ger ‘ışk-ı tîg-i ûst kurbân

Rehîd ez-lâ vu lem burhân mecûyîd

Onun kılıcıyla aşkının kurbanı olan kişi, “hayır”dan, “değil”den
kurtulmuştur. Delil aramayın.

[40/9]

به جانی نحو و فقہش محو فقرست
ازو جز معنی قرآن مجوید

Be-cânî nahv u fikheş mahv-ı fakrest

Ezû cuz-ma‘nî-i Kur‘ân mecûyîd

Onun nahvi de, fikhî da, canda fakrın mahvıdır. Onda Kur‘an’ın
manasından başka bir şey aramayın.

[40/10]

رموز علم و عقل و شرع و دین را
ز مرد فارغ و حیران مجوید

Rumûz-i 'ilm u 'akl u şer' u dîn râ
Zi-merd-i fârîğ u hayrân mecûyîd

İlim, akıl, şeriat ve dinin alametini, bağlardan kurtulup şaşkınlaşmış
kişiden aramayın.

[40/11]

فقیر نان و فقیر جان نباشد

صفای جان ز هر بی جان مجوید

Fakîr-i nân u fakîr-i cân nebâşed
Safâ-yi cân zi-her bî-cân mecûyîd

Ekmek fakiri, can fakiri olmaz. Can safâsını cansız kimseden aramayın.

[40/12]

چه جای خرقه و دستار و سیم است

به عشق اندر زر و خمیان مجوید

Çe cây-i hırka vu destâr u sîmest
Be-'ışk ender zer u hemyân mecûyîd

Hırka, sarık ve gümüş nedir ki? Aşkta altın ve para kesesi aramayın.

[40/13]

بیان عشق و شرح عاشقان را

نهایت نیست هین پایان مجوید

Beyân-ı 'ışk u şerh-i 'âşıkân râ
Nihâyet nîst hîn pâyân mecûyîd

Aşkı anlatmanın, aşıkları açıklamanın sonu yoktur. Ona son aramayın.

[40/14]

چو شاه عشق مولاناست منزل

بجز در ظل آن سلطان مجوید

Çu şâh-ı 'ışk-ı Mevlânâst menzil
Be-cuz der-zıll-i ân sultân mecûyîd

Variş yeri, Mevlânâ'nın aşk sultanlığıdır. Onun gölgesinin dışında, sultan
aramayın.

[40/15]

به جان و دل چو عارف عاشق آمد

ازو جز عشق آن جانان مجوید

Be-cân u dil çu 'Ârif 'âşık âmed
Ezû cuz 'ışk-ı ân cânân mecûyîd

Ârif gibi cân ü gönülden aşık olandan, sevgilinin aşkından başka bir şey
aramayın.

41
وَأَلِهَ نُورَ اللَّهِ مَرْقَدَهُ

Bu da onundur. Allah onun kabrini nurlandırısın.
Hezec: Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Fe'ûlün

[41/1]

چنین رخ در جهان باشد نباشد
چنین بت در جنان باشد نباشد

Çenîn ruh der-cihân bâşed nebâşed
Çenîn but der cinân bâşed nebâşed

Dünyada böyle bir yanak olur mu? Olmaz. Cennette böyle bir güzel olur mu? Olmaz.

[41/2]

چنین شوخی چنین رعا که هستی
ز تو کس را امان باشد نباشد

Çenîn şühî çenîn ra'nâ ki hestî
Zi-tû kes râ emân bâşed nebâşed

Sen böylesine şuh ve böylesine güzelken, senden kimse emin olur mu?
Olmaz.

[41/3]

چنین رویی چو گلزار منور
درون گلستان باشد نباشد

Çenîn rûyî çu gulzâr-ı munevver
Derûn-i gulsitân bâşed nebâşed

Aydınlık bir gül bahçesine benzeyen böyle bir yüz, gülbahçesi içinde bulunur mu? Olmaz.

[41/4]

بیا چون در مکان مثلی نداری
عجب در لامکان باشد نباشد

Beyâ çûn der-mekân mislî nedârî
'Aceb der-lâ-mekân bâşed nebâşed

Ey mekânda benzeri olmayan, gel. Acaba mekânsızlıkta onun benzeri olur mu? Olmaz.

[41/5]

چنین ماهی که گردان در زمین است
عجب بر آسمان باشد نباشد

Çenîn mâhî ki gerdân der-zemînest
'Aceb ber-âsumân bâşed nebâşed

Yeryüzünde dolaşan böyle bir ay, acaba gökyüzünde olur mu? Olmaz.

[41/6]

چو عارف هیچ کس مجنون عشقت
ببین ای جان جان باشد نباشد

Çû ‘Ârif hîç kes Mecnûn-ı ‘ışket
Bebîn ey cân-ı cân bâşed nebâşed

Bir bak ey canın canı, hiç kimse Arif gibi senin aşkının Mecnûn’u olur mu? Olmaz.

42

وَ لَهُ رَضِيََ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.

Hezec: Mefâ‘îlün/Mefâ‘îlün/Fe‘ûlün

[42/1]

زهی کوری که بینا را نبیند
زهی زیبای حوری را نبیند

Zehî kûrî ki bînâ râ nebîned
Zehî zîbâ-yi hûrî râ nebîned

Ne güzeldir o körlük ki, göreni görmez. Ne güzeldir o güzellik ki, huriyi görmez.

[42/2]

نبوید بوی گل را مرد اخشم
مقدر جان مصفا را نبیند

Nebûyed bûy-i gul râ merd-i ahşem
Mukedder cân musaffâ râ nebîned

Burnu tıklalı olan kimse gülün kokusunu almaz. Kararmış ruh, temiz olanı görmez.

[42/3]

زهی گبری که احمد را نخواهد
بود قبطی که موسی را نبیند

Zehî gebrî ki Ahmed râ nehâhed
Buved kıbtî ki Mûsâ râ nebîned

Ne mutlu o Hristiyana ki, Ahmed’i istemez. Hiç Musa’yı görmeyen kıbtı olur mu?.

[42/4]

زهی شوری که از شیرین گریزد
زهی تلخی که حلوا را نبیند

Zehî şûrî ki ez-şîrîn gurized
Zehî telhî ki halvâ râ nebîned

Ne mutlu o tuzluya ki, tatlıdan kaçır. Ne mutlu o acıya ki, helvayı görmez.

[42/5]

کسی که کور مادر زاد باشد
مه و مهر فلکها را نبیند

Kesî ki kûr-i mâder-zâd bâşed
Meh u mihr-i felekhâ râ nebîned

Anadan doğma kör olan kimse, gökyüzündeki ayı, güneşi görmez.

[42/6]

خری باشد که گرد گاه گردد
شکر بوس مسیحی را نبیند

Harî bâşed ki gird-i kâh gerded
Şeker bûs-i mesîhî râ nebîned

Samanın peşinde gezip duran eşektir. O, İsa'nın hayat veren tatlı
öpücüğünü görmez.

[42/7]

زهی کودن که در اسما بماند
ز محبوبی مسما را نبیند

Zehî kûden ki der-esmâ bemâned
Zi-mahbûbî musemmâ râ nebîned

İsimlerde kalan o ahmağa ne mutlu ki, sevgiliden ismin sahibini görmez.

[42/8]

چو قاران هر که او سر زیر باشد
چو موسی راه بالا را نبیند

Çû Kârûn her ki û ser zîr bâşed
Çû Mûsâ râh-ı bâlâ râ nebîned

Her kim Karun gibi başaşağı olursa, Musa gibi yukarıdaki yolu görmez.

[42/9]

چه داند قیمت زر را مس دون
سفیه جهل دانا را نبیند

Çe dâned kıymet-i zer râ mes-i dûn
Sefîh-i cehl dâna râ nebîned

Değersiz bakır, altının kıymetini nereden bilecek? Beyinsiz cahil bilgin
olanı görmez.

[42/10]

سلیمان را نبیند مور مرده
یقین هر پشه عنقا را نبیند

Suleymân râ nebîned mûr-i murde
Yakîn her peşşe 'ankâ râ nebîned

Ölmüş karınca Süleyman'ı görmez. Sivrisinek kesinlikle anka kuşunu
görmez.

[42/11]

ز لای نفی تا بیرون نیاید
کسی اثبات الا را نبیند

Zi-lâ-yı nefy tâ bîrûn neyâyed
Kesî isbât-ı illâ râ nebîned

Olumsuzluk lâ'sından çıkmadıkça hiç kimse illâ'nın ispâtını görmez.

[42/12]

سوی اعلا سفر بگزین ز ادنا
که مرد دون معلا را نبیند

Sûy-i a'lâ sefer bugzîn zi-ednâ
Ki merd-i dûn mu'allâ râ nebîned

Alçaktan yukarıya doğru yolculuk yap zira alçak adam yüceyi görmez.

[42/13]

بجز عارف که مرغ بحر معنیست
کسی که در و دریا را نبیند

Be-cuz 'Ârif ki murg-i bahr-ı ma'nîst
Kesî îñ durr u deryâ râ nebîned

Mana denizinin kuşu olan Arif'ten başkası, bu inciye ve denizi görmez.

43

وَلَهُ رُوحٌ اللَّهُ رُوحَهُ

Bu da onundur. Allah onun ruhunu rahata erdirsin.

Muzâri': Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

[43/1]

آمد خبر که یار دل آرام می رسد
دل را مراد و جان مرا کام می رسد

Âmed haber ki yâr-ı dil-ârâm mî-resed
Dil râ murâd u cân-ı merâ kâm mî-resed

Huzur veren yarimin geleceği haberi ulaştı. Gönlüme istek, canıma arzu ulaşıyor.

[43/2]

این بوی بوی پیره‌ن یوسف منست
وین هدهد از سبا پی اعلام می رسد

În bûy bûy-i pîrehen-i Yûsuf-i menest
Vîn hudhud ez-Sebâ pey-i i'lâm mî-resed

Bu koku, benim Yusuf'un gömlek kokusudur. Hüthüt kuşu Sebâ'dan haberlerle geliyor.

[43/3]

رنجور هجر را شکر وصل می دهند
محور عشق را قدح و جام می رسد

Rencûr-i hicr râ şeker-i vasl mî-dehend
Mihver-i 'ışk râ kadeh u câm mî-ressed

Ayrılıktan sıkıntı çekene kavuşma şekeri verilir. Aşkın eksenine kadeh ve mey geliyor.

[43/4]

اندر چمن هزار گل تازه بشکفید
کآن یاسمن عذار گل اندام می رسد

Ender çemen hezâr gul-i tâze beşukufîd
K'ân yâsemen 'izâr-ı gul-endâm mî-ressed

Bahçede bin tane taze gül açıldı. O yasemin yanaklı, gül endamlı geliyor.

[43/5]

ارباب شوق خانه دل پر ز نور شد
کآن آفتاب حسن یرین بام می رسد

Erbâb-ı şevk hâne-i dil pur zi-nûr şud
K'ân âfitâb-ı husn berîn bâm mî-ressed

Ey şevk ehli! Gönül evi nur ile doldu. O güzellik güneşi, bu damın üstüne geliyor.

[43/6]

بهر شکار مرغ دل آن یار جان شکار
بگذشته از هزار نخ و دام می رسد

Behr-i şikâr murg-i dil ân yâr-i cân şikâr
Bugzeşte ez-hezâr nah u dâm mî-ressed

Gönül kuşu, o can avlayan sevgiliyi avlamak için, bin tane ip ve tuzaktan geçmiş geliyor.

[43/7]

با هر خبر که ازو رسدم زنده می شوم
گر آفرین و گر همه دشنام می رسد

Bâ her haber k'ezû resedem zinde mî-şevem
Ger âferîn u ger heme duşnâm mî-ressed

İster aferin, ister tümüyle kötü söz olsun, ondan gelen her haberle canlanıyorum.

[43/8]

شکرانه جان دهم که از آن جان نازنین
مقصود جان بنده با تمام می رسد

Şukrâne cân dehem ki ezân cân-ı nâzenîn
Maksûd-ı cân-ı bende bâ-tamâm mî-ressed

O zarif sevgili benden canımı isterse, seve seve canımı veriririm.

[43/9]

سر را ازین سپس به فلک سای عارفا
که آن یار با وفای نکو نام می رسد

Ser râ ezîn sipes be-felek sây 'Ârifâ

K'ân yâr-ı bâ-vefâ-yı nikû-nâm mî-resed

Ey Arif! Bundan sonra başını göğ'e erdir. Zira o vefalı, iyi şöhretli sevgili geliyor.

44

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.

Müctes: Mefâ'ilün/Fe'ilâtün/Mefâ'ilün/Fe'ilün

[44/1]

دلم که در غم و اندوه بی قرار افتاد
کیوتری شد و در جست و جوی یار افتاد

Dilem ki der-gam u endûh bî-karâr uftâd

Kebûterî şud u der cust u cûy-i yâr uftâd

Gönlüm gam ve üzüntüyle kararsız oldu. Bir güvercin olup sevgiliyi aramaya koyuldu.

[44/2]

هوا گرفت به یک بارگی و وداعی کرد
کنون چه چاره و درمان کنم که کار افتاد

Hevâ girift beyek bâregî vu vedâ'î kerd

Kunûn çe çâre vu dermân kunem ki kâr uftâd

Bir anda havalanıp veda etti. Şimdi ne çare? Olan oldu, derman bulma zamanı geçti.

[44/3]

بسی فتاد دل من به دام عشق و لیک
بدین صفت نه که این بار سخت زار افتاد

Besî futâd dil-i men be-dâm-ı 'ışk u lîk

Bedîn sıfat ne ki în bâr saht zâr uftâd

Benim gönlüm çok defa aşk tuzağına düştü ama, öyle böyle değil, bu sefer çok zoruna düştü.

[44/4]

میان جان چو تو را جای کرد این دل من
چه موجبست که از وصل بر کنار افتاد

Meyân-ı cân çû tû râ cây kerd în dil-i men

Çe mûcibest ki ez-vasl ber-kenâr uftâd

Can içinde senin için öyle bir yer yaptı ki bu gönlüm... Nereden icab etti ki, kavuşmadan kenara düştü.

[44/5]

شراب عشق تو نوشید با سراخی درد
شراب وصل رسانش که بس خمار افتاد

Şerâb-ı 'ışk-ı tû nûşîd bâ-surâhî-i durd
Şerâb-ı vasl-ı resâneş ki bes humâr uftâd

Yıllanmış şarap sürahisinden senin aşkının şarabını içti. Kavuşma şarabını
yetiştir, çünkü çok sarhoş oldu.

[44/6]

بتان خوب و دلارام بی حدند و لیک
مرا جمال تو از جمله اختیار افتاد

Butân-i hûb u dilârâm bî-haddend u lîk
Merâ cemâl-i tû ez-cumle ihtiyâr uftâd

Güzel ve gönlü süsleyen güzel çoktur ama, senin güzelliğini ben hepsine
tercih ettim.

[44/7]

هزار مشعله بر بام آسمان ز کجاست
اگر نه ز آتش من بر فلک شرار افتاد

Hezâr meş'ale ber-bâm-ı âsumân zi-kucâst
Eger ne zi-âteş-i men ber felek şerâr uftâd

Gökyüzündeki bin meşale nereden geldi? Eğer benim ateşimden değilse,
gökyüzüne kıvılcımlar düştü.

[44/8]

به دام عشق نه تنها منم گرفتارت
که مردمی چو من و به ز من هزار افتاد

Be-dâm-ı 'ışk ne tenhâ menem giriftâret
Ki merdumî çu men u bih zi-men hezâr uftâd

Senin aşk tuzağına tutulan sadece ben değilim. Benim gibi insanlar, hatta
benden iyi bin kişi bu tuzağa düştü.

[44/9]

بر آتش غم تو عارفت چو سوخته شد
بدین صفت سخنش خوب و آبدار افتاد

Ber-âteş-i gam-i tû 'Ârifet çû sûhte şud
Bedîn sıfat suheneş hûb u âbdâr uftâd

Ârif'in senin gam ateşinle öyle yandı ki bu yüzden sözün güzel ve akıcı
oldu.

45

وَلَهُ قُتِّسَ سِرُّهُ

Bu da onundur. Allah onun sırrını mukaddes kılsın.
Müctes: Mefâ'ilün/Fe'ilâtün/Mefâ'ilün/Fe'ilün

[45/1]

چه غصه بود که از هجر تو به من نرسید
چه غم که در دل مجروح ممتحن نرسید

Çe gussa bûd ki ez-hicr-i tû be-men neresîd
Çe gam ki der-dil-i mecrûh mumtehin neresîd

Senin ayrılığından bana gelmeyen hangi gam kaldı? Yaralı kalbime hangi gam imtihan için gelmedi?

[45/2]

کدام جور که با من ز نیک و بد نآمد
کدام طعنه که از مرد و زن به من نرسید

Kudâm cevr ki bâ-men zi-nîk u bed neâmed
Kudâm ta'ne ki ez-merd u zen be-men neresîd

İyiden kötüden bana hangi sıkıntı gelmedi ki? Erkekten kadından bana hangi kınama gelmedi ki?

[45/3]

برفت کار من از دست و این بتر که مرا
هنوز دست بدان زلف پر شکن نرسید

Bereft kâr-ı men ez-dest u îh better ki merâ
Henûz dest bedân zulf-i per şiken neresîd

İhtiyarım elden gitti ama benim için daha beteri, henüz o kanat kıran saç elime geçmedi.

[45/4]

در آرزوی تو ای دوست جان شیرینم
به لب رسید و لب من بدان دهن نرسید

Der ârzû-yi tû ey dûst cân-ı şîrînem

Be-leb resîd u leb-i men bedân dehen neresîd

Ey dost! Senin arzunla tatlı canım dudağa geldi ama dudağım o ağıza ermedi.

[45/5]

کدام درد دوا ناپذیر ماند که آن
به جان عارف ازان یار سیمتن نرسید

Kudâm derd devâ nâ-pezîr mând ki ân

Be-cân-ı 'Ârif ezân yâr-ı sîmten neresîd

Devasız kalan hangi dert kalmışsa, işte o, Arif'in canına o gümüş tenli yardan ulaşmadı ki.

46

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.

Hafif: Fe'ilâtün/Mefâ'ilün/Fe'ilâtün/Mefâ'ilün

[46/1]

علم الله که جان من ز فراق چها کشید
چه بلاها و زهرها که ز هجران دلم چشید
'Alimallâh ki cân-ı men zi-firâket çehâ keşîd
Çe belâhâ vu zehrâ ki zi-hicrân dilem çeşîd
Canımın senin ayrılığından neler çektiğini Allah biliyor. Gönlüm
ayrıktan ne belalar, ne zehirler tattığını da...

[46/2]

قد تو همچو تیر راست شدست ای نگار من
قد من از فراق تو به خدا چون کمان خمید
Kad-i tû hemçû tîr-i râst şodest ey nigâr-ı men
Kad-i men ez-firâk-i tû be-Hudâ çun kemân hamîd
Ey sevgilim! Senin boyun dosdoğru bir ok gibi oldu. Benim boyum ise
ayrılığından vallâhi yay gibi eğildi.

[46/3]

ز سماع جمال تو صنما صوفی دلم
همگی خرقة های خود ز غمت چست بر درید
Zi-semâ'-ı cemâl-i tû sanemâ sûfi-i dilem
Hemegî hırkahâ-yi hûd zi-gamet çust ber derîd
Ey güzel! Sufi gönlüm senin güzelliğini semâ etmekten, senin gamını
çekmekten bütün hırkalarını çabucak yırttı.

[46/4]

چو به بازار حسن در دل من شد نظارگر
ز همه دلبران دلم دل و جان تو را خرید
Çû be-bâzâr-ı husn der-dil-i men şud nezâreger
Zi-heme dilberân dilem dil u cân-ı turâ harîd
Gönlüm, gönlümdeki güzeller çarşısına baktı, bütün dilberlerin içinden
senin can ve gönlünü satın aldı.

[46/5]

به خدا مرغ جان من ز تمنای وصل تو
ز گه شام تا سحر صنما زار می طپید
Be-Hudâ murg-i cân-ı men zi-temennâ-yi vasl-i tû
Zi-geh-i şâm tâ seher sanemâ zâr mî-tapîd
Ey güzel! Vallahi benim can kuşum sana kavuşma arzusuyla akşamdan
sabaha kadar ağlayıp inlemektedir.

[46/6]

چو جمال جمیل تو نظر من ندید کس
نه چو آواز خوب تو دلم آوازه ای شنید

Çû cemâl-i cemîl-i tû nazar-ı men nedîd kes

Ne çû âvâz-i hûb-i tû dilem âvâzeî şenîd

Senin güzel cemalini benim gördüğüm gibi kimse görmedi. Senin güzelliğinden bahseden bir şarkıyı da gönlüm işitmedi.

[46/7]

سوی تخت تو ای صنم که سلیمان دولتی

دل عارف چو هدهدی پی شادی همی پرید

Sûy-i taht-i tû ey sanem ki Suleymân devletî

Dil-i ‘Ârif çu hudhudî pey-i şâdî hemî perîd

Ey Süleyman devletine sahip güzel! Arif’in gönlü mutluluğun peşinde, hühüt kuşu gibi senin tahtına doğru uçmaktadır.

47

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.

Remel: Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilün

[47/1]

واردی ای دوست بر داستان رسید

شادم از وی چون ز بی داستان رسید

Vâridî ey dûst ber-destân resîd

Şâdem ez-vey çûn zi-bî-destân resîd

Ey dost! Bir hikayeden bir ilham geldi. Ben ondan mutluyum, çünkü hikayesizden geldi.

[47/2]

چون بنالم من ز دست ضربتی

کان به ناگه برده از مستان رسید

Çun benâlem men zi-dest-i zarbetî

K’ân be-nâ-geh burde ez-mestân resîd

Ben, ansızın kendinden geçmişlerden gelen bir darbeden, nasıl inlerim?

[47/3]

نه که عقل مست بر کفران بود

کفر کم گو زخم از کفران رسید

Neh ki ‘akl-ı mest ber-kufrân buved

Kufr kem gû zahm ez-kufran resîd

Bırak, sarhoşun akli inkâr üzerindedir. Kûfürden bahsetme, darbe inkârdan geldi.

[47/4]

دل زمان کفرشان رنجی نبود
اینچنین رنج از مسلمانان رسید

Der-zemân-i kufrişân rencî nebûd
Înçunîn renc ez-muselmânân resîd

Onların kafirliği zamanında bir sıkıntı yoktu. Böyle bir sıkıntı,
müslümanlardan geldi.

[47/5]

خواست یزدان تا کند مقهورشان
اینچنین جرأت از ایشان زان رسید

Hâst Yezdân tâ kuned makhûrişân
Înçunîn cur'et ezîşân zân resîd

Allah onları kahretmek istedi, o yüzden onlardan böyle bir cür'et geldi.

[47/6]

جرأت فرعونیان در راه بحر
شد سبب کآن غرق از یزدان رسید

Cur'et-i Fir'avniyân der râh-ı bahr
Şud sebab k'ân gark ez-Yezdân resîd

Deniz yolunda Firavun taraftarlarının cür'eti sebep oldu da, o yüzden
onlara Allah'tan boğulma geldi.

[47/7]

فعل و کردار گروه بی ادب
شد سبب تا نوح را طوفان رسید

Fi'l u kirdâr-i gurûh-i bî-edeb
Şud sebab tâ-Nûh râ tûfân resîd

Edepsizler topluluğunun yaptıkları sebep oldu da, Nuh için tufan geldi.

[47/8]

گشت قتل ناقة صالح سبب
کآن هلاکت بر سر ایشان رسید

Geşt katl-i nâka-i Sâlih sebab
K'ân helâket ber-ser-i îşân resîd

Salih'in devesinin öldürülmesi nedeniyle onların başına helâk geldi.

[47/9]

مارهای سحر باطل شد سبب
تا عصای موسی عمران رسید

Mârhâ-yi sihr-i bâtl şud sebab
Tâ 'asâ-yı Mûsî-i 'imrân resîd

Bâtl sihir yılanları sebebiyle İmran'dan olan Musa'nın asası geldi.

[47/10]

مرده زنده گشتن از دست مسیح
از برای فهم نور جان رسید

Murde zinde geşten ez-dest-i Mesîh

Ez-berây-i fehm-i nûr-i cân resîd

Can nurunun anlaşılması için İsa'nın elinden ölüyü diriltme mucizesi
geldi.

[47/11]

از محمد حکمت شق قمر

بهر رد حکمت یونان رسید

Ez-Muhammed hikmet-i şakk-ı kamer

Behr-i redd-i hikmet-i Yûnân resîd

Muhammed (sav)'in ayı ikiye bölmesinin hikmeti, Yunan felsefesinin
reddi için geldi.

[47/12]

هر بلا و رنج کآمد در جهان

بر زنان کم جمله بر مردان رسید

Her belâ vu renc k'âmed der-cihân

Ber-zenân kem cumle ber-merdân resîd

Dünyaya gelen her bela ve sıkıntı, kadınlara az, erkeklere çok şekilde geldi.

[47/13]

بدترین رنجها بر انبیاست

وآنکه آن عاشق که بر وی آن رسید

Bedterîn-i renchâ ber-enbiyâst

V'ânki ân 'âşık ki ber-vey ân resîd

En büyük sıkıntılar peygamberlere ve O'na âşık olan kişilere geldi.

[47/14]

تا که اسماعیل قربانی نشد

کی برای او فدا قربان رسید

Tâ ki İsmâ'îl kurbânî neşud

Key berây-i û fedâ kurbân resîd

İsmail kurban edilmesin diye, onun fidye olarak bir kurban geldi.

[47/15]

عارفا رو صبر می کن در بلا

کاین بلاها تحفه رحمان رسید

'Ârifâ rev sabr mî-kun der-belâ

K'în belâhâ tuhfe-i Rahmân resîd

Ey Arif! Git, belaya sabret zira bu belalar Rahman'ın hediyesi olarak
geldi.

48
وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.
Remel: Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilün

[48/1]

ای برادر عاشقی را درد باید زینهار
درد جو گر مرد عشقی در نهان و آشکار

Ey berâder ‘âşikî râ derd bâyed zînhâr
Derd cû ger merd-i ‘îşkî der-nihân u âşikâr

Ey kardeş! Bir aşık için kesinlikle dert gerekir. Eğer aşk adamıysan, gizli ve açık olarak dert ara.

[48/2]

رهنمایی را به معنی درد دین و تشنگیست
باش مستسقی و ره رو در پی صدر کبار

Rehnumâyî râ be-ma‘nî derd-i dîn u teşnegîst
Bâş musteskî u reh rev der-pey-i sadr-i kibâr

Yol göstericilik mana olarak, din düşüncesi ve (manaya) susuzluk için vardır. Bir büyüğün peşinde su ara ve yol al.

[48/3]

تا دم آخر دمی فارغ مباش و جهد کن
اندک اندک می تراش و می خراش ای نامدار

Tâ dem-i âhir demî fârîğ mebâş u cehd kun
Endek endek mî-tırâş u mî hırâş ey nâmdâr

Son ana kadar bir an bile boş durma, çalış. Ey meşhur kişi! Yavaş yavaş yont ve tırmala.

[48/4]

در گذر از هفت و هشت و هفت و نه را ره مده
زود واره ای بیگانه از شش و پنج و چهار

Der guzer ez-heft u heşt u heft u nuh râ reh mede
Zûd vâ reh ey yegâne ez-şeş u penc u çehâr

Yedi ve sekizden geç, yedi ve dokuzaya yol verme. Ey biricik kişi! Çabuk altı, beş ve dörtten⁵⁸ kurtul.

[48/5]

وحدت مطلق بجو و ما و من را در شکن
از عدو گمره مشو ای در تعدد مانده تار

Vahdet-i mutlak becû vu mâ vu men râ der-şiken
Ez-‘aduv gumreh meşev ey der-ta‘addud mânde târ

Mutlak birliği ara, biz ve ben’i kır. Ey çoklukta şaşırıp kalan! Düşman yüzünden yolunu şaşırma.

58 Altı, beş ve dört, ebced hesabıyla, uçuş anlamındaki ‘vehd’ kelimesi oluşturmaktadır.

[48/6]

از حجاب پوست انگورها در هوشها
چون فشردی جمله یک شد گر توانی می شمار

Ez-hicâb-i pûst engûrhâ der-hûşehâ

Çûn fuşurdî cumle yek şud ger tevânî mî-şumâr

Salkımlardaki üzümle kabuk örtüsünden sıyrıp sıkıtığın zaman, hepsi de bir olur. Sayabilirsen say.

[48/7]

جانها از بحر معنی جمله یک رنگند لیک

در ظروف جسمها کسرت نماید ز اعتبار

Cânhâ ez-bahr-i ma'nî cumle yek rengend lîk

Der-zurûf-i cismhâ kesret numâyed z'î'tibâr

Mana denizinde canların hepsi bir renktir. Cisim kaplarında, itibari olarak çok gibi görünürler.

[48/8]

باز در هر ظرف ناخوش آب شیرین تلخ شد

گر همی خواهی که گردد خوش در آرد جویبار

Bâz der-her zarf-ı nâ-hoş âb-ı şîrîn telh şud

Ger hemî hâhî ki gerded hoş der âred cûybâr

Hoş olmayan kaplarda bulunan tatlı su yine acılaştı. Eğer onu tatlı yapmak istersen, bir ırmağa dökmeli.

[48/9]

جویبار از بحر معنی خاص یزدانست و بس

بهر لله سوی او بگریز ای پرهیز کار

Cûybâr ez-bahr-i ma'nî hâss-ı Yezdânest u bes

Behr-i lillâh sûy-i û bugrîz ey perhîz kâr

Mana denizinin ırmağı, Allah'ın seçkin kuludur. Ey müttaki! Allah için, ona doğru kaç.

[48/10]

ظرف باطن را بشوی و ظاهر طاهر بجو

تا شویی از جام جانی پر ز خم شهریار⁵⁹

Zarf-ı bâtın râ beşûy u zâhir-i tâhir becû

Tâ şuyî ez-câm-ı cânî pur zi-humm-i şehriyâr

Allah'ın şarabıyla can kadehini doldurmak için, iç kabını yıkayıp görünüşünü temizlemeye çalış.

[48/11]

نی ز خمیری که بگفتند دهان و سینه را
 بلکه پر بخشد به جان و دل شوی طیاروار
 Ney zi-hamrî ki begendend dehân u sîne râ
 Belki pur bahşed be-cân u dil şevî Tayyâr-vâr
 Ağız ve göğüse doldurulan şarapla değil, can ve gönüle doldurulan
 şarapla belki Tayyar gibi olursun.

[48/12]

عاشقی بگزین و عاشق شو ز عقل دون مگو
 تا جهی از اعتزار و تارهی از انتظار
 ‘Âşıkî bugzîn u ‘âşık şev zi-‘akl-ı dîn megû
 Tâ cehî ez-i ‘tizâr u tâ rehî ez-intizâr
 Aşıklığı seç, aşık ol, sefil akıldan bahsetme. Böylece, şikayetten sıyrılır,
 beklemekten kurtulursun.

[48/13]

عاشقی چه بود⁶⁰ ندانی جان و سر در باختن
 گر ندانی اختیارا عشق درد اختیار
 ‘Âşıkî çe’bved nedânî cân u ser der bâhten
 Ger nedânî ihtiyâren ‘ışk derd-i ihtiyâr
 Aşıklık nedir, bilmez misin? Canı başı kaybetmektir. Eğer bilmiyorsan
 söyleyeyim, aşk, isteyerek derdi seçmektir.

[48/14]

تخت و بخت ملک دنیا عاریست و برگذر
 تخت ملک عشق جو و بخت یار ای بختیار
 Taht u baht-ı mulk-i dünyâ ‘âriyest u ber guzer
 Taht-ı mulk-i ‘ışk cû vu baht-i yâr ey bahtiyâr
 Dünya mülkünün tahtı ve bahtı geçicidir, ondan vazgeç. Ey bahtiyar! Aşk
 mülkünün tahtını ve bahtını ara.

[48/15]

زور را بگذار و زاری پیشه کن ای زورمند
 تا یکی از بهر زر با زور گردی زیر و زار
 Zûr râ bugzâr u zârî pişe kun ey zûrmend
 Tâ be-key ez-behr-i zer bâ-zûr gerdî zîr u zâr
 Ey zorlu kişi! Zor kullanmayı bırak, ağlamayı huy edin. Ne zamana kadar
 altın için ağlayıp duracaksın?

[48/16]

نقد خود را بهر هر قلبی مده از دست خویش
روز امروز است و سال امسال و گوهر از و بار⁶¹
Nakd-i hûd râ behr-i her kalbî medeh ez-dest-i hîş
Rûz imrûz est u sâl imsâl u gûher ez vu bâr
Elindeki nakitle sahte olanı alma, gün bugündür, yıl bu yıldır, mücevher
sahip olduğundur.

[48/17]

توبه⁶² تقوی طلب کن فسق و بی باکی مکن
آخر ای خر چند در آخور بمانی گاه خوار
Tevbe-i takvâ taleb kon fisk u bî-bâkî mekon
Âhir ey har çend der âhur bemânî kâh-h'âr
Tavvâ tövbesini iste, korkusuzca günah işleme. Ey eşek! Daha ne zamana
kadar ahırda saman yiyip duracaksın?

[48/18]

نفس چون ضحاک خون خوار است و در خواری مجو
چون علی گر شیر حقی بر سرش با زلفقار
Nefs çûn Dahhâk hûn-h'âr est u der h'ârî mecû
Çûn 'Alî ger şîr-i Hakkî bur sereş bâ-Zulfikâr
Nefs, Dahhâk⁶³ gibi kan içicidir, bunu isteme. Eğer Ali gibi Allah'ın
aslanıysan, nefsin başını Zülfikâr ile kes.

[48/19]

استعانت خواه دایم ز اولیای راستین
تا به رسم⁶⁴ ترجمانی خواهدت از کردگار
İsti'ânet hâh dâyim z' evliyâ-yı râstîn
Tâ be-rem-m-i tercemânî hâhedet ez-Kirdgâr
Daima gerçek evliyadan yardım iste ki, Yaratan'a (dileklerinde) senin için
tercüman olsunlar.

[48/20]

یار با تو غار با تو هرچه خواهی پیش تو
دست بگشا دامن خود را بگیر اندر کنار
Yâr bâ-tû gâr bâ-tû her çe hâhî pîş-i tû
Dest buğşâ dâmen-i hod râ begîr ender-kenâr
Sevgili seninle birlikte mağarada, ne istersen seninle, önünde. Elini aç,
eteğini beline bağla.

61 A. کو بیراز بار S: پیزار و بار K: گوهر ازو بار

62 S,A. توبه و K: توبه

63 Dahhâk, eski İran mitolojisine göre insanların kanını içerek beslenen ejderha görünümülü bir insandır, kötülük yapar, insanları yoldan çıkarmaya çalışır.

64 S. برسم K,A: برسم

[48/21]

عارفا گر طالب یاری ز مولانا شنو
 از کنار خویش یابم هر دمی من بوی یار
 ‘Ārifâ ger tâlib-i yârî zi-Mevlânâ şinev
 Ez-kenâr-i hîş yâbem her demî men bûy-i yâr
 Ey Ârif! Eğer dostu istiyorsan, Mevlânâ’dan dinle, ben dostun kokusunu
 her an yanımda buluyorum.

49

وَلَهُ قُدْسٌ سِرُّهُ الْعَزِيزُ

Bu da onundur. Allah onun yüce sırrını mukaddes kılsın.
 Müctes: Mefâ‘ilün/Fe‘ilâtün/Mefâ‘ilün/Fe‘ilün

[49/1]

گشاده کن سر زلف ای نگار ماه عذار
 بگرد دانه حالت تو دام مشک در آر
 Guşâde kon ser-i zulf ey nigâr-ı mâh ‘izâr
 Begird-i dâne-i hâlet tû dâm-ı muşk der âr
 Ey ay yüzlü! Zülfünün ucunu aç, beninin etrafına misk kokusu getir.

[49/2]

دگر به دانه حالت فریب حاجت نیست
 به دام زلف چو کردی تو⁶⁵ مرغ روح شکار
 Diğer be-dâne-i hâlet ferîb-i hâcet nîst
 Be-dâm-ı zulf çû kerdî tû murg-ı rûh-şikâr
 Artık senin benine aldanmaya gerek yok. Çünkü sen, zülfünün tuzağında
 ruh kuşunu avladın.

[49/3]

بیار باده رنگین بریز نقل صفا
 بگو از آن لب شیرین حدیث شکر بار
 Beyâr bâde-i rengîn berîz nukl-i safâ
 Begû ezân leb-i şîrîn hadîs-i şekker-bâr
 Renkli şarabı getir, saflık çerezini dök. O tatlı dudaktan şeker yağdıran
 sözler söyle.

[49/4]

بسوز عود قماری بساز عود طرب
 که در صبوح خوش آید⁶⁶ سماع وقت بهار
 Besûz ‘ûd-i kumârî besâz ‘ûd-i tarab
 Ki der-sabûh hûş âyed semâ‘ vakt-i bahâr
 Tütsüyü yak, ud çalgısını sevinçle çal. Zira bahar mevsiminde sabah
 içkisiyle semâ yapmak hoştur.

65 K. کردی چو: S,A. کردی تو

66 S. آمد: K,A. آید

[49/5]

بگیر رطل پیایی که جمله مخموریم
شراب ده که شراب است دفع رنج خمار

Begîr ratl pey-â-pey ki cumle mahmûrîm
Şerâb deh ki şerâbest def⁻ⁱ renc-i humâr

Arka arkaya büyük kadehi sun, zira hepimiz sarhoşuz. Şarap ver çünkü sarhoşluktan sonraki baş ağrısını gideren şaraptır.

[49/6]

پیاله را بر دریا کشان چه قدر بود
چمانه ده به چمن مشک بوی می به خم آر

Piyâle râ ber-i deryâ keşân çe kadr buved

Çemâne deh be-çemen-i muşkbûy u mey be-hum âr

Deniz içenler için kadehin değeri mi olur? Misk kokulu çayırda kadeh sun ve şarabı küple getir.

[49/7]

چمن حدیقۀ غیب است و می ز کرم بقا
چمانه عفو خدايست و نقل استغفار

Çemen hadîka-i gayb est u mey zi-kerem-i bekâ

Çemâne ‘afv-i Hudâyest u nukl-i istiğfâr

Çimenlik gayb bahçesidir, şarap bekâ keremindedir. İçki kadehi Allah’ın affıdır, istiğfar mezedir.

[49/8]

مرا که در ازل از لطف خود نواخته ای
ازین شراب مگردان تو تا ابد هوشیار

Merâ ki der-ezel ez-lutf-i hûd nevâhteî

Ezîn şerâb megerdân tû tâ ebed hûşyâr

Beni ezelde kendi lütfunla okşadın, bu şaraptan (dolayı) ebediyyen akıllı olma (dedin).

[49/9]

کسی شدست به خلوت دل مرا ساقی
که مست بوی وی آمد سنائی و عطار

Kesî şodest be-halvet-i dil merâ sâkî

Ki mest-i bûy-i vey âmed Senâî u ‘Attâr

Gönül yalnızlığında biri bana şarap sundu, Senâî ve Attâr da onun kokusuyla sarhoş oldu.

[49/10]

خلاصه دو جهانست روح مولانا
مکونات نموده به بندگیش اقرار

Hulâsa-i dû cihânest rûh-i Mevlânâ
Mukevvenât numûde be-bendegîş ikrâr
Mevlânâ'nın ruhu iki cihanın hülâsasıdır. Bütün varlık alemi onun
kulluğunu tasdik etmiştir.

[49/11]

گذر ز صورت انکار اگر جوان مردی
بگیر سیرت مردان دگر مکن اصرار

Guzer zi-sûret-i inkâr eger cevân merdî
Begîr sîret-i merdân dîger mekun ısrâr
Eğer yiğit bir adamsan, inkar yolundan vazgeç, Allah erlerinin ahlakını
tut, artık ısrarı bırak.

[49/12]

مرا ازان چه که گردد درون تو مصحف
مرا ازان چه که بندی تو بر میان زنار

Merâ ezân çe ki gereded derûn-i tû mushaf
Merâ ezân çe ki bendî tû ber-meyân zunnâr
Senin iç alemin mushaf olmuş, bana ne? Beline zünnar kemeri
bağlarmışsın, bana ne?

[49/13]

مگوی عارف اگر عارفی ز حال درون
خמוש کن که خموشی به است از گفتار

Megûy 'Ârif eger 'ârifi zi-hâl-i derûn
Hamûş kun ki hamûşî bihest ez-goftâr
Ey Ârif! Eğer derûnî hâli biliyorsan konuşma, sus çünkü susmak
konuşmaktan daha iyidir.

50

و لَهُ قُدْسٌ سِرٌّ

Bu da onundur. Allah onun sırrını mukaddes kılsın.
Muzâri': Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

[50/1]

آمد بهار خرم و خندید روزگار
برخیز سوی باغ کنون است روزگار

Âmed bahâr-i hurrem u handîd rûzigâr
Ber hîz sûy-i bâg kunûnest rûzigâr
Mutlu bahar mevsimi geldi, zaman gülümsedi. Kalk, şimdi bahçeye doğru
gitme zamanıdır.

[50/2]

هنگام عشرت است و نشاط است و خوش دلی
ایام ذوق و شادی و گلزار و روی یار

Hengâm-i 'işretest u neşâtest u hoş-dilî
Eyyâm-ı zevk u şâdî u gulzâr u rûy-i yâr

Bahar, işret, mutluluk ve eğlenme zamanıdır. Zevk günleri, mutluluk, gül bahçesi ve sevgilinin yüzünü seyretme zamanıdır.

[50/3]

سر سبز شد زمین و زمان زیب و فر گرفت
بگشای چشم جان و ببین صنع کردگار

Ser sebz şod zemîn u zemân zîb u fer girift
Bugşây çeşm-i cân u bebîn sun'-ı kirdgâr

Yeryüzü yemyeşil oldu, vakit güzelleşip parlaklık kazandı. Can gözünü aç da yaratıcının sanatını gör.

[50/4]

بیدار دل شدند همه خفتگان دی
زنده شدند باز همه مردگان پار

Bîdâr-ı dil şudend heme huftegân-ı dey
Zinde şudend bâz heme murdegân-ı pâr

Kışın uyuyan ne varsa, hepsinin gönlü uyandı. Geçen yıl ölenlerin hepsi tekrar canlandı.

[50/5]

خمی که خورده بود زمستان زمین حق
اینک شکوفه کرد درین فصل نوبهار

Hamrî ki horde bûd zemistân zemîn-i Hak
Înek şukûfe kerd derîn fasl nevbahâr

Hakk'ın olan yeryüzü, kışın bir şarap içmişti (sızıp kalmıştı), şimdi ilkbahar mevsiminde tomurcuklandı.

[50/6]

هر برگ و هر گیاه ازان خمر سرگران
هر شاخ و هر درخت ازان باده باردار

Her berg u her giyâh ezân hamr sergirân
Her şâh u her dirâht ezân bâde bârdâr

Her yaprak ve her bitkinin başı dönmüş, o şaraptan sarhoş. Her dal ve her ağaç o içkiden meyveli.

[50/7]

صحرا چو صحن خلد منور ز حوریان
وآن دشت چون بهشت مزین به لاله زار

Sahrâ çû sahn-i huld-i munevver zi-hûriyân
V'ân deşt çûn beheşt-i muzeyyen be-lâle zâr

Ova, hurilerle nurlanmış ebedî bir bahçe gibi. Ova, lale bahçesiyle
süslenmiş cennet gibi.

[50/8]

خوبان باغ عشق و عروسان بوستان
گشتند سر خوشان و سرفشان و بی قرار

Hûbân-ı bâg-ı 'ışk u 'arûsân-ı bûstân
Geştend ser-hoşân u serefşân u bî-karâr

Aşk bahçesinin güzelleri ile çiçek bahçesinin gelinleri sarhoş oldular,
kendilerinden geçip başlarını salladılar, kararsız oldular.

[50/9]

بی زحمت عوان و قلان و مزاد ره
زرها همی دهند و کنند نقره ها نثار

Bî-zahmet-i 'avân u kulân u muzâd-ı reh
Zerhâ hemî-dehend u kunend nukrehâ nisâr

Zamanın zahmeti olmadan, yardımsız ve yoldaki zıtlıklar olmaksızın
altınlar verirler, gümüşler saçarlar.

[50/10]

از باد شاه بید سرفشان و مست شد
سرو از سرور بی خود و حیران شده چنار

Ez-bâd şâh-ı bîd serefşân u mest şud
Serv ez-surûr bî-hod u hayrân şode çenâr

Söğüt dalı rüzgardan başını sallayıp sarhoş oldu. Selvi sevinçten
kendinden geçti, çınar şaşırды, hayran oldu.

[50/11]

سوسن کشید تیغ که کو آن دی ترش
وآن زمهریر بهمن و سختی و گیرودار

Sûsen keşid tîğ ki kû ân dey-i turş
V'ân zemherîr-i behmen u sahtî u gîrûdâr

Zambak kılıç çekip 'nerede o asık yüzlü kış, nerede zemherî, zorluk ve
kargaşa?' dedi.

[50/12]

سبزه پیاده گشته سمن پیک گل شده
اندر رکاب گل چو گلامان و گل سوار

Sebze piyâde geşte semen peyk-i gul şude
Ender rikâb-ı gul çû gulâmân u gul sevâr
Yeşillik yürümüş, yasemin gülün habercisi olmuş, gülün çocukları
üzengide, çiçeklere binmiş gibi.

[50/13]

آمد بنفشه جامه کیود از فراق گل
کای یاسمین نشان ده از ان حسن گل عذار

Âmed benefşe câme kebûd ez-firâk-ı gul
K'ey yâsemîn nişân deh ezân husn-i gul-'izâr
Menekşe, gülün ayrılığından mor elbise giyip 'Ey yasemin! O gül
yüzlüden haber ver' diyerek geldi.

[50/14]

گفتار بی نشان چه نشان فتنه را نشان
زان بی نشان نشان من آید دل فگار

Goftâr-ı bî-nişân çe nişân fitne râ nişân
Z'ân bî-nişân nişân-ı men âyed dil-figâr
Alâmetsiz söz, fitneden başka neyin alâmeti olur? O alâmetsiz benim
alâmetimi yaralar.

[50/15]

سر پیش فکند و دو تا گشت و شد خجل
بر عذر لب گشاد و شد از گفته شرمسار

Ser pîş fikend u dû tâ geşt u şod hacel
Ber-'uzr leb guşâd u şod ez-gofte şermsâr
Başını eğdi, iki büklüm oldu, utandı. Özür dilemek için ağzını açtı ama
söz söylemeye utandı.

[50/16]

ریحان به گرد خار همی کند روح خویش
تا از گلاب گل ببرد تحفه هر نگار

Reyhân be-gird-i hâr hemî kuned ravh-i hîş
Tâ ez-gulâb gul bebered tuhfê her nigâr
Reyhan, sevgiliye hediye olarak gül suyundan gül kokusu götürmesi için
dikenin etrafına kokusunu yayıyor.

[50/17]

نیلوفر از چه روی چنین زرد رنگ شد
از عشق رشک گل که چرا شد قرین خار

Nîlûfer ez-çe rûy çunîn zerd-reng şud
Ez-‘ışk-ı reşk-i gul ki çerâ şud karîn-i hâr

Nilüfer hangi sebepten böyle sarardı? Dikenle yakınlaştığı için gülün aşkını kıskandığından...

[50/18]

گر رشک می بری به چنین خوب رشک بر
ای عاشق جمال و گرفتار و کار و بار

Ger reşk mî-berî be-çunîn hûb reşk-ber
Ey ‘âşık-ı cemâl u giriftâr u kâr u bâr

Ey güzelliğe aşık olmakla birlikte işe güce bağlanıp kalmış kişi! Eğer kıskanacaksan, böyle bir güzeli kıskan.

[50/19]

سنبل به سوی نرگس تر تیز بنگرید
یعنی که حال چیست خبر ده ازان دیار

Sunbul be-sûy-i nergis-i ter tîz bingerîd
Ya‘nî ki hâl çîst haber deh ezân diyâr

Sünbül! Taze nergise doğru çabucak bak da, o diyarda durum nasıldır, haber ver.

[50/20]

گفتا خبر ز بی خبر ای بی خبر مجوی
چون مستم و خراب ازان خمر بی خمار

Goftâ haber zi-bî-haber ey bî-haber mecûy
Çûn mestem u harâb ezân hamr-ı bî humâr

Dedi ki: Ey habersiz! Habersiz olandan haber sorma. Mahmurluğu olmayan o şaraptan öyle sarhoş ve harabım ki...

[50/21]

انگور خور مپرس ز باغ ار شنیده ای
مستانه خوش بنال شب و روز زار زار

Engûr hûr mepurs zi-bâğ er şenîdeî
Mestâne hoş be-nâl şeb u rûz zâr zâr

Üzümü ye, bağını sorma. Eğer bahçeyi işittiyisen sarhoş gibi hoşça inle, gece gündüz ağla.

[50/22]

نوروز و ارگوان و شقایق برون شدند
از جیب خاک و دامن صحرا و جویبار

Nevrûz u erguvân u şekâyık berûn şodend
Ez-ceyb-i hâk u dâmen-i sahrâ vu cûybâr

Nevruz, erguvan ve şakayık toprağın içinden, ovanın ve akarsuyun
kıyısından dışarı çıktılar.

[50/23]

لكلك رسيد سرده مرغان و پيشوا
تسبيح و حمد خوان خداوند نور و نار

Leklek resîd serde-i murgân u pîş-vâ
Teshbîh u hamd hân Hudâvend-i nûr u nâr

Leylek ve çeşit çeşit kuşların öncüleri, ışık ve ateşin sahibine hamdedip
tesbih ederek geldiler.

[50/24]

گويد كه آسمان و زمين فلک ملک
اين جمله آن توست تو حاجاتشان بر آر

Gûyed ki âsumân u zemîn u felek melek
În cumle ân-i tûst tû hâcâtîşân ber âr

Şöyle diyorlar: Gökyüzü, yeryüzü ve felek, hepsi bize mülktür. Bu senin
sözün. (Öğleyse) Sen onların ihtiyaçlarını karşıla.

[50/25]

بی چاره فاخته همه کو کو کند چرا
زیرا حجاب اوست همان گرز باز غار

Bî-çâre fâhte heme kû kû kuned çerâ
Zirâ hicâb-i ûst hemân gurz bâ-ziğâr

Çaresiz kumru niçin devamlı kû kû deyip durur? Çünkü defnenin
kaldırdığı ağırlık ona perde olmaktadır.

[50/26]

هدهد رسيد و نامه رسانيد زان جهان
هدهد كه باز كرد تو را خواند شهریار

Hudhud resîd u nâme resânîd zân cihân
Hudhud ki bâz kerd tû râ hând şehriyâr

Hüthüt geldi ve öbür alemden mektup getirdi. Mektubu açınca, 'hükümdar
seni çağırды' dedi.

[50/27]

بلبل به صد هزار فغان و حنین نشست
نوحه کنان رسید بر اغصان شاخسار

Bulbul be-sad hezâr figân u hanîn nişest
Nevha kunân resîd ber-eğsân-i şâhsâr

Bülbül yüz bin inilti ve feryatla, ağıt yakarak dalların üstüne kondu.

[50/28]

کآن لعل پوش و کآن عقیق شراب رنگ
معشوق چند روزه و محبوب کامیار

K'ân la'l-pûş u k'ân 'akîk-i şerâb-reng
Ma'sûk çend rûze vu mahebûb kâmyâr

O lâl kırmızısı örtüyle, o şarap kırmızısı akikle, sevgili kaç gün oruç tutar,
sevilen kaç gün mutlu olur?

[50/29]

یعنی که گل کجاست که از گل خلاص یافت
دریند گل شدم من از آن گل چنین نزار

Ya'nî ki gul kucâst ki ez-gil halâs yâft

Der bend-i gil şodem men ez ân gil çunîn nizâr

Yani, çamurdan kurtulan gül nerede? Ben çamurla bağlandım, o gül
yüzünden ağlayıp inlemekteyim.

[50/30]

از برج تا به برج کبوتر همی پرد
بهر امید وصلت آن ماه مهر کار

Ez-burc tâ be-burc kebûter hemî-pered

Behr-i umîd-i vuslat-i ân mâh-ı mihr-kâr

Güvercin, o şefkatli ay yüzlüye kavuşmak ümidiyle bu burçtan öbür burca
uçar durur.

[50/31]

شاهین برای شاه که باز سفید اوست
کبک و سمانه می کند از جان و دل شکار

Şâhîn berây-i şâh ki bâz-ı sefid-i ûst

Kebk-u semâne mi-kuned ez-cân u dil şikâr

Şahın beyaz şahini, şah için can u gönülden keklük ve bildircin avlar.

[50/32]

طوطی به سوی قند ازان میل می کند
تا گردد و شکر لب و در شکر قند یار

Tûtî be-sûy-i kand ezân meyl mî-kuned

Tâ gerded û şeker-leb u der şukr-i kand yâr

Papağan, şekerden yiyip şeker dudaklı olmak ve bundan dolayı yare
teşekkür etmek için şekerle yönelir.

[50/33]

اسرار بس عجیب و ملاقات بس غریب
بشنو به گوش هوش تو از نغمه هزار

Esrâr-ı bes ‘acîb u mulâkât-ı bes garîb
Bişnev be-gûş-i hûş tû ez-nağme-i hezâr

Çok acayip sırları ve çok garip konuşmaları, can kulağıyla bülbülün
nağmesinden dinle.

[50/34]

قمری و عندلیب و هزاران هزار مرغ
گویند رازها که جهان نیست پایدار

Kumrî u ‘andelîb u hezârân hezâr murg
Gûyend râzhâ ki cihân nîst pâydâr

Kumru, bülbül ve milyonlarca kuş, dünyanın kalıcı olmamasıyla ilgili
sırları söyler durur.

[50/35]

امسال این بمیرد و سال دگر فلان
هوش باش و نقد وقت غنیمت همی شمار

İmsâl în bemîred u sâl-i diger felân

Hûş bâş u nakd-i vakt ganîmet hemî şumâr

Bu sene bu ölür, önümüzdeki yıl filanca. Mutlu ol, eldeki vakti ganimet bil.

[50/36]

باری به اختیار چو ناچار رفتن است
اندر زمین صدق و صفا نیکویی به کار

Bârî be-ihtiyâr çû nâçâr reftenest

Ender zemîn-i sıdk u safâ nîkûyî be-kâr

Burası istesen de, istemesen de gidilecek bir yerdir. Doğruluk ve temizlik
dünyasında, güzelce amel et.

[50/37]

در باغ و گلستان سفری کن درین زمان
فارغ چه رستی تو ازین موسم بهار

Der-bâğ u gulsitân seferî kun derîn zemân

Fârîg çe restî tû ezîn mevsim-i bahâr

Bu zamanda bağa, gül bahçesine yolculuk yap. Bu bahar mevsiminde
neden boş durursun?

[50/38]

در عیش و تیش کوش که ایام عشرت است
جام عقار گیر و میندیش از عقار

Der ‘îş u tîş kûş ki eyyâm-ı ‘îşretest

Câm-ı ‘ukâr gîr u meyendîş ez-‘akâr

Yaşamaya, eğlenmeye bak, gün işret günüdür. Şarap kadehini tut, malı
mülkü düşünme.

[50/39]

اوقات نازنین به تماشای فرجه رو
در باغ و راغ و دشت و گلستان و کوهسار
Evkât-ı nâzenin be-temâşây-ı furce rev
Der bâğ u râğ u deşt u gulistân u kûhsâr
Bu vakitler, nazenin vakitledir. Bağda, çayırda, ovada, gül bahçesinde ve
dağlık yerde manzara seyretmek için fırsat kolla.

[50/40]

تا چند کنج خانه که از فیض فضل حق
گشتست بوستان و جهان گنج آشکار
Tâ çend kunc-i hâne ki ez-feyz-i fazl-i Hak
Geştst büstân u cihân genc-i âşikâr
Evin köşesine varıncaya kadar her yer Hakk'ın faziletinin feyziyle bahçe
olmuş, dünya açık bir hazine haline gelmiştir.

[50/41]

حشر تو است فضل ربیع و زمان نشر
تبل السرائر است کنون گاه انتشار
Haşr-i tû est fazl-i rebî' u zemân-i neşr
'Tuble's-serâir⁶⁷ est kunûn gâh-i intişâr
İlkbahar mevsimi senin yeniden dirilme zamanın ve hesap günündür.
Bugün, 'gizlenenlerin ortaya döküldüğü' açığa çıkarılma zamanıdır.

[50/42]

هر تخم نیک و بد که نهان بد پدید شد
ز آن حشر بوم دین تو زین گیر اعتبار
Her tuhm-i nîk u bed ki nihân bud pedîd şud
Z'ân haşr-i yevm-i dîn tû zîn gîr i'tibâr
Gizli olan iyi kötü her tohum ortaya çıktı. Sen o adalet gününü, (işte
bununla) kıyas et.

[50/43]

در خانه گر کس است یکی رمز بس بود
زیرا که گفته شد دو سه حرفی ز صد هزار
Der-hâne ger kes est yekî remz bes buved
Zîrâ ki gofte şod du se harfî zi-sad hezâr
Eğer evde birisi varsa, bir işaret yeterlidir zira yüzbin sözden iki üç tane
söylendi.

[50/44]

هست این بهار ظاهر ازان باطن نهان
چون سیب دانه ای ز درختان پر ثمار

Hest îñ bahâr zâhir ezân bâtın-ı nihân
Çûn sîb-i dâneî zi-dırahtân-ı pur simâr

Bu bahar, o saklı olan gizli bahardan ortaya çıkmıştır. Tıpkı tomurcukla dolu ağaçlardan bir elma tanesinin oluşması gibi.

[50/45]

انموزجی رسیده ازان⁶⁸ جانب این طرف
کین جمله آن توست تو ما را کن اختیار

Enmûzeczî resîde ezân cânib îñ taraf
K'îñ cumle ân-ı tûst tû mâ râ kun ihtiyâr

Oradan buraya, 'bunların hepsi senindir, sen bizi seç' diye bir örnek geldi.

[50/46]

خورمای ما بخور سوی انجیر ما بیا
شفتالویی بگیر ز آبی آبدار

Hûrmâ-yi mâ behûr sûy-i encîr-i mâ beyâ
Şeftâlûyî begîr zi-âbî-yi âbdâr

Bizim hurmamızı ye, incirimize doğru gel, sulu şeftalimizden al.

[50/47]

زین پیش که این بهار شود ناگهان خزان
از عمر بی بدل تو نصیبی کنون بدار

Z'îñ pîş ki îñ bahâr şevêd nâgehân hazân
Ez-'omr-i bî-bedel tû nasîbî kunûn bedâr

Bu İlkbahar mevsimi ansızın sonbahar olmadan önce, paha biçilmez ömrünün nasibini şimdiden al.

[50/48]

دل بر جهان منه که ندارد دمی ثبات
فانی و بی وفاست نماند به یک قرار

Dil ber-cihân meneh ki nedâred demî sebât
Fânî u bî-vefâst nemâned be-yek karâr

Gönlünü, bir an bile sebatı olmayan dünyaya bağlama. O fani ve vefasızdır, bir kararda durmaz.

[50/49]

شادی و خرمی و خوشی چون قرین توست
گه نوش و گه بیوش و گهی بوس و گه کنار

Şâdî u hurremî u hûşî çûn karîn-i tust

Geh nûş u geh bepûş u gehî bûs u geh kenâr

Mutlu, sevinçli, neşeli olduğun zaman sana yakınlaşır. Bazen iç, bazen ört, bazen öp, bazen de kucakla.

[50/50]

پندبست عاشقانه و دربند پند باش

از جان و دل قبول کن این پند زینهار

Pendîst ‘âşîkâne vu derbend-i pend bâş

Ez-cân u dil kabûl kun în pend zînhâr

Bu aşîkâne bir öğüttür, bu öğüdü tut. Bu nasihati cân u gönülden kesinlikle kabul et.

[50/51]

خاموش عارفا که خموشی بیان کند

زان سان که نویهار ز اسرار بی شمار

Hâmûş ‘Ârifâ ki hamûşî beyân kuned

Z’ân sâñ ki nev-bahâr zi-esrâr-i bî-şumâr

Ey Arif! Sus! Çünkü suskunluk, ilkbahardaki gibi sayısız sırrı anlatır.

51

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.

Remel: Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilün

[51/1]

از دل و جان باش با اخیار یار

تا نگیری پهلوی فجار جار

Ez-dil u cân bâş bâ-ahyâr yâr

Tâ negîrî pehlû-yi fuccâr câr

Severek, isteyerek hayırlı kişilerle dost ol ki, günahkarların yanına komşu olmayasın.

[51/2]

چون تو را اقرار مردان مذهب است

کی کند اندر دلت انکار کار

Çûn tû râ îkrâr-ı merdân mezhebest

Key kuned ender dilet inkâr kâr

Senin mezhebin Allah erlerinin söyledikleriyse, gönlün bu işi nasıl inkar edebilir?

[51/3]

رنگ و بو مپرست مانند زنان
رو چو مردان کم شو از گلزار زار

Reng u bû meprest mânend-i zenân

Rev çû merdân gum şev ez-gulzâr-ı zâr

Kadınlar gibi renk ve kokuya tapma. Yürü, Allah erleri gibi, inleme
bahçesinde kaybol.

[51/4]

همچو حق ستار شو پرده مدر
تا ندرد ناگهان ستار تار

Hem çû Hak settâr şev perde meder

Tâ nederred nâgehân settâr târ

Allah gibi günahları örtücü ol, hayasızlık yapma ki, settâr olan Allah
ansızın senin karanlığını yırtıp günahlarını ortaya çıkarmasın.

[51/5]

خوب دنیا را مکن دلدار خود
عاقبت چون می نهد دلدار دار

Hûb-i dunyâ râ mekun dildâr-i hod

‘âkibet çûn mî-nihed dildâr dâr

Dünya güzelliğini gönlünün güzeli edinme. Çünkü sonunda gönlün güzeli,
seni darağacına çeker.

[51/6]

بار کم نه بر ضعیفان ای امیر
تا که بر دارد ز تو جبار بار

Bâr kem neh ber-za‘îfân ey emîr

Tâ ki ber dâred zi-tû Cebbâr bâr

Ey yönetici! Zayıflara ağır yük yükleme ki, Cebbar olan Allah da senin
yükünü (omuzundan) kaldırsın.

[51/7]

اهل دل را ز اهل گل تو فرق کن
زانکه در جنات خلد فخار خار

Ehl-i dil râ z’ehl-i gil tû fark kun

Z’ânki der cennât-i huld fehhâr hâr

Gönül ehlini çamur ehlinden ayır. Zira ebedî cennetlerde çamur
değersizdir.

[51/8]

جاه چون چاهيست مالت مار بد
روز محشر گردد آن دینار نار

Câh çûn çâhîst mâlet mâr-ı bed
Rûz-i mahşer gereded ân dînâr nâr

Makam kuyu gibidir, malın kötü yılan gibi. O para mahşer gününde ateşe döner.

[51/9]

فقر خواهی صحبت مردان گزین
دوستی با یار معنی دار دار

Fakr hâhî sohbet-i merdân guzîn
Dûstî bâ-yâr-ı ma'nâ dâr dâr

Fakirliği iste, Allah erlerinin sohbetini seç, mana ehli olanlarla dost ol.

[51/10]

صرف کن با عاشقی عمر عزیز
ور نگردد آن همه اعمار مار

Sarf kun bâ-âşîkî 'omr-i 'azîz
V'er ne gereded ân heme i'mâr mâr

Kıymetli ömrünü aşıklığa sarfet. Öyle yapmazsan, bütün o binalar birer yılan olur.

[51/11]

فخر عارف در جهان از خامشیست
زانکه مردان را بود ز اشعار عار

Fahr-i 'Ârif der cihân ez-hâmuşîst
Z'ânki merdân râ buved z'eş'âr 'âr

Arif'in dünyadaki övücü suskunluğudur. Zira Allah erlerine şiirlerden utanç gelir.

52

وَلَهُ قُدْسٌ سِرٌّ الشَّرِيفِ

Bu da onundur. Allah onun şerefli sırrını mukaddes kılsın.

Remel: Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

[52/1]

این جهان فانیست بگذر آن جهان را دوست دار
قوت دل را بگیر و قوت جان را دوست دار

În cihân fânîst bugzer ân cihân râ dûst dâr
Kuvvet-i dil râ begîr u kût-i cân râ dûst dâr

Bu dünya fanidir, ondan vazgeç, öbür cihanı sev. Gönül kuvvetini al, can azığını sev.

[52/2]

قوت جان و قوت دل عشق باشد ای پسر
عشق جو و عشق را شو عاشقان را دوست دار
Kût-i cân u kût-i dil 'ışk bâşed ey peser
'ışk cû vu 'ışk râ şev 'âşıkân râ dûst dâr
Ey oğul! Can azığı da, gönül azığı da aşktır. Aşkı ara, aşkın ol, aşıkları
sev.

[52/3]

تن مپرور زانکه تن قربانیست تن اندر زمین
جان و دل از آسمان است آسمان را دوست دار
Ten meperver z'ân ki ten kurbânîst ten ender zemîn
Cân u dil ez-âsumân est âsumân râ dûst dâr
Bedeni besleyip durma, o beden bu yeryüzünde kurban olacaktır. Can ve
gönül gökyüzündendir, gökyüzünü sev.

[52/4]

از مکان بگذر بیا تا لامکان بینی عیان
عاقبت چون رفت خواهی لامکان را دوست دار
Ez-mekân bugzer beyâ tâ lâ-mekân bînî 'ayân
'âkibet çûn reft hâhî lâ-mekân râ dûst dâr
Mekândan vazgeç, gel, mekânsız apaçık gör. Çünkü sonunda (ona)
gideceksin, mekânsız sev.

[52/5]

در میان آب و گل تا چند باشد جان و دل
منزل اصلی نهران است آن نهران را دوست دار
Der meyân-i âb u gil tâ çend bâşed cân u dil
Menzil-i aslî nihânest ân nihân râ dûst dâr
Ruh ve gönül ne zamana kadar su ve çamurun arasında kalacak? Asıl
menzil gizlidir, o gizliyi sev.

[52/6]

بگذر از هستی به سوی مستی سغراق حق
هوشیاری را رها کن مستیان را دوست دار
Bugzer ez-hestî be-sûy-i mestî-i seğrâk-ı Hak
Hûşyârî râ rehâ kun mestiyân râ dûst dâr
Varlıktan vazgeç, Hakk'ın testisindeki sarhoşluğa yönel. Akıllı olmayı
bırak, sarhoşları sev.

[52/7]

گر خمار باده خواهی اندر آور بزم ما
 نان پرستی رو از اینجا آش و نان را دوست دار
 Ger humâr-i bâde hâhî ender âver bezm-i mâ
 Nân perestî rev ez încâ âş u nân râ dûst dâr
 Eğer şarap mahmurluğunu istiyorsan bizim meclisimize gir. Ekmeğe
 tapmayı bırak da, yemeği ekmeği sev.

[52/8]

لعل و یاقوت و عقیق و زر و سیم و نقد و جنس
 هست زان کان یک قرازا عین کان را دوست دار
 La'l u yâkût u 'akîk u zer vu sîm u nakd u cins
 Hest z'ân k'ân yek kurâza 'ayn-ı kân râ dûst dâr
 Lâl, yâkut, akik, altın, gümüş, para ve mal, o madenin bir kırıntısıdır. O
 madenin kaynağını sev.

[52/9]

بنده شاهان دین شو خدمت سلطان گزین
 ملکت خاقان طلب کن قان قان را دوست دار
 Bende-i şâhân-i dîn şev hîdmet-i sultân guzîn
 Mulket-i hâkân taleb kun kân-ı kân râ dûst dâr
 Din padişahlarının kölesi ol, sultana hizmeti seç. Hakanın ülkesini iste,
 hakanlar hakanını sev.

[52/10]

دیدن دیدار حقست بر اهل یقین
 در گمان تا کی نشینی بی گمان را دوست دار
 Dîden-i dîdâr hakkest ber-ehl-i yakîn
 Der-gumân tâ key neşînî bî-gumân râ dûst dâr
 Yakîn ehli için sevgiliyi görmek haktır. Ne zamana kadar şüphede
 kalacaksın? Şüphesiz olanı sev.

[52/11]

عیب دان از غیب دان بویی نخواهد برد هیچ
 عیب دانی را بمانی غیب دان را دوست دار
 'Ayb dân ez-gayb dân bûyî nehâhed burd hiç
 'Ayb dânî râ bemânî gayb dân râ dûst dâr
 Aybı bilen, gaybı bilenden bir koku bile alamaz. Aybı bilmeyi bırak, gaybı
 bileni sev.

[52/12]

عارفا درحال رو از قیل و قال اندر گذر
 چونکه مولانا خموش فرمود آن را دوست دار
 'Ârifâ der hâl rev ez-kîl u kâl ender guzer
 Çünki Mevlânâ hamuş fermûd ân râ dûst dâr
 Ey Arif! Derhal git, dedikoduyu bırak. Zira Mevlânâ susmayı emretti, onu sev.

[52/13]

این غزل باشد به وزن آن غزل که گفت شه
در نشان چون بی نشانی بی نشان را دوست دار
În gazel bâşed be-vezn-i ân gazel ki goft şeh
Der-nişân çûn bî-nişânî bî-nişân râ dûst dâr
Bu gazel, şahın söylediği gazelin veznindedir. Madem ki alâmetsizlikte
alâmet var, alâmetsizi sev.

53

وله رضی الله تعالی عنه

Bu da onundur. Allah Teâlâ ondan razı olsun.
Muzâri': Mef'ûlû/Fâ' ilâtü/Mefâ' ilû/Fâ' ilün

[53/1]

ای رفته از برم به کجایی یکی خیر
ای در دلم مقیم چرا رفتی از نظر
Ey refte ez-berem be-kucâyî yekî haber
Ey der-dilem mukîm çerâ رفتی ez-nazar
Ey yanımdan giden! Neredesin? Bir haber ver. Ey gönlüme yerleşen!
Niçin gözümün önünden uzaklaştın?

[53/2]

آخر بده نشان به کدامین طرف شدی
تا جان من کند پی تو آن طرف سفر
Âhir bedeh nişân be-kudâmîn taraf şudî
Tâ cân-i men kuned pey-i tû ân taraf sefer
Nereye gittiğini haber ver de benim canım senin peşinden o tarafa doğru
yolculuğa çıksın.

[53/3]

هر جا که جای تست بهشت است و حور عین
بی تو دلی بمانده منم در ترک سفر
Her câ ki cây-i tust beheştet u hûr-i 'în
Bî-tû dilî bemânde menem der tek-i sakar
Senin olduğun her yer bana cennettir, cennet hurisidir. Sensiz gönlüm
cehennemde tek başına kalmış gibidir.

[53/4]

اندر دلم فکند فراق تو آتشی
کای وی بود تمامت دوزخ یکی شرر
Ender dilem fikend firâk-ı tû âteşî
K'ez vey buved temâmet dûzah yekî şerer
Senin ayrılığın gönlüme öyle bir ateş attı ki, onun yanında cehennem bir
kıvılcım kalır.

[53/5]

زین پس ز نعره ام فند اندر جهان صدا
زین پس ز ناله ام بشود گوش چرخ کر

Zîn pes zi-na‘re-em futed ender cihân sadâ
Zîn pes zi-nâle-em beşevêd gûş-i çarh ker

Ondan sonra çılgılığım cihana bir ses olarak düştü, sonra da o sestem feleğin kulağı sağır oldu.

[53/6]

وقتی تو سوی جنت و اندر فراق تو
بگرفته است جان من اندر سقر مقر

Vaktî tû sûy-i cennet u ender firâk-i tû
Be’grifte est cân-ı men ender sakar makar

Sen benden ayrılıp cennete gidince, benim canım cehenneme yerleşti.

[53/7]

در پای او فند و دل من ز دست شد
زین درد کز درون به در آورده است سر

Der pây ûfted u dil-i men zi-dest şud
Z’în derd k’ez derûn be-der âverde est ser

Gönlüm elden ayaktan düştü. İçimdeki bu dertten, aklım başımdan çıkıp gitti.

[53/8]

ای رفته از نظر ز جدایی روی تو
بگشای چشم عبرت و بر من فکن نظر

Ey reftê ez-nazar zi-cudâyî-i rûy-i tû
Bugşây çeşm-i ‘ibret u ber men fiken nazar

Ey giderek yüzünü benden uzaklaştırın! Gözünü açıp ibret nazarıyla bana bir bak.

[53/9]

مسمار گشت دیده من بر جمال تو
وین قصه من و تو شد اندر جهان سمر

Mismâr geşt dîde-i men ber-cemâl-i tû
V’în kîssa-i men u tû şud ender cihân semer

Benim gözüm, senin yüzündeki bir çivi gibi oldu. Bizim hikayemiz dünyada anlatılan bir masal haline geldi.

[53/10]

خون جگر ز دیده جگر گشت در برم
چون شد گداخته ز دو چشم بر و جگر

Hûn-i ciger zi-dîde ciger geşt der berem
Çûn şud gudâhte zi-dû çeşm ber u ciger
Gözümden (akan) ciğerimin kanı, göğsümdeki ciğer gibi oldu. İki
gözümden, göğüs ve ciğeri(mi) öyle eritti ki...

[53/11]

عارف به بحر عشق فرو رفت بهر در
تا که میان بحر فتاد از کفش گهر

‘Ârif be-bahr-i ‘ışk furû reft behr-i dur
Tâ ki meyân-i bahr futâd ez-kefş guher
Arif inci bulmak için aşk denizine daldı. Denizin ortasına gelince (aradığı)
inci, ayakkabısından düştü.

54

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.
Müctes: Mefâ‘ilün/Fe‘ilâtün/Mefâ‘ilün/Fe‘ilün

[54/1]

چو غمزه تو نظر کرد چه کمان و چه تیر
به دل چو عشق تو سر کرد چه جوان و چه پیر

Çû gamze-i tû nazar kerd çe kemân u çe tîr
Be-dil çû ‘ışk-ı tû ser kerd çe cevân u çe pîr
Senin gamzen nazar edince, yay nedir, ok da ne? Gönüle senin aşkın
düşünce, genç nedir, yaşlı da ne?

[54/2]

چو نکهتی زهر زلفت آیدم به صبح
چه جای غالیه دان و چه جای مشک و عبیر

Çû nekhetî zihher-i zulfet âyedem be-sabûh
Çe cây-ı gâliye dâñ u çe cây-ı muşk u ‘abîr
Saçının kokusu, bana sabah şarabı gibi gelir. Onun yanında güzel koku
nedir, misk ve anber nedir?

[54/3]

چو آفتاب جمالت بتافت بر دل من
چه جای مهر و ستاره چه جای بدر منیر

Çû âfitâb cemâlet betâft ber dil-i men
Çe cây-i mihr u sitâre çe cây-i bedr-i munîr
Güzelliğin güneş gibi gönlüme parlayınca, onun yanında güneş ve yıldız
nedir, parlak dolunay nedir?

[54/4]

چو روی تست برابر همه گلستان است
و گر بود به مثل منزل میان اثیر

Çû rûy-i tust berâber heme gulistân est
Ve ger buved be-mesel menzilem meyân-ı esîr
Senin yüzünle birlikte olunca, her yer gül bahçesidir. Mesela yerim esirler
arasında bulunsa bile.

[54/5]

برای دیدن رویش دلا به دست آور
ضیای تازه ز پیراهن و ز دست بشیر

Berây-ı dîden-i rûyeş dilâ be-dest âver
Ziyâ-yı tâze zi-pîrâhen u zi-dest beşîr
Ey gönül! Onun yüzünü görmek için eteğinden yeni bir ışık, elinden yeni
bir müjdecî bul.

[54/6]

مگر که نقش جالش در و نماید عکس
مثال آینه از زنگ ساده دار ضمیر

Meger ki nakş-ı cemâleş der u numâyed 'aks
Misâl-i âyine ez-jeng sâde dâr-ı zamîr
Sadece güzelliğinin timsali aksetse bile, bir ayna gibi içi pastan temizlenir.

[54/7]

اگر چه همچو پیازت خیال تو بر تست
میان بحر حقیقت برهنه شو چون سیر

Eger çe hemçû piyâzet hayâl-i tû ber tust
Meyân-i bahr-i hakîkat birehne şev çûn sîr
Senin hayalin, göğsünde soğan gibi örtülü olsa da, hakikat denizinin
ortasında sarımsak gibi çiplak ol.

[54/8]

چو حوض کوثر عشقت پر ز آب زلال بگير آب حیات و بریده شو از شیر

Çu havz-i Kevser-i 'ışkest pur zi-âb-ı zulâl
Begîr âb-ı hayât u burîde şev ez-şîr
Aşkın Kevser havuzu gibi saf suyla doludur. Hayat suyunu al, sütü bırak.

[54/9]

مثال عارف از عشق خون دل می خور ز ساقی ای که ندارد به حسن هیچ نظیر

Misâl-i 'Arif ez-'ışk hûn-i dil mî-hûr
Zi-sâkî-i ki nedâred be-husn hiç nazîr
Arif gibi aşktan (dolayı), güzellikte hiç benzeri olmayan sakiden gönül
kanını iç.

55

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.
Remel: Fe‘ilâtün/Fe‘ilâtün/Fe‘ilâtün/Fe‘ilün

[55/1]

گنجهای زر و سیم گهر اندوخته گیر علم و عقل عقلا را به فن آموخته گیر
Genchâ-yi zer u sîm u güher endûhte gîr
‘ilm u ‘akl-i ‘ukalâ râ be-fen âmûhte gîr

Altın, gümüş ve mücevher hazinelerini biriktir. Onlar akıl sahiplerinin
ilim ve aklıdır. Onları sanatkârâne öğren.

[55/2]

مال مار است ترا هیچ وفایی نکند رو تو اندوخته آموخته را سوخته گیر
Mâl mâr est tu râ hîç vefâyî nekuned
Rev tu endûhte âmûhte râ sûhte gîr

Mal yılandır, sana hiç vefalı olmaz. Git, biriktirilmiş ilmi ateşe ver.

[55/3]

بهر هر شاهد کاسد تو درین مجلس دون همچو شمع از هوس و جهل بر افروخته گیر
Behr-i her şahid-i kâsid tû derîn meclis-i dûn
Hemçû şem‘ ez-heves u cehl ber efrûhte gîr

Bu alçak meclisteki her geçersiz şahit için, mum gibi heves ve cehaletle
tutuş, yan.

[55/4]

چونکه برد و نمد و دفع کند گرمی و سرد اطلس و شعر و حریر ملکی دوخته گیر
Çunki burd u nemed u def` kuned germî u serd
Atlas u şa‘r u harîr u melekî dûhte gîr

Her ne kadar keten ve kepenek sıcak ve soğuğu uzak tutsa da, sen atlas,
ipek ve padişahlara layık elbiseyi giy.

[55/5]

آن متاعی که زبان است همه حاصل او رو خریدار مشو باز تو بفرخته گیر
Ân metâ‘î ki ziyânest heme hâsıl-ı û
Rû harîdâr meşev bâz tû befrûhte gîr

Elde etmesi ziyân olan malı satın alma, olanı da sat, yürü git.

[55/6]

وام صد ساله مکن از امل دور و دراز وامها کرده ای خورده شعر و توخته گیر
Vâm-ı sad sâle mekun ez-emel-i dûr u dırâz
Vâmhâ kerdeî hürde şumur u tûhte gîr

Uzak düşüncelerle yüz yıllık borç yapma. Yapacaksan küçük borç yap,
onu da öde.

[55/7]

عارفا گوش حس از وعظ و نصایح چو کرسست در چنان گوش دو صد پند در اسپوخته گیر
 'Ârifâ gûş-i his ez-va'z u nesâyih çû kerest
 Der çenân gûş dû sad pend der uspûhte gîr
 Ey Arif! His kulağı vaaz ve nasihat için sağır olan kimsenin kulağına yüz
 nasihat söylesen de işe yaramaz.

56

وَلَهُ قُدْسٌ سِرٌّ

Bu da onundur. Allah onun sırrını mukaddes kılsın.
 Recez: Müfte'ilün/Müfte'ilün/Müfte'ilün/Müfte'ilün

[56/1]

گرچه ازین عشق مرا نیست بجز درد خیر نیست مرا نیست مرا نیست ز عشق تو گذر
 Ger çe ezîn 'ışk merâ nîst be-cuz derd-i haber
 Nîst merâ nîst merâ nîst zi-'ışk-ı tû guzer
 Her ne kadar bu aşktan bana derttenbaşka bir haber gelmese de, senin
 aşkından vazgeçmek mümkün değil, mümkün değil, mümkün değil.

[56/2]

نیست ترا نیست ترا باده بجز خون دلم نیست مرا نیست مرا باده بجز خون جگر
 Nîst tû râ nîst tû râ bâde be-cuz hûn-i dilem
 Nîst merâ nîst merâ bâde be-cuz hûn-i ciger
 Senin için benim gönül kanımdan başka şarap yok, başka şarap yok.
 Benim için ciğer kanımdan başka şarap yok, başka şarap yok.

[56/3]

باده چو از جام لبیت نوش کنم بی کف و لب نقل دل از چشم و لبیت یابم بادام و شکر
 Bâde çû ez-câm-ı lebet nûş kunem bî-kef u leb
 Nukl-i dil ez-çeşm u lebet yâbem bâdâm u şeker
 Şarabı, senin dudağının kadehinden avuçsuz ve dudaksız içiyorum. Gönül
 mezesini, senin göz ve dudağında badem ve şeker olarak buluyorum.

[56/4]

کافر ار برد جهان من نظر اندازم اگر تا به عنایت فکنی بر من آشفته نظر
 Kâfirem er burd-i cihân men nazar endâzem eger
 Tâ be-'inâyet fikenî ber-men-i âşufte nazar
 Sen, şu karışık nazarlı bana inayet edinceye kadar, eğer dünyanın
 kazancına bir göz bile atsam kafirim.

[56/5]

تا ز وصلت خبری در دو جهان گشت روان   مرده ام از هجر ولی زنده ام از بوک و مگر
 Tâ zi-visâlet haberî der-dû cihân geşt revân
 Murdeem ez-hicr velî zindeem ez-bûk u meger
 Sana kavuşma haberi İki cihanı dolanıncaya kadar, ben ayrılıktan öldüm;
 ama 'belki' ve 'acaba' ile yaşıyorum.

[56/6]

گوهری و من چو صدف بحر تویی بنده چوکف   من چو سیو آب تو پی آتشی و من چو شرر
 Gevherî u men çu sadef bahr tûyî bende çu kef
 Men çu sebû âb-i tûyî âteşî u men çu şerer
 Sen bir mücevhersin, ben bir sedef gibiyim. Sen bir denizsin, ben bir
 köpük gibiyim. Ben testi gibiyim, senin suyun bir ateş, ben köz gibiyim.

[56/7]

در ره سودای تو من تا که روم پیش روم   در رسدم تیر بلا کی کنم از تیر حذر
 Der reh-i sevdâ-yı tû men tâ ki revem piş revem
 Der resedem tîr-i belâ key kunem ez-tîr hazer
 Ben, senin sevdanın yolunda gidebildiğim kadar ileriye gideceğim. Bela
 okuna uğrasam da o oktan çekinmeyeceğim.

[56/8]

متصلم معتدل من شرف آب و گلم   راه بزد جان و دلم برتر ازین شمس و قمر
 Muttasilem mu'tedilem men şeref-i âb u gilem
 Râh bezed cân u dilem berter ezîn şems u kamer
 Bağlıyım, itidal sahibiyim, ben su ve çamurun şerefiyim (insanım). Can
 ve gönlüm yolumu kesse de güneş ve aydan daha yüksektedir.

[56/9]

عارف اگر در ره جان برد رهی تیز مشو   ای ملک ار روح شوی قاصری از فهم بشر
 'Ârif eger der-reh-i cân burd rehî tîz meşev
 Ey melek er rûh şevî kâsırî ez-fehm-i beşer
 Arif! Eğer can yolunda yolun kesilirse kızma. Ey melek! Eğer ruh olursan,
 insan anlayışından daha güçsüz olursun.

57

و لَهُ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ

Bu da onundur. Allah Teâlâ ondan razı olsun.

Hezec: Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Fe'ûlün

[57/1]

بئی سر مست دیدم بر گذر دوش که ماه از مهر بودش حلقه در گوش

Butî ser-mest dîdem ber-guzer dûş

Ki mâh ez-mihr bûdeş halka der-gûş

Dün gece yolda sarhoş bir güzel gördüm. Öyle güzeldi ki, ay, sevgisinden onun kulağına küpe olmuştu.

[57/2]

کله مستانه کژ بر سر نهاده دو زلف عنبرین افکنده بر دوش

Kuleh mestâne kej ber ser-nihâde

Du zulf-i ‘anberîn efkende ber-dûş

Şapkayı sarhoşça eğri bir şekilde başına koymuş, anber kokulu iki parça saçını omuzuna düşmüş.

[57/3]

چو دیدم روی خوش رفتم از دست چو دیدم چشم مستش رفتم از هوش

Çû dîdem rûy hîş reftem ez-dest

Çû dîdem çeşm-i mesteş reftem ez-hûş

Onun güzel yüzünü görünce kendimi kaybettim, sarhoş gözüne bakınca aklımı yitirdim.

[57/4]

مرا بر ره گزر چون دید حیران رقیب خویش را گفتا که خاموش

Merâ ber reh-guzer çûn dîd hayrân

Rakîb-i hîş râ goftâ ki hâmûş

Beni yolda şaşkın bir halde görünce, rakibine ‘sus’ dedi.

[57/5]

نشاید مثل او را داد از دست نیاید کرد نش ز بنسان فرا موش

Neşâyed misl-i û râ dâd ez-dest

Nebâyed kerdeniş zînsân ferâmûş

Onun gibisini kaybetmek yakışık almaz, böylesini unutmamak gerekir.

[57/6]

بصد دوران چنین عاشق نباید فقیر و درد مند و مست و پر جوش

Be-sad devrân çunîn ‘âşık neyâbed

Fakîr u derdmend u mest u pur-cûş

Yüz devir geçse de, böyle fakir, dertli, sarhoş ve coşkulu bir aşık bulunmaz.

[57/7]

گهی عارف شود از عمر خشنود که گیرد یک شبی او را در آغوش

Gehî ‘Arif şevud ez-‘omr hoşnûd

Ki gîred yek şebî û râ der-âğûş

Arif’in ömründen hoşnut olduğu zaman, onun Arif’i kucakladığı gecedir.

58
وَلَهُ أَنَارٌ اللَّهُ مَرْقَدَةٌ

Bu da onundur. Allah onun kabrini nurlandırısın.

Remel: Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilün

[58/1]

تا کی از خواب گران بیدار باش آن دمی شو آن دمی در کار باش

Tâ key ez-hâb-ı girân bîdâr bâş

Ân demî şev ân demî der-kâr bâş

Ne zamana kadar ağır uykuda olacaksın? O anda bulun, o anda çalış.

[58/2]

کوشش بیهوده به از خفتگی هین ز خواب و خورد می بیزار باش

Kûşîş-i beyhûde bih ez huftegî

Hîn zi-hâb u hurd-i mey bîzâr bâş

Boş yere çalışmak uyumaktan iyidir. Bu uykudan ve şarap içmekten usan artık.

[58/3]

خواب و خور حیوانیست ای آدمی گر تو انسانی ملک رفتار باش

Hâb u hûr hayvânîst ey Âdemî

Ger tû insânî melek refâtâr bâş

Ey insan! Yemek ve uyumak hayvana ait bir iştir. Eğer insan isen melek yaşayışlı ol.

[58/4]

چون ملک گردی ملک را محرمی ملک عالم گیر و بر خوردار باش

Çûn melek gerdî melek râ mahremî

Mulk-i ‘âlem gîr u berhûrdâr bâş

Melek gibi olursan, melekle birlikte olursun. Böyle ol da, dünyanın bütün mülkünü al, nasipli ol.

[58/5]

باز روح از بوم نفست خسته شد داره از طرار خوش طیار باش

Bâz rûh ez-bûm-i nefset haste şud

Dâre ez-tarrâr u hûş Tayyâr bâş

Ruhun yine nefis memleketinde yoruldu. Hırsızdan kurtul, güzel uçuşlu ol.

[58/6]

بهر سیم و سیمتن چون زر مشو بگذر از دینار و در دیدار باش

Behr-i sîm u sîmten çûn zer meşev

Bugzer ez-dînâr u der dîdâr bâş

Gümüş ve gümüş tenli güzel için altın gibi olma. Paradan geç, sevgilinin seyrinde ol.

[58/7]

رو تو ادهم وار ترک تخت گوی در طریقت مالک دیدار⁶⁹ باش

Rev tû Edhem-vâr terk-i taht gûy

Der-tarîkat mâlik-i dîdâr bâş

Git, İbrahim Edhem gibi tacı tahtı terket. Tarîkatta, sevgilinin seyrine sahip ol.

[58/8]

با محمد خلوت صفوت گزین ثانی اثنین از همافی الغار باش

Bâ-Muhammed halvet-i safvet guzîn

Sâni isneyn iz hümâ fi'l-gâr⁷⁰ bâş

Muhammed (sav.) ile tertemiz yalnızlığı seç. “Mağaradaki iki kişinin ikincisi” ol.

[58/9]

گر طبییی مسیحا بایدت بی زر و بخوری برو بیمار باش

Ger tabîbî-i mesîhâ bâyedet

Bî-zer u bî-hor berev bîmâr bâş

Eğer sana İsa (as.) gibi bir tabip lazımsa, altınsız, yemek yemeden git, hasta ol.

[58/10]

یار معنی دار را دست آر زود فارغ از ریش و سر و دستار باش

Yâr-i ma‘nâ-dâr râ dest âr zûd

Fârîg ez rîş u ser u destâr bâş

Manayı bilen birini dost edin, sakaldan, baştan, sarıktan kurtul.

[58/11]

چون سمندر در دل آتش برو چون قلندر طالب انوار باش

Çûn semender der dil-i âteş berev

Çûn kalender tâlib-i envâr bâş

Semender gibi ateşin ortasına git. Kalender gibi nurları isteyen ol.

[58/12]

نیک و بد اندر جهان هستی تست⁷¹ رو تو مستغنی ز نیک و عار باش

Nîk u bed ender-cihân hestî-i tust

Rev tû mustağnî zi-nîk u ‘âr bâş

İyi ve kötü, senin varlık cihanındadır. Git, iyiden de, utanmadan da müstağni ol.

69 K.A. دینار S: دیدار

70 Tevbe, 9/40.

71 S.A. هستی است K: هستی تست

[58/13]

مصحف و سجاده آن زاهد است   گر تو رند و 72 عاشقی خمار باش

Mushaf u seccâde ân-i zâhid est

Ger tû rind u 'âşikî hammâr bâş

Mushaf ve seccade zâhîde aittir. Sen eğer rintsen ve aşıkсан, sarhoş ol.

[58/14]

قبله و کعبه است روی و کوی یار   یار جوی و خاک پای یار باش

Kıble vu ka'best rûy u kûy-i yâr

Yâr cûy u hâk-i pây-i yâr bâş

Kıble ve Kâbe, yarin köyü ve yüzüdür. Yari ara, yarin ayağının toprağı ol.

[58/15]

چون ابوبکر و عمر شو متحد   همچو عثمان و علی مختار باش

Çûn Ebûbekr u 'Omer şev muttehid

Hemçû 'Osmân u 'Alî muhtâr bâş

Ebubekir ve Ömer gibi Allah'ı birleyici ol. Osman ve Ali gibi seçkin ol.

[58/16]

ذوالفقار عشق را در دست گیر   قاهر اشرار و هم کفار باش

Zû'l-fikâr-i 'ışk râ der-dest gîr

Kâhir-i eşrâr u hem kuffâr bâş

Aşkın zülfikar kılıcını eline al. Şerlileri de kafirleri de kahret.

[58/17]

بر زمین بی دست و پامنشین بجه   چرخ زن چون چرخ دل دوار باش

Ber-zemîn bî-dest u pâ menşîn beceh

Çerh zen çûn çerh-i dil devvâr bâş

Yeryüzünde elsiz, ayaksız oturma, sıçra. Gönlün çarketmesi gibi sen de çarket, dön.

[58/18]

کار خود کن کار بیگانه مکن   در معاد و مبدات هشیار باش

Kâr-i hod kun kâr-i bî-gâne mekon

Der-me'âd u mebdeet huşyâr bâş

Kendi işini yap, yabancının işini yapma. Başlangıç ve sonundan haberdar ol.

[58/19]

عارفا چون خامشی قوت دلست   گفت را بگذار و در کردار باش

'Ârifâ çûn hâmuşî kût-i dilest

Goft râ bugzâr u der-kirdâr bâş

Ey Arif! Madem susmak gönlün azığıdır, öyleyse konuşmayı bırak, Allah'la ol.

59
وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.
Münserih: Müfte‘ilün/Fâ‘ilün/Müfte‘ilün/Fâ‘ilün

[59/1]

ما به مسیحا خوشیم گاو و خری گو مباحش چونکه سر آمد به دست پا و سری گو مباحش
Mâ be-Mesîhâ hûşîm gâv u harî gû mebâş
Çünkü ser âmed be-dest pâ vu serî gû mebâş
Biz mesihle iyiyiz, inek ve eşek olmayıversin. Önderi ele geçirdik ya,
ayak ve başımız olmayıversin.

[59/2]

عشق جو گنج بقاست دولت با⁷³ ارتقاست عاشق شو عشق چو سیم و زری گو مباحش
‘Işk çû genc-i bekâst devlet bâ-irtikâst
‘Âşık şev ‘âşık çû sîm u zerî gû mebâş
Aşk bekâ hazinesidir, ilerleyen devlettir. Aşık ol aşık! Gümüş ve altın
olmayıversin.

[59/3]

عالم دون بس دنیست عالم علوی سنیست همت عالی طلب مختصری گو مباحش
‘Âlem-i dûn bes denîst âlem-i ‘ulvî senîst
Himmet-i ‘âlî taleb muhtasarî gû mebâş
Bu alem çok alçak, ulvî âlem çok yücedir. Yüce himmeti iste, kısa olan
olmayıversin.

[59/4]

در محن و زخم و نیش⁷⁴ صبر بیاور به پیش شکر به است از شکر نیشکری گو مباحش
Der-mihen u zahm u niş sabr beyâver be-pîş
Şukr bihest ez-şeker neyşekerî gû mebâş
Mihnetlere, yaraya ve iğneli söze sabret. Şükür şekerden daha güzeldir,
şeker kamışı olmayıversin.

[59/5]

عشق نهد بر سرت تاج و کلاه شهی خاک ره شاه شور و کمری گو مباحش
‘Işk nihed ber-seret tâc u kulâh-i şehî
Hâk-i reh-i şâh şev rev kemerî gû mebâş
Şahlık tacını ve külâhını başına aşk koyar. Şahın yolunun toprağı ol, git,
kemer olmayıversin.

73 K. ما به: S,A. با

74 S. زخم ریش: K,A. رخم و نیش

[59/6]

چونکه سبویت شکست درد و در جوی عشق کوزه کشی کو مکش کاسه گری گو مباحش
Çûnki sebûyet şikest derd u der-i cûy-i 'ışk
Kûze-keşî gû mekeş kâse-gerî gû mebâş
Aşk ırmağının kapısında, dertten testin kırılırsa, testici de olmayıversin,
kaseci de olmayıversin.

[59/7]

بد گهرست آنکه او منکر دریا شود ما چو به دریا دریم بد گهری گو مباحش
Bed guherest ân ki û munkir-i deryâ şevêd
Mâ çû be-deryâ durîm bed guherî gû mebâş
Denizi inkar eden kötü yaratılışlı kimsedir. Biz denizdeki inci gibiyiz,
kötü yaratılışlı olmayıversin.

[59/8]

بی خبری را بگو تا که شوی با خبر گر خبری بیا بی خبری گو مباحش
Bî-haberî râ becû tâ ki şevî bâ-haber
Ger haberî beyâ bî-haberî gû mebâş
Haberdar olabilmek için habersizliği ara. Eğer haberdar isen gel,
habersizlik olmayıversin.

[59/9]

حصن حصین است عشق از ستم تیغ نیز⁷⁵ زود بران قلعه شور و سپری گو مباحش
Hısn-ı hasînest 'ışk ez-sitem-i tûg-i tîz
Zûd ber ân kal'a şûr u siperî gû mebâş
Aşk, keskin kılıcın zulmünden korunmuş bir kaledir. Çabuk o kaleye
sığın, siper de olmayıversin.

[59/10]

هر که درین منکرست احوال و مستکبر است عالم وحدت گزین کز نگری گو مباحش
Her ki derîn munkirest ahvel u mustekbirest
'âlem-i vahdet guzîn keş nigerî gû mebâş
Bunu inkar eden kişi, şaşî ve kibirlidir. Birlik alemini seç, eğri bakış
olmayıversin.

[59/11]

مردم صاحب نظر چونکه بعارف خوشند مردم چشم همه است کور و کری گو مباحش
Merdum-i sâhib-nazar çûnki be-Ârif hoşend
Merdum-i çeşm-i hemest kûr u kerî gû mebâş
Görüş sahibi kişiler Arif'le olmaktan mutlu iseler, gözü kör, kulağı sağır
olanlar olmayıversin.

60
وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.
Remel: Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

[60/1]

بگذر از درمان حریف درد باش در ره معنی و⁷⁶ وحدت فرد باش
Bugzer ez-dermân harîf-i derd bâş
Der-reh-i ma'nâ vu vahdet ferd bâş
Dermanı bırak, derdin dostu ol. Mana ve birlik yolunda tek ol.

[60/2]

از برای دلبر لعین قبا با دل پر خون و روی زرد باش
Ez-berây-i dilber-i la'lîn kabâ
Bâ-dil-i pur hûn u rûy-i zerd bâş
Kırmızı elbiseli dilbere kavuşmak için, kan dolu bir gönül ile sararmış
yüzlü ol.

[60/3]

تا بکی از رنگ و بو همچون زنان دامن مردان بگیر و مرد باش
Tâ be-key ez-reng u bû hemçûn zenân
Dâmen-i merdân begîr u merd bâş
Ne vakte kadar kadımlar gibi renk ve kokuyla uğraşır duracaksın? Erlerin
eteğini tut, adam ol.

[60/4]

لاف کم زن پیشه کن گفت قدم⁷⁷ گفت و گو بگذر همچون⁷⁸ گرد باش
Lâf kem zen pîşe kun goft-i kîdem
Goft u gû bugzer hemçûn gurd bâş
Az konuş, büyüklerin sözünü adet edin. Dedikodudan vazgeç, pehlivan
gibi ol.

[60/5]

چون ز کر ها می گریزی از خری همچو دی افسرده شکل و سرد باش
Çûn zi-kerhâ mî-gurîzî ez-harî
Hemçû dey efsurde şekl u serd bâş
Ahmak sağırlardan kaç, onlara kış gibi soluk şekilli ve sert ol.

S. معنی: K,A: معنی و 76

S. قدیم: K,A: قدم 77

S. و هم در: K,A: همچون 78

[60/6]

اندر آ در گلشن و گلزار عشق تازه و خندان چو شاخ ورد باش
 Ender â der-gulşen u gulzâr-i 'ışk
 Tâze vu handân çû şâh-ı verd bâş
 Aşkın bağına ve gül bahçesine gir de gül dalı gibi taze ve güleç ol.

[60/7]

پیش شه گر رخ نهی فرخ شوی در تواضع همچو نطع نرد باش
 Piş-i şeh ger ruh nehî Ferruh şevî
 Der tevâzu' hemçû nat'-i nerd bâş
 Şahın huzurunda yüzünü yere koyarsan, mutlu olursun. Tevazuda satranç
 ve tavla tahtası gibi ol.

[60/8]

گر نه قلبی راست رو کز رو مباحث⁷⁹ فارغ از مقلوب و عکس و طرد⁸⁰ باش
 Ger ne kalbî râst-rû kej-rû mebâş
 Fârîğ ez-maklûb u 'aks u tard bâş
 Her ne kadar kalbin doğru değilse de eğri yüzlü olma. Geri çevrilmiş, ters
 gidişatlı ve kovulmuşlardan uzak ol.

[60/9]

همچو عارف زیر سنگ امتحان رو کلوخ جسم بشکن گرد باش
 Hemçû 'Ârif zîr-i seng-i imtihân
 Rev kelûh-i cism beşken gerd bâş
 Arif gibi imtihan taşının altında, git, cisim keseğini kır, toz ol.

61

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.
 Müctes: Mefâ'ilün/Fe'ilâtün/Mefâ'ilün/Fe'ilün

[61/1]

بهار تازه رسید و چو خلد گشت ریاض نگر ز صنع به صانع زهی شه فیاض
 Bahâr tâze resîd u çû huld geşt riyâz
 Niger zi-sun' be-sâni' zihî şeh-i feyyâz
 İlkbahar yeni geldi, bahçe cennet gibi oldu. Sanattan sanatkâra bak, feyizli
 bir şah olan yaratıcı ne güzeldir.

79 مشو K: مباحث S,A.

80 طرب: K,A: و طرد S.

[61/2]

ز فیض⁸¹ رحمت او زنده گشت باغ و چمن به هر طرف گل و⁸² نسرين کنار جوی و

حیاض

Zi-feyz-i rahmet-i û zinde geşt bâğ u çemen

Be-her taraf gul u nesrîn kenâr-ı cûy u hiyâz

Onun rahmetinin feyzinden bahçe ve çimenlik canlandı. Her yer gül ve nesrin oldu, ırmak kenarı ve bahçe de öyle.

[61/3]

هزار گونه ریا حین و سنبل و⁸³ نرگی بر آمد ند ز گلزار و پر شدند ریاض

Hezâr gûne reyâhîn u sunbul u nergis

Ber âmedend zi-gulzâr u pur şudend riyâz

Bin çeşit reyhan, sünbül ve nergis, gül bahçesinden gelip bahçeyi doldurdular.

[61/4]

چنانکه حشر شوند اهل حشر روز جزا گشاد⁸⁴ چشم درون را ذکر مکن اغماض

Çenân ki haşr şevend ehl-i haşr rûz-i cezâ

Guşâd çeşm-i derûn râ zikr mekun igmâz

Sanki mahşer günü, haşrolunanlar tekrar diriltiliyor gibi. Kalp gözünü aç, zikri (Allah'ı anmayı) gizleme.

[61/5]

درون خویش طلب کن تو نو بهار عجب تویی که جمله تویی خود ز خود مکن اعراض

Derûn-i hîş taleb kun tû nevbahâr 'aceb

Tûyî ki cumle tûyî hûd zi-hûd mekun i'râz

Kendi iç alemini ara. Acayip bir İlkbaharsın sen. Her şey sensin, sen. Kendi kendinden yüz çevirme.

[61/6]

ز آفتاب نباشد شعاع هیچ جدا خدا جدا نبود از تو ای فضیل عیاض

Zi-âfitâb nebâşed şu'â' hîç cudâ

Hudâ cudâ nebved ez-tû ey fazîl-i 'iyâz

Işık güneşten hiç ayrılmaz. Ey kalbi kırık, faziletli kişi! Allah da senden ayrılmaz.

81 S. فیض و K,A: فیض

82 S,A. گل K: گل و

83 K. سنبل S,A: سنبل و

84 S. گشاد و K,A: گشاد

[61/7]

چه رود می نگرى اندرین سواد و بیاض
 چو⁸⁵ بنده از رگ گردن چو گفت نزدیک
 Çû bende ez-reg-i gerden çû goft nezdîk
 Çe reved mî-nigerî enderîn sevâd u beyâz
 O, kuluna “şah damarından daha yakın⁸⁶” olduğunu söyledikten sonra,
 derin siyah olmuş, beyaz olmuş, buna bakar mı hiç?

[61/8]

بیاض روز و سواد شبست بنده تو
 عقار و مال بدو ده عقار گیر اعواض
 Beyâz rûz u sevâd şebest bende-i tû
 ‘Akâr u mâl bedû deh ‘akâr gîr e‘vâz
 Beyazsa gündüz, siyahsa gecedir. Sen ise kulsun. Malı mülkü ona ver,
 bedel olarak başkasını al.

[61/9]

برای هر غرضی عرض را بیاد⁸⁷ مده
 اگر تو جوهر فردی گذر کن از اعراض
 Berây-i her garazî ‘araz râ be-yâd medeh
 Eger tû cevher-i ferdî guzer kun ez-i‘râz
 Her bir amaç için malı aklına getirme. Eğer sen biricik cevheresen, yüz
 çevirmekten vazgeç.

[61/10]

به درد دست میالای درد دین را جو
 مگر که عشق رهاند ترا ازین امراض
 Be-durd-i dest meylâyî derd-i dîn râ cû
 Meger ki ‘îşk rehâned tû râ ezîn emrâz
 Eldeki şarap ile kirlenme, din derdini aramaya bak. Seni bu hastalıklardan
 sadece aşk kurtarabilir.

[61/11]

پنیر شور رها کن مثال پوز میاش
 اگر تو شیر شکاری درین خجسته غیاض
 Penîr-i şûr rehâ kun misâl-i pûz mebâş
 Eger tû şîr-i şikârî derîn huçeste giyâz
 Sen bu kutlu ormanda avlanan bir aslan isen, tuzlu peyniri bırak, ağız gibi
 her bulduğunu yeme.

[61/12]

غیاض بیشه عشقست و عشق شیر شکار
 چو شیر بند بدر ان و واره از اغراض
 Giyâz bîşe-i ‘îşk est u ‘îşk şîr-i şikâr
 Çû şîr bend bederrân u vâ reh ez-a‘râz
 Orman, aşk ormanıdır, aşk ise avlanan aslan. Aslan gibi bağımlı kır, maldan
 mülkten kurtul.

85 چو K: - S.A.

86 Kâf Süresi, 50/16.

87 K.A. بیاد S: بیاد

[61/13]

خمش عارف از اعراض و اعتراض و دلیل مثال جزو به کل رو دگر مگو ز ابغاض⁸⁸
 Hamûş ‘Ârif ez-a‘râz u i‘tirâz u delîl
 Misâl-i cuzv be-kul rev diger megû zi-ebgâz
 Ey Arif! Yüz çevirmekten, itirazdan, delilden bahsetme, sus. Azın tüme
 misali gibi git, artık kinlerden bahsetme.

62

وَلَهُ قُدْسٌ سِرٌّ

Bu da onundur. Allah onun sırrını mukaddes kılsın.
 Serî‘: Müfte‘ilün/Müfte‘ilün/Fâ‘ilün

[62/1]

شیر صفت باش در آور مصاف ورنه چو روباه ز دم رو ملاف
 Şîr sıfat bâş der âver musâf
 Ver ne çû rûbâh zi-dum rev melâf
 Aslan gibi ol ve savaş, aksi halde tilki gibi geriden git ve laf etme.

[62/2]

لاف مزین در صف مردان عشق همچو زنان از سر جهال و گزاف⁸⁹
 Lâf mezen der-saf-i merdân-i ‘ışk
 Hemçû zenân ez-ser-i cehl u guzâf
 Aşk erlerinin safında, cahil kadınlar gibi boş sözler söylemeyi bırak.

[62/3]

اطلس و دیبا بر مردان عباست بهر قبا رو تو پلاسی مباف
 Atlas u dîbâ ber-i merdân ‘abâst
 Behr-i kabâ rev tû pelâsî mebâf
 Hak erlerinin üstündeki atlas ve ipek, abadır. Üstüne giymek için git,
 yırtık pırtık bir şey dokuma.

[62/4]

دردی دنیا چو صداع سرست درد گزین و بخور از جام صاف
 Derdî-i dünyâ çû sudâ‘-ı ser est
 Derd guzîn u behûr ez-câm-ı sâf
 Dünyanın derdi baş ağrısı gibidir. Gerçek derdi, hüznü seç, tertemiz
 kadehten iç.

[62/5]

راست بگو راست ببین راست دان کژ مرو کژ مشنو از خلاف
 Râst begû râst bebîn râst dân
 Kej merev u kej meşinev ez-hilâf
 Doğru söyle, doğru gör, doğru bil. Eğri gitme, muhalif olandan eğri sözler dinleme.

88 A. ابغاض S: بعضاض K: ابغاض

89 K. لاف و گزاف S,A: و گزاف

[62/6]

همچو هما صحبت عنقا طلب کی ببرد زاغ و زغن سوی قاف

Hemçû humâ sohbet-i 'ankâ taleb

Key bepered zâg u zegan sû-yi kâf

Hüma kuşu gibi anka ile sohbet etmeyi iste. Karga ve çaylak kaf dağına doğru nasıl uçar?

[62/7]

عشق ترا قبله و کعبه بس است گر تو خلیلی بکن آنجا طواف

'İşk tû râ kıble ve Ka'be besest

Ger tû Halîlî bekun âncâ tavâf

Sana, kıble ve Kabe olarak aşk yeter. Eğer sen Halîl isen, orada tavaf yap.

[62/8]

تو به کن و عذر گناهان بخواه تا ببری رحمت حق ز اعتراف

Tevbe kun u 'uzr-i gunâhân behâh

Tâ beberî rahmet-i Hak z'î'tirâf

Allah'ın rahmetini elde edebilmek için tövbe et, günahların için af dile.

[62/9]

ورنه مپندار که از سرسری سر ببری پای نهی در معانی

V'er ne mepindâr ki ez-ser serî

Ser be-berî pâ-y nehî der mu'âf

Eğer tövbe etmezsen, serserilikle sorumluluktan kurtulacağını zannetme.

[62/10]

همچو الف باش سر افراز و شاد رو مشو از تنگلی میم و کاف

Hem çû elif bâş serefrâz u şâd

Rev meşev ez-teng dilî mîm u kâf

Elif harfi gibi başın yukarıda ve mutlu ol. Git, mim ve kef harfleri gibi gönlü kırık olma.

[62/11]

الفت امروز و خلاف دو یار هست ز ارواح از آن ایتراف

Ulfet-i imrûz u hilâf-i dû yâr

Hest zi-ervâh ezân îtilâf

Bugünün dostluğu ve iki dostun anlaşmazlığı.. Onlarda ruhlar için anlaşma vardır.

[62/12]

هر که بلی گفت جواب الست رفت ازو لا و لم اختلاف

Her ki belî goft cevâb-ı elest

Reft ezû lâ vu lem-i ihtilâf

Her kim elest bezminde "belâ" (evet) dediyse, ondan "lâ" (hayır) ve "lem" (olmaz) karışıklığı gitmiştir.

[62/13]
 نخوت و بینی و حسد را بهل تا بکشی رایحه مشک ناف
 Nahvet u bînî u hased râ behil
 Tâ bekeşî râyiha-i muşk-i nâf
 Gerçek misk kokusunu alabilmek için benliği, kibri, hasedi bırak.

[62/14]
 خاک شو و بر سر افلاک رو گر بتوانی شدن اینست کفاف
 Hâk şev u ber ser-i eflâk rev
 Ger betevânî şuden înest kefâf
 Toprak gibi mütevazi ol, feleklerin üstüne çık. Eğer yapabilirsen bu sana yeter.

[62/15]
 خنجر عشق ازلی عارفا زود بکش چند بود در غلاف
 Hancer-i 'ışk-ı ezeli 'Arifâ
 Zûd bekeş çend buved der-gilâf
 Ey Arif! Ezeli aşk hançerini çabuk çek, o hançer daha ne zamana kadar kınında kalacak?

63
 وَ لَهُ قُدْسٌ سِرٌّ
 Bu da onundur. Allah onun sırrını mukaddes kılsın.
 Hezec: Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Fe'ûlün

[63/1]
 بنوش از جام عشق آن باده صاف که تا جوشد ز جانت عدل و انصاف
 Benûş ez-câm-i 'ışk ân bâde-i sâf
 Ki tâ cûşed zi-cânet 'adl u insâf
 Canından adalet ve insafın coşması için aşk kadehinden tertemiz şarabı iç.

[63/2]
 میی کز خم حق باشد حلالست نگنجد وصف ذات او در اوصاف
 Meyî k'ez humm-i Hak bâşed helâlest
 Negunced vasf-i zât-i û der-evsâf
 Hak küpünden olan şarap helaldir. Onun zatının vasfı, sıfatlara sığmaz.

[63/3]
 بخور مستانه مستی را بیفزا چو⁹⁰ هشیاری درین انواع و اصناف
 Behûr mestâne mestî râ be-y'efzâ
 Çû huşyârî derîn envâ' u esnâf
 Bunca çeşit ve tür arasında akıllı olabilmek için sarhoşça iç, sarhoşluğunu artır.

[63/4]

بجز مستی درین ره عیب و عارست   بجز از عشق باشد حیلہ و لاف

Becuz mestî derîn reh 'ayb u 'ârest

Becuz ez-'ışk bâsed hîle vu lâf

Bu yolda, sarhoşluktan başkası ayıptır, aşktan başkası hile ve boş laftır.

[63/5]

بیا ای عاشق صادق کجایی   که عاشقتد اندر خلق اشراف

Beyâ ey 'âşık-ı sâdık kucâyî

Ki 'âşikend ender halk eşrâf

Ey sadık aşık! Gel, neredesin? Halk arasında en şerefli kimseler aşıklardır.

[63/6]

در آور آتش عشق از خلیلی   مگو از خال و عمو خویش و اخلاف

Der âver âteş-i 'ışk ez-Halîlî

Megû ez-hâl u 'amm u hîş u ahlâf

Halil gibi aşk ateşine dal. Teyzeden, amcadan, akraba ve evlattan bahsetme.

[63/7]

چه می گردی چنین بیهوده هر سو   مگرد ای خیره سر اطراف و اکناف

Çe mî-gerdî çunîn beyhûde her sû

Me-gerd ey hîre ser etrâf u eknâf

Böyle faydasızca her yana ne gezip duruyorsun? Ey başı dönmüş şaşkın!
Bir oraya, bir buraya gidip durma.

[63/8]

برو در عشق جو امن و امان را   که اندر عشق یابی وصل و ایلاف

Berev der 'ışk cû emn u emân râ

Ki ender 'ışk yâbî vasl u îlâf

Git, emniyet ve selâmeti aşta ara. Zira kavuşma ve sevgiyi sadece aşta bulursun.

[63/8]

اگر اخلاف صدقی ای برادر⁹¹   برو چون تا بعین در⁹² سلک اسلاف

Eger ahlâf-ı sıdıkî ey berâder

Berev çûn tâbî'în der-silk-i eslâf

Eğer sen sadık bir halef (sonradan gelen) isen, ey kardeş, selevin (önce gelenlerin) yolundan git.

S. اندرین ره: K,A: ای برادر. 91

S,A: بعین تا: K: بعین در. 92

[63/9]
 بېر از حرص و آز و خود پرستی   گريزان شو ازین اصحاب اجلاف
 Be-ber ez-hırs u âz u hûd perestî
 Gurîzân şev ezîn ashâb-ı eclâf
 Hırs, azgınlık ve bencillikten kurtul. Böyle rezil insanlardan kaç.

[63/10]
 دواى درد از حق جو نه از طب   علاج جان ز جانان جو نه از شاف
 Devâ-yı derd ez-Hak cû ne ez-tıb
 ‘ilâc-ı cân zi-cânân cû ne ez-şâf
 Derdinin devasını tıpta değil, Hak’ta ara. Canının ilacını fitilde değil, sevgilide ara.

[63/11]
 چو میمی هر نفس از نفس غمگین   چو حا⁹³ بی قید شو کم پیچ چون کاف
 Çû mîmî her nefes ez-nefs gamgîn
 Çû hâ bî-kayd şev kem pîç çûn kâf
 Mim harfi gibi her nefeste nefisten gamlan. Ha harfî gibi kayıtsız ol, kef gibi bükülme.

[63/12]
 دریغا نقد عمر نازنین را   ز بی عشقی بهره گرد اتلاف
 Derîğâ nakd-i ‘omr-i nâzenîn râ
 Zi-bî-‘ışkî be-herze gird-i itlâf
 Nazlı ömür sermayeni aşksızca, boş yere telef edersen yazık olur.

[63/13]
 شنیدی ”لا یحب المرفین“ را   زهی جرات چرا کردی تو اسراف
 Şenîdî lâ yuhıbbu’l-müsırfîn⁹⁴ râ
 Zehî cur’et çerâ kerdî tû isrâf
 ‘Allah, israf edenleri sevmez’ ayetini duydun da böyle israf etmeye nasıl cesaret ettin?

[63/14]
 به هر سنگی مده تو لعل خود را   مخر با نقد قلب ای یار صراف
 Be-her sengî medeh tû la’l-i hûd râ
 Mehar bâ-nakd-i kalb ey yâr-ı sarrâf
 Ey sarraf dost! Herbir taş için kendi lâle taşını verme. Sahte parayla alışveriş yapma.

93 چو خوابی: K,A: چو حا بی

94 En’âm Sûresi, 6/141.

[63/15]

اگر بو بکر وراقی ورق ده و گر بو بکر نساچی همی باف

Eger Bû Bekr-i Verrâkî varak deh

Ve ger Bû Bekr-i Nessâcî hemî-bâf

Eğer Ebû Bekr el-Verrâkî isen, yaprak ver. Eğer Ebû Bekr en-Nessâcî isen, dokumacılık yap...

[63/16]

بر آ بردار "انا الحاق" زن چو منصور و گرنه با هوالحق باش نداف

Ber â ber dâr ene'l-Hak zen çû Mansûr

Ve ger ne bâ hüve'l-Hak bâş Neddâf

Gel, Hallâc-ı Mansûr gibi 'ben Hakk'ım' de, darağacına çık, ya da 'O Hak'tır' deyip Neddâf gibi ol...

[63/17]

ز تغسیر کبیر ار تو خبیری چه کشفی کرده ای بنما ز کشف

Zi-Tefsîr-i Kebîr er tû habîrî

Çe keşfi kerdeî be-nmâ zi-Keşşâf

Eğer Tefsîr-i Kebîr'den haberdarsan, Keşşâf adlı kitaptan ne keşfettiğine bak.

[63/18]

اگر مشتاق دیدار⁹⁵ بهشتی مشو قانع دلا با اهل اعراف

Eger muştâk-ı dîdâr-ı beheştî

Meşev kâni' dilâ bâ ehl-i a'râf

Ey gönül! Eğer cenneti görmeyi çok arzuluyorsan, arada kalmış âraf ehliyle kanaat etme.

[63/19]

یکی را ده دهی را صد عوض گیر هزاری را جزا اضعاف و آلاف

Yekî râ deh dehî râ sad 'ivez gîr

Hezârî râ cezâ ed'âf u âlâf

Biri onla, onu yüzle değiştir. Bine kat kat, binlerce karşılık var.

[63/20]

بگو عارف ز مولانا و عشقش که بگرفتست نورش قاف تا قاف

Begû 'Ârif zi-Mevlânâ vu 'işkeş

Ki begriftest nûreş kâf tâ kâf

Arif! Mevlânâ'dan ve onun aşkıdan bahset zira onun nuru bir kaf dağından diğer kaf dağına kadar her yanı kaplamıştır.

64
وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.

Hezec: Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Fe'ûlün

[64/1]

بیا ای آنکه هستی روح مطلق ندارد مجلس ما بی تو رونق

Beyâ ey ân ki hestî rûh-i mutlak

Nedâred meclis-i mâ bî-tû revnak

Ey mutlak ruh! Sen gel, sensiz bizim meclisimizin parlaklığı yoktur.

[64/2]

تویی در قالب تن جان باقی تویی دلداری دل بی ریب الحاق

Tûyî der kâlîb-ı ten cân-i bâkî

Tûyî dildâr-ı dil bî-reyb el-hak

Ten kalıbındaki baki can sensin. Şüphesiz ve gerçekten, gönlün sevgilisi sensin.

[64/3]

به پیش ماه تو ارواح و ملاک همی کردند همچون چرخ ازرق

Be-pîş-i mâh-i tû ervâh u mellâk

Hemî gerdend hemçûn çerh-i erzak

Ruhlar ve melekler senin ayının (kamerinin) önünde, mavi gökyüzü gibi döner dururlar.

[64/4]

تعالی الله زهی شکل و شمایل زهی زلف و زهی خط محقق

Te'âle'llâh zehî şekl ü şemâyil

Zehî zulf u zehî hatt-ı muhakkak

Allah Allah! Bu ne şekil, ne şemâyil! Bu ne saç, bu nasıl çizilmiş bir hat!

[64/5]

بدین صورت بشر باشد نباشد ملک نبود مگر روحست یا حق

Bedîn sûret beşer bâşed nebâşed

Melek nebved meger rûhest Yâ Hak

Böylesi bir şekilde insan olur mu? Hayır, olmaz. Melek olmaz, yoksa bu ruh mu? Allah Allah!

[64/6]

به چشم عشق بر رویش نظر کن که گفتم را کنی از دل مصدق

Be-çeşm-i 'ışk ber rûyeş nazar kon

Ki goftem râ konî ez dil musaddak

Onun yüzüne aşk gözüyle bak. O zaman sözümü gönülden tasdik edersin.

[64/7]

چه⁹⁶ گوش هوش کرسست از معانی   نگوید این سخن را هیچ صدق

Çe gûş-i hûş kerrest ez-me'ânî

Ne gûyed îñ suhen râ hîç saddak

Akıl kulağı bu manalara sağır olduğundan, bu sözü hiçbir zaman tasdik etmez.

[64/8]

بنوش از دست عشق ای یار عاشق   دمامد روز و شب تو جام راوق

Benûş ez-dest-i 'ışk ey yâr-i 'âşık

Demâdem rûz u şeb tû câm-i râvak

Ey aşık dost! Aşkın elinden, an be an, gündüz gece, temiz kadehten iç.

[64/9]

مکن از عقل و⁹⁷ فکر ابلهانه   یقین دان عقل جزوی هست احمق

Mekun ez-'akl u fikr-i eblehâne

Yakîn dâñ akl-i cuz'î hest ahmak

Aptalca akletme, aptalca düşünme. Cüz'î aklın ahmak olduğundan emin ol.

[64/10]

گریزان شو ز احمق همچو عیسی   به صف عاشقان شو زود ملحق

Gurizân şev zi-ahmak hemçû 'Îsâ

Be-saff-ı 'âşıkân şev zûd mülhak

Ahmaktan İsa gibi kaç, çabucak aşıkların safına katıl.

[64/11]

مباش از بهر دنیا وی مقید   مشو در ذوق نفسانی معلق

Mebâş ez-behr-i dünyâ vey mukayyed

Meşev der zevk-i nefsanî mu'allak

Dünya için ona bağlanma. Nefsani zevke asılıp kalma.

[64/12]

بسوزان پنبه هستی خود را   بزن در عشق چون منصور انا الحق

Besûzân penbe-i hestî-i hûd râ

Bezen der 'ışk çûñ Mansûr ene'l-Hak

Kendi varlığındaki pamuğu yak, aşta Hallâc-ı Mansur gibi 'ben Hakk'ım' (ene'l-Hak) de.

96 چه S,A: چو K: چه

97 عقل S,A: عقل و K:

[64/13]

فنا شو از خودی سوی خدا رو   چو کشتی باش اندر بحر مغرق
 Fenâ şev ez-hodî sûy-i Hudâ rev
 Çû keştî bâş ender bahr-i magrak
 Benliğinden yok ol, Allah'a doğru git. Boğulma denizinde bir gemi gibi
 ol.

[64/14]

میندیش ای پسر از طعن منکر   اگر چه می زند از دور بق بق
 Meyendîş ey peser ez-ta'n-i munkir
 Eger çe mî-zened ez-dûr bak bak
 Ey oğul! Her ne kadar uzaktan homurdansa da, inkarcının kınamasından
 endişe etme.

[64/15]

بزن در عشق مولانا چو عارف   بنام لا ابالی طبل و سنجق
 Bezen der-'ışk-ı Mevlânâ çû 'Ârif
 Be-nâm-i lâ-ubâlî tabl u sancak
 Arif gibi Mevlânâ'nın aşkı konusunda kayıtsızca davul çal, sancak tut.

65

و لَهُ قُدْسٌ سِرٌّ

Bu da onundur. Allah onun sırrını mukaddes kılsın.
 Hezec: Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Fe'ûlün

[65/1]

چه بی نام و نشانی ای دل ای دل   چه پیدا و نهانی ای دل ای دل
 Çe bî-nâm u nişânî ey dil ey dil
 Çe peydâ vu nihânî ey dil ey dil
 İster isimsiz ve belirli ol, ister ortada ve gizli ol. Ey gönül! Ey gönül!

[65/2]

زمین را نور می بخشی چو خورشید   چراغی آسمانی ای دل ای دل
 Zemîn râ nûr mî-bahşî çû hûrşîd
 Çerâğî âsmânî ey dil ey dil
 Yeryüzüne güneş gibi ışık saçıyorsun, gökyüzünün ışığıydın. Ey gönül! Ey
 gönül!

[65/3]

عیان می جستمت در عین دیده   تو خود عین و عیانی ای دل ای دل
 'Ayân mî-custemet der 'ayn-ı dîde
 Tû hûd 'ayn u 'ayânî ey dil ey dil
 Gözle seni arıyordum, sen bizzat gözün kendisisin, âşikârsın. Ey gönül!
 Ey gönül!

[65/4]

ز دستان تو جمله در خروشدند به عالم داستانی ای دل ای دل

Zi-destân-i tû cumle der hurûşend

Be-‘âlem dâstânî ey dil ey dil

Senin efsanen ile her şey çoşmaktadır. Sen alemde efsanesin. Ey gönül!

Ey gönül!

[65/5]

بسی بردم گمان آخر یقین شد که بیرون از گمانی ای دل ای دل

Besî burdem gumân âhir yakîn şud

Ki bîrûn ez-gumânî ey dil ey dil

Nice zaman zanda idim, sonunda yakın oldu. Sen zannın dışındasın. Ey

gönül! Ey gönül!

[65/6]

جهان برهم زدم درجست و جویت تو خود حان وجهانی ای دل ای دل

Cihân ber-hem zedem der cust u cûyet

Tû hûd cân u cihânî ey dil ey dil

Seni ararken cihanı birbirine kattım. Sen canın ve cihanın ta kendisisin.

Ey gönül! Ey gönül!

[65/7]

همی جستم بجان فریاد از تو تو خود مقصود جانی ای دل ای دل

Hemî custem be-cân feryâd ez-tû

Tû hûd maksûd-i cânî ey dil ey dil

Can u gönülde seni arıyordum. Sen tam canın istediğisin. Ey gönül! Ey

gönül!

[65/8]

ز تو عشاق در تابند و در تب بلای عاشقانی ای دل ای دل

Zi-tû ‘uşşâk der tâbend u der-teb

Belâ-yı ‘âşıkânî ey dil ey dil

Aşıklar seninle alevde ve ateştedirler. Aşıkların belasısın. Ey gönül! Ey

gönül!

[65/9]

از ان دلدار خونابی بیاور پیاپی ارمغانی ای دل ای دل

Ezân dildâr hûn-âbî beyâver

Peyâpey armağânî ey dil ey dil

Sevgiliden armağan olarak, peşpeşe akan kanlı gözyaşı getir. Ey gönül!

Ey gönül!

[65/10]

مرا گویی از ان دلدار بویی نیایی رایگانی ای دل ای دل

Merâ gûyî ezân dildâr bûyî

Neyâbî râyegânî ey dil ey dil

Bana, o sevgilinin kokusunu bedavaya bulamazsın, diyorsun. Ey gönül!

Ey gönül!

[65/11]

به عالم عارفت را نیم جان نیست ببر دیگر تو دانی ای دل ای دل

Be-‘âlem ‘Ârifet râ nîm cânîst

Beber dîger tû dâni ey dil ey dil

Senin Arif’in alemde yarım canlıdır. Artık sen bilirsin, istersen onu da al.

Ey gönül! Ey gönül!

66

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.

Serî‘: Müfte‘ilün/Müfte‘ilün/Fâ‘ilün

[66/1]

مرد همان به که شود او حمول بر ستم خلق ظلوم و⁹⁸ جهول

Merd hemân bih ki şevd û hamûl

Ber-sitem-i halk-ı zalûm u cehûl

Gerçek adamın, zalim ve cahil halkın zulmüne sabretmesi gerekir.

[66/2]

نیش جفا نوش کند چون شکر وز حسد و جور نگرده ملول

Nîş-i cefâ nûş kuned çûn şeker

V’ez hased u cevr negerded melûl

Halkın iğnelemesi ona şeker gibi gelir, kendine duyulan hasetten, verilen

sıkıntıdan üzülmez.

[66/3]

در دل آتش بنشیند چو عود ترک کند شهرت و گیرد خمول

Der dil-i âteş beneşîned çû ‘ûd

Terk kuned şohret u gîred hamûl

Öd ağacı gibi ateşin ortasında oturur, şöhreti terk edip isimsizliği alır.

[66/4]

از قدح دوست بنوشد مدام گرچه دهد شربت زهر قتل

Ez-kadeh-i dûst benûşed mudâm

Gerçi dehed şerbet zehr-i katûl

Her ne kadar öldürücü bir zehri içecek olarak verse de, devamlı dostun

kadehinden içer.

[66/5]

هر که شود خاکی و خوار و فقیر نقل کند سوی علا زین سفول

Her ki şevêd hâkî u hâr u fakîr

Nakl kuned sÿ-y-i ‘alâ z’în sefûl

Kim topraktan, zelil ve hakir olursa, bu sefil yerde yücelerden bahseder.

[66/6]

راه تواضع بگزین ای عزیز آیت حقست و حدیث رسول

Râh-ı tevâzu‘ beguzîn ey ‘azîz

Âyet-i Hakkest u hadîs-i rasûl

Ey aziz kişi! Tevazu yolunu seç, zira bu hem Hakk’ın ayeti, hem peygamberin hadisidir.

[66/7]

فضل و⁹⁹ علومت همگی فضله است فاضلی¹⁰⁰ عشق طلب ای فضول

Fazl u ‘ulûmet hemegî fezle est

Fâzîlî-yi ‘ışk taleb ey fuzûl

Senin fazilet ve ilmin tümüyle gereksizdir. Ey fazilet sahibi! Aşkım faziletini iste.

[66/8]

اصل درین راه رضا بر قضاست¹⁰¹ سر مکش از خدمت شاه اصول

Asl derîn râh rızâ ber-kazâst

Ser mekeş ez-hıdmet-i şâh-ı usûl

Bu yolun aslı Allah’ın takdirine rıza göstermektir. Asıl padişahın hizmetinden başını kaldırma.

[66/9]

صحبت اخوان صفا را گزین اغلب مردم همه دیوند و غول

Sohbet-i ihvân-ı safâ râ guzîn

Ağleb-i merdum heme dîvend u gûl

Safâ kardeşlerinin sohbetini seç. İnsanların çoğu şeytan gibidir.

[66/10]

تا که شود مس وجود تو زد تا که کند بر تو عنایت نزول

Tâ ki şevêd mess-i vücûd-i tû zed

Tâ ki kuned ber tû ‘inâyet nuzûl

O’nun senin varlığına dokunması için, sana yardım indirilmesi için böyle yapmalısın.

99 K. فضل: S,A. فضل و

100 S,A. فاضلی: K. فاضلی و

101 S. رضاست: K,A. قضاست

[66/11]

روح امین غاشیه دارت شود همچو نبی گر نکنی تو غلول

Rûh-i emîn gâşiye dâret şevêd

Hem çû nebî ger nekunî tû gulûl

Eğer sen peygamber gibi olursan, ihanet etmezsen, Cebrail senin hizmetkârın olur.

[66/12]

الحذر ای جان پدر الحذر از دغل دیو رجیم عدول

El-hazer ey cân-ı peder el-hazer

Ez-degal-i dîv-i racîm-i ‘azûl

Sakın ey babasının canı! Kovulmuş şeytanın hilesinden sakın!

[66/13]

تا نکند وسوسه و دمدمه تا نکند در دل و جانت دخول

Tâ nekuned vesvese vu demdeme

Tâ nekuned der dil u cânêd duhûl

Sana vesvese vermemesi, hile yapmaması, gönlüne canına girmemesi için ondan sakınmalısın.

[66/14]

عاشق مستانه و مردانه شو تا نشوی غرقه بحر و حول

‘Âşık-ı mestâne vu merdâne şev

Tâ ne-şevî garka-i bahr-i vehûl

Bataklık denizinde boğulmaman için sarhoş ve yiğit bir aşık ol.

[66/15]

از وحل تیره بر آ پاک و خوش دفع کن این کاهلی و مول مول

Ez-vehal-i tîre ber â pâk u hoş

Def^ç kun îñ kâhilî u mûl mûl

Karanlık bataklıktan çık, temiz ve güzel ol. Bu tembellik ve geciktirmeyi defet.

[66/16]

بیشتر آ پیش از آنکه کند مهر و مه عمر تو ناگه افول

Pîşter â pîş ez-ân ki kuned

Mihr u meh-i ‘omr-i tû nâgeh ufûl

Ömrünün ay ve güneşinin ansızın batmasından önce, gel, yap bunu.

[66/17]

از دل و جان نکته عارف شنو وز سر اخلاص و¹⁰² صفا کن قبول

Ez-dil u cân nukte-i ‘Ârif şinev

V^{ez} ser-i ihlâs u safâ kun kabûl

Cân ü gönülden Arif’in nüktesini dinle. İhlas ve saflık aşkına onu kabul et.

67
وَلَهُ قُدْسٌ سِرٌّ

Bu da onundur. Allah onun sırrını mukaddes kılsın.
Hezec: Mef'ûlü/Mefâ'îlü/Mefâ'îlü/Fe'ûlün

[67/1]

از جور حسودان زور یار نگرديم
وز خار جفا از گل و گلزار نگرديم

Ez-cevr-i hasûdân zuver-i yâr ne-gerdîm

V'ez hâr-ı cefâ ez-gul u gulzâr ne-gerdîm

Hasetçilerin verdiği sıkıntı nedeniyle sevgiliyi ziyaretten dönmeyiz. Cefa dikenini yüzünden gülден, gül bahçesinden dönmeyiz.

[67/2]

در پای شه خویش به جان سر چو نهادیم
گر سر برود تا برود زار نگرديم

Der pâ-y-i şeh-i hîş be-cân ser çû nihâdîm

Ger ser bereved tâ bereved zâr negerdîm

Şahımızın ayağına can ü gönülden baş koyduk. Başımız gitse de inlemeyiz.

[67/3]

عاشق نگریزد ز ملولی و ملالت
زین روی چنین جز که سوی عار نگرديم

'Âşık ne-gurîzed zi-melûlî u melâlet

Z'în rûy çunîn coz ki sûy-i 'âr ne-gerdîm

Aşık olan, üzüntüden, hüznlenmekten kaçmaz. Bu yüzden utanıp başkasına dönmeyiz.

[67/4]

از بهر زر و سیم چو سیماب نلرزیم
وز حسرت گنجینه دون مار نگرديم¹⁰³

Ez-behr-i zer u sîm çû sîmâb ne-lerzîm

V'ez hasret-i gencîne-i dûn mâr ne-gerdîm

Altın ve gümüş için cıva gibi titremeyiz. Alçak bir hazine hasretiyle yılan gibi olmayız.

[67/5]

دنیای دنی قسمت دونان دونانیست
با گرز و سنان بهر سه نان خوار نگرديم

Dunyâ-yı denî kısmet-i dû nân-ı dûnânîst

Bâ-gurz u sinân behr-i se nân hâr ne-gerdîm

Alçak dünyada iki ekmekten başka kısmet yoktur. Üç ekmek için gürz ve mızrak kullanıp alçalacak değiliz.

[67/6]

چون عشق به ما مرشد و استاد قدیمست
 چون طفل خرد کودن و بیکار نگرديم
 Çûn 'ışk be-mâ murşid u ustâd-ı kadîmest
 Çûn tıfl-ı hired kûden u bî-kâr ne-gerdîm
 Aşk bizim kadim mürşit ve üstadımız olduktan sonra, küçük bir çocuk
 gibi şaşkın ve işsiz olacak değiliz.

[67/7]

گر طالب دیدار خدایی بر ما آ
 زیرا چو خسان ما بی دینار نگرديم
 Ger tâlib-i dîdâr-ı Hudâyî ber-i mâ â
 Zîrâ çû hesân mâ pey-i dînâr ne-gerdîm
 Eğer Allah'ın cemâlini görmek istersen yanımıza gel. Zira biz alçaklar
 gibi para peşinde değiliz.

[67/8]

افعیست حسود ره ما عشق زمره
 از نعره او خایف و غمخوار نگرديم
 Ef'îst hasûd-i reh-i mâ 'ışk-ı zumurrud
 Ez-na're-i û hâyif u gam-hâr ne-gerdîm
 Yolumuz olan zümrüt gibi aşka haset eden yılanıdır. O yılanın narasından
 korkup gamlanacak değiliz.

[67/9]

سک بانگ کند بر مه و مه نور فشانند
 ماننده ماهیم چو شب تار نگرديم
 Seg bang kuned ber-meh u meh nûr feşâned
 Mânende-i mâhîm çû şeb târ ne-gerdîm
 Köpek aya havlar, ay ışık saçar. Biz ay gibiyiz, gece gibi karanlık değiliz.

[67/10]

ره گم نکنیم و سوی هر غول نپویم
 جز در عقب احمد مختار نگرديم
 Reh gum nekunîm u sûy-i her gûl ne-pûyîm
 Cuz der-'akab-i Ahmed-i muhtâr ne-gerdîm
 Yolunu kaybetmiş değiliz, şeytanın peşinden koşturmamız. Peygamber
 Ahmed-i Muhtâr'dan başkasının peşinden gitmeyiz.

[67/11]

مخمور الستیم و بلی گوی و بلایش
 فارغ ز خماریم و به خمار نگرديم
 Mahmûr-i elestîm u belî-gûy u belâ-keş
 Fâriğ zi-humârîm u be-hammâr ne-gerdîm
 Biz elest bezmi sarhoşuyuz, evet diyen ve bela çekeniz. Sarhoşluktan
 uzağız, şarap satanla beraber olmayız.

[67/12]

در عالم فانی که خرابست زیونان گشتیم خراباتی و معمار نگرديم

Der-âlem-i fânî ki harâbest zebûnân

Geştîm harâbâtî u mi'mâr ne-gerdîm

Fanî aleme bağlananlar haraptır. Biz harâbât ehli olduk ama mimar değiliz.

[67/13]

در مذهب عارف خمشی پیشه گرفتیم¹⁰⁴ بر مدرسه و دفتر و تکرار نگرديم

Der-mezheb-i 'Ârif hamuşî pişe giriftîm

Ber-medrese vu defter u tekrâr ne-gerdîm

Arif'in yolunda suskunluğu huy edindik. Medrese, defter ve tekrar peşinde değiliz.

68

و لَهُ أَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى مَرْقَدَهُ

Bu da onundur. Allah onun kabrini nurlandırısın.

Hafîf: Fe'ilâtün/Mefâ'ilün/Fe'ilün

[68/1]

آتشی در جگر نهران دارم این همه دود دل ازان دارم

Âteşî der-ciger nihân dârem

În heme dûd-i dil ezân dârem

Çiğirimde gizli bir ateş var. Bu yüzden bunca gönül dumanım var.

[68/2]

در رخ¹⁰⁵ من نگر که در چهره من ازان درد صد نشان دارم

Der-ruh-i men niger ki der-çehre

Men ezân derd sad nişân dârem

Benim yanağıma bir bak zira yüzümde o dertten yüz alamet var.

[68/3]

آنکه در دو جهان نمی گنجد در دل تنگ میهمان دارم

Ân ki der dû cihân nemî-gunced

Der-dil-i teng mihmân dârem

İki cihana sığmadığı halde daracak gönlüme sığan bir misafirim var.

[68/4]

دردهان سخن نمی آید سر او گرچه در زبان دارم

Der dehân suhen nemî âyed

Sırr-ı û gerçi der zebân dârem

Onun sırrı her ne kadar dilimde olsa da ağızda söze dönüşmez.

104 K.A. گرفته S: گرفتیم

105 S: دل K.A: رخ

[68/5]

در مقام یقین جز او کسی نیست
کافر مگر درین گمان دارم

Der-makâm-ı yakîn cuz û kesî nîst
Kâfirem ger derîn gumân dârem

Yakîn makamında ondan başkası yoktur. Eğer bunda şüphem varsa
kafirim.

[68/6]

تیغ دعوی سپر بود¹⁰⁶ پیشم¹⁰⁷

نیر معنی چو درکمان دارم

Tîg-i da'vâ siper buved pîşem

Tîr-i ma'nâ çû der-kemân dârem

Dava kılıcı önüme siper olur. Çünkü yayda, mana okum var.

[68/7]

آنکه گویند آن و پیدا نیست

در دل من نگر که آن دارم

Ân ki gûyend ân u peydâ nîst

Der-dil-i men niger ki ân dârem

Onun açık olmadığını söyleyenler benim gönlüme baksınlar, bende o var.

[68/8]

آبروی¹⁰⁸ این بسم که بر در او

روی بر خاک آستان دارم

Âbrûy-i în besem ki ber-der-i û

Rûy ber-hâk-i âstân dârem

Bu kadar yüz suyu dökmem yeterli. Zira onun eşğinin toprağında benim
yüzüm var.

[68/9]

کی بکرد و خراب خانه عمر

گرد کویش چو آشیان دارم

Key bekerd u harâb hâne-i 'omr

Gird-i kûyeş çû âşiyân dârem

Onun köyünde benim yuvam olduktan sonra, ömür evi nasıl harap olur ki?

106 A. شود: K. بود

107 K,A: تیغ دعوی...کمان دارم -S.

108 K. آبرو: S,A: آبروی

[68/10]

چند گویی مرا که جان در باز
جز برای تو من چه جان دارم

Çend gûyî merâ ki cân der-bâz
Cuz berây-i tû men çe cân dârem

Kaç kere bana can vermeme söyledin? Senin için olandan başka canım yok ki.

[68/11]

گفت عارف که سر فدای تو باد
روز و شب نیت آنچه‌ان دارم

Goft 'Ârif ki ser fedâ-yi tû bâd
Rûz u şeb niyyet-i ân çenân dârem

Arif, başım sana feda olsun, dedi. Gece gündüz böyle bir niyetim var.

69

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.

Remel: Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

[69/1]

در طریق درد چندان تاختم
که مقام هر کسی بشناختیم

Der-tarîk-i derd çendân tâhtîm
Ki makâm-ı her kesî beşnâhtîm

Dert yolunda onca koştuk ki, böylece herkesin makamını tanıdık.

[69/2]

چون ندید اندرین ره هم‌ره‌ی
دل ز مهر هم‌ره‌ان پرداختیم

Çûn nedîdî enderîn reh hemrehî
Dil zi-mihr-i hem-rehân perdâhtîm

Bu yolda hiç yoldaş görmeyince, gönülü yoldaş sevgisinden temizledik.

[69/3]

چون درین ره راه رو جز فرد نیست
هر چه غیر دوست بد انداختیم

Çûn derîn reh râh-rev cuz ferd nîst
Her çe gayr-ı dûst bud endâhtîm

Zira bu yolda yürümek tek başına olur. Dosttan başka ne varsa, hepsini attık.

[69/4]

عاقبت گشتیم خصم جان و دل
هر دو را با یکنفش در با ختیم

‘Âkıbet geştım hasm-ı cân u dil
Her dû râ bâ yek nefes der bâhtım

Sonunda kendi can ve gönlümüze düşman olduk. Her ikisini de bir nefeste kaybettik.

[69/5]

گاه راحت همچو شمع افروختیم
گاه محذت سوختیم و ساختیم

Gâh râhat hemçû şem‘ efrûhtım
Gâh mihnet sũhtım u sâhtım

Bazen rahatlığı mum gibi yaktık. Bazen zorluğu yaktık, bazen yaptık.

[69/6]

نیش را همچون شکر کردیم نوش
هرکه رنجانید ما بنواختیم

Nîş râ hemçûn şeker kerdım nûş
Her ki rencânîd mâ benvâhtım

Zehirli iğneyi şeker ettik, içtik. İncinen herkesi biz okşadık.

[69/7]

کوس وحدت کوفتیم و آنجا زنگ بود
همدمی از نیستی بر ساختیم

Kûs-i vahdet kũftım u v’ângehî
Râyet-i ikbâl râ efrâhtım

Vahdet davulunu çaldık ve işte o zaman ikbal sancağını dalgalandırdık.

[69/8]

چون دم خود نیز آنجا زنگ بود
همدمی از نیستی بر ساختیم

Çûn dem-i hûd nîz âncâ zeng bûd
Hemdemî ez-nîstî ber-sâhtım

Onun nefesi de orada zil olarak bulununca, yokluktan bir arkadaş edindik.

[69/9]

ماند در ره عارف و هم عارفی
چون به کوی بی نشانی تاختیم

Mând der-reh ‘Ârif u hem ‘ârifî
Çûn be-kûy-i bî-nişânî tâhtım

Alametsizliğin olduğu yere ulaşıncaya Arif de, ariflik de yolda kaldı.

70
وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.
Hezec: Mef'ûlü/Mefâ'îlü/Mefâ'îlü/Fe'ûlün

[70/1]

از علم گذشتیم و به معلوم رسیدیم
بی زحمت افهام به مفهوم رسیدیم

Ez-'ilm guzeştîm u be-ma'lûm resîdîm
Bî-zahmet-i ifhâm be-mefhûm resîdîm

İlimden geçtik, bilinene ulaştık. Anlatmanın zahmeti olmadan anlama
ulaştık.

[70/2]

یک حملهٔ مردانه بکردیم¹⁰⁹ چو مردان
تا بر سر آن محزن مکتوم رسیدیم

Yek hamle-i merdâne be-kerdîm çû merdân
Tâ ber-ser-i ân mahzen-i mektûm resîdîm

Yiğitler gibi, yiğitçe bir hamle yaptık. Sonunda o gizli mahzenin başına
ulaştık.

[70/3]

شادیم بدانسان که به تقریر نگنجد
چون خویش مپندار که مغموم رسیدیم

Şâdîm bedânsân ki be-takrîr negunced
Çûn hîş mepindâr ki mağmûm resîdîm

Öyle mutluyuz ki, anlatmakla bitmez. Zannetme ki (buna) kendin gibi
hüzünle ulaştık.

[70/4]

از باده آن می که حیات دل و جان است
صد جام کشیدید و به قیوم رسیدیم

Ez-bâde-i ân mey ki hayât-ı dil u cân est
Sad câm keşîdîm u be-kayyûm resîdîm

Gönül ve canın hayatı olan o şaraptan yüz kadeh içtik, kayyûm olan
Allah'a ulaştık.

[70/5]

کو فهم و کجا عقل و چه شد فکر تا ماکو
کز وهم گذشتیم و به موهوم رسیدیم

Kû fehîm u kucâ 'akl u çe şud fikret-i mâ kû
Kez vehm guzeştîm u be-mevhûm resîdîm

Hani anlayış, nerede akıl, ne oldu düşüncemize, biz neredeyiz? Vehimden
geçtik, vehmedilene ulaştık.

[70/6]

کردیم بسی خدمت آن شاه معلا
تا عاقبه الا مر به مخدوم رسیدیم

Kerdîm besî hidmet-i ân şâh-i mu'allâ
Tâ 'âkıbetü'l-emr be-mahdûm resîdîm

O yüce şâha bir çok hizmetler ettik. Sonunda hizmet edilene ulaştık.

[70/7]

بی طبل و علم مالک هر ملک و دیاریم
بی دبده دفتر و مرسوم رسیدیم

Bî-tabl u 'alem mâlik-i her mulk u diyârîm
Bî-debdebe-i defter u mersûm resîdîm

Davulsuz ve sancaksız olarak her mülk ve diyarın sahibiyiz. Buraya defter ve yazı debdebesi olmadan ulaştık.

[70/8]

ما باز الهیم و بجز شاه نخواهیم
بر مصلحتی وانکه سوی بوم رسیدیم

Mâ bâz-i ilâhîm u becuz şâh ne-hâhîm
Ber-maslahatî v'ânki sûy-i bûm resîdîm

Biz İlâhî bir şahiniz, Allah'tan başkasını istemeyiz. Bir maslahat için o memlekete ulaştık.

[70/9]

فرخنده دم و طلعت و پیروز لقاییم
بر کوری هر منکر میثوم رسیدیم

Ferhunde dem u tal'at u pîrûz likâyîm
Ber kûrî-i her munkir-i meyşûm resîdîm

Nefesi kutlu, talihi uğurlu ve likaya muvaffak olunuz. Her uğursuz inkarcının körlüğünün üzerine ulaştık.

[70/10]

از طائفه گمره و محروم رسیدیم
در قافله امت مرحوم رسیدیم

Ez-tâife-i gumreh u mahrûm remîdîm
Der kâfile-i ummet-i merhûm resîdîm

Yolunu kaybedip (rahmetten) mahrum olmuş gruptan çekindik. Rahmete ermiş ümmet kafflesine ulaştık.

[70/11]

ای عاقل غافل تو اگر ظالم نفسی
در عشق در آیین که چه مظلوم رسیدیم

Ey 'âkil-i gâfil tû eger zâlim-i nefsi
Der 'ışk der â bîn ki çe mazlûm resîdîm

Ey akıllı gafil! Eğer kendine zulmediyorsan aşka gir de ne mazlumlara ulaştığımızı gör.

[70/12]

امارهٔ سرکش حرون بود زبون شد
از عشق کنون بنده¹¹⁰ محکوم رسیدیم

Emmâre-i serkeş harûn bûd zebûn şud
Ez-‘ışk kunûn bende-i mahkûm resîdîm

Asi nefis inatçıydı, güçsüz oldu. Aşk yüzünden hükmü verilmiş kula şimdi ulaştık.

[70/13]

این عالم پر نقش و صور هست چو مومی
ما آتش عشقیم که در موم رسیدیم

În ‘âlem-i pur nakş u suver hest çû mûmî
Mâ âteş-i ‘ışkîm ki der mûm resîdîm

Bu nakış ve şekillerle dolu alem mum gibidir. Biz ise, aşk ateşi olup muma ulaştık.

[70/14]

در محو و فنا پای نهادیم چو عارف
زان پس به تک قلمز معدوم رسیدیم

Der mahv u fenâ pây nihâdîm çû ‘Ârif
Z’ân pes be tek-i kulzum-i ma’dûm resîdîm

Arif gibi mahva ve yokluğa adım attık, ondan sonra yokluk denizinin dibine ulaştık.

[70/15]

چون جای جلال الحق و دین خطا روم است
در شام خبر ده که سوی روم رسیدیم

Çûn cây-i Celâlû’l-Hak u dîn hutta-i Rûm est
Der şâm haber deh ki sây-i Rûm resîdîm

Şam’a haber ver, Celâleddîn-i Rûmî’nin yeri Anadolu olduğundan, Anadolu’ya ulaştık.

71

وَلَهُ قُدْسٌ سِرٌّ

Bu da onundur. Allah onun sırrını mukaddes kılsın.
Recez: Müfte‘ilün/Mefâ‘ilün/Müfte‘ilün/Mefâ‘ilün

[71/1]

عشق تو در میان جان جای گرفت چون کنم
دل ز غام تو تا بکی غرقه موج کنم

‘İşk-ı tû der meyân-i cân cây girift çûn kunem
Dil zi-gam-i tû tâ be-key garka-i mevc-i hûn kunem

Senin aşkın canımın ortasına yerleşti, ne yapayım? Gönlüm senin aşkından ne zamana kadar kan dalgasına batacak?

[71/2]

در دل بی قرار من گرد غمت قرار کرد
من بچه راه شاه را از حرمش برون کنم

Der dil-i bî-karâr-ı men gird-i gamet karâr kerd
Men be çe râh-i şâh râ ez-haremeş berûn kunem

Senin gamın benim kararsız gönlümde karar kıldı. Ben hangi yolla onun
hareminden çıkayım?

[71/3]

از تو صبوری دلم می نشود میسر م
پس به هزار حيله اش چند که آزمون کنم

Ez-tû sabûrî-i dilem mî-neşevêd muyesserem
Peş be-hezâr hîleş çend ki âzmûn kunem

Senin yüzünden gönlümde sabır kalmadı. Bu şekilde onun bin hilesini
nasıl tecrübe edeyim?

[71/4]

دل چو بتو رسید شد عقل جوان پدید شد
چون دل و عقل نیستم شاید اگر جنون کنم

Dil çû be-tû resîd şud 'akl-i cevân pedîd şud
Çûn dil u 'akl nîstem şâyed eger cunûn kunem

Gönül sana ulaşınca, genç akıl ortaya çıktı. Gönül ve aklım olmadığından
delilik yapsam yeridir.

[71/5]

چونکه خیالت ای صنم گشت مقیم در دلم
گر رسدم هزار غم من همه را زیون کنم

Çûnki hayâlet ey sanem geşt mukîm der dilem
Ger resedem hezâr gam men heme râ zebûn kunem

Ey güzel! Senin hayalın gönlüme yerleştiğinden, bana bin gam erişse de
ben hepsini perişan ederim.

[71/6]

چون به مشام جان رسد بوی گل وصال تو
میل کجا به سبزه کنده بام تون کنم

Çûn be-meşâm-i cân resed bûy-i gul-i visâl-i tû
Meyl kucâ be-sebze-i kende-i bâm tûn kunem

Senin kavuşma gülünün kokusu canımın burnuna ulaşınca, yayladan
yolunmuş bitkilere nasıl meylederim?

[71/7]

مرکب خام نفس من چونکه بگشت رام من
همچو مسیح جایکه کنیت نیلگون کنم

Merkeb-i hâm-i nefis-i men çûnki begeşt râm-ı men
Hemçû Mesîh cây ki gunbed-i nîlgûn kunem

Nefsimin ham bineği bana râm olunca, İsa Mesih benzeri, heryeri
gökyüzü gibi yeşillendiririm.

[71/8]

صوفی صاف چون شدم نقد بود نصیب من
من دم وعده نشنوم هر چه کنم کنون کنم

Sûfî-i sâf çûn şudem nakd buved nasîb-i men

Men dem-i va‘de ne’şnevem herçe kunem kunûn kunem

Öyle temiz bir sufi oldum ki nasibim tenkit oldu. Sonrası için söz duymak istemem, ne yaparsam şimdi yaparım.

[71/9]

ای دل و دیده و سند کت مرسان و چشم بد
عشق درون عارفت جای گرفت چون کنم

Ey dil u dîde vu sened ket meresân u çeşm-i bed

‘İşk derûn-i ‘Ârifet cây girift çûn kunem

Ey gönül, ey göz, ey delil! Nazar etme, kötü göz gönderme! Aşk Arif’inin içinde yer etti, ne yapayım?

72

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.

Muzârî‘: Mef‘ûlü/Fâ‘ilâtü/Mefâ‘îlü/Fâ‘ilün

[72/1]

از خار ایمنیم که گلزار یافتیم
ز اغیار فارغیم که ما یار یافتیم

Ez-hâr eymenîm ki gul-zâr yâftîm

Zi-ağyâr fâriğîm ki mâ yâr yâftîm

Dikenden eminiz, çünkü gül bahçesini bulduk. Yabancıya muhtaç değiliz, çünkü yarı bulduk.

[72/2]

عشق تو رو نمود بسی سر ها گشود
در سینه روح وارچه اسرار یافتیم

‘İşk-ı tû rû numûd besî sırr hâ guşûd

Der-sîne rûh-vâr çe esrâr yâftîm

Senin aşkın yüz gösterince bir çok sırlar aşıkâr oldu. Sinede ruh gibi ne sırlar bulduk.

[72/3]

دلدار عشق دید در آویخت زین قبل
منصور دولتیم که دلدار یافتیم

Dildâr ‘İşk dîd der-âvîht z’în kîbel

Mansûr devletîm ki dildâr yâftîm

Sevgili aşkı görünce bizimle savaştı. Bu savaşta galibiz, çünkü sevgiliyi bulduk.

[72/4]

در غار تن شدیم چو بویکر در طلب
تا سر نور احمد مختار یافتیم

Der gâr-i ten şudîm çû Bûbekr der-taleb
Tâ sırr-ı nûr-i Ahmed-i Muhtâr yâftîm

Ebubekir gibi olmak isteyerek ten mağarasına girdik. Sonunda Ahmed-i Muhtâr'ın sırrını bulduk.

[72/5]

گویند آب خضر بود ظلمت اندرون
ما چشمه حیات در انوار یافتیم

Gûyend âb-i Hızr buved zulmet enderûn
Mâ çeşme-i hayât der-envâr yâftîm

Ölümsüzlük suyunun karanlığın içinde olduğunu söylüyorlar. Biz hayat kaynağını nurlarda bulduk.

[72/6]

اندر مزاد عشق که دلها کم از کهند
ما را ببین چه کرم خریدار یافتیم

Ender-mezâd-i 'ışk ki dilhâ kem ez-kehend
Mâ râ bebîn çe kerem harîdâr yâftîm

Gönüllerin samandan daha hafif olduğu aşk mezadında bizi gör. O mezattan ne keremler satın aldık.

[72/7]

عقلست کو گذارد صد کار بهر عالم
ما خویش راز عشق چه پیکار یافتیم

'Aklest kû guzâred sad kâr behr-i 'âlem
Mâ hîş râ zi-'ışk çe peykâr yâftîm

Dünya için yüz iş yapan şey akıl mıdır? Biz kendimizi aşkla, nice savaşlarda bulduk.

[72/8]

ما از کجا و عالم دون پرواز کجا
دینار نار بود چو دیدار یافتیم

Mâ ez-kucâ vu 'âlem-i dûn pervâz kucâ
Dînâr nâr buved çû dîdâr yâftîm

Biz nerede, bu alçaktan uçan alem nerede? Biz sevgili ile görüşünce, para ateş olur.

[72/9]

آن کار را بمان و ز عارف بگیر بند
ما هر چه یافتیم ز اقرار یافتیم

Ân kâr râ bemân u zi-‘Ârif begîr pend
Mâ her çe yâftîm zi-ikrâr yâftîm

O işi bırak, Arif'ten öğüt al. Biz her ne bulduysak, ikrardan (tarikât virdinden) bulduk.

73

وَ لَهُ قَدَسٌ سِرُّهُ

Bu da onundur. Allah onun sırrını mukaddes kılsın.

Hezec: Mefâ‘îlün/Mefâ‘îlün/Fe‘ûlün

[73/1]

چو با عشقت¹¹¹ زمانی یار گشتم
ز جمله کارها بی کار گشتم

Çû bâ ‘îşket zemânî yâr geştem
Zi-cumle kârhâ bî-kâr geştem

Senin aşkınla bir zaman dost olunca, bütün işleri bıraktım.

[73/2]

ز علم و از عمل یکسو نشستم
ز عقل و عافیت بیزار گشتم

Zi-‘ilm u ez-‘amel yek sû nişestem
Zi-‘akl u ‘âfiyet bizâr geştem

İlimden amelden uzaklaştım, akıl ve afiyetten bıktım.

[73/3]

چو در گلزار عشقت پا نهادم
به چشم ناکسان چون خار¹¹² گشتم

Çû der-gulzâr-ı ‘îşket pâ nihâdem
Be-çeşm-i nâkesân çûn hâr geştem

Aşkınım gül bahçesine adım attığım zaman, alçakların gözünde diken oldum.

[73/4]

بسی بی راه را من راه دادم
به عیاران بسی در کار گشتم

Besî bî-râh râ men râh dâdem
Be-‘ayyârân besî der-kâr geştem

Bir çok yolsuza yol verdim. Bir çok düzenbazın işini yoluna koydum.

111 S,A. عشقت را K: با عشقت

112 K. خون خام: S,A. چون خار

[73/5]

چو گفتم ترک دینار شمرده
سزاوار شه و دیدار گشتم

Çû goftem terk-i dînâr şumurde
Sezâvâr-ı şeh-i dîdâr geştem

Parayı saymayı terk edince, padişahın yüzünü görmeye layık oldum.

[73/6]

چو در سر نیست کشف سر عشقت
چو منصور از چه رو بردار گشتم

Çû der-ser nîst keşf-i sır-ı 'ışket
Çû Mansûr ez-çe rû berdâr geştem

Senin aşkının sırrını keşfetme düşüncesi başımda yokken, neden Hallâc-ı
Mansûr gibi asıldım?

[73/7]

چو عارف آفتاب جان و دلهاست
چو شب آخر چرا ستار گشتم

Çû 'Ârif âftâb-i cân u dilhâst
Çû şeb âhir çerâ settâr geştem

Arif gibi canların ve gönüllerin güneşi olduğumdan, gece gibi (ayıpları)
örtüp kapattım.

74

و لَهُ أَنَارَ اللَّهِ مَضْجَعُهُ

Bu da onundur. Allah onun kabrini nurlandırısın.

Hezec: Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Fe'ûlün

[74/1]

ز جام جانفزای دوست مستیم
ز مستی¹¹³ منی مستانه رستیم

Zi-câm-ı cânfezâ-yı dûst mestîm
Zi-mestî-i menî mestâne restîm

Dostun cana can katan kadehinden sarhoşuz. Benlik sarhoşluğundan,
sarhoşçasına kurtulduk.

[74/2]

میان حلقه رندان سر باز
چو شمع جمع در سوزش نشستیم

Meyân-ı halka-i rindân-ı ser bâz
Çû şem'-i cem' der-sûziş nişestîm

Canıyla oynayan rintlerin halkasının ortasına, toplulukta yakılan bir mum
gibi yanmak için oturduk.

[74/3]

از این دام جهان و دانه او
 چو مرغان خدایی چست چستیم
 Ezîn dâm-ı cihân u dâne-i û
 Çû murgân-ı Hudâyî çest cestîm
 Bu dünya tuzağından ve onun yeminden, Allah'a giden kuşlar gibi
 sıçrayıp kurtulduk.

[74/4]

ز هستی نیست گشتم و پس آنکه
 ز عین¹¹⁴ نیستی موجود و هستیم
 Zi-hesî nîst geştîm u pes ângeh
 Zi-'ayn-ı nîstî mevcûd u hestîm
 Varlıktan yok olduk, sonra yokluğun kendisinden var olduk.

[74/5]

به همت بس بلندیم و سر افراز
 اگر چه در تواضع سخت پستیم
 Be-himmet bes bulendîm u ser-efrâz
 Eger çe der-tevâzu' saht pestîm
 Tevazu bakımından çok alçaklarda olsak da, himmetçe çok yükseğiz, başı
 yukarıdayız.

[74/6]

از آن حمال بار هر بلائیم
 که در معنی بلی گوی الستیم
 Ezân hammâl-i bâr-i her belâyîm
 Ki der ma'nî belâ gûy-i elestîm
 Manada elest bezminde evet dediğimiz için her bela yüküne hamallık
 yapmaktayız.

[74/7]

ز علم و عقل و فهم انسان
 گذر کردیم تا عاشق شدستیم
 Zi-'ilm u 'akl u nakl u fehm-i insân
 Guzer kerdîm tâ 'âşık şudestîm
 İlimden, akıldan, nakilden ve insan anlayışından geçtik de aşık olduk.

[74/8]

بگزر عشق و زور لا یزالی
در زندان شهوت را شکستیم

Be-gurz-i 'ışk u zûr-i lâ-yezâlî
Der-i zindân-ı şehvet râ şikestîm

Aşkın güürzü ve Allah'ın güücüyle, şehvet zindanının kapısını kırdık.

[74/9]

به پای عشق ما مردانه سر نه
که تا دانی کییم¹¹⁵ و از چه رستیم

Be-pây-i 'ışk-ı mâ merdâne ser neh
Ki tâ dâni kiyîm u ez-çe restîm

Bizim kim olduğumuzu ve neden kurtulduğumuzu anlamam için aşkımızın ayağına mertçe baş koy.

[74/10]

مثال گل در آتش صبر کردیم
چو خار ای دوست ما کس را نخستیم

Misâl-i gil der-âteş sabr kerdîm
Çû hâz ey dûst mâ kes râ nehasîm

Ey dost! Çamur gibi ateşe sabrettik, beden kiri gibi kimseyi incitmedik.

[74/11]

خموشی اختیار عارف آمد
دهان بستیم و لب از گفت شستیم

Hamûşî ihtiyâr-i 'Arif âmed
Dehân bestîm u leb ez-goft şostîm

Arif'in seçimi susmak oldu. Ağzımızı kapattık, dudağı sözden temizledik.

75

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.

Hezec: Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Fe'ûlün

[75/1]

مکن بینی که گردی واقف ای خام
ز یاقوت لبان آن دل آرام

Me-kun bînî ki gerdî vâkıf ey hâm
Zi-yâkût-i lebân-i ân dil-ârâm

Ey ham kişi! O gönül rahatlatan sevgilinin kırmızı dudaklarına vâkıf oldun diye gururlanma.

[75/2]

درون تو همه خامست هرگز
کجا واقف شود از پختگان خام

Derûn-i tû heme hâмест hergiz
Kucâ vâkıf şevеd ez-puhtegân hâm

Senin için tümüyle hamdır. Hamlar pişmişlere nasıl vakıf olsun?!

[75/3]

به جام عشق از خود وا رهید
زهی ساقی زهی باده زهی جام

Be-câm-ı 'ışk ez-hod vâ-rehîd
Zehî sâkî zehî bâde zehî câм

Aşk kadehiyle kendinden kurtul. İşte saki, işte şarap, işte kadeh.

[75/4]

بر ما شیر باشد کم ز گریه
چو گیرم در نبرد عشق صمصام

Ber-i mâ şîr bâşed kem zi-gurbe
Çû gîrem der-neberd-i 'ışk samsâm

Aşk savaşında keskin kılıcı alınca, göğsümüzde kediden küçük olan bile aslan kesilir.

[75/5]

عجب دانه است این دانه که سیمرغ
به بویش می فتد هر لحظه در دام

'Aceb dânest îн dâne ki sîmurg
Be-bûyeş mî-futed her lahza der-dâm

Bu yem, öyle acayip bir yemdir ki onun kokusuyla sîmurg her an tuzağa düşer.

[75/6]

حریفا هین¹¹⁶ غنیمت دار این دم
که کم افتد چنین فرصت در ایام

Harîfâ hîn ganîmet dâr îн dem
Ki kem ufted çunîn fırsat der-eyyâm

Ey dost! Bu anı ganimet bil çünkü böyle fırsat sonra az ele geçer.

[75/7]

درین ره نور ایمان را نبینی
نظر تا نسکلی از کفر و ایمان

Der-în reh nûr-ı îmân râ nebînî
Nazar tâ negsilî ez-kufr u îmân

Küfür ve imana bakmaktan vazgeçmedikçe, bu yolda iman nurunu görmezsin..

[75/8]

نماز شام و صبحم جمله یک شد
ز بس نوشیدیم از صبح تا شام

Namâz-ı şâm u subhem cumle yek şud
Zi-bes nûşîdîm ez-subh tâ-şâm

. Sabahtan akşama kadar içmeye başladıktan beri, sabah ve akşam
namazım aynı oldu¹¹⁷.

[75/9]

همه مردم اسیر نام و ننگند
بجز عارف که ننگش آید از نام

Heme merdum esîr-i nâm u nengend
Be-cuz ‘Ârif ki nengeş âyed ez-nâm

Bütün insanlar şöhret ve utancın esiridirler. Sadece Arif şöhret olmaktan
utanır.

76

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.

Hezec: Mefâ‘îlün/Mefâ‘îlün/Fe‘ûlün

[76/1]

ز بعد نفی هستی در ثبوتم
مقیم بحر حی لا یموتم

Zi-ba‘d-i nefy-i hestî der-subûtem
Mukîm-i bahr-i hayy-i lâ-yemûtem

Varoluşumdaki varlığı yok ettikten sonra; ölümsüz, her zaman diri olanın
denizine yerleştim.

[76/2]

مثال یوسف در چاه معنی
چو یونس مدتی محبوس حوتم

Misâl-i Yûsuf-i der-çâh-ı ma‘nâ
Çû Yûnus muddetî mahbûs-i hûtem

Mana kuyusundaki Yusuf misali, bir müddettir Yunus gibi balığın
mahpusuyum.

[76/3]

ندارد غم ز ماهی ماه روحم
بحمد الله که تسبیحست قوتم

Nedâred gam zi-mâhî mâh-ı rûhem
Bi-hamdillâh ki tesbîhest kûtem

Ay gibi olan ruhum, balıktan dolayı hüzenlenmez. Allah’a hamdolsun,
azığım tesbihtir.

[76/4]

فقير جان و عشقم ای برادر
نه چون درویش نان در بند لوتم

Fakîr-i cân u 'ışkem ey berâder

Ne çûn dervîş-i nân der bend-i lûtem

Ey kardeş! Can ve aşk fakiriyim. Ekmek dervişi gibi leziz yemeğe bağımlı değilim.

[76/5]

گهی در عشق حیران سجودم
گهی اندر رکوع و در قنوت¹¹⁸

Gehî der-'ışk hayrân-ı sücûdem

Gehî ender-rükû' u der-kunûtem

Bazen aşta, hayranlık secdelerindeyim. Bazen rükûda ve kunuttayım.

[76/6]

بسی در علم نحوی¹¹⁹ محو از جان
نبتاتی کردم اکنون در نبتتم

Besî der-'ilm-i nahvî mahv ez-cân

Sebâtî kerdem eknûn der-sübûtem

Bir çok kişi nahiv ilmiyle uğraşarak canını mahveder. Ben şimdi bulunduğum varlıkta sebettayım.

[76/7]

شکسته باش و خاکی گر درستی
مکن نخوت که پر باد و بروتم

Şikeste bâş u hâkî ger durustî

Mekun nahvet ki pur bâd u burûtem

Eğer dürüst bir kişiyse kırık gönüllü ve mütevazi ol. Gururlu ve azametli olup böbürlenme.

[76/8]

چو سقف آسمان جایست جان را
چرا چون مرغ خانه در بیوتم

Çû sakf-i âsmân câyest cân râ

Çerâ çûn murg-i hâne der-buyûtem

Madem ki rûhun yeri gökyüzünün tavanıdır, niçin evlerdeki ev kuşu gibi olayım?

S. قنوت: K,A; قنوت: 118

S,A. نحو: K; نحو: 119

[76/9]

منم کرم کرم نی کرم پبله
که برگ مرگ¹²⁰ باشد برگ توتم

Menem kerm-i kerem ney kirm-i pîle
Ki berg-i merg bâşed berg-i tûtem

Ben bol ürün veren asmayım. İpek böceği değilim ki dut yaprağım ölüm yaprağım olsun.

[76/10]

چو از¹²¹ میراث احمد عشق دارم
چه غم کز صید بیت العنکبوتم

Çû ez-mîrâs-ı Ahmed 'ışk dârem
Çe gam kez sayd-i beytü'l-'ankebûtem

Ahmed'in mirasından aşka sahip olduktan sonra ömürceğin evinde (ağında) av olsam ne gam?

[76/11]

مگو عارف خمش اسرار کم گو
کزین پس در خموشی و سکوتم

Megû 'Ârif hamuş esrâr kem gû
Kezîn pes der-hamûşî u sükûtem

Konuşma Arif! Sus, sırları söyleme. Bundan sonra suskunluk ve sükuttayım.

77

وَلَهُ قُدُّسٌ سِرُّهُ

Bu da onundur. Allah onun sırrını mukaddes kılsın.
Recez: Müstef' ilün/Müstef' ilün/Müstef' ilün/Müstef' ilün

[77/1]

در راه عشقت ای صنم از بهر آن گردیده ام
تا لایق وصلت شوم کز هجر تو سوزیده ام

Der-râh-i 'ışket ey sanem ez-behr-i ân gerdîdeem
Tâ lâyıq-ı vuslat şevem kez hicr-i tû sûzîdeem

Senin aşkına düşmüşüm ey güzel! Sana kavuşmaya layık olabilmek için dolanıp durmaktayım. Senin ayrılığından yanmaktayım.

[77/2]

در جان ما جانان تویی در دست مافرمان تویی
وین بنده را سلطان تویی گر از برت ببریده ام

Der-cân-i mâ cânân tûyî der-dest-i mâ fermân tûyî
V'în bende râ sultân tûyî ger ez-beret bubrîdeem

Canımıza canan sensin, elimize ferman sensin. Senden ayrı olsam da benim için sultan sensin.

120 K. برنگ زرد: S,A: که برگ مرگ

121 K. کز: S,A: از

[77/3]

غم را نباشد قوتی کو دست آرد بر سرم
چون محر کردم رنج را و ز عافیت زابیده ام

Gam râ nebâşed kuvvetî kû dest âred ber-serem
Çun mahv kerdem renc râ v'ez 'âfiyet zâyîdeem

Gamın benim başıma güç yetirmeye gücü yoktur. Çünkü ben sıkıntıyı yok
ettim ve afiyetim artmıştır.

[77/4]

ما را همایون طلعتت گر دست ندهد باک نیست
چون هر زمان الطاف تو منزل کند در دیده ام

Mâ râ hümâyun tal'atet ger dest nedhed bâk nîst
Çun her zaman eltâf-i tû menzil kuned der-dîdeem

Kutlu gelişin bize kısmet olmasa da korkumuz yok. Çünkü senin
lütufların, her zaman gözümde yer edindir.

[77/5]

ای عمر بی مرگی ز تو وی برگ بی برگی ز تو
ما را مپیچان تو به غم در عشق تو پیچیده ام

Ey 'omr-i bî-mergî zi-tû v'ey berg-i bî-bergî zi-tû
Mâ râ mepîçân tû be-gam der-'ışk-ı tû pîçîdeem

Ey ölümsüz ömrün senden olduğu, ey yapraksız yaprağın senden olduğu!
Bizi kederinle döndürüp durma, senin aşkınla dönüp durmaktayım.

[77/6]

بگذر تو از خوف ورجا ما از کجا عقل از کجا
زیرا برون از جان و جا منزلگهی بگزیده ام

Bugzer tu ez-havf u recâ mâ ez-kucâ 'akl ez-kucâ
Zîrâ berûn ez-cân u câ menzilgehî bugzîdeem

Korkuyla ümit arası olmayı bırak. Biz nerede, akıl nerede? Zira ben
candan ve yerden dışarıda bir menzil seçtim.

[77/7]

من از برای امر تو در خاک تیره مانده ام
خاک از کجا پاق از کجا بهر تو آرامیده ام

Men ez-berây-i emr-i tû der-hâk-i tîre mandeem
Hâk ez-kucâ pâk ez-kucâ behr-i tû ârâmîdeem

Ben senin emrin için kara toprakta kaldım. Toprak nerede, temiz nerede?
Ben senin için sabrettim.

[77/8]

قدم نگردد هیچ خم نه پیر¹²² کردم من نه کم
زیرا از اول ای صنم در عشق تو بالیده ام

Kaddem negerded hiç ham ne pîr gerdem men ne kem
Zîrâ ez-evvel ey sanem der-‘ışk-ı tû bâlîdeem
Boyum hiç eğrilmez, ne yaşlıyım, ne de küçük. Ey güzel! Çünkü önceden
senin aşkında büyüdüm.

[77/9]

عارف چو آید سوی تو گوید ثنای روی تو
گوید منم هندوی تو مهرت به جان بخریده ام

‘Ârif çû âyed sûy-i tû gûyed senâ-yî rûy-i tû
Gûyed menem hindû-yî tû mihret be-cân bahrîdeem
Arif sana doğru gelirken senin yüzünü över. Senin kölen benim, can verip
senin sevgini aldım, der.

78

وَلَهُ أَنَارُ اللَّهِ مَرْقَدَهُ

Bu da onundur. Allah onun kabrini nurlandırısın.
Hezec: Mefâ‘îlün/Mefâ‘îlün/Fe‘ûlün

[78/1]

ز عشقت ای صنم دیوانه گشتم
جنون را همدم و همخانه گشتم

Zi-‘ışket ey sanem dîvâne geştem
Cunûn râ hemdem u hem-hâne geştem
Ey güzel! Aşkından deli oldum. Deliliği arkadaş edinip aynı evi
paylaştım.

[78/2]

چو با عشقت گرفتم آشنایی
ز خویش و خال و عم بیگانه گشتم
Çû bâ ‘ışket giriftem âşinâyî

Zi-hîş u hâl u ‘am bîgâne geştem
Senin aşkınla tanışınca, akrabaya, teyze ve amcaya yabancı oldum.

[78/3]

فتادم در دم دام غم تو
برای مرغ عشقت دانه گشتم

Futâdem der dem-i dâm-i gam-i tû
Berây-i murg-i ‘ışket dâne geştem
Senin hüznü tuzağına düştüm. Senin aşk kuşuna yem oldum.

[78/4]

ز هشیاری رهیدم حمد لله
از آن جام بقا مستانه گشتم

Zi-hüsyârî rehîdem hamdü lillâh
Ezân câm-ı bekâ mestâne geştem

Hamdolsun akıllılıktan kurtuldum. Bekâ kadehiyle sarhoş oldum.

[78/5]

یقین دان بی گمان ز آل خلیل
که در شمع رخت پروانه گشتم

Yakîn dân bî-gumân zi-âl-i Halîl
Ki der-şem‘-i ruhet pervâne geştem

Emin ol, şüphesiz bil ki İbrahim peygamberin sülalesindenim. Senin
yanağının mumuna pervane oldum.

[78/6]

چو موسی در یم عشرت نگارا
فرو رفتم ازان در دانه گشتم

Çû Mûsâ der-yem-i ‘ışket nigârâ
Furû refتم ezân dür-dâne geştem

Ey güzel! Senin aşk denizine Musa gibi battım da, onda inci tanesi oldum.

[78/7]

برای تکیه گاه عشق احمد
مثال استن حنانه گشتم

Berây-i tekye-gâh-i ‘ışk-ı Ahmed
Misâl-i ustun-i Hannâne geştem

Ahmed’in aşk tekkesi için Hannâne¹²³ sütunu gibi oldum.

[78/8]

نیم فرزین کژ رو راست بشنو
به عشق شه ابد فرزانه گشتم

Neyem ferzîn-i kej-rû râst bi’şnev
Ki ‘ışk-ı şeh ebed ferzâne geştem

Doğru dinle! Eğri yüzlü vezir taşı değilim. Şahın aşkıyla ebediyyen nefsin
isteklerinden kurtulmuş bir bilge oldum.

[78/9]

چو آینه مرا یکرو ست با تو
باغران دوسر چون شانه گشتم

Çû âyîne merâ yekrûst bâ-tû
Be-ağyârân vu ser çûn şâne geştem

Benim sana karşı ayna gibi tek yüzüm var. Yabancılara karşı, tarak gibi iki
başlı oldum.

123 Hanin-i ciz’ denen kuru hurma kütüğü. Peygamber Aleyhisselam’ın minberi olarak görev yapıyordu. Daha sonra yeni bir minber yapılıncaya onu bir köşeye kaldırdılar. O da Peygamber’in hasretinden şiddetle ağlayıp inledi. Bunun üzerine onu tekrar minberin altına yerleştirdiler. Hz. Peygamberin vefatına kadar orada kaldı.

[78/10]

به معنی چونکه گنج بی کرانم
سزد گر بهر تو ویرانه گشتم

Be-ma' nâ çûnki genc-i bî-kerânem
Sezed ger behr-i tû vîrâne geştem

Mana olarak sonsuz bir hazine olduktan sonra, senin için virane olsam da olur.

[78/11]

چو عارف مجلس مردان گزیدم
شراب عشق را پیمانہ گشتم

Çû ' Ârif meclis-i merdân guzîdem
Şarâb-ı ' ışk râ peymâne geştem

Arif gibi erler meclisini seçtim, aşk şarabının kadehi oldum.

79

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.

Hezec: Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Fe'ûlün

[79/1]

تویی سلطان باقی در دو عالم
تویی سر خلاصه جان آدم

Tûyî sultân-ı bâkî der-dû ' âlem
Tûyî sırr-ı hulâsa-i cân-ı Âdem

İki alemde baki sultan sensin, Adem'in canının özünün sırrı sensin.

[79/2]

زمین و آسمان و عرش و کرسی
طراوت از تو می یابند هر دم

Zemîn u âsmân u ' arş u kürsî
Tarâvet ez-tû mî-yâbend her dem

Yer, gök, arş ve kürsü her an seninle tazelik bulur.

[79/3]

دو تا کردست پشت خویشان را
برای¹²⁴ خدمت تو چرخ اعظم

Dû tâ kerdest poşt-i hîşten râ
Berây-i hidmet-i tû çarh-ı a'zam

Büyük felek sana hizmet etmek için sırtını iki büküm etmiştir.

[79/4]

تویی معشوق نادر جان و دل را
تویی بر عاشقان خسته مرهم

Tûyî ma‘şûk-ı nâdir cân u dil râ
Tûyî ber-‘âşikân-ı haste merhem

Can ve gönle bulunmaz sevgili sensin. Hasta aşıklara merhem sensin.

[79/5]

دوا از درد پیدا می کنی تو
شکر را هم تو می¹²⁵ کنی در سینه شادی

Devâ ez-derd peydâ mî-kunî tû
Şeker râ hem tû mî-sâzîş çûn sem

Sen dertten devâ ortaya çıkarırsın, şekerini zehre döndürürsün.

[79/6]

تو غم را می کنی در سینا شادی
و شادی را تو می گردانیش غم

Tû gam râ mî-kunî der-sîne şâdî
Vü şâdî râ tû mî-gerdânîş gam

Sen gamı sinede mutluluk yaparsın, mutluluğu da gama döndürürsün.

[79/7]

تویی باقی و باقی جمله فانی
ترا آمد شهینشا هی مسلم

Tûyî bâkî vu bâkî cumle fânî
Tû râ âmed şehinşâhî musellem

Baki olan sensin, senden başkası fanidir. Şahlar şahlığı kesinlikle senin hakkındır.

[79/8]

بیامرز از کرم این گنه¹²⁶ را
به حق لطف ای شاه مکرم

Beyâmurz ez-kerem în guneh râ
Be-hakk-ı lutfet ey şâh-ı mukerrem

Ey keremli şah! Lutfunun hakkı için kereminle bu günahı affet.

[79/9]

برو عارف تو جان ده در هوایش
سخن کوتاه کن و الله اعلم

Berev ‘Ârif tû cân deh der-hevâyeş
Suhen kûtâh kun vallâhu a‘lem

Arif! Git, onun arzusu ile can ver. Sözü kısa kes, Allah en iyi bilendir.

125 K. تویی: S,A: تو می

126 K,A. لگ: S: گنه

80
وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.
Remel: Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

[80/1]

هر چه از عقل و خرد اندوختیم
در مزاد عشق شه بفروختیم

Her çe ez-'akl u hîred endûhtîm
Der-mezâd-i 'ışk-ı şeh befrûhtîm

Akıldan her ne biriktirdiysek, onu şahın aşk pazarında sattık.

[80/2]

تا ز عشقش چشم دل پرها گشاد
چشم جسم از کار دنیا دوختیم

Tâ zi-'ışkeş çeşm-i dil perhâ guşâd
Çeşm-i cism ez-kâr-ı dünyâ dûhtîm

Onun aşkıyla gönül gözü kanat çırpıncaya kadar vücut gözünü dünya işine dikmiştik.

[80/3]

علم و¹²⁷ عقل و فهم را برهم زدیم
نکته از لوح عشق آموختیم

'İlm u 'akl u fehîm râ ber hem zedîm
Nükteî ez-levh-i 'ışk âmûhtîm

İlim, akıl ve anlayışı fırlatıp attık, aşk levhasından bir nükte öğrendik.

[80/4]

رایت مردانگی افراختیم
در تنور مردمی افروختیم

Râyet-i merdâneğî efrâhtîm
Der-tenevvur merdumî efrûhtîm

Erlük sancağını dalgalandırdık. Nurlanıp halkı aydınlattık.

[80/5]

سر معنی را بگوش مدعی
گه به لطف و گه به قهر اسپوختیم

Sırr-ı ma'nâ râ be-gûş-i mudde'î
Geh be-lutf u geh be-kahr espûhtîm

Karşı gelen iddiacının kulağına mana sırrını bazen incelikle, bazen kahırla saktuk.

[80/6]

همچو گل با خار هر خس ساختیم
و اندر آتش همچو شکر سوختیم

Hemçû gul bâ-hâr-ı her hes sâhtîm

Vender âteş hemçû şeker sûhtîm

Her otun dikenini gül gibi yaptık. Ateş içinde şeker gibi yandık.

[80/7]

عارفا از گنج مولانا کنون

وام جمله عاشقان را توختیم

‘Ârifâ ez-genc-i Mevlânâ kunûn

Vâm-ı cumle ‘âşîkân râ tûhtîm

Ey Ârif! Bugün Mevlânâ'nın hazinesiyile bütün aşıkların borcunu ödedik.

81

و لَهُ قَدَسٌ سِرُّهُ الْعَزِيزِ

Bu da onundur. Allah onun sırrını mukaddes kılsın.

Muzâri‘: Mef‘ûlû/Fâ‘ilâtü/Mefâ‘ilû/Fâ‘ilün

[81/1]

از چشم مرحمت به یکی باز مفکنم

تا کوزه وفا ز جفاهات نشکنم

Ez-çeşm-i merhamet be-yekî bâz mefkenem

Tâ kûze-i vefâ zi-cefâhât neşkenem

Vefa testisini senin cefalarınla kırmadıkça, merhamet gözüyle hiç kimseye bakmam.

[81/2]

از کون و از مکان دل خود بر کنم رواست

باشد مجال دل که ز عشق تو بر کنم

Ez-kevn ü ez-mekân dil-i hod ber kunem revâst

Bâşed mecâl-i dil ki zi-‘ışk-ı tû ber kunem

Bütün alemde, her yerden gönlümü söküp çıkarsam revâdır. Senin aşkını çıkarmaya gönlün mecâli olur mu?

[81/3]

چندانکه چنگ غم به دلم بیش می زنی

من نیز در هوای تو زان بیش می تنم

Çendân ki çeng-i gam be-dilem bîş mî-zenî

Men nîz der-hevâ-yi tû zân bîş mî-tenem

Sen benim gönlümde hüznü çalgısını ne kadar çok çalarsan, ben de senin arzu şarkını ondan daha fazla okurum.

[81/4]

عشقت چو روغنست و چو آبست غیر آن
 نامیزد آب غیر درین عشق روغنم
 'Işket çû rûganest u çû âbest gayr-i ân
 N'âmîzed âb-i gayr derîn 'ışk-ı rûganem
 Senin aşkın yağ gibi, başka şeyler su gibi. Benim yağlı aşkıma, artık sular
 karışmaz.

[81/5]

روزم ز هجر تو شب تار تیره است
 با وصل ماه روی تو حقاً که روشنم
 Rûzem zi-hicr-i tû şeb-i târ-i tîre est
 Bâ-vasl-i mâh-rûy-i tû hakkâ ki rûşenem
 Gündüzüm, senin ayrılığınla kapkara bir gecedir. Senin ay yüzüne
 kavuşmakla gerçekten aydınlanırım.

[81/6]

بس خار ها خلید¹²⁸ جفای تو در دلم
 جان چون صبور بود کنون همچو گلشنم
 Bes hârâhâ halîd cefâ-yı tû der-dilem
 Cân çûn sabûr bûd kunûn hemçû gulşenem
 Cefan ile gönlüme bir çok diken battı ama sabrettiğim için bugün
 gülbahçesi gibiyim.

[81/7]

گر زانکه تیر و تیغ رسد عارف از هجر¹²⁹
 غم نیست شاد باش چو عشقست جوشنم
 Ger zân ki tîr u tîg resed 'Ârifâ zi-hicr
 Gam nîst şâd bâş çû 'ışkest cevşenem
 Ey Arif! Eğer sana ayrılıktan ok ve kılıç değerse, üzülme, mutlu ol. Zira
 benim zırhım aşkıdır.

82

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.
 Remel: Fâ' ilâtün/Fâ' ilâtün/Fâ' ilün

[82/1]

هست عاقل در غم سیم و درم
 نیست عاشق را غم هر بیش و کم
 Hest 'âkil der-gam-i sîm u direm
 Nîst 'âşık râ gam-i her bîş u kem
 Akıllı kişi gümüş ve dirhem derdindedir. Aşıқта azın çoğun üzüntüsü olmaz.

S. خرید: K,A: خلید 128

S. عشق: K,A: هجر 129

[82/2]

عاقلان در غصه بیهوده گیج
 عشقان شادان و خوش بی رنج و غم
 ‘Âkilân der-gussa-i beyhûde gîç
 ‘Âşikân şâdân u hoş bî-renc u gam
 Akıllılar boş bir gamla sersem, aşıklar mutlu, sıkıntısız, kedersizdirler.

[82/3]

عاقل مسکین گرفتار امل
 عاشق مسکین رمیده از الم
 ‘Âkil-i miskîn giriftâr-i emel
 ‘Âşik-ı miskîn remîde ez-elem
 Miskin akıllı bir emele yakalanmış, miskin aşık ise elemden ürkmüştür.

[82/4]

عاقلان محبوس جاه و جای¹³⁰ و مال
 عشقان آزاد و فارغ در حرم
 ‘Âkilân mahbûs-i câh u cây u mâl
 ‘Âşikân âzâd u fârig der-harem
 Akıllılar makam, mevki ve malın hapsindedir. Aşıklar haremde hür ve kayıtsızdırlar.

[82/5]

عاقلان وابسته بوک و مگر
 عشقان بگنشته از هر لاولم
 ‘Âkilân vâbeste-i bûk u meger
 ‘Âşikân bugzeşte ez-her lâ vu lem
 Akıllılar “belki, yoksa”ya bağlanmış, aşıklar her türlü “yok, olmadı” dan geçmiştir.

[82/6]

عاقلان خیره و¹³¹ تیره چون مداد
 عشقان سر نیز و سردان چون قلم
 ‘Âkilân hîre vu tîre çûn midâd
 ‘Âşikân ser tîz u sîrdân çûn kalem
 Akıllılar, hokka gibi şaşkın ve karanlıkta. Aşıklar ise kalem gibi keskin ve sır bilen.

130 S. مجنون چاه جاه: A: محبوس چاه جاه: K: محبوس چاه و جای

131 S. خیره: K,A: خیره و

[82/7]

عاقلان در بخل و امساک و حسد
عاشقان در جود و احسان و کرم
'Âkilân der-buhl u imsâk u hased
'Âşikân der-cûd u ihsân u kerem

Akıllılar cimri ve hasetçi. Âşıklar cömert, iyilik ve ihsan sahibi.

[82/8]

عاقلان پنهان شده زیر گلیم
عاشقان پیدا به صد طبل و علم
'Âkilân pinhân şude zîr-i gilîm
'Âşikân peydâ be-sad tabl u 'alem

Akıllılar kilimin altına gizlenmiş, aşıklar yüz tane davul ve sancakla ortada.

[82/9]

عاقل اندر خم هستی همچو درد
عاشق صافی زوی چون جام جم
'Âkil ender humm-i hestî hemçû durd
'Âşik-ı sâfî zi-vey çûn câm-ı cem

Akıllı, varlık küpündeki şarap tortusu gibi bulanık. Âşik ise arınmış, Cem'in billur kadehi¹³² gibi.

[82/10]

عاقلان اندر عزیزی گشته خوار¹³³
عاشقان در عین خواری محترم
'Âkilân ender 'azîzî geşte hâr
'Âşikân der-'ayn-ı hârî muhterem

Akıllılar yüceliğin içinde alçalmışlar, aşıklar ise alçakdıkları halde saygıdeğer.

[82/11]

عقلان بی فایده چون خار و خس
عاشقان چون گلشن و باغ ارم
'Âkilân bî-fâide çûn hâr u hes
'Âşikân çûn gulşen u bâğ-ı irem

Akıllılar ot, çöp gibi faydasız, aşıklar gül bahçesi ve irem bağı gibi.

132 Efsaneye göre, Cem isimli İran kralının bütün dünyayı gösteren bir kadehi varmış. Bu kadeh, şiirlerde genellikle gönül anlamında kullanılmaktadır.

133 زار: S,A: خوار

[82/12]

عقل را بگذار و عاشق شو دلا
تا کنارت گیر و آن زیبا صنم

‘Akl râ bugzâr u ‘âşık şev dilâ

Tâ kenâret gîr u ân zîbâ sanem

Ey gönül! O hoş güzeli kucaklayabilmek için akli bırak, aşık ol.

[82/13]

عارفا چون عاشق والد شدی

بی گمان عیسی دمی موسی قدم

‘Ârifâ çûn ‘âşık-ı vâlid şodî

Bî-gumân ‘Îsâ demî Mûsâ kadem

Ey Arif! Yol açan bir aşık olursan, şüphesiz İsa nefesli, Musa adımlı olursun.

83

وَلَهُ رُوحَ اللَّهِ رُوحَهُ

Bu da onundur. Allah onun ruhunu rahata erdirsin.

Hezec: Mefâ‘îlün/Mefâ‘îlün/Fe‘ûlün

[83/1]

تو سلطان منی ای جان عالم

تویی سر خلاصه نور آدم

Tû sultân-i menî ey cân-ı ‘âlem

Tûyî sırr-ı hulâsa-i nûr-i Âdem

Ey alemin canı! Sen benim sultanımsın. Adem’in nurunun özünün sırrı sensin.

[83/2]

تو سلطان منی با آنکه هستم

به معنی من کنون سلطان عالم

Tû sultân-i menî bâ ânki hestem

Be-ma‘nâ men kunûn sultân-ı ‘âlem

Ben mana aleminin sultanı olsam da sen benim kendisiyle var olduğum sultanımsın.

[83/3]

زمین و آسمان و عرش و کرسی

منور از تو می گردند هر دم

Zemîn u âsmân u ‘arş u kürsî

Munevver ez-tû mî-gerdend her dem

Yer, gök, arş ve kürsü her an seninle nurlanmaktadır.

[83/4]

به هر نا محرمی دیدار منعا
چو غیر من ترا کس نیست محرم

Be-her nâ-mahremî dîdâr menmâ
Çû gayr-i men tû râ kes nîst mahrem

Her yakın olmayana yüzünü gösterme. Sana benden başka yakın yoktur.

[83/5]

ترا خود کی ببیند چشم خاکی
که تو بالاتری از چرخ اعظم

Tû râ hod key bebîned çeşm-i hâkî
Ki tû bâlâterî ez-çarh-ı a'zam

Topraktan gözü olan seni nasıl görür? Zira sen büyük yüce felekten daha
yüksektesin.

[83/6]

بی درد آن دوا بردن نشاید
برای اهل درد آرند مرهم

Pey-i derd ân devâ burden neşâyed
Berây-i ehl-i derd ârend merhem

Dert için deva bulmak uygun değil midir? (Evet) Dert ehli için merhem
getirilir.

[83/7]

کسی کو را خبر باشد ز دانش
تیمم کی کند بر آب زمزم

Kesî kû râ haber bâşed zi-dâniş
Teyemmüm key kuned ber-âb-ı zemzem

İlimden haberdar olan kimse nasıl olur da zemzem suyu varken
teyemmüm yapar?

[83/8]

نظر بر روی معشوقان فکندن
نباشد غیر عاشق را مسلم

Nazar ber-rûy-i ma'sûkân fikenden
Nebâşed gayr-ı 'âşık râ müsellemler

Sevgilinin yüzüne bakmak, aşıktan başkası için kesinlikle mümkün değildir.

[83/9]

دم عارف همه از بی قرار یست
نگوید مرد در هم جز که در هم

Dem-i 'Ârif heme ez-bî-karârîst
Negûyed merd-i derhem cuz ki derhem

Arif'in sözü, tümüyle sabırsızlığındandır. Dağınık adam dağınıklıktan
başkasını söylemez.

84

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.

Remel: Fe‘ilâtün/Fe‘ilâtün/Fe‘ilün

[84/1]

پست فقريم و علا را نخریم

اهل درديم و دوا را نخریم

Pest-i fakrîm u ‘alâ râ neharîm

Ehl-i derdîm u devâ râ neharîm

Fakrın alçağıyız, yüceyi satın almayız. Dert ehliyiz, devayı satın almayız.

[84/2]

حيله و عشوه و فن را نخوریم

لاف هری سر و پارانخریم

Hîle vu ‘işve vu fen râ nehorîm

Lâf-ı her bî-ser u pâ râ neharîm

Hîle, işve ve sanata aldanmayız. Her başsız ve ayaksızın lafını almayız.

[84/3]

از پی مندغه و جل ندویم

آه و فریاد¹³⁴ گدا را نخریم

Ez-pey-i mindife vu cul nede vîm

Âh u feryâd-ı gedâ râ neharîm

Pamuk ve elbise peşinde koşmayız. Dilencinin ahını, feryadını satın almayız.

[84/4]

کار ما مستی و عشقت و طرب

غیر این کار و کیا را نخریم

Kâr-ı mâ mestî u ‘işkest u tarab

Gayr-i îñ kâr u kiyâ râ neharîm

Bizim işimiz sarhoşluk, aşk ve sevinçtir. Bu işten başkasını da, daha büyüğünü de almayız.

[84/5]

نور دیدیم و¹³⁵ به ظلمت نرویم

گل چو دیدیم گیا را نخریم

Nûr dîdîm u be-zulmet nerevîm

Gul çû dîdîm giyâ râ neharîm

Işığı gördük, karanlığa gitmeyiz. Gülü gördükten sonra otu almayız.

K. فریاد و S.A. فریاد 134

S. دیدیم K.A. دیدیم و 135

[84/6]

قمر انیم پی نور رویم¹³⁶
شمسیانیم¹³⁷ سها را نخریم

Kamerânîm pey-i nûr revîm
Şemsiyânîm sühâ râ neharîm

Biz aylarız, ışığın peşine gideriz. Güneşteniz, süha yıldızını almayız.

[84/7]

فرجی گشت قبا مان از عشق
حیله اهل قبا را نخریم

Ferecî geşt kabâmân ez-‘ışk
Hîle-i ehl-i kabâ râ neharîm

Bizim aşktan olan elbisemiz bize kurtuluş oldu. Derviş elbisesi giyenlerin hilesini satın almayız.

[84/7]

بوی گلخن بنبویم یقین
بجز این بوی صبا را نخریم

Bûy-i gulhan be-ne-bûyîm yakîn
Be-cuz ân bûy-i sabâ râ ne-harîm

Ocağın kokusunu kesinlikle koklamayız, saba rüzgarının kokusundan başkasını almayız.

[84/8]

ما کیان وار به هر گو ندوید
چون کیان جز که همه را نخریم

Mâ kiyân-vâr be-her gû nede vîm
Çûn kiyân cuz ki hümâ râ neharîm

Makam sahipleri gibi her sözün peşine gitmeyiz. Büyükler gibi hüma kuşundan başkasını almayız.

[84/9]

اهل دل را چو گزیدیم بجان
اهل انکار و عمارا نخریم

Ehl-i dil râ çû guzîdîm be-cân
Ehl-i inkâr u ‘amâ râ neharîm

Cân ü gönülden gönül ehlini seçtiğimiz için, inkar ehlini ve körü almayız.

[84/10]

چون بتابید جمال رخ یار
بجز آن خوب لقا را نخریم

Çûn be-te’bîd-i cemâl-i ruh-i yâr
Be-cuz ân hûb-likâ râ neharîm

Sevgilinin yüz güzelliği ebedi iken, ondan başka bir güzeli almayız.

136 دویم K: رویم S,A.

137 شمسیانیم K,A: شمسیانیم S.

[84/11]

چشم از ان چشم جهان یافته ایم
رو چو دیدیم قفا را نخریم

Çeşm ezân çeşm-i cihân yâfteîm
Rû çû dîdîm kafâ râ neharîm

O dünya gözünden bir göz bulmuşuz. Yüzü gördük, enseyi almayız.

[84/12]

چو بیدیدیم علو عارف
تو یقین دانکه علا را نخریم

Çû bedîdîm ‘uluvv-i ‘Ârif
Tû yakîn dâni ki ‘alâ râ neharîm

Arif'in yüceliğini gördükten sonra, kesin olarak bil ki yüceyi almayız.

85

و لَهُ قَدَسٌ سِرُّهُ

Bu da onundur. Allah onun sırrını mukaddes kılsın.

Hezec: Mef'ûlü/Mefâ'îlün/Mef'ûlü/Mefâ'îlün

[85/1]

رو رو که نه ای عاشق ای خواجه مغروران
هشیار چه می داند از حالت مخموران

Rev rev ki neî ‘âşık ey hâce-i mağrûrân
Huşyâr çe mî-dâned ez-hâlet-i mahmûrân

Ey gururluların hocası! Git, git! Çünkü aşık değilsin. Akıllı olan, sarhoşların halini nereden bilecek?

[85/2]

مالت همه مار است آن دینار تو نارست آن
چاه است ترا چاه است ای سرور مقهوران

Mâlet heme mârest ân dînâr-i tû nârest ân
Çâhest tû râ câhest ey server-i makhûrân

Bütün malın yılan, paran ateştir senin. Ey helak olanların önderi!
Makamın sana kuyudur.

[85/3]

در حسرت سیم و زر سیمای چو زر بنگر
وز حیضه خواب و خور می نال چو گوری تو

Der-hasret-i sîm u zer sîmâ-yı çû zer binger
Vez heyza-i hâb u hor mî-nâl çû rencûrân

Altın ve gümüş hasretiyle, bak, altın gibi sararmışsın. Çok yiyip uyumaktan, sıkıntı çekenler gibi inle.

[85/4]

از عشق چو دوری تو میدان که چو گوری تو
 در حشر چو بر خیزی باش به صف دوران
 Ez-ışk çû dûrî tû mî-dân ki çû gûrî tû
 Der-haşr çû ber-hîzî bâş be-saff-i dûrân
 Aşkdan uzaksan bil ki, mezar gibisin sen. Haşır günü kalktığı zaman,
 (hadi git) uzak olanların safında ol.

[85/5]

تا سخره هر دیوی میدانکه تو چون دیوی
 کی یار ملک گردی یا همنفس حوران
 Tâ-suhre-i her dîvî mî-dân ki tû çûn dîvî
 Key yâr-ı melek gerdî yâ hemnefes-i hûrân
 Her şeytanın oyuncuğu olursan bil ki, sen de şeytan gibisin. (O zaman)
 nasıl meleğin dostu, hurilerin arkadaşı olursun?

[85/6]

گر طالب مردانی چون همدم سردانی
 گر عاشق سردانی رو در بر محروران
 Ger tâlib-i merdânî çûn hemdem-i sır dâni
 Ger 'âşık-ı sır dâni rev der ber-i mahrûrân
 Eğer erliğe talipsen sır bilen birinin arkadaşı ol. Sır bilen bir aşıkсан,
 yanmışların yanına git.

[85/7]

بیگانه شو از خویشان وز ملت بد کیشان
 خوش باش چو در ویشان در پرده مستوران
 Bîgâne şev ez-hîşân v'ez millet-i bed-kîşân
 Hoş bâş çû dervîşân der-perde-i mestûrân
 Akrabalardan ve kötü dinlilerden uzak dur. Gizliler perdesinde, dervişler
 gibi mutlu ol.

[85/8]

از اطلس و نخ بگذر در جامه و چل منگر
 می پوش قبا از خور شادان مثل عوران
 Ez-atlas u nah bugzer der-câme vu çul menger
 Mî-pûş kabâ ez-hûr şâdân misl-i 'ûrân
 Atlasan, sırmadan vazgeç, elbiseye çula bakma. Aba giyin, çıplaklar gibi mutlu ol.

[85/9]

چون مهر سلیمانی باتست چه می مانی
 با دانه نفسانی پیچان شده چون موران
 Çûn muhr-i Suleymânî bâ-tust çe mî-mânî
 Bâ-dâne-i nefsanî pîçân şude çûn mûrân
 Süleyman'ın mührü sende olduktan sonra neden karıncalar gibi kıvrılmış
 halde, nefis yemiyle berabersin?

[85/10]

چون تخم وفا کشتی پس بنده حق گشتی
ضایع نکند یزدان مزد همه مزدوران

Çûn tohm-i vefâ keştî pes bende-i Hak geştî
Zâyi‘ neked Yezdân muzd-i heme muzdûrân

Vefa tohumunu ekersen, Hakk’ın kulu olursun. Allah, hiçbir çalışanın hakkını zayi etmez.

[85/11]

عشقست ترا رهبر اندر دو جهان دلبر
از عشق شود شیرین جان تو چو زنبوران

‘İşk est tû râ rehber ender-dû cihân dilber
Ez-‘ışk şev ed şîrîn cân-i tû çû zenbûrân

Sana rehber ve iki cihanda dilber aşktır. Senin canın aşkla arılar gibi tatlanır.

[85/12]

در نیستی مطلق عارف چه خوش است الحق
بی نام و نشانی جو تا چند ز مشهوران

Der-nîstî-i mutlak ‘Ârif çe hoş est el-Hak
Bî-nâm u nişânî cû tâ çend zi-meşhûrân

Arif! Mutlak yoklukta olmak gerçekten ne hoş! İsimsiz, alametsiz olmayı ara, daha ne zamana dek meşhurlardan olacaksın?

86

وَلَهُ رَحْمَةٌ مِنَ اللَّهِ

Bu da onundur. Allah ona rahmet etsin.
Hezec: Mefâ‘îlün/Mefâ‘îlün/Fe‘ûlün

[86/1]

اگر مردی دمی با ما قدم زن
قدم در راه عشق آن صنم زن

Eger merdî demî bâ-mâ kadem zen
Kadem der-râh-i ‘ışk-ı ân sanem zen

Eğer er isen biraz bizimle yürü. O güzelin aşkı yolunda yürü.

[86/2]

صنم صورت بود معنی بیندیش
نفس از سوزریار محترم زن

Sanem sûret buved ma‘nâ beyendîş
Nefes ez-sûz-i yâr-i muhterem zen

Güzel surettir, (sen) anlamı düşün. Saygıdeğer sevgilinin ateşine yanmaktan söz et.

[86/3]

به پای عشق بگذر از سماوات
علم بالای این طاق نهم زن

Be-pây-ı 'ışk bugzer ez-semâvât
'alem bâlâ-yı in tâk-ı nehom zen

Aşk ayağı ile göklerin üzerine çık, bu kubbenin dokuzuncu katına
sancağını dik.

[86/4]

ولایات معارف ملک گردان
عرب را در هم افکن بر عجم زن

Vilâyât-ı me'ârif mulk gerdân

'Arab râ der-hem efken ber-'acem zen

Marifet alemleri gez. Arapçayı bırak, Farsça'yı al.

[86/5]

اگر کونین را خواهی مسلم
برو بر بام میخانه علم زن

Eger kevneyn râ hâhî musellem

Berev ber-bâm-ı meyhâne 'alem zen

Eğer iki cihanı gerçekten istiyorsan, git, meyhanenin damında sancak aç.

[86/6]

چو ساقی روح قدسی گشت جانرا
دو ساغر را یکی گردان بدم زن

Çû sâkî rûh-i kudsî gešt cân râ

Dû sâger râ yekî gerdân be-dem zen

Saki gibi can için kutsal ruh ol. İki kadehi birden dolandır, sohbet et.

[86/7]

عقیق از جوهر مینا همی نوش
پس آنکه جرعه را بر جام جم زن

'Akîk ez-cevher-i mînâ hemî-nûş

Pes ângeh cur'a râ ber-câm-ı cem zen

Mine cevherinden akik iç, ondan sonra şarap kadehini Cem'in kadehine
vur¹³⁸.

[86/8]

زمین و آسمانها مست عشقند
ز سوز و شوق تو ای مرد¹³⁹ کم زن

Zemîn u âsmânâ mest-i 'ışkend

Zi-sûz u şevk-i tû ey merd kem zen

Yer ve gökler aşkla sarhoştur. Ey er! Sen yanmandan ve şevkinden az bahset.

138 Cem, Cemşid'in kısaltılmış halidir. Efsaneye göre Cem'in öyle bir şarap kadehi varmış ki, ona baktığında dünyadaki tüm olan biteni görür, haberdar olurmuş.

139 دوست: K,A: مرد S.

[86/9]

همه ذرات را در چرخ و وجد آر
صلایی بر وجود و بر عدم زن

Heme zerrât râ der-çerh u vecd âr
Salâyî ber-vucûd u ber-‘adem zen

Bütün zerreleri döndür, vecde getir. Varlığa da yokluğa da bir salâ oku.

[86/10]

به مستی و به هشیاری مکن فخر
دم مردانه از خلق و کرم زن

Be-mestî u be-huşyârî mekun fahr
Dem-i merdâne ez-hulk u kerem zen

Sarhoşlukla da, akıllılıkla da övünme. Erce, güzel huy ve cömertlikten bahset.

[86/11]

اگر تفصیل آن مردم ببینی
چو یابی نام من بر سر قلم زن

Eger tafsîl-i ân merdum bebînî
Çû yâbî nâm-ı men ber-ser kalem zen

Eğer halkın ayrıntısıyla anlattığını görürsen, benim adımlı bulduğunda kalemle üstünü çiz.

[86/12]

به دست معرفت ای مرد تجرید
دو عالم را بیک ساعت بهم زن

Be-dest-i ma‘rifet ey merd-i tecrîd
Dû ‘âlem râ be-yek sâ‘at be-hem zen

Ey soyutlanmış kişi! Mârifete eliyle, iki alemi bir anda birbirine vur.

[86/13]

خمش ای عارف اسرار تا کی
نفس با محرمان آن حرم زن

Hamuş ey ‘Ârif-i esrâr tâ key
Nefes bâ-mahremân-i ân harem zen

Ey sırların Arif’i! Suskunluk daha ne zamana kadar? O hareme yakın olanlarla birlikte söyle.

87

و لَهُ قَدِّسٌ سِرُّهُ

Bu da onundur. Allah onun sırrını mukaddes kılsın.

Hezec: Mefâ‘îlün/Mefâ‘îlün/Fe‘ûlün

[87/1]

ز صورت سوی معنی رو چو مردان

بیا ای کرم رو بگذر ز سردان

Zi-sûret sÛy-i ma'nâ rev çû merdân

Beyâ ey germ-rû bugzer zi-serdân

Erler gibi sûretten manaya doğru git. Ey sıcak yüzlü, gel! Soğuk kimselerden vazgeç.

[87/2]

در آور مجلس مستان صافی

منوش ای ساده دل از جام دوران

Der-âver meclis-i mestân-i sâfî

Menûş ey sâde dil ez-câm-ı devrân

İhlaslı sarhoşların meclisine gir. Ey saf gönüllü! Dünya kadehinden içme.

[87/3]

بکش¹⁴⁰ در بر به جان سیمین بریرا

که گشتند اهل زر از¹⁴¹ غصه زردان

Bekeş der ber be-cân sîmîn berîrâ

Ki geştend ehl-i zer ez-gussa zerdân

Can u gönülden bir gümüş göğsülyü kucakla. Zira altınla uğraşanlar, deritten sararırlar.

[87/4]

اگر تو عاشقی و اهل دردی

نشین با اهل درد و جمع مردان

Eger tû 'âşîkî vu ehl-i derdî

Neşîn bâ-ehl-i derd u cem'-i merdân

Eğer sen aşıkсан, dert ehliysen, dert ehli olanlarla, er meclislerinde otur.

[87/5]

چه داند عشق را عقل مغفل

بجز دزدی نداند عقل گردان

Çe dâned 'ışk râ 'akl-i mugaffel

Be-cuz duzdî nedâned 'akl-i gerdân

İğfal edilmiş akıl aşkı nereden bilecek? Dönek akıl hırsızlıktan başka bir şey bilmez.

[87/6]

خدا دان داند ای دانا خدا را

خدا را کی شناسد مرد زردان

Hudâ dâd dâned ey dâna Hudâ râ

Hudâ râ key şinâsed merd-i zer-dân

Ey bilgin! Allah'ı bilen, Allah'ı bilir. Altın bilen kişi, Allah'ı nereden bilecek?

[87/7]

گریز از صحبت نا اهل و احمق
 چو عیسی مرد احمق را تو خردان
 Gurîz ez-sohbet-i nâ-ehl u ahmak
 Çû 'Îsâ merd-i ahmak râ tû har dâñ
 Ehil olmayan ve ahmak kişinin sohbetinden kaç. İsa gibi ahmak adamı
 eşek say.

[87/8]

بزرگی و کلانی بخشدت حق
 اگر کوچک شوی در پیش خردان¹⁴²
 Buzurgî u kelânî bahşedet Hak
 Eger küçek şevî der-pîş-i hordân
 Eğer küçüklerin yanında küçüleceksen, Allah sana büyüklük ve yücelik
 versin.

[87/9]

شوی با عشق و معنی گوهر فرد
 گزیده ای¹⁴³ در میان جمع فردان¹⁴⁴
 Şevî bâ-'ışk u ma'nâ gevher-i ferd
 Guzîdey der-meyân-i cem'-i ferdân
 Aşk ve mana ile eşsiz cevher olursun. Sen, biricik olanların arasında
 olmayı seçmişsin.

[87/10]

هر آن کو سر شود بی سر چو دم¹⁴⁵ است
 کسی کو¹⁴⁶ پای شد آن را تو سردان
 Her ân kû ser şevêd bî-sır çû dum est
 Kesî kû pây şud ân râ tû ser dâñ
 Sırsız baş olan kuyruk gibidir. Sırla ayak olanı da sen baş bil.

[87/11]

ز مولانا پرست از عشق عارف
 که مولانا ست الحق شاه مردان
 Zi-Mevlânâ purest ez-'ışk u 'Ârif
 Ki Mevlânâst el-hak şâh-i merdân
 Arif, Mevlana'nın aşkı ile doludur. Zira Mevlana gerçekten erlerin şahıdır.

142 S. خوردان K,A: خردان

143 K,A. گزیده S: گزیده ای

144 K,A. جمع مردان S: جمع فردان

145 K. دم آن S,A: چو دم

146 K. که S,A: کو

88
وَلَهُ قُدْسٌ سِرٌّ

Bu da onundur. Allah onun sırrını mukaddes kılsın.
Hezec: Mef'ûlü/Mefâ'ilün/Fe'ûlün

[88/1]

ای نور خدا ز روزن جان
بر زن تو سری چو مهر تابان

Ey nûr-i Hudâ zi-revzen-i cân
Ber zen tû serî çû mihr-i tâbân

Ey Allah'ın nuru! Can penceresinden parlak güneş gibi içeri vur.

[88/2]

تا محو شویم همچو انجم
در نور تو ما ز با مدادان

Tâ mahv şevîm hemçû encum
Der-nûr-i tû mâ zi-bâmdâdân

Vur da yıldızlar gibi, senin nurunda sabahları yok olalım.

[88/3]

بگشای نقاب و چهره بنمبا
تا جمله شویم شاد و خندان

Buğşây nikâb u çehre benmâ
Tâ cumle şevîm şâd u handân

Örtüyü aç, çehreni göster de hepimiz mutlu olup gülelim.

[88/4]

بی تو همه در غم و بلایی
با تو همه با مراد و شادان

Bî-tû heme der gam u belâyî
Bâ-tû heme bâ-murâd u şâdân

Sensiz her şey gam ve belada, seninle her şey muradına ermiş, mutlu.

[88/5]

بی تو چو یخیم ما فسرده
با تو چو خوریم گرم و سوزان

Bî-tû çû yahîm mâ fusurde
Bâ-tû çû horîm germ u sûzân

Sensiz buz gibi, donuk bir haldeyiz. Seninle güneş gibi sıcak ve yakıcı.

[88/6]

بی تو چو دبیم زرد گشته
با تو همه زنده ایم و گویان

Bî-tû çû deyîm zerd geşte
Bâ-tû çû gulîm der bahârân

Sensiz, sararmış Aralık ayı gibiyiz. Seninle bahar mevsimindeki gül gibiyiz.

[88/7]

بی تو همه مرده ایم جانا
با تو همه زنده ایم و گویان

Bî-tû heme murdeîm cânâ
Bâ-tû heme zindeîm u gûyân

Ey sevgili! Sensiz hepimiz ölüyüz. Seninle hepimiz canlı ve konuşan.

[88/8]

اکنون چو مسیح وقت ای جان
لب را به فسون ما بجنیان

Eknûn çû mesîh vakt ey cân
Leb râ be-fusûn-i mâ beacunbân

Ey can! Şimdi İsa gibi canlandırma vaktidir. Bizi sihirlemek için dudağını aç.

[88/9]

تا از دم تو شویم زنده
تا از رخ تو شویم حیران

Tâ ez-dem-i tû şevîm zinde
Tâ ez-ruh-i tû şevîm hayrân

Senin nefesinle canlanmamız için, senin yüzüne hayran olmamız için.

[88/10]

تا در¹⁴⁷ قدم تو از سر صدق
جان و دل خود کنیم قربان

Tâ der-kadem-i tû ez-ser-i sıdk
Cân u dil-i hûd kunîm kurbân

Sana doğru adım atmak, doğru bir şekilde can ve gönlümüzü kurban etmek için.

[88/11]

از هجر تو هست جان عارف
چون بی شب و روز گشته نالان
Ez-hicr-i tû hest cân-ı ‘Ârif
Çûn bî-şeb u rûz geşte nâlân

Arif'in canı senin ayrılığınla, gecesiz, gündüzsüz kimse gibi inlemektir.

89

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.

Muzâri‘: Mef‘ûlü/Fâ‘ilâtün/Mef‘ûlü/Fâ‘ilâtün

[89/1]

گر تو فقیر حالی و غزل رها کن
عاشق شو ای برادر علم و عمل رها کن

Ger tû fakîr hâlî kavl u gazel rehâ kun

‘âşık şev ey berâder ‘ilm u ‘amel rehâ kun

Eğer fakr halindeysen, sözü gazeli bırak. Aşık ol ey kardeş! İlmi ameli bırak.

[89/2]

علمی که بهر جاهست می دانکه عین چاه است

بی جان عمل تن آمد فکر و امل رها کن

‘İlmî ki behr-i câhest mî-dân ki ‘ayn-ı çâh est

Bî-cân ‘amel ten âmed fikr u emel rehâ kun

Makam elde etmek için olan ilmin kuyu olduğunu bil. Cansız, amel canlanır, düşünceyi, emeli bırak.

[89/3]

از خلم حلم اولی وز جهل علم مولی

وز جنگ صلح خوشتر جنگ و جدل رها کن

Ez-hilm hilm evlâ vez-cehl ‘ilm-i mevlâ

Vez-ceng sulh hoşter ceng u cedel rehâ kun

Yumuşaklık öfkeden iyi, mevlâ ilmi cehaletten iyi. Barış savaştan güzel, savaşı çekişmeyi bırak.

[89/4]

رو رو غلام خور شو پر نور چون قمر شو

در زهره طلب رو خشم¹⁴⁸ زخل رها کن

Rev rev gulâm-i hor şev pur-nûr çûn kamer şev

Der zuhre-i taleb rev hışm-ı Zuhâl rehâ kun

Yürü, git de parlayan ay gibi güneşin kölesi ol. Taleb Zühresini isteyerek yürü, Zuhalin hışmını bırak.

[89/5]

دنیا عدو دین است دایم به قهر و کین است

مردانه باش در ره کبر و کسل رها کن

Dunyâ ‘aduvv-i dînest dâyim be-kahr u kînest

Merdâne bâş der-reh kibr u kesel rehâ kun

Dünya dinin düşmanıdır, her zaman kahr ve kinle beraberdir. Yolda giden bir er ol, kibri ve tembelliği bırak.

[89/6]

ای مرد یک قبا یی عریان بحر حق شو
برد اطلس فقیر است شعر و حلل رها کن

Ey merd-i yek kabâyî 'uryân-i bahr-i Hak şev
Burd atlas-i fakîrest şa'r u halel rehâ kun

Ey aba giymiş kimse! Hak denizinin çıplağı ol. Fakîrin atlası kârdır, kılı
ipeğı bırak.

[89/7]

دانی که چيست دولت اول دو آخرش لت
چون شاه او هم از دل تخت و دول¹⁴⁹ رها کن

Dânî ki çîst devlet evvel dev âhires̄ let
Çûn şâh û hem ez-dil taht u duvel rehâ kun

Devlet nedir bilir misin? Öncesi koşu, sonrası tokat. O şah olduğu için
taht ve devletleri de gönülden bırak.

[89/8]

دنیا وفا ندارد تخم صفا نکارد
در منزل بقا رو ربع و طلل رها کن

Dunyâ vefâ nedâred tuhm-i safâ nekâred
Der-menzil-i bekâ rev rab' u talel rehâ kun

Dünyanın vefası yok, safâ tohumu ekmez. Baki olan menzile git, evi,
viraneyi bırak.

[89/9]

ای عارف معارف در عشق باش عارف
اندر ابد روان شو گفت ازل رها کن

Ey 'Ârif-i me'ârif der-'ışk bâş 'Ârif

Ender ebed revân şev goft-i ezel rehâ kun

Ey bilgilerin Arif'i! Aşkta bilen ol. Ebediyete doğru git, ezel sözünü bırak.

90

وَلَهُ رُوحَ اللَّهِ رُوحَهُ

Bu da onundur. Allah onun ruhunu rahata erdirsin.

Hezec: Mef'ûlü/Mefâ'îlün/Mef'ûlü/Mefâ'îlün

[90/1]

از رفتن تو شاها یارب چه خراب من
با دیده پر آتش دل ریش و کبابم من

Ez-reften-i tû şâhâ Yâ Rab çe harâbem men

Bâ-dîde-i pur-âteş dil-rîş u kebâbem men

Ey şah! Senin gitmenle, Yâ Rabbi ne harabım ben. Ateş dolu gözlerle,
gönlüm yaralı, kebabım ben.

[90/2]

با تو دهنم دایم پر شیر و شکر بودی
دور از تو دل و دیده پر آتش و آبم من

Bâ-tû dehenem dâyim pur-şîr u şeker bûdî
Dûr ez-tû dil u dîde pur-âteş u âbem men

Seninle ağzım devamlı süt ve şeker doluydu. Senden uzak, gönlüm ateşli,
gözüm yaş dolu.

[90/3]

تو رفتی و من بی تو چون زنده همی مانم
بیدار همی بینم یا خود که بخوابم من

Tû refî u men bî-tû çûn zinde hemî mânem
Bîdâr hemî bînem yâhûd ki behâbem men

Sen gittin, ben sensiz nasıl canlı kalırım? Uyanık mıyım, uykuda mı, bilmiyorum.

[90/4]

بر ضرب دف عشقت رقصان بده تا اکنون
مهجور چو ماندم زان نالان چو ربابم من

Ber-darb-ı def-i 'ışket raksân bede tâ-eknûn
Mehcûr çû mândem z'ân nâlân çû rebâbem men

Aşkının def vuruşuyla şimdiye kadar rakediyordum. Ondan ayrı kalınca
rebap gibi inlemeye başladım ben.

[90/5]

اینجا چو نمی بینم آن روی چو ماهت را
در خوردن خون خود هر لحظه شتابم من

Încâ çû nemî-bînem ân rûy çû mâhet râ
Der-horden-i hûn-i hod her lahza şitâbem men

Burada senin ay gibi yüzünü görmediğim için, kendi kanımı içme
konusunda her an acele ediyorum ben.

[90/6]

آنجا که دوانی تو بر پست سمند عشق
والله که در ان وادی کمتر ز ترا بدم من

Âncâ ki devânî tû ber-puş-t-i semend-i 'ışk
Vallâh ki der-ân vâdî kemter zi-turâbem men

Sen orada aşk atının üstünde koşuyorsun. Vallahi o vadide topraktan daha
değersiz bir şeyim ben.

[90/7]

ای یار که با نورش دمساز و قرینی خوش
از من چه خیر داری کاندنر چه عذابم من

Ey yâr ki bâ-nûreş demsâz u karînî hoş
Ez-men çe haber dârî kender çe 'azâbem men

Ey nûruyla arkadaşlık ve yakınlığın çok güzel olduğu sevgili! Benim
halimden haberin var mı? Azaptayım ben.

[90/8]

ای مطرب خوش نغمه در یاب مرا یکدم
 کز پیش این دوری چون نار بتابم من
 Ey-mutrib-i hoş nağme der-yâb merâ yek dem
 Kez pîçîş-i îñ dûrî çûn nâr-ı butânem men
 Ey güzel nâmeli çalgıcı! Bir an beni anla. Bu ayrılığın iki buklüm
 etmesinden, putların ateşi gibi oldum ben.

[90/9]

از بی خودی هجرش با خویش نمی آیم
 تا ظن نبری خواجه سر مست شراب من
 Ez-bî hodî hicreş bâ-hîş nemî-âyem
 Tâ zân neberî hâce sermest-i şerâbem men
 Onun ayrılığıyla kendimden geçtim, kendime gelemiyorum. Ey hoca!
 Zannetme ki şarap sarhoşuyum ben.

[90/10]

در نقطه شوق او پیوسته همی گردم
 در داهره چون پرکار روزیش¹⁵⁰ بیابم من
 Der-nokta-i şevk-i û peyveste hemî gerdem
 Der-dâire çûn perkâr rûzîş be-yâbem men
 Devamlı onunla kavuşma isteği noktasında dönüp duruyorum. Dairedeki
 pergel gibi dolaşıp ona kavuşma gününe geliyorum ben.

[90/11]

ای عارف اندر عشق از خود چو فنا گشتی¹⁵¹
 معموری عشقش بین کم گو که خرابم من
 Ey 'Arîf-i ender 'ışk ez-hod çû fenâ geştî
 Ma'mûrî-i 'ışkeş bîn kem gû ki harâbem men
 Ey aşkta kendinden geçip yok olmuş Arif! Onun aşkının bayındırlığını gör,
 az konuş zira harabım ben.

91

و لَهُ قُدْسٌ سِرٌّ

Bu da onundur. Allah onun ruhunu mukaddes kılsın.
 Remel: Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

[91/1]

تا بکی از غفلت و خواب گران
 بخت بیداری طلب کن ای جوان
 Tâ be-key ez-gaflet u hâb-ı girân
 Baht-ı bîdârî taleb kun ey cevân
 Ey genç! Daha ne zamana kadar gaflet ve ağır uykuda kalacaksın? Uyanık baht iste.

150 A. روزیش: S. روزش: K. روزیش.

151 S. گردی: K, A. گشتی.

[91/2]

چشم بگشا تا ببینی ماه را
بی حجابیس همچو خور در لا مکان
Çeşm bugşâ tâ bebînî mâh râ
Bî-hicâbî hem çû hûr der lâ-mekân
Örtüsüz, mekansız alemdeki huri gibi ayı görmek için gözünü aç.

[91/3]

غافلانه روزگار خود میر
الله باش حاضر هان و هان
Gâfilâne rûzigâr-i hod meber
Allâh Allâh bâş hâzır hân hân
Zamanını gafilce geçirme. Allah Allah, aman ha, hazır ol.

[91/4]

نازنین عمر عزیز از دست شد
دست و پای زن کنون چون سروران
Nâzenîn 'omr-i 'azîz ez-dest şud
Dest u pâý zen kunûn çûn surûrân
Kıymetli ömrün elinden gitti, haydi mutlu insanlar gibi alkış tut şimdi,
dans et.

[91/5]

گر ز نقد عمر خود با حاصلی
سودمندی ور نه هستی در زیان
Ger zi-nakd-i 'omr-i hod bâ-hâsilî
Sûdmendî ver ne hestî der-ziyân
Eğer ömrün boyunca bir şey elde ettiysen yararlanırsın. Bir şey elde edemediysen ziyandasın.

[91/6]

از کنار خویش یابی بوی یار
هین میان بر بند پیش آ در میان
Ez-kenâr-i hîş yâbî bûy-i yâr
Hîn meyân ber-bend pîş-â der-meyân
Yanında yarin kokusunu bulursun. Haydi, hazır ol da ortaya çık.

[91/7]

سجده های سرسری بی سر بود
بیپوده پهلوان منه ای پهلوان
Secdehâ-yi serserî bî-ser buved
Beyhûde pehlû meneh ey pehlivân
Arka arkaya başsız secde yapılır. Ey pehlivan! Boşuna sırtını yere
getirme.

[91/8]

باش بلاسحار هم یستغفرون
تا توانی بی توانی ای فلان

Bâş bi'l-eshâr hüm yesteğfirûn¹⁵²

Tâ tevânî bî-tevânî ey filân

Ey filan kişi! Yapamayacağın şeyi yapabilmek için seher vakitlerinde istiğfar et.

[91/9]

عقل بی عقلی گزین ای عاقلی
دور بادا عاقلان از عاشقان

‘Akl-ı bî-‘aklî guzîn ey ‘âkılî

Dûr bâdâ ‘âkılân ez-‘âşıkân

Ey akıllı! Akılsızlık aklını seç. Akıllılar aşıklardan uzak olsun.

[91/10]

عقل بندست ای برادر روح را
بند بشکن مرغ جان را و ارهان

‘Akl bend est ey berâder rûh râ

Bend beşken murg-i cân râ vâ rehân

Ey kardeş! Akıl, ruh için bağıdır. Bağı kır, can kuşunu azat et.

[91/11]

بی عنایات حق و خاصان حق
جهد و طاعت هست چون باد خزان

Bî-‘inâyât-i Hak u hâsân-i Hak

Cehd u tâ‘at hest çûn bâd-i hazân

Hakk’ın ve Hakk’ın özel kullarının yardımı olmaksızın verilen çaba, yapılan itaat, sonbahar rüzgarı gibidir.

[91/12]

جهد و کوشش بد نباشد به بود
حور باشد نور باشد در جانان

Cehd u kûşîş bed nebâşed bih buved

Hûr bâşed nûr bâşed der-cinân

Çalışıp çabalama kötü olmaz, iyi olur. Cennetlerde huri olur, nur olur.

[91/13]

عشق باشد زینت هر طاعتی
جمله طاعت همچو جسم و عشق جان

‘Işk bâşed zînet-i her tâ‘atî

Cumle tâ‘at hemçû cism u ‘ışk cân

Her tâatın süsü aşktır. Bütün tâatlar cisim gibi, aşk ise ruh gibidir.

[91/14]

چون فقیر عشق همراهت شود
 بی ملامت در سلامت شو روان
 Çûn fakîr-i 'ışk hemrâhet şevved
 Bî-melâmet der-selâmet şev revân
 Aşk fakîri seninle yoldaş olursa, kınamasız, selamtle yola koyul.

[91/15]

معتقد شو عشق را گر مومنی
 تا بری ایمان و باشی در امان
 Mu'tekid şev 'ışk râ ger mu'minî
 Tâ berî îmân u bâşî der emân
 Eğer mü'min isen, imana götürmesi ve emniyette olman için aşka inan.

[91/16]

عینها از عینها پر کرده ای
 غیبها را کی ببینی تو عیان
 'Aynhâ ez-'aybhâ pur kerdeî
 Gaybhâ râ key bebînî tû 'ayân
 Gözlerini ayıplarla doldurmuşsun. Gaybları nasıl açıkça göreceksin?

[91/17]

عیب دان از غیب خود¹⁵³ بویی نبرد
 غیب دان شو ای فقیه عیب دان
 'Ayb dâñ ez-gayb-i hod bûyî ne-burd
 Gayb dâñ şev ey fakîh-i 'ayb dâñ
 Ayıbı bilen, gaybın kokusunu bile alamaz. Ey ayıbı bilen fakih, gaybı bilen ol.

[91/18]

تا شود علم الیقین عین الیقین
 باش چون صدیق صادق بی گمان
 Tâ şevved 'ilme'l-yakîn 'ayne'l-yakîn
 Bâş çûn sıddîk-i sâdık bî-gumân
 İlmen bilmek, aynen bilmek oluncaya kadar, şüphesiz sadık olan Sıddık (Ebubekir) gibi ol.

[91/19]

از جهان بی وفا هرگز وفا
 کس ندیدست و نبیند در جهان
 Ez-cihân-ı bî-vefâ hergiz vefâ
 Kes nedîdest u nebîned der-cihân
 Hiç kimse vefasız dünyadan vefa görmedi, görmeyecek de.

[91/20]

همچو کرکس صید این مرده مکن
باش چون طوطی دل شکر ستان

Hemçû kerkes sayd-ı îñ murde mekun
Bâş çûn tûtî dil-i şekker-sitân

Akbaba gibi, bu ölü (dünyanın) avı olma. Şeker bahçesinin papağan
gönüllüsü gibi ol.

[91/21]

عارفا رو قول کم گو بعد ازین¹⁵⁴
عارف فعال شو بی این زبان

‘Ârifâ rev kavî kem gû ba‘d ezîn
‘Ârif-i fa‘âl şev bî-în zebân

Ey Ârif! Git, az konuş, bundan sonra dilsiz, çalışkan bir Arif ol.

92

و لَهُ قُدْسٌ سِرٌّ

Bu da onundur. Allah onun sırrını mukaddes kılsın.
Remel: Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilün

[92/1]

ای جمالت در تجلی نور خورشید یقین
آفرینها بر جمالت صد هزاران آفرین

Ey cemâlet der-tecellî nûr-i hurşîd-i yakîn
Âferinhâ ber-cemâlet sad hezârân âferîn

Ey güzelliği tecellide yakın güneşinin ışığı olan! Tebrikler güzelliğine,
yüz bin kere tebrikler!

[92/2]

روی تو در دیده من صورت غیبی نمود
از تجلی جمالت چون شدم حیران ببین

Rûy-i tû der-dîde-i men sûret-i gaybî numûd
Ez-tecellî-i cemâlet çun şudem hayran bebîn

Senin yüzün gözüme gayb suretini gösterdi. Bak, güzelliğinin tecellisiyle
nasıl şaşkın hale geldim.

[92/3]

صورت غیبی نبیند جز که چشم عیب بین
شد مصور پیش چشم صورت روح الامین

Sûret-i gaybî bebîned cuz ki çeşm-i ‘ayb bîn
Şud musavver pîş-i çeşmem sûret-i rûhu’l-emîn

Ayıbı gören gözden başkası gaybın suretini görebilir. Rûhu’l-emîn’in
sureti gözümde şekillendi.

[92/4]

چون رکابت بوسه کردم ز ار تقا دامن کشان
پا ز دم بر خویش و بر عالم فشاندم آستین
Çun rikâbet bûse kerdem z'irtikâ dâmen keşân
Pâ zedem ber-hîş u ber-'âlem feşândem âstîn
Etek açarak, yüksekte senin üzenğini öpünce kendime doğru yürüdüm ve
yenimi alemin üzerine saçtım.

[92/5]

عارفا خاموش باش و در خموشی شرح ده
سر آن شاهی که آمد رحمة للعالمین
'Ârifâ hâmûş bâş u der-hamûşî şerh deh
Sırr-ı an şâhî ki âmed rahmeten li'l-'âlemîn
Ey Arif! Sus ve alemnere rahmet olarak gelen o şahın sırrını susarak
açıkla.

93

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.
Remel: Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

[93/1]

عاشقی چیست بگو بنده دو نان بودن
نی چو دو نان دنی در پی دو نان بودن
'Âşıkî çîst begû bende-i dúnân bûden
Ney çu dúnân-i denî der pey-i dû nân bûden
Aşıklık nedir, söyle: aşağıların kölesi olmak. İki ekmek peşinde gezen
aşağıların aşağısının değil.

[93/2]

نلم خود را به جهان خسرو و سلطان کردن
وانکه آرزوی حقیقت چو گدایان بودن
Nâm-i hod râ be-cihân husrev u sultân kerden
Vân ki ârzû-yi hakîkat çu gedâyân bûden
Dünyada kendi adını padişah yapmaktır. Hakikate arzu duymak, dilenciler
gibi olmaktır.

[93/3]

فسق ورزیدن و از زهد خیر ها دادن
کفر ورزیدن و با نام مسلمان بودن
Fısk verzîden u ez-zuhd haberhâ dâden
Kufur verzîden u bâ-nâm muselmân bûden
Fısk u fücûr işleyerek zühdden haberler vermek, küfür işlemektir, ismen
Müslüman olmaktır.

[93/4]

سیم و زرہا ز دکان زر و سیم آوردن
نقد کان دادن و اندر طلب کان بودن

Sîm u zerhâ zi-dukkân-ı zer u sîm âverden
Nakd-i kân dâden u ender-taleb-i kân bûden
Sarraftan altın ve gümüş getirerek buna maden parası ödemek ve madeni istemektir.

[93/5]

فرجیها دو سه تو بر سر هم پوشیدن
وز لباس خرد و عاقلی عربان بودن

Ferecîhâ du se tû ber ser-i hem pûşîden
Vez libâs-i hîred u 'âkıl-i 'uryân bûden
İki üç rahatlığı başına geçirip akıl elbisesini giyerek çıplak akıllı olmaktır.

[93/6]

اسب معنی سوی میدان فلکها راندن
همچو گویی ز وفا سخره چوگان بودن

Esb-i ma'nâ suy-i meydân-ı felekhâ rânden
Hem çû gûyî zi-vefâ suhre-i çevgân bûden
Mana atını felekler meydanına doğru sürmek, çevgan oyununda vefadan bir top olmak gibidir.

[93/7]

عارفا جز سخن شاه دگر گوش مکن
تا توانی به صفت پیرو قرآن بودن

'Ârifâ cuz suhen-i şâh diger gûş mekun
Tâ tevânî be-sıfat pîr u Kur'an bûden
Ey Arif! Sıfatça Pir ve Kur'an' gibi olmak için, sözün sultanından başkasına kulak verme.

94

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.
Serî': Müfte'ilün/Müfte'ilün/Fâ'ilün

[94/1]

باز رسید آن شه شاهان من
باز رسید آن فرح جان من

Bâz resîd ân şeh-i şâhân-ı men
Bâz resîd ân ferah-i cân-ı men
Şahların şahı olan benim şahım yine geldi. Benim canımın huzuru yine geldi.

[94/2]

باز رسید آن صنم مه لقا
باز رسید آن خور تابان من

Bâz-resîd ân sanem-i meh-likâ
Bâz resîd ân hûr-i tâbân-ı men

O ay yüzlü güzelin gelişiyle, benim parlak güneşim yine geldi.

[94/3]

باز رسید آنکه منم بنده اش¹⁵⁵
اوست مرا صاحب و سلطان من

Bâz resîd ân ki menem bendees
Ûst merâ sâhib u sultân-ı men

Benim kulu kölesi olduğum yine geldi. Odur benim sahibim ve sultanım.

[94/4]

باز رسید آن طرب جان و دل
باز رسید آن سر و سامان من

Bâz resîd ân tarab-i cân u dil
Bâz resîd ân ser u sâ mân-ı men

O cân ve gönülün neşesi yine geldi. Benim düzenim tekrar bana ulaştı.

[94/5]

باز رسید¹⁵⁶ بهجت هر بوستان
شاد در آمد به گلستان من

Bâz resîd behcet-i her büstân
Şâd der-âmed be-gulistân-ı men

Her bahçenin güzelliği tekrar geldi. Benim bahçeme mutluluk geldi.

[94/6]

نور دو چشمم به سموات تاخت
از خیر یوسف کنعان من

Nûr-i dû çeşmem be-semâvât tâht
Ez-haber-i Yûsuf-i Ken'ân-ı men

Benim Kenan'daki Yusuf'un haberinden iki gözümün nuru göklere çıktı.

[94/7]

سر و خجل گشت و تحیر بماند
از قد آن سرو خرامان من

Sırr u hacel geşt u tahayyur bemând
Ez-kad-i ân serv-i hırâmân-ı men

O benim salınarak yürüyen selvi boylum yüzünden sır ve utanma, hayrete dönüştü.

155 من S: اش K,A.

156 S,A: بار دگر K: باز رسید

[94/8]

آیت حسن آمده او را از حق
آیت غم آمده در شان من

Âyet-i husn âmede û râ ez-Hak

Âyet-i gam âmede der-şân-ı men

Ona Hak'tan güzellik ayeti gelmiş, bana ise gam ayeti gelmiş.

[94/9]

در قدمش عارف دل جان دمد
گر بشود بکدم مهمان من

Der-kademeş 'Ârif-i dil cân demed

Ger beşved yek dem mihmân-ı men

Eğer bir an benim misafirim olursa, onun adımından gönül Arif'i can solur.

95

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.

Remel: Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

[95/1]

چشم عبرت بر گشا بنگر یکی در خویشتن
تا قرین جان و عشقی یا رفیق خویش تن

Çeşm-i 'ibret ber-guşâ binger yekî der-hîştên

Tâ karîn-i cân u 'işkî yâ refîk-i hîş ten

İbret gözünü aç, biraz kendine bak. Ya ruhun ve aşkın yakınısın, ya da kendinin dostusun.

[95/2]

تا کی از ما و منی ای بوده تو ما و منی
وحدت مطلق بجو واره ز قید ما و من

Tâ key ez-mâ vu menî bûde tû mâ vu menî

Vahdet-i mutlak becû vâreh zi-kayd-ı mâ vu men

Ne zamana kadar bizden, benden bahsedeceksin? Vahdet-i mutlakı ara, biz ve ben kaydından kurtul.

[95/3]

در فضای اوج حق بر پر ز خود چون شاهباز
گر نه ای چون کرم پیله گرد طبع تن متن حق

Der-fezâ-yı evc-i Hak ber per zi-hod çûn şâhbâz

Ger neî çûn kirm-i pîle gird-i tab'-i ten meten

Kendinden Hakk'm yüce göğüne, doğan gibi kanat aç. Eğer ipek böceği değilsen kendi etrafını örme.

[95/4]

بار و بر یابی تو در خلوت سران سر حق
گر برون آبی ز کار و بار نام خویشتن

Bâr u ber yâbî tû der-halvet serân-i sırr-ı Hak
Ger berûn âyî zi-kâr u bâr-ı nâm-ı hîşten

Eğer kendi nâmına uğraşmaktan kurtulabilirsen, ürünü, meyveyi, Hakk'ın sırlarını halvette bulursun.

[95/5]

امر “موتوا قَبْلَ مَوْتٍ” بشنو از صدر صدور
در عدم رو تا مگر هستی توانی یافتن

Emr-i “mûtû kable mevтин” bişnev ez-sadr-ı sudûr
Der-‘adem rev tâ meger hestî tevânî yâften

“Ölmeden önce ölünüz” emrini, yücelerin yücesinden işit. Varlığı bulabilmek için yokluğa doğru git.

[95/6]

نیستی چون هست بالا بین طبق در حق
بگذر از هستی واندر نیستی رو ای شمن

Nîstî çûn hest bâlâ bîn tıbk-ı durr-i Hak
Bugzer ez-hestî vu ender nîstî rev ey şemen

Yokluk, varlık gibidir. (Onu) Hakk'ın incisi gibi yüce gör. Varlıktan geç, yoklukta yürü, ey şaman!

[95/7]

آستین بر هر دو کون افشان و دامن کش ز عیب¹⁵⁷
سر بر آر از جیب وحدت خوش بر آ دستى بزن

Âstîn ber her du kevn efşân u dâmen keş zi-‘ayb
Ser ber âr ez-cîb-i vahdet hoş ber â destî bezen

Yakamı her iki aleme saç, eteğini ayıptan çek. Başını vahdet cebinden güzelce yükselt, alkış tut.

[95/8]

همچو آذر تا بکی بتها تراشی در هوا
گر خلیلی در هوایت باش دایم بت شکن

Hem çû Âzer tâ be-key buthâ tırâşî der-hevâ
Ger Halîlî der hevâyet bâş dâyim but-şiken

Ne zamana kadar Azer gibi hevesine uyup put yontacaksın? Eğer Halil isen hevesin konusunda her zaman put kıran ol.

[95/9]

تا بتابد مهر و ماه معرفت در باطنت
لَا أُحِبُّ الْإِفْلِينَ“ بر خوان برو تا ذوالمنن“

Tâ betâbed mihr u mâh-i ma‘rifet der-bâtnet
Lâ uhibbu’l-âfilîn ber hân berev tâ zü’l-minen
İçinde marifet güneşi ve ayının parlaması için ‘Ben batanları sevmem¹⁵⁸’
ayetini oku ve nimetlerin sahibine kadar git.

[95/10]

لَا فَتَى إِلَّا عَلَى“ باشی درین هیجا اگر“
سیم و زر را ترک گویی سر توانی باختن

Lâ fetâ illâ ‘Alî bâşî derîn heycâ eger
Sîm u zer râ terk gûyî ser tevânî bâhten
‘Ali’den başka civanmert yoktur’ sırrına erersen, gümüş ve altından geçip
başını verebilirsin.

[95/11]

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا“ گر خوانده ای“
بهر جانان جان فدا کن تن بنه در سوختن¹⁵⁹

Len tenâlu’l-birra hattâ tunfikû ger hândeî
Behr-i cânân cân fedâ kun ten beneh der sûhten
Eğer ‘İnfak etmedikçe gerçek iyiliğe ulaşamazsınız¹⁶⁰’ ayetini okuduysan,
sevgili için canını feda et, vücudunu yanmaya bırak.

[95/12]

فقه فقر آموز و نحو محو و نطق بی زبان
چون زبان تا ترجمان دل شوی اندر دهن

Fıkh-ı fakr âmûz u nahv-i mahv u nutk-i bî-zebân
Çûn zebân tâ tercumân-i dil şevî ender dehen
Fakirlik fıkhını ve mahvolma nahvini öğren, konuşmayan dil ol ki,
ağızdaki dil, gönüldekinin tercümanı olsun.

[95/13]

نقش و صورت را رها کن عشق و معنی را بگیر
چونکه الْمَعْنَى هُوَ اللَّهُ گفتم آن شاه سخن

Nakş u sûret râ rehâ kun ‘ışk u ma’nâ râ begîr
Çûnki el-ma’nâ hüve’llâh goft ân şâh-ı suhen
Nakış ve şekli bırak, aşk ve manayı al. Zira söz padişahı, ‘Mana Allah’tır’
dedi.

158 En’âm Sûresi, 6/76.

159 بر سوختن K,A: در سوختن S.

160 Âl-i İmrân Sûresi, 3/92.

[95/14]

گر اولو الفقہی گذر از انہم لا یفقہون
ور فقیری طبل ”تمّ الفقر فهو الله“ زن

Ger ülü'l-fikhî guzer ez-innehüm lâ yefkahûn
Ver fakîrî tabl-i 'temme'l-fakru fehüvallah' zen
Eğer fakihsen, 'Onlar anlamazlar¹⁶¹' ehlerinden geç. Eğer fakirsen, 'Fakr
tamamlandı, (işte şimdi) O Allah'tır' davulunu çal.

[95/15]

فخر اندر فقر بین و هستی اندر نیستی

دین درون کفر جوی و وحدت اندر مرد و زن

Fahr ender fakr bîn u hestî ender-nîstî

Dîn derûn-i kufir cûy u vahdet ender merd ü zen

Övüncü fakirlikte gör, varlığı yoklukta gör. Dini küfürde ara, vahdeti
erkek ve kadında ara.

[95/16]

زود بشکن این طلسم ازدهای نفس را

تا بیابی گنج سر جان جان را در بدن

Zûd beşken in tılısm-ı ejdehâ-yi nefis râ

Tâ beyâbî genc-i sırr-ı cân-ı cân râ der beden

Bedendeki canın canının sır hazinesini bulabilmen için, bu ejderha nefsin
tılsımını çabucak kır.

[95/17]

ز آخر و هن مراد نص نفس ماده است

ماده را مردانه باید هر نفس گردن زدن

Z'âhir-i vehn-i murâd nass-ı nefis-i madde est

Madde râ merdâne bâyed her nefes gerden zeden

Arzunun zayıflamasının sonunda, maddenin özünü bulmak vardır. Her
nefeste ercesine maddenin boynunu vurmak gerektir.

[95/18]

این همه اہمال و امہال از قصور آن دنیست

تا اسیر دام نفسی چاره نبود از محن

În heme ihmâl u imhâl ez-kusûr-i an denîst

Tâ-esîr-i dâm-ı nefsî çâre ne'bved ez-mihen

Bütün bu ihmal ve erteleme o alçağın (nefsin) kusurudur. Nefsin tuzağına
esir olmuşsan, meşakkat çekmekten başka çare yoktur.

[95/19]

رَابِطُوا“ رَا كُوش كُن دَر ”اِصْبِرُوا“ بَگَرِيز زود“
واجب و فرض و سنن می گیر و می رو بر سنن

“Râbitû” râ gûş kun der-isbirû bugrîz zûd

Vâcib u farz u sünen mî-gîr u mî-rev ber-sünen

“Bağlanın¹⁶²” ayetini işit, “Karşılıklı sabredin¹⁶³” ayetinden çabucak uzaklaş. Vacibi, farzı, sünnetleri tut, sünnetlerle yürü.

[95/20]

لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى“ سَعِي بكن“

سوی گلشن در خرام و تا بکی زین کولخن

Leyse li'l-insâni illâ mâ se'â sa'yî bekun

Sûy-i gulşen der-hırâm u tâ be-key zîn kûlhan

“İnsana çalıştığından başkası yoktur¹⁶⁴” ayetiyle çalış. Gül bahçesine doğru yürü, ne zamana kadar bu küllükte kalacaksın?

[95/21]

هَيْنَ ”و بِالْأَسْحَارِ هُمْ“¹⁶⁵ يَسْتَعْفِرُونَ ” شو تا شوی

زمره ”التَّائِبُونَ الْعَابِدُونَ“ را مقترن¹⁶⁶

Hîn ve bi'l-eshâri hüm yesteğfirûn şev tâ şevî

Zümre-i et-tâ'ibûne'l-'âbidûn râ mukteren

Olabildiğın kadar, “Onlar seherlerde istiğfar ederler¹⁶⁷” den ol. “Tevbe edenler, ibadet edenler¹⁶⁸” zümresine yakın ol.

[95/22]

سلم سلمان را طلب کن درد بو دردا بجو

همچو بحیی باش گریان همچو عیسی کام زن

Silm-i Selman râ taleb kun derd-i Bû-Derdâ becû

Hemçu Yahyâ bâş giryan hemçu 'Îsâ kâm zen

Selman-ı Fârisî'nin selametini iste, Ebû Derdâ'nın derdini ara. Yahya gibi ağla, İsa gibi isteğine kavuş.

162 Âl-i İmrân Sûresi, 3/200.

163 Âl-i İmrân Sûresi, 3/200.

164 Necm Sûresi, 53/39.

165 م S,A: -K.

166 مقترن S, K,A: مقترن.

167 Zâriyât Sûresi, 51/18.

168 Tevbe Sûresi, 9/112.

[95/23]

جَاهِدُوا فِينَا“ شَنِيدِي جَاهِدُوا عَنَّا مَكْن“

گر¹⁶⁹ اولو العلمی عمل کن بی ریا ای بوالفطن

Câhedû fînâ şenîdî câhidû ‘annâ mekun

Ger ülü’l-‘ilmî ‘amel kun bî-riyâ ey bu’l-fiten

“Bizim uğrumuzda cihad edenler¹⁷⁰” ayetini duydun, bize karşı cihat etme.

Ey akıllı kimse! Eğer ilim sahibiyisen riyasız amel et.

[95/24]

علم بی زهد و عمل همچون تن بی جان بود

یا مثال حامل اسفار تا منزل شدن

‘İlm-i bî-zuhd u ‘amel hemçun ten-i bî-cân buved

Yâ misâl-i hâmil-i esfâr tâ menzil şuden

Züht olmadan yapılan ilim ve amel ruhsuz vücut gibidir. Ya da “yükülü

eşekler¹⁷¹” gibi menzile gitmektir.

[95/25]

حامل حمل علوم من لدن شو تا که تو

محزن اسرار گردی حاوی سر و¹⁷² علن

Hâmil-i himl-i ‘ulûm-i min ledün şev tâ ki tû

Mahzen-i esrâr gerdî hâvi-i sırr u ‘alen

Ledünne ait ilimleri taşıyan ol da, gizli açık bütün sırların mahzenine

sahip olasn.

[95/26]

علم حال از قال بالاتر بود بی قیل و قال¹⁷³

حل شود از حال مشکلهای رمز ما بطن

‘İlm-i hâl ez-kâl bâlâter buved bî-kîl u kâl

Hal şevved ez-hâl-i muşkilhâ-yi remz-i mâ betan

İlmihal sözsüz olursa, sözden daha yücedir. O, içte olan remiz

müşküllerini halleder.

[95/27]

زنده شو همچون خضر ز آب حیات عشق هو

چون جنین تا کی بخشبی در تن همچون جنن¹⁷⁴

Zinde şev hemçun Hızır z’âb-ı hayât-ı ‘ışk-ı hû

Çün cenîn tâ key behusbî der-ten-i hemçun cenen

Hû aşkının hayat suyuyla Hızır gibi devamlı yaşa. Ne zamana kadar cenin

gibi ten içinde uyuyup duracaksın?

169 K: کز S,A.

170 Ankebût Süresi, 29/69.

171 Cuma Süresi, 62/5.

172 K: سر S,A: سر و.

173 S,A: قال و قیل K: قیل و قال.

174 A: خنن K: جنین S: جنن.

[95/28]

کی ببینی روی حور او عروس عشق را
تا بود اندر کنارت دیو شهرت چون و شن

Key bebînî rûy-i hûr-i û 'arûs-i 'ışk râ

Tâ buved ender kenâret dîv-i şehvet çûn veşen

Senin yanında pis şehvet şeytanı olduğu müddetçe aşkın gelini olan onun
hurilerinin yüzünü nasıl görebilirsin?

[95/29]

خنجر تقوی بکش و آن دیو شهوت را بکش

و ا ره از مکر و فساد و حيله و تزوير و فن

Hancer-i takvâ bekeş u ân dîv-i şehvet râ be-kuş

Vâ reh ez-mekr u fesâd u hîle vu tezvîr u fen

Takva hançerini çek, şehvet şeytanını öldür. Hileden, fesattan, koğuculuk
ve düzenbazlıktan kurtul.

[95/30]

”آیت” نَصْرٌ مِّنَ اللَّهِ، چون دهد ”فَتْحٌ قَرِيبٌ

بشکند قلب و جناح جیش نفس اهرمن

Âyet-i “nasrun mine’llâh” çûn dehed “fethun karîb”

Beşkened kalb u cenâh-i ceş-i nefsi ehrimen

“Yardım Allah’tandır¹⁷⁵” ayeti “yakın bir fetih” verince, sahteyi ve nefis
şeytanının ordusunun merkez ve kanatlarını kırar.

[95/31]

پس ”فَفِرُّوا تَا إِلَى اللَّهِ“ آن زمان در پیش کن

بی خطا کلی صوابی تاختن تا باختن¹⁷⁶

Pes fefirru tâ ilâ’llâh ân zemân der-pîş kun

Bî-hatâ küllî savâbî tâhten tâ bâhten

Sonra “Allah’a kaçınız¹⁷⁷” ayetiyle öne atıl. Hatasız, tümüyle sevap olarak
yok oluncaya kadar savaş.

[95/32]

مسكن ”جَنَاتٍ عَدْنٍ“ گر همی خواهی مقام

کوی عدل اندر نشین و شهر احسان کن سکن

Mesken-i “cennât-i ‘adnin” ger hemî hâhî makâm

Kûy-i ‘adl ender neşîn u şehri ihsân kun seken

“Adn cennetlerinde¹⁷⁸” yer edinmek istiyorsan, adalet köyünde otur, ihsan
şehrini mesken edin.

175 Saff Sûresi, 61/13.

176 کن تاختن K: تا باختن S,A.

177 Zâriyât Sûresi, 51/50.

178 Tevbe Sûresi, 9/72.

[95/33]

جاه روحانی طلب کن تا بیفزایی جمال
جاه جسمانی چه جویی ای ذلیل ممتحن

Câh-i rûhânî taleb kun tâ beyefzâyî cemâl
Câh-i cismânî çe cûyî ey zelîl-i mûmtehen
Güzelliği artırmak için rûhânî makâmı iste. Ey sınava tabi tutulan kişi!
Niye cismânî makâmı arayıp duruyorsun?

[95/34]

کرکس حرصت ازان مردار خوار آمد که تو
در پلیدی صرف کردی عمر خود را چون زغن

Kerkes-i hırset ezân murdâr-i hâr âmed ki tû
Der-pelîdî sarf kerdî 'omr-i hud râ çûn zegan
Hırsımın akbabası o murdar yiyecek için geldi. Çaylak kuşları gibi ömrünü
pislikte harcadın.

[95/35]

پرهای جعفری بگشا ببر گر عاشقی
تا جنات قدس اعلی زین سفول¹⁷⁹ پر فتن

Perrhâ-yi Ca'ferî bugşâ beper ger 'âşıkî
Tâ-cenân-i kuds-i a'lâ zîn sufûl-i pur fiten
Eğer aşıkсан, Câfer-i Tayyâr gibi kanatlarımı aç. Bu fitnelerle dolu
sefillikten yüce kutsal cennetlere doğru uç.

[95/36]

باغ و راغ و ملک و مال و سیم و زر عاریه اند
دل منه جان را مکن در ربیع و اطلال و دمن

Bâg u râg u mulk u mâl u sîm u zer 'âriyye end
Der meneh cân râ mekun der-rab' u itlâl u dimen
Bahçe, ova, mülk, mal, gümüş ve altın ödünçtür. Ruhı bırakma, ev
yapma, boşa zaman harcama.

[95/37]

”كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ“ بر خوان و، ”إِلَّا وَجْهَهُ“
از فنا سویی بقا رو شاد شو ای بوالحزن

Küllü şey'in hâlikün ber hân u illâ vechehû
Ez-fenâ sûy-i bekâ rev şâd şev ey bu'l-hazen
"Her şey yok olucudur"¹⁸⁰ ayetini oku, "onun vechi hâric"¹⁸¹ i de oku.
Yokluktan bekâya doğru git, mutlu ol, ey hüzünlü kişi!

179 سهول K,A: سفول S.

180 Kasas Sûresi, 28/88.

181 Kasas Sûresi, 28/88'in devamı.

[95/38]

یوسف وقتی عزیزا ملکِ مصرتِ حاصلست
بر سر چاه آ که حیلِ الله شدت محکم رسن

Yûsuf-i vaktî azîzâ mulk-i Mısret hâsilest

Ber ser-i çâh â ki hablullâh şudet muhkem resen

Ey yüce kişi! Sen vaktin Yusuf'un. Mısır'ın mülkü elinde. Kuyunun dibinden çık, "Allah'ın ipi"¹⁸² sana sağlam bir tutamak oldu.

[95/39]

خود توانی که توانی ساختن همچون خلیل
بی توانی عین آتش را گلستان و چمن

Hûd tevânî ki tevânî sâhten hemçun Halîl

Pey tevânî 'ayn-ı âteş râ gulistân u çemen

Sen de İbrahim peygamber gibi yapabilirsin, ateşi gülistan ve çimene çevirebilirsin.

[95/40]

گر شبانی پیشه گیری چون کلیم ار عاشقی
بشنوی "انی انا الله" از درخت شعله زن

Ger şubânî pîşe gîrî çûn kelîm er 'âşıkî

Bîşnevî innî ene'llâh ez-dıraht-i şu'le zen

Eğer aşıkısan, Musa peygamber gibi çobanlık yolunu seçersen, "Ben Allah'ım"¹⁸³ ayetindeki sözü yanan ağaçtan işitirsin.

[95/41]

ور چو عیسی فارغ آیی از بنین¹⁸⁴ و از بنات
بایدت بر سقف چارم آسمان خیمه زدن¹⁸⁵

Ver çu 'Îsâ fârig âyî ez-benîn u ez-benât

Bâyedet ber-sakf-i çârum âsmân hîme zeden

Eğer İsa peygamber gibi oğul ve kızlardan vaz geçersen, dördüncü gökte çadır kurabilirsin.

[95/42]

رنگ بی رنگی طلب از خم وحدت چون مسیح
شرم بادت شرک و شکوی را چرای مرتهن

Reng-i bî-rengî taleb ez-humm-i vahdet çun Mesîh

Şerm-i bâdet şirk u şekvâ râ çerâyî murtehen

İsa Mesih gibi vahdet şarabından renksizliğin rengini iste. İsteğinin utancı olan şirk ve eşkiyalığa niçin rehin oluyorsun?

182 Âl-i İmrân Sûresi, 3/103.

183 Tâhâ Sûresi, 20/14.

184 بنین K,A: بنین S.

185 زن S,A: زدن K.

[95/43]

گردن بو جهل¹⁸⁶ سرکش را بزَن چون مصطفی
تا رهند از ننگ و عارش عاشقان مفتتن

Gerden-i Bû-Cehl-i serkeş râ bezen çûn Mustafâ
Tâ rehend ez-neng u 'âreş 'âşîkân-i mufteten
Mustafa gibi asi Ebû Cehl'in boynunu vur ki fitneye batmış aşıklar onun
hayâ ve utancından kurtulsunlar.

[95/44]

چون ابو بکر و عمر شو در تقی و در تقی
همچو عثمان و علی شو با حسین و با حسن

Çûn Ebûbekr u 'Omer şev der-tekâ vu der-nekâ
Hemçu 'Osmân u 'Alî şev bâ Huseyn u bâ-Hasan
Takva ve seçkinlikte Ebubekir ve Ömer gibi ol. Osman ve Ali gibi,
Hüseyin ve Hasan'la birlikte ol.

[95/45]

از چهار و پنج و شش و شش و هفت و هشت و نه بده
عاشقی بگزین و عقل کهنه را بخیه مزَن

Ez-çehâr u penc u şeş vez heft u heşt u nuh be-deh
'Âşîkî bugzîn u 'akl-i kohne râ bahye me-zen
Dört, beş, altı, yedi, sekiz ve dokuzdan geç. Aşıklığı seç, eski akli dikip
durma.

[95/46]

عشق دان و عشق گیر و عشق جوی و عشق خوان
تا مگر در باغ جانت هر سمن گردد سه من

'Işk dân u 'ışk gîr u 'ışk cûy u 'ışk hân
Tâ meger der-bâg-ı cânet her semen gerded se men
Aşkı bil, aşkı al, aşkı ara, aşk oku da, ruh bahçende her ürün üç kudret
helvasına dönüşün.

[95/47]

ور ازینها قاصر آبی زود سوی پیر شو¹⁸⁷
خاک پای پیر شو ای تو جوان خوش ذقن

Ver ezinhâ kâsır âyî zûd sûy-i pîr şev
Hâk-i pây-i pîr şev ey tû cevân-i hoş zekan
Eğer bunlarda eksik kalıyorsan, çabuk pîrin yanına git. Ey güzel çeneli
genç! Pîrin ayağının toprağı ol.

186 جهل K,A: جهل S.

187 باش K,A: شو S.

[95/48]

پیر گردون نی ولی پیر رشاد معنوی
گر بود دریای در و در دریایی عدن

Pîr gerdûn ney velî pîr-i reşâd-i ma‘nevî
Ger buved deryâ-yi durr u durr-i deryâ-yi ‘aden
Pir dünya değildir ama manevi bir yol gösterici olarak inci denizi ve
incileriyle meşhur Aden denizinin incisidir.

[95/49]

باش اندر چنگ عشقش همچو چنگ و ارغنون
نالها کن چون رباب و نای سرنا بی دهن

Bâş ender-çeng-i ‘ışkeş hemçu çeng u organûn
Nâlâ kun çun rebâb u nây surnâ bî-dehen
Onun aşk çalgısı olarak çeng ve organon¹⁸⁸ gibi ol. Rebap, ney ve zurna
gibi ağızsız olarak inleyip dur.

[95/50]

در سؤال و در جوابش اعتراضی کم نما
تا شوی پاکیزه و¹⁸⁹ صافی ز دردی درن

Der-suâl u der-cevâbeş i ‘tirâzî kem numâ
Tâ şevî pâkîze vu sâfi zi-derdî-i deren
İç çirkinliğinden temizlenip saf olmak için onun soru ve cevabına itiraz
etme.

[95/51]

یوسف عهدست بی شک تو برو یعقوب وار
دیدها بگشایدت از لطف بوی پیرهن

Yûsuf-i ‘ahdest bî-şek tû berev Ya‘kûb-vâr
Dîdehâ buğşâyedet ez-lutf-i bûy-i pîrehen
O zamanın Yusuf’udur, sen Yakup gibi git. O, gömleğindeki kokunun
lutfuyla senin gözlerini açar.

[95/52]

بعد خواری بس عزیزی بخشدت آن پیر پاک
زو شود اخلاق زشتت خوب و نیکو و¹⁹⁰ حسن

Ba‘d-i hârî bes ‘azîzî bahşedet ân pîr-i pâk
Zû şevd ahlâk-ı zîşet hûb u nîkû vu hasen
O temiz pir, sana alçaklıktan sonra yücelik bağışlar. Onun sayesinde kötü
huyların iyi ve güzel olur.

188 Yunancada araç, alet anlamına gelen *organon*, Aristoteles’in mantıkla ilgili kitaplarının toplamına isim olarak verilmiştir.

189 S. پاکیزه: K,A. پاکیزه و

190 S,A. نیکو: K. نیکو و

[95/53]

مَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ¹⁹¹ كَشْتَه است آن مرد راست
دست او دست خدا باشد یقین بی هیچ ظن

“Mâ rameyte iz rameyte” geşte est ân merd-i râst

Dest-i û dest-i Hudâ bâşed yakîn bî-hîç zan

O doğru adam, “Attığında sen atmadın¹⁹²” ayeti gibidir. Hiç şüphe yoktur
ki onun eli Allah’ın elidir.

[95/54]

چونکه بی یسمع و بی ببصر و بی یَنطق شدست
مظهر یزدان بود در دین و اسلام و سنن

Çunki bî-yesma‘ vu bî-yubsir u bî-yentik şudest

Mazhar-i Yezdân buved der-dîn u islâm u sünen

“İşitmez, görmez ve konuşmaz¹⁹³” olduğu için, dinde, islamda ve sünnette
Allah’ın mazharı olmuştur.

[95/55]

با چنان عز و شرف آن سید و ختم رسل
بوی رحمان می کشید از جانب خطه یمین

Bâ-çenân ‘izz u şeref an seyyid u hatm-i rusul

Bûy-i Rahman mî-keşîd ez-cânib-i hutta-i Yemen

Peygamberlerin sonuncusu olan o izzet ve şeref sahibi öyleydi ki, Yemen
tarafından Rahman’ın kokusunu alıyordu¹⁹⁴.

[95/56]

گر توانی بوی بردن آنچه¹⁹⁵ بو بود ای پسر
از او پس¹⁹⁶ مشتهر بود و از آن پیر قرن

Ger tevânî bûy bûden ançe bû bûd ey peser

Ez-Uveys-i muştehir bûd u ezan pîr-i Karan

Ey oğul! Eğer koku almaya gücün yeterse, o koku meşhur Karan’lı
Üveys’in kokusudur.

[95/57]

آن چنانکه خضر و موسی پیر و برنا بوده اند
متحد بر¹⁹⁷ همدگر چون پیرهن با سیمتن

An çenân ki Hızr u Mûsâ pîr u burnâ budeend

Mutthead ber-hemdiger çûn pîrehen bâ-sîmten

Hızır pîr, Musa genç oldukları halde, gümüş ten ve gömlek gibi birleştiler.

191 S. اذ رمیت K,A: اذ رمیت

192 Enfâl Süresi, 8/17.

193 Meryem Süresi, 19/42.

194 Veysel Karanî'nin kokusunu işitiyordu.

195 S. آنچه K,A: آنچه

196 K. و پس S,A: او پس

197 K,A. با S: بر

[95/58]

گفت اذْکُرْنِیْ مُحَمَّدَ بِا بِلَالِیْ مِنْ دُعَاکِ
هندوی خود را شه روم و حبش ماه ختن

Goft uzkurnî Muhammed yâ Bilâlî min du'âk
Hindû-yi hûd râ şeh-i Rûm u Habeş mâh-ı Hutun
Muhammed (sav.) dedi ki: Ey Bilal! Dua ederken beni zikret (bana salavat getir). Zencî olan Bilal, onun için Rum ve Habeş'in şâhı, parlak ayıydı.

[95/59]

زان معلم درس ترس آموز و سبق اندر سبق
تا شوی استاد و عالم در ادب ای بوالحسن

Zân mu'allim ders-i ters âmûz u sebk ender sebak
Tâ şevî ustâd u 'âlim der-edeb ey bu'l-hasen
Ey İyilik Babası! Edep konusunda üstat ve alim olabilmek için o
öğretmenden korkuyu ve geçmişin usulü dersini öğren.

[95/60]

گر مریدی مرده شو چون مرده پیش مرده شوی
زنده جاوید گردی گوری هر گور کن

Ger murîdî murde şev çun murde pîş-i murde şûy
Zinde-i câvîd gerdî gûri-i her gûr ken
Eğer müritsen, ölü yıkayıcısının önündeki ölü gibi ol. Zira ölmeden önce
ölürsen, mezar kazanın mezarı gibi ebedî canlı olursun.

[95/61]

جان و دل در آتش عشقش چو پروانه بنه
تا شوی چون شمع معنی نور بخش هر لگن

Cân u dil der-âteş-i 'ışkeş çû pervâne beneh
Tâ şevî çûn şem'-i ma'nâ nûr bahş-i her legen
Şamdanda ışık bağıslayan bir mana mumu olmak için can ve gönlünü,
kelebek gibi onun aşk ateşine at.

[95/62]

فرد شو همچون فرید و ورنه بشنو از حکیم
برگ بی برگی نداری لاف درویشی مزن

Ferd şev hemçun ferîd u verne bişnev ez-hakîm
Berg-i bî-bergî nedârî lâf-ı dervîşî mezen
Biricik, tek ol, yoksa filozoftan şunu dinle: Yapıksızlık yaprağına sahip
değilsen dervişlikten bahsetme.

[95/63]

عارفا رو قول کم گو بعد ازین فعال باش
چند گویی فاعلاتن فاعلاتن فاعلات

‘Ârifâ rev kavî kem gû ba‘d ezin fâ‘âl bâş

Çend gûyî fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilât

Ey Arif! Bundan sonra az konuş, çok çalış. Ne zamana kadar fâilâtün
fâilâtün fâilât diye şiir söyleyip duracaksın?

96

و لَهُ رَوْحَ اللَّهِ رُوحَهُ الْعَزِيزِ

Bu da onundur. Allah onun aziz ruhunu rahata erdirsin.

Hezec: Mef‘ûlü/Mefâ‘ilün/Fe‘ûlün

[96/1]

جز عشق مباد حاصل من
همراه طریق و منزل من

Cuz ‘ışk mebâd hâsıl-ı men

Hemrâh-i tarîk u menzil-i men

Benim aşktan başka kazancım, yol arkadaşım, evim olmasın.

[96/2]

حل گشت ز عشق حال بخشا
صد عقده سخت و مشکل من

Hal geşt zi-‘ışk hâl bahşâ

Sad ‘ukde-i saht u muşkil-i men

Hal bağıslayan Allah, aşktan dolayı benim yüz tane güçlük ve müşkülümü
halletti.

[96/3]

فارغ شده ام ز کار دنیا
تا عشق شدست مشغل من

Fârig şudeem zi-kâr-ı dünyâ

Tâ ‘ışk şudest meşgal-i men

Benim meşgalem aşk olduğundan beri dünya işlerinden uzağım.

[96/4]

شادم همه دم نمی خورم غم
چون عشق خداست کافل من

Şâdem heme dem nemî horem gam

Çûn ‘ışk-ı Hudâst kâfil-i men

Her an mutluyum, gam çekmem çünkü Allah aşkı benim kefilimdir.

[96/5]

من آن شترم که نیست بارم
جز عشق درون محمل من

Men ân şuturem ki nîst bârem
Cuz ‘ışk-ı derûn mahmil-i men

Ben, içinde taşıdığı aşktan başka yükü olmayan bir deveyim.

[96/6]

عشقست چو بحر و من چو ماهی
شد ساحل عقل قاتل من

‘İşk est çu bahr u men çu mâhî
Şud sâhil-i ‘akl kâtil-i men

Aşk deniz gibi, ben de balık gibiyim. Akıl sahili benim katilim olur.

[96/7]

چون کشته عشقم و شهیدم
والله بدمد گل از گل من

Çûn kuşte-i ‘ışkem u şehîdem
Vallâhi be-demed gul ez-gil-i men

Ben aşk tarafından öldürülmüş aşk şehidiyim. Vallahi gül, benim toprağında yetişir.

[96/8]

از حق رسد خطاب عزت
کای کشته عشق بسمل من

Ez-Hak resedem hitâb-ı ‘izzet
K’ey kuşte-i ‘ışk bismil-i men

Hakk’ın yüce hitabı olarak ‘Ey bana kurban olup aşk tarafından öldürülen kişi’ hitabı bana ulaştı.

[96/9]

از جان شنو اینکه گفت عارف
جز عشق مجوی در دل من

Ez-cân şinev în ki goft ‘Ârif
Cuz ‘ışk mecûy der-dil-i men

Arif’in şu sözünü can ü gönülde dinle: Benim gönlümde aşktan başka bir şey arama.

97

و لَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.

Müctes: Mefâ‘ilün/Fe‘ilâtün/Mefâ‘ilün/Fe‘ilün

[97/1]

چه شد چه شد عجب آن یار غمگسارم کو
نگار سیمیر و یاسمن¹⁹⁸ عذارم کو

Çe şud çe şud ‘aceb an yâr-ı gam-gusârem kû
Nigâr-ı semenber u yâsemen ‘izârem kû
Ne oldu, ne oldu? Acaba o benim gerçek dert ortağım olan yarım nerede?
Beyaz göğüslü, yasemin yüzlü sevgilim nerede?

[97/2]

به هر طرف که نظر می کنم شگفته گلیست
گل شگفته خندان و نو بهارم کو

Be-her taraf ki nazar mî-kunem şigifte gulîst
Gul-i şigifte-i handân u nev bahârem kû
O acayıp gül için her yere bakıyorum. Benim güzel gülüşlü gülüm,
ilkbaharım nerede?

[97/3]

مراسست اشک روان جوی از دیده
عجب عجب چه شد آن سرو جویبارم کو

Merâst eşk-i revân cûy-i cûy ez-dîde
‘Aceb ‘aceb çe şud ân serv-i cûybârem kû
Gözümde akan yaşlar bir nehir oldu. Acaba, acaba ne oldu? Benim o
ırmak kenarında yetişmiş selvim nerede?

[97/4]

بهار و عید و گلستان و لاله زارم بهم
بهار و عید و گلستان و لاله زارم کو

Bahâr u ‘îd u gulistân u lâlezâr behem
Bahâr u ‘îd u gulistân u lâlezârem kû
Baharım, bayramım, gül bahçem, lale bahçem birbirine karıştı. Baharım,
bayramım, gül bahçem, lale bahçem nerede?

[97/5]

مرا نگار شد از خون دیده چهره و بر
که آن بت شمن و نازنین نگارم کو

Me râ nigâr şud ez-hûn-i dîde çehre vu ber
Ki ân but-i şemen u nâzenîn nigârem kû
Gözümde akan yaşlar kan olup bana sevgilinin yüzü ve göğsü oldu. O
şaman güzelim, nazeninim, sevgilim nerede?

[97/6]

چو یار کان همه با همد گر همی¹⁹⁹ کردند
من از چه کردم تنها کجاست یارم کو

Çu yâr k'ân heme bâ-hemdiger hemî gerdend
Men ez-çe gerden tenhâ kucâst yârem kû

Herkes kendi yariyle gezip dolaşiyor. Ben yalnız başıma nereyi gezeyim,
yarım nerede?

[97/7]

ز دست رفت و فتادم ز پای در طلبش
که بخت و دولت و اقبال پایدارم کو

Zi-dest reft u futâdem zi-pây der-talebeş
Ki baht u devlet u ikbâl-i pâydârem kû

Elimden gitti ve ben “Benim kalıcı bahtım, devletim, ikbalim nerede?”
diye onu ararken elden ayaktan düştüm.

[97/8]

مقیم ناز غمش گشته ام بناکامی
عجب حریف دلا رام و یار غارم کو

Mukîm-i nâz-i gameş geşteem be-nâ-kâmî
‘Aceb harîf-i dilârâm u yâr-ı gârem kû

Talihsizliğimden o nazlının üzüntüsüne düştüm. Benim gönül süsleyen
bambaşka dostum, mağara arkadaşım nerede?

[97/9]

در انتظار لبش جان به لب رسید مرا
رخش که باز رهاند ز انتظارم کو

Der-intizâr-ı lebeş cân be-leb resîd merâ
Ruheş ki bâz resâned zi-intizârem kû

Onun dudağını beklemekten can dudağıma geldi. Onun tekrar beni
aramaya gelen yüzü nerede?

[97/10]

به اختیار نبود اینکه دور ماندم ازو
کجاش جویم کان یار اختیارم کو

Be-ihtiyâr nebved în ki dûr mândem ezû
Kucâş cûyem kân yâr-ı ihtiyârem kû

İstemediğim halde ondan ayrı kaldım. Onu nerede arayayım, o seçkin
yarım nerede?

[97/11]

شکار کرد دل و جان عارف آن دلبر
خبر دهید که آن یار جان شکارم کو

Şikâr kerd dil u cân-i ‘Ârif ân dilber

Haber dehîd ki ân yâr-i cân şikârem kû

O dilber Arif’in gönlünü ve canını avladı. Haber veriniz, canımı avlayan o
yar nerede?

98

وَلَهُ قُدْسٌ سِرٌّ

Bu da onundur. Allah onun sırrını mukaddes kılsın.

Hezec: Mefâ‘îlün/Mefâ‘îlün/Fe‘ûlün

[98/1]

دلایل عشق را می گیر و می رو

به راه راستی چون تیر می رو

Delîl-i ‘ışk râ mî-gîr u mî-rev

Be-râh-ı râstî çûn tîr mî-rev

Aşkın delilini al ve yürü. Doğru yolda ok gibi git.

[98/2]

معاد جوی چون دریاست ای جان

بدان دریا پی تو قیرمی رو

Me‘âd cûy-i çûn deryâst ey cân

Bedân deryâyî-i tevkîr mî-rev

Ötelerin ırmağı deniz gibidir ey can! O yüce denize git.

[98/3]

مس حس را بیکسو نه چو مردان

گذر از قلب و در اکسیر می رو

Mess-i his râ be-yek sû neh çû merdân

Guzer ez-kalb u der-iksîr mî rev

Hissin dokunuşunu erler gibi bir kenara bırak. Sahteden vazgeç, iksire
doğru git.

[98/4]

مثال یوسف ار خوابی بدیدی

شه مصری سوی تعبیر می رو

Misâl-i Yûsuf er hâbî bedîdî

Şeh-i Mîsrî sûy-i ta‘bîr mî-rev

Eğer Yusuf gibi rüya görürsen, rüyanı tabir ettirmek için Mısır’ın şâhına
doğru git.

[98/5]

فقير حال شو از قال واره
 بعين از علم بی تا خير می رو
 Fakîr hâl şev ez-kâl vâ reh
 Be-‘ayn ez-‘ilm bî-te’hîr mî-rev
 Fakir halli ol, konuşmayı bırak. Ertelemeksizin, ilimden, gözle görmeye
 doğru git.

[98/6]

چو نحو محو و فقه فقر نبود
 مکن²⁰⁰ تکرار و در تحریر می رو
 Çû nahv-i mahv u fikh-i fakr nebved
 Mekun tekrâr u der-tahrîr mî-rev
 Çünkü mahvin nahvi, fakrın fikhî olmaz. Tekrar edip durma, yazılana git.

[98/7]

بسوزان اختیار نقد خود را
 مکن تدبیر و تقدیر می رو
 Be-sûzân ihtiyâr-i nakd-i hod râ
 Mekun tedbîr u takdîr mî-rev
 İrade sermayeni ateşe ver. Tedbir yapma, takdire git.

[98/8]

شکر با شیر شیرینی فزاید
 به سوی آن شکر چون شیر می رو
 Şeker bâ şîr şîrînî fezâyed
 Be-sûy-i ân şeker çun şîr mî-rev
 Şeker sütün tatlılığını artırır. O şekere doğru süt gibi git.

[98/9]

الا ای جان قدسی برجه از دام
 از این حبس تن دلگیر می رو
 Elâ ey cân-ı kudsî ber ceh ez-dâm
 Ezîn habs-i ten-i dilgîr mî-rev
 Ey kutsi can! Tuzaktan kurtul, bu gönül eğleyen vücut hapsinden git.

[98/10]

اگر مجنون عشقی بهر لیلی
 به مجنون خانه در زنجیر می رو
 Eger Mecnûn-i ‘ışkî behr-i Leylâ
 Be-Mecnûn hâne der-zencîr mî-rev
 Eğer Leyla için aşk Mecnun’u isen, evde zincire bağlanmış Mecnun’a git.

[98/11]

به سوی چین و²⁰¹ ما چین معانی
برای آن بت کشمیر می رو

Be-sûy-i çîn u mâ çîn-i me'ânî
Berây-i ân but-i Keşmîr mî-rev

Manaların Çin ve Maçın'ine doğru, o Keşmir'li güzel için git.

[98/12]

اگر رفتن نمی دانی ز کولی
به زیر ظل عرش پیر می رو

Eger reften nemî dâní zi-kûlî
Be-zîr-i zıll-i 'arş-i pîr mî-rev

Eğer tepeden aşmayı bilmiyorsan, pîrin arşının gölgesinin altına git.

[98/13]

جوان تازه گرداند ترا پیر

ز من بشنو تو بی تقصیر می رو

Cevân-i tâze gerdâned tû râ pîr
Zi-men bişnev tu bî-taksîr mî-rev

Pir seni taze bir gence dönüştürür. Benden işit, kusursuz git.

[98/14]

بکش دست از خمیر و خمر دنیا

برون کن پای و پر از قیر می رو

Bekeş dest ez-hamîr u hamr-i dünyâ
Berun kun pây u per ez-kîr mî-rev

Dünyanın hamur ve şarabından elini çek. Katrandan ayağını, kanadını çıkar, uç, git.

[98/15]

چو عارف زنده جاوید گردی

برو پیش از اجل میر و²⁰² می رو

Çû 'Ârif zinde-i câvîd gerdî

Berev pîş ez-ecel mîr u mî-rev

Arif gibi ebedî canlı olursan, ölmeden önce öl, git.

99

وَلَهُ قُدْسٌ سِرٌّ

Bu da onundur. Allah onun sırrını mukaddes kılsın.

Remel: Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

201 K,A. چین S: چین و

202 S,A. میر K: میر و

[99/1]

ای تجلیگاه جانم روی تو
وی دلم را میل کلی سوی تو

Ey tecellîgâh-i cânem rûy-i tû
V'ey dilem râ meyl-i küllî sûy-i tû

Ey senin yüzün canımın tecelli yeri olan! Ey gönlümün meyli tamamen sana doğru olan!

[99/2]

کو و کوکو می کند چون فاخته
بلبل جانم بگرد کوی تو

Kû vu kûkû mî-kuned çun fâhte
Bulbul-i cânem begerd kûy-i tû

Canımın bülbülü senin köyüne doğru döndü, kumru gibi kû kû edip duruyor.

[99/3]

صد هزاران جان و دل آویخته
دیدم ای دلبر ز یکتا موی تو

Sad hezârân cân u dil âvîhte
Dîdem ey dilber zi-yektâ mûy-i tû

Ey sevgili! Senin bir saç teline yüz binlerce can ve gönülün asılı olduğunu gördüm.

[99/4]

عشقانت را چه حاجت تبع و تیر
می کشد خود نرگس جادوی تو

‘Âşîkânet râ çe hâcet tîg u tîr
Mî kuşed hod nergis-i câdûy-i tû

Aşıkların için kılıç ve oka gerek yok, senin gözünün bir sihirli bakışı onları öldürür.

[99/5]

با غم و اندوه گشتم جفت من
تا بدیدم طاق دو ابروی تو

Bâ-gam u endûh geştem cuft men
Tâ bedîdem tâk-ı dû ebrû-yî tû

Senin iki kaşının yayını görür görmez gam ve üzüntü ile bir oldum.

[99/6]

رایگان دل را بتو کی دادمی
گر مرا معلوم بودی خوی تو

Râygân dil râ be-tû key dâdemî
Ger merâ ma'lûm bûdî hûy-i tû

Senin huyunun böyle olduğunu bilseydim, gönlümü sana karşılıksız verir miydim hiç?

[99/7]

عارف از خوبان نظر را قطع کرد
 ترک چشما تا که شد هندوی²⁰³ تو
 'Ârif ez-hûbân nazar râ kat' kerd
 Terk-i çeşmâ tâ ki şud hindû-yi tû

Arif güzellere bakmaktan vaz geçti. Onun vaz geçmesi, senin siyah benini görünce oldu.

100

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.

Remel: Fâ' ilâtün/Fâ' ilâtün/Fâ' ilün

[100/1]

آفرین ای ماه رو بر جان تو
 بر جمال بی حد و پایان تو
 Âferîn ey mâh rû ber-cân-i tû
 Ber-cemâl-i bî-had u pâ-yân-i tû

Ey ay yüzlü! Senin canına aferin, sınırsız, sonsuz güzelliğine aferin.

[100/2]

پیش کیش چشم و تیر غمزه ات
 باد هر دم صد چو من قربان تو
 Pîş-i kîş-i çeşm u tîr-i gamzeet
 Bâd herdem sad çu men kurbân-i tû

Senin gözünün okluğunun ve gamzenin okunun önünde, her an benim gibi yüz tane kurbanın olsun.

[100/3]

طوطی جانم بشد حیران و زار
 زان شکر خنده لب خندان تو
 Tûtî-i cânem beşud hayrân u zâr
 Zân şeker hande-i leb handân-i tû

Canımın papağanı, dudağının o şeker gibi gülüşünden şaşkın ve inleyen oldu.

[100/4]

مهر و ماه از پرتو نور رخت
 بر فراز چرخ شد گردان تو
 Mihr u mâh ez-pertev-i nûr-i ruhet
 Ber-ferâz-i çerh şud gerdân-i tû

Güneş ve ay senin yanağının ışığından, senin etrafında dönerek feleğin üzerine çıktı.

[100/5]

یک دل و یک جان به عالم وانما
که نشد او عاشق و حیران تو

Yek dil u yek cân be-âlem vâ numâ
Ki neşud û ‘âşık u hayrân-i tû

Dünyada sana aşık ve hayran olmayan bir gönül ve bir can göster.

[100/6]

عیسی جانم بهر دم گویدت
رشک حسن یوسف کنعان تو

‘Îsî-i cânem beher dem gûyedet
Reşk-i husn-i Yûsuf-i Ken‘ân-i tû

Canımın İsa’sı her an sana, Kenan’lı Yusuf’un senin güzelliğini
kışkandığımı söyler.

[100/7]

گه وصالم می فرستی گه فراق
زانکه هم دردی و هم درمان تو

Geh visâlem mi-firistî geh firâk
Zânki hem derdî vu hem dermân-i tû

Bazen kavuşma gönderirsin, bazen ayrılık. Çünkü sen hem dertsin, hem
de derman.

[100/8]

روز و شب عارف همی گوید به جان
تاج خوبان همه کیهان تو

Rûz u şeb ‘Ârif hemî gûyed be-cân
Tâc-ı hûbân-ı heme keyhân-i tû

Gece gündüz, Arif sana can ü gönülden şunu söyler: Senin dünyan bütün
güzellerin tacıdır.

[100/9]

چشم بد باد ای صنم دور از رخت
زانکه جان جان جان جان تو

Çeşm-i bed bâd ey sanem dûr ez-ruhet
Zânki cân-i cân-i cân-i cân-i tû

Ey güzel! Kötü göz senin yüzünden uzak olsun. Zira sen canın canının
canının canısın.

101
وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.
Hafif: Fe‘ilâtün/Mefâ‘ilün/Fe‘ilâtün/Mefâ‘ilün

[101/1]

علم الله که جان من چه کشید از برای تو
چه بلاها و قهر ها که چشید از جفای تو
‘Alima’llâh ki cân-ı men çe keşîd ez-berây-i tû
Çe belâhâ vu kahrîhâ ki çeşîd ez-cefâ-yi tû
Benim canımın senin için neler çektiğini, senin cefan ile ne bela ve
kahırlar tattığını Allah bilir.

[101/2]

به خدا مرغ جان من شنو ای تو جهان من
نگشادست²⁰⁴ بال و پر مگر اندر هوای تو
Be-Hudâ murg-i cân-ı men şinev ey tû cihân-ı men
Ne-guşâdest bâl u per meger ender hevâ-yi tû
Ey benim can kuşum ve cihanım olan sen! Allah için işit. Senin arzun
olmazsa, o kanadını açıp uçmaz.

[101/3]

سفرم از سقر بتر²⁰⁵ شده است ای نگار من
نرود پای این دلم جز بام سرای تو
Seferem ez-sakar beter şude est ey nigâr-ı men
Nereved pây-ı î n dilem cuz bâm-i serây-i tû
Ey sevgilim! Yolculuğum cehennemden beter oldu. Şu gönlümün ayağı,
senin sarayının damından başka bir yere gitmez.

[101/4]

نبود حاجتم مها نه به گلزار و جام می
چو²⁰⁶ شدم مست و بی خبر صنما از لقای تو
Ne-bûd hâcetem mehâ ne be-gulzâr u câm-ı mey
Çû şudem mest u bî-haber sanemâ ez-likâ-yi tû
Gül bahçesine de ihtiyacım yok, şarap kadehine de. Ey güzel! Sana
kavuşmak nedeniyle sarhoş ve habersiz oldum.

204 K. بگشادست S,A: نگشادست

205 S. بتر K,A: بتر

206 K. چون S,A: چو

[101/5]

تو به عارف ازین سپس چه دهی عشوه و دغل
چو بشد کشته و فنا دلش از شیوه های²⁰⁷ تو

Tû be-‘Ârif ezîn sipes çe dehî ‘işve vu degal
Çû beşud kuşte vu fenâ dileş ez-şîvehâ-yi tû

Senin davranışlarından dolayı ölüp yok olduktan sonra, ne diye Arif’in
gönlüne işve ve hile verirsin ki?

102

وَلَهُ قَدَسٌ سِرٌّ

Bu da onundur. Allah onun sırrını mukaddes kılsım.

Hezec: Mef‘ûlü/Mefâ‘ilün/Fe‘ûlün

[102/1]

ای بارخ تو قمر شکسته
پیش لب تو شکر شکسته

Ey bâ-ruh-i tû kamer şikeste
Pîş-i leb-i tû şeker şikeste

Ey senin yanağınla ayın bölündüğü! Ey senin dudağının önünde şekerin
kırıldığı!

[102/2]

هر لحظه ز غمزه تو خاری²⁰⁸
در سینه و در جگر شکسته

Her lahza zi-gamze-i tû hârî
Der-sîne vu der-ciger şikeste

Senin gamzenle her an bir diken, sine ve ciğerde kırılmış.

[102/3]

از رشک قد چو ارغوانت
سرواست و چنار شکسته

Ez-reşk-i kad çû erguvânet
Servest u çenâr şikeste

Senin erguvan gibi boyuna kıskançlık ederek selvi de, çınar da kırılmış.

[102/4]

در اوج هوات مرغ جانم
از سنگ جفات پر شکسته

Der-vec-i hevât murg-i cânem
Ez-seng-i cefât per şikeste

Senin isteklerinin büyüklüğüyle can kuşum kırılmış, senin cefa taşınla
kanadım kırılmış.

K. دل از میوه‌های S,A: دلش از شیوه های²⁰⁷

K,A. خواری S: خاری²⁰⁸

[102/5]

مشکن دل ما که خانه تست
گر هست درست و گر شکسته

Me'şken dil-i mâ ki hâne-i tust
Ger hest durust u ger şikeste

Senin evin olan gönlümüzü kırma. İster doğru dürüst olsun, ister kırılmış.

[102/6]

زلف تو ز مشک بوی برده
لعلت به سخن گهر شکسته

Zulf-i tû zi-muşk bûy burde
La'let be-suhen guher şikeste

Saçın miskten kokulanmış, dudağının sözüyle mücevher kırılmış.

[102/7]

گردد ز ملامت رقیبان
هر دم دل ما بتر شکسته

Gerded zi-melâmet-i rakîbân
Her dem dil-i mâ beter şikeste

Rakiplerin kınamasıyla her an bizim gönlümüz daha beter kırılmış.

[102/8]

جامست دلم ولی عجب نیست
گر می شود از حجر شکسته

Câмест dilem velî 'aceb nîst
Ger mî-şevед ez-hacer şikeste

Benim gönlüm bir kadehtir ama şaşılmaz, eğer olursa taşla kırılmış.

[102/9]

تا ظن نبیری که از چنینها
عارف شود از تو بر شکسته

Tâ zan neberî ki ez-çunînhâ
'Ârif şevед ez-tû ber şikeste

Böyle şeylerle zannetme ki Arif senden kırılmış.

103

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.

Müctes: Mefâ'ilün/Fe'ilâtün/Mefâ'ilün/Fe'ilün

[103/1]

دلا چو مرغ مپر ور هوای اندیشه
که دام و²⁰⁹ دانه بود انتهای اندیشه

Dilâ çû murg mî-reved hevâ-yı endîşe
Ki dâm u dâne buved intihâ-yı endîşe
Ey gönül! Düşünce arzusu bir kuş gibi gidiyor. Zira tuzak ve yem,
düşüncenin sonudur.

[103/2]

که فکر و وهم و خیال و²¹⁰ تصورات عجب
کنند عقل ترا مبتلای اندیشه

Ki fikr u vehm u hayâl u tasavvurât-i ‘aceb
Kunend ‘akl-i turâ muhtelâ-yı endîşe
Çünkü acayip fikirler, vehim, hayal ve tasavvurlar senin aklını endişeye
düşürür.

[103/3]

هزار بار بگفتی که این کنم یا آن
ازان²¹¹ و این شده ای در عنای اندیشه

Hezâr bâr begoftî ki ân konem yâ ân
Ez ân u ân şodeî der ‘anâ-yı endîşe
Bin defa şunu mu yapsam, bunu mu, dedin. Şunun bunun yüzünden
endişenin ortasında kalmışsın.

[103/4]

چو نای در غم عشقش بنال و شادی کن
مثال چنگ چه باشی دو تایی اندیشه

Çû nây der-gam-i ‘işkeş benâl u şâdî kun
Misâl-i çeng çe bâşî dû tâ-yı endîşe
Onun aşkıyla ney gibi inle de mutlu ol. Çeng gibi neden endişeyle iki
büklüm olasin?

[103/5]

چه موجبست و چه معنی که سر نهی ز طمع
چو زیر دست و حریمان به پای اندیشه

Çe mücibest u çe ma‘nî ki ser nehî zi tama‘
Çû zîr-i dest u harîsân be-pây-i endîşe
Endişe altındaki hırslı kimseler gibi tamahkar olmanın ne gereği, ne
anlamı var?

209 دام S: دام و K,A.

210 خیال K,A: خیال و S.

211 ازان K: ازان S,A.

[103/6]

كجا شدند نگوئی ملوک شاه نشان
شدند محو ز هستی جزای اندیشه

Kucâ şudend negûyî mulûk-i şâh-ı nişân
Şudend mahv zi-hestî cezâ-yı endîşe

Yüce padişahların nereye gittiğini söylemiyorsun. Onlar endişenin cezası olarak varlıktan mahvolup gittiler.

[103/7]

نشان و نام نمائد و چو جای نام و نشان
همیشه هست چنین اقتضای اندیشه

Nişân u nâm nemând u çe cây-i nâm u nişân
Hemîşe hest çunîn iktizâ-yı endîşe

Onlardan geriye ne nam, ne de nişan kaldı. Endişenin gerektirdiği her zaman işte budur.

[103/8]

مثال خانه تنگست فکرهای روی
اگر چه هست گشاده فضای اندیشه

Misâl-i hâne-i tengest fikrhâ-yi rûy
Eger çe hest guşâde fezâ-yı endîşe

Her ne kadar düşünce ufku açık olsa da, fikirler dar evler gibidir.

[103/9]

یقین شد اینکه از افکار دایم افکاری
چه می کشی به نکویی بلای اندیشه

Yakîn şud în ki ez-efkâr dâyim efkârî
Çe mî-keşî be-nikûyî belâ-yı endîşe

Fikirler yüzünden devamlı efkârlı olduğun anlaşıldı. Niçin endişe belasını iyiliğe yorup durursun ki?

[103/10]

بپر بپر هله ازین²¹² خاکنان گرد انگیز
به چاه جاه مرو از فضای اندیشه

Be-per be-per hile ezîn hâkdân-ı gird-engîz
Be-çâh-ı câh merev ez-fezâ-yı endîşe

Bu karışık ve toprak yerden uç, uç. Endişe fezasından makam kuyusuna düşme.

[103/11]

کنون تو عاقبت اندیش باش و عاشق شو
اگر تو عاشق عشقی چه جای اندیشه

Kunûn tû 'âkıbet-endîş bâş u 'âşık şev

Eger tû 'âşık-ı 'ışkî çe cây-i endîşe

Şimdi sen sonunu düşün de aşık ol, eğer aşkın aşığıysan endişeye ne gerek var?

[103/12]

به پیش عشق بنه سر که سر به دست آری
که عشق داد خلاص از جفای اندیشه

Be-pîş-i 'ışk beneh ser ki ser be-dest ârî

Ki 'ışk dâd halâs ez-cefâ-yi endîşe

Başını elde etmek için aşkın önüne baş koy zira aşk, endişe cefasından kurtarır.

[103/13]

خموش عارف از اندیشهها و فکر هوا
سفر گزین ز خودی تا خدای اندیشه

Hamûş 'Ârif ez-endîşehâ vu fikr-i hevâ

Sefer guzîn zi-hodî tâ Hudâ-yı endîşe

Sus Arif! Kendi endişelerinden ve nefsin isteklerinden bahsetme.

Endişenin Allah'ına sefer et.

104

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onunundur. Allah ondan razı olsun.

Remel: Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

[104/1]

ای برادر از دو عالم در دو عالم یار به
یار جان افزا و خوب و دلبر دلداری به

Ey berâder ez-dû 'âlem der-dû 'âlem yâr bih

Yâr-ı cân-efzâ vu hûb u dilber-i dildâr bih

Ey kardeş! İki alemde olan dost, iki alemden daha iyidir. Cana can katan, güzel, gönül alan sevgili daha iyidir.

[104/2]

یار آینه است جان را دم مزین بر روی او
صحبت یاران گزین کن دوری از اغیار به

Yâr âynest cân râ dem mezen ber rûy-i û

Sohbet-i yârân guzîn kun dûrî ez-agyâr bih

Yar cana aynadır, onun yüzüne üfleme. Dostların sohbetini seç, yabancından uzak durmak iyidir.

[104/3]

گر ترا ملک سلیمان می دهد بی دوست دست
آن گذار این را طلب کین ملک ازان بسیار به

Ger tû râ mulk-i Suleymân mî-dehed bî-dûst dest

Ân guzâr ân râ taleb kîn mulk ezân besyâr bih

Eğer dostun yoksa Süleyman'ın mülkünü verseler bırak, alma. Dostu seç,
o mülkten daha iyidir.

[104/4]

زر و سیم آخر چه باشد هین بیفشان آستین

نی که از دینار آخر آنچنان دیدار به

Zerr u sîm âhir çe bâşed hîn beyefşân âstîn

Ney ki ez-dînâr âhir ânçenân dîdâr bih

Altın ve gümüş sonunda neye yarar? Dikkat et, yakamı yırt. Sonunda para
değil, onunla görüşmek daha iyidir.

[104/5]

گر به نقد امروز یابی شربتی از لعل یار

از شراب سلسبیل و کوثر و انهار به

Ger be-nakd imrûz yâbî şerbetî ez-la‘l-i yâr

Ez-şerâb-i selsebîl u kevser u enhâr bih

Eğer bugün yarın dudağından murat bulduysan, selsebil şarabından,
kevserden ve cennet ırmaklarından daha iyidir.

[104/6]

دیده ای کآن رخ ببیند بنگرد در آفتاب

در چنان چشمی بجای سرمه هم مسمار به

Dîdeî k’ân ruh bebîned bengered der-âftâb

Der-çenân çeşmî be-cây-i surme hem mismâr bih

Göz, o yanağı gördükten sonra güneşe bakarsa, böyle göze sürme
çekmek yerine çivi çakmak daha iyidir.

[104/7]

ای دل ار جویان اوئی ترک دنیا گیر و دین

عشق او گر کفر باشد مر ترا زنار به

Ey dil er cûyân-ı ûyî terk-i dünyâ gîr u dîn

‘İşk-ı û ger kufir bâşed mer turâ zunnâr bih

Ey gönül! Eğer onu arıyorsan dünyayı da, dini de terket. Onun aşkı eğer
küfürse, senin zünnar²¹³ bağlaman daha iyidir.

[104/8]

چون حسین ار طالب خلوتگه وصلی ترا
پایه منبر نشاید رو که فرق دار به

Çûn Huseyn er tâlib-i halvetgeh-i vaslî turâ
Pâye-i minber neşâyed rev ki fark-i dâr bih

Eğer Hüseyin gibi halvette kavuşmak istiyorsan, sana minber makamı
yakışmaz, git, darağacı daha iyidir.

[104/9]

عارفا در میکده سجاده چون کردی گرو
اعتکافت بعد زین در خانه خمار به

‘Ârifâ der meykede seccâde çûn kerdî gîrev
Î‘tikâfet ba‘d zîn der-hâne-i hummâr bih

Ey Arif! Seccadeyi meyhaneye serdin. İnan ki bundan sonra itikâfının
meyhanede olması daha iyidir.

105

وَلَهُ قُدْسٌ بَیْرُهُ

Bu da onundur. Allah onun sırrını mukaddes kılsın.

Remel: Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilün

[105/1]

ای فراق آتشی افروخته

و اندر و جان و دلم را سوخته

Ey firâket âteşî efrûhte

V’ender u cân u dilem râ sûhte

Ey senin ayrılığın bir ateş tutuşturup canımı, gönlümü yakmış olan.

[105/2]

لشکر هجرت ز ناگه تاخته

وز نشاط و عیش من کین توخته

Leşker-i hicret zi-nâgeh tâhte

Ve’z-neşât u ‘îş-i men kîn tûhte

Senin ayrılık ordun ansızın saldırdı, benim sevinç ve neşemi yağmaladı.

[105/3]

رخت غم را در دلم انداخته

صد بلا از بهر جان اندوخته

Raht-i gam râ der-dilem endâhte

Sad belâ ez-behr-i cân endûhte

Gam yatağını gönlüme yerleştirdi, canımda yüz bela biriktirdi.

[105/4]

پیرهان صبر من بشکافته
جامه غم بر قد دل دوخته

Pîrehân-ı sabr-ı men beşkâfte
Câme-i gam ber-kad-i dil dûhte

Benim sabır gömleğimi yırttı, gam elbisesini gönlüme boydan boya dikti.

[105/5]

ای به قصد جان من بر خاسته
در رگ جان نشتری اسپوخته

Ey be-kasd-ı cân-ı men ber-hâste
Der-reg-i cân neşterî uspûhte

Ey benim canımı almak için saldırıp şah damarıma bir neşter saplayan!

[105/6]

چون بود دور از تو حال آنکه او
با وصال روز و شب آموخته

Çûn buved dûr ez-tû hâl-i ân ki û
Bâ-visâlet rûz u şeb âmûhte

Onun durumu senden uzak olduğundan, senin kavuşmanla geceyi
gündüzü öğretti.

[105/7]

رحمتی فرمای و باز آی و ببین
بی تو عارف چون شده ست افروخته

Rahmetî fermây u bâz-ây u bebîn
Bî-tû ‘Ârif çûn şudest efrûhte

Merhamet et, geri dön de gör, sensiz Arif nasıl yanıp yakıldı?

106

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.

Hezec: Mef‘ûlü/Mefâ‘îlün/Mef‘ûlü/Mefâ‘îlün

[106/1]

ای یار جفا کرده وی رفته و دل برده
تو رفته به صد شادی من با غم صد مرده

Ey yâr-ı cefâ kerde vey reftu vu dil burde
Tû reftu be-sad şâdî men bâ-gam-i sad murde

Ey cefâ eden ve ey giderken gönlümü götüren yar! Sen yüz neşeyle gittin,
bense yüz ölünün gamıylayım.

[106/2]

رفتی و خطا کردی با بنده جفا کردی
 این جور چرا کردی ای خون دلم خورده
 Reftû u hatâ kerdî bâ-bende cefâ kerdî
 İn cevr çerâ kerdî ey hûn-i dilem horde
 Gittin, hata ettin, kuluna cefa ettin. Ey gönlümün kanımı için! Bu cefayı niye ettin?

[106/3]

از راه وفا گشتی ما را به جفا گشتی
 ای خسته دل ما را بشکسته و آزرده
 Ez-râh-ı vefâ geştî mâ râ be-cefâ geştî
 Ey haste dil-i mâ râ beşkeste vu âzurde
 Ey vefa yolundan dönüp bizi cefaya atan! Ey bizim yorgun gönlümüzü
 kırıp üzen!

[106/4]

تا رفته ای ای جانم دل مرده و نالانم
 دور از تو بدین سانم جان رفته و دل مرده
 Tâ reftê ey cânem dil murde vu nâlânem
 Dûr ez-tû bedînsânem cân reftê vu dil murde
 Ey canım! Sen gider gitmez canım öldü, inleyip duruyorum. Senden
 uzakta, sanki canı çıkmış, gönlü ölmüş gibiyim.

[106/5]

تا بر دل مجروحم هجران تو زد ناوک
 خون دلم از دیده پالوده و افسرده
 Tâ ber-dil-i mecrûhem hicrân-i tû zed nâvek
 Hûn-i dilem ez-dîde pâlûde vu eşurde
 Ayrılığın, yaralı gönlüme ok sapladığından beri, gönlümün kanı
 gözümünden süzülüp, fişkırıyor.

[106/6]

تا آب وصال بُد دل زنده و جان تازه
 در آتش هجرانت مرده شد و افسرده
 Tâ âb-ı visâlet bûd dil zinde vu cân tâze
 Der-âteş-i hicrânet murde şud u efsurde
 Gönül, ancak sana kavuşma suyuyla canlı ve taze kalabilir. Ayrılık
 ateşinde ise solup ölür.

[106/7]

چون قصد به جان و دل کردی تو بی رحمی
 نی در دل و جان بودم غمهای تو پرورده
 Çûn kasd be-cân u dil kerdî tû bî-rahmî
 Ney der-dil u cân bûdem gamhâ-yi tû perverde
 Canıma ve gönlüme kastettiğin için sen merhametsizsin. Gönülsüz ve
 cansız kaldım, senin gamlarını büyüttüm.

[106/8]

ای رفته من باز آ تا در دل و جان بینی
دور از تو بلاها را هر دم حشر آورده

Ey refte-i men bâz â tâ der-dil u cân bînî
Dûr ez-tû belâhâ râ her dem haşer âverde

Ey benim gidenim! Geri dön de senden uzakta her an belalarla buluşan
gönlü ve canı gör.

[106/9]

تا زنده شود عارف بار دگر از وصلت
فرمای فراق را تا بردرد این پرده

Tâ zinde şevd ‘Ârif bâr-ı diger ez-vaslet
Fermây-i firâket râ tâ ber dered în perde

Arif sana kavuşmakla tekrar dirilsin, ayrılık fermanımı bu perde yırtısın.

107

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.

Hezec: Mefâ‘îlün/Mefâ‘îlün/Fe‘ûlün

[107/1]

چنان مستم ازان سغراق و باده
که رخ را می ندانم از پیاده

Çenân mestem ezân sağrâk u bâde
Ki ruh râ mî-nedânem ez-piyâde

O testi ve şaraptan öyle sarhoşum ki kaleyi piyondan ayıramıyorum.

[107/2]

رهیدم از غم و بیکار دنیا
ندارم غصه ای بیش و زیاده

Rehîdem ez-gam u peykâr-ı dünyâ
Nedârem gussaî bîş u ziyâde

Dünyanın gamından ve savaşından kurtuldum. Az ve çok derdini
çekmiyorum.

[107/3]

فرو بسته دو چشم سر ز صورت
به سوی سر دل دیده گشاده

Furû beste dû çeşm-i ser zi-sûret
Be-sûy-i sırr-ı dil dîde guşâde

İki göz görünüşte kapanmış, göz gönül sırrına doğru açılmış.

[107/4]

منم زنده طریقت در حقیقت
جنون بگرفته عقل از دست داده

Menem zinde-i tarikat der-hakikat
Cunûn begrifte ‘akl ez-dest dâde

Tarikatle, hakikatte canlı olan benim. Akıl delirmiş, elden çıkmış.

[107/5]

بلندی را مجو جز گه به پستی
به بالا جست هر کو شد فتاده

Bulendî râ mecû cuz geh be-pestî
Be-bâlâ cest her kû şud futâde

Yüceliği, alçaklıktan başka yerde arama. Zira düşen herkes mutlak yukarı
sıçrar.

[107/6]

بجو ملک پدر را ای پسر تو
که سلطان بچه ای و شاه زاده

Becû mulk-i peder râ ey peser tû
Ki sultân beççeî vu şâh-zâde

Ey oğul! Sen babanın mülkünü ara, zira sen sultan oğlusun, şehzadesin.

[107/7]

اگر مردی کمان اولیا کش
نتان مردی نمودن با کباده

Eger merdî kemân-ı evliyâ keş
Netân merdî numûden bâ-kebâde

Eğer er isen evliya yayını çek, erlik göstermek için gevşek yayı çekme.

[107/8]

چو عارف عاشق معشوق دل باش
که بی دستان کنی دستان قلاده

Çû ‘Ârif ‘âşık-ı ma‘şûk-ı dil bâş
Ki bî-destân kunî destân kılâde

Arif gibi gönül sevgilisine aşık ol, elsiz olduğun halde ellerini gerdanlık
yap.

108

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.

Hezec: Mefâ‘îlün/Mefâ‘îlün/Fe‘ûlün

[108/1]

اگر با ما دمی هم رنگ باشی
شوی چون لعل اگر چه سنگ باشی
Eger bâ mâ demî hemreng bâşî
Şevî çûn la‘l eger çe seng bâşî

Eğer bir an bizimle aynı renk olursan, taş olsan da lal gibi değerli olursun.

[108/2]

ز تاب آفتاب جان عاشق
چو ماه و مهر با فر هنگ باشی
Zi-tâb-i âftâb-i cân-ı ‘aşık
Çû mâh u mihr bâ ferheng bâşî

Aşığın can güneşinin aydınlığından ay ve güneş gibi eğitilmiş olursun.

[108/3]

رها کن نام و ناموس و بزرگی
چرا در قید نام و ننگ باشی
Rehâ kun nâm u nâmûs u buzurgî
Çerâ der-kayd-ı nâm u neng bâşî

İsim, şöhret ve büyüklükten kurtul. Neden isim ve utanç bağıyla bağlı olasın ki?

[108/4]

سوار اسب معنی شو چو عیسی
خری باشد که در ره لنگ باشی
Sevâr-ı esb-i ma‘nî şev çû ‘Îsâ
Harî bâşed ki der-reh leng bâşî

İsa gibi mana atına bin. Bindiğin eşek olursa yolda topallarsın.

[108/5]

چو داری دست رس هرگز مکش پا
که قوم عشق را سر هنگ باشی
Çû dârî dest-res hergiz mekeş pâ
Ki kavm-i ‘ışk râ serheng bâşî

Gücün olduğunca asla ayağını çekme de, aşk kavmine komutan olasın.

[108/6]

ز جام عشق حق مستی طلب کن
از آنچه مست خمر و بنگ باشی
Zi-câm-i ‘ışk-ı Hak mestî taleb kun
Ez-ânçe mest-i hamr u beng bâşî

O şaraptan, o esrardan sarhoş olmak için, Hak aşkının kadehinden sarhoş olmayı iste.

[108/7]

چرا از حرص شیره همچو انگور
ز شاخ بی خودی آونگ باشی

Çerâ ez-hırs-ı şîre hemçû engûr
Zi-şâh-ı bî-hodî âveng bâşî

Niye üzüm gibi şıra olmak hırsındasın? Kendinden geçmiş bir asma dalı
olasın.

[108/8]

رها کن زاع نفست را به بومان
که تا چون باز شه در جنگ باشی

Rehâ kun zâg-ı nefset râ be-bûmân
Ki tâ çûn bâz-i şeh der-ceng bâşî

Nefis kargasını ekilmemiş araziye bırak ki şahın şahini gibi savaş
üzerinde olasın.

[108/9]

ندارد هیچ معنی و نشاید
که از دنیای دون دلتنگ باشی

Nedâred hîç ma'nâ vu neşâyed
Ki ez-dunyâ-yı dûn dilteng bâşî

Alçak dünyadan dolayı uzülmenin hiç manası yok, yakışmaz da.

[108/10]

چو دنیا در خبر مغز خر آمد
مخور زین مغز خر که²¹⁴ دنگ باشی

Çû dünyâ der-haber mağz-i har âmed
Mehur zin mağz-i har ki deng bâşî

Dünya, hadiste eşeğin beynine benzetilmiştir. Eşek beyni yeme, aptal
olursun.

[108/11]

حلیمی پیشته کن کالصلح خیر
چو قهاران چرا در جنگ باشی

Halîmî pîşe kun ke's-sulhu hayr
Çû kakhârân çerâ der ceng bâşî

Yumuşaklığı huy edin, zira barış daha hayırlıdır. Zorbalar gibi neden
savaşta olasın?

[108/12]

بنال از عشق چون نی ای طرب خو
دو تا از غم چرا چون چنگ باشی

Benâl ez-‘ışk çûn ney ey tarab-hû

Dû tâ ez-gam çerâ çûn çeng bâşî

Ey sevinçli huylu! Aşkdan ney gibi inle. Niçin çeng gibi gamdan iki
büklüm olasın ki?

[108/13]

شنو از جان و دل گفتار عارف

که شوخ جست و خوب و شنگ باشی

Şinev ez-cân u dil goftâr-ı ‘Ârif

Ki şûh u çest u hûb u şeng bâşî

Şuh, çevik, iyi ve neşeli olmak için Arif’in sözünü can ü gönülden dinle.

109

وَلَهُ قُدْسٌ سِرٌّ

Bu da onundur. Allah onun sırrını mukaddes kılsın.

Müctes: Mefâ‘ilün/Fe‘ilâtün/Mefâ‘ilün/Fe‘ilün

[109/1]

تویی که آتش در جان ماه و خور فکنی

تویی که در دل من شور و هم که شر فکنی

Tûyî ki âteş der-cân-ı mâh u hûr fikenî

Tûyî ki der dil-i men şûr-i vehm ki şer fikenî

Ay ve güneşin canına ateş atan sensin. Benim gönlüme vehim karışıklığı
atan, şer atan, sensin.

[109/2]

تویی ناوک غمزه ز ابروی چو کمان

برین بر چو هدف گشته ام تو بر فکنی

Tûyî nâvek-i gamze zi-ebrûy çû kemân

Berîn ber çû hedef geşteem tû ber fikenî

Keman kaşından gamze okunu atan sensin. Ben sana hedef oldum, sen de
atıp duruyorsun.

[109/3]

بخنده چونکه در آبی تو ای شکر خنده

گشا در دل صد مصر و صد شکر فکنی

Be-hande çûnki der-âyî tû ey şeker-hande

Guşâ der-i dil-i sad Mısr u sad şeker fikenî

Ey şeker gibi gülen! Sen gülmeye başlayınca yüz Mısır’ın gönül kapısıyla
yüz şekercinin gönül kapısını açarsın.

[109/4]

عجب عجب چه بلا و چه فتنه تو مها
کنند پیش تو جمله شهان سر فکنی

‘Aceb ‘aceb çe belâ vu çe fitneî tû mehâ
Kunend pîş-i tû cumle şehân ser fikenî

Hayret! Ey ay! Sen çok acayip bir bela ve fitnesin. Bütün padişahlar senin
önüne baş koyarlar.

[109/5]

به حق آن رخ و زلف چو صبح و شام بگو
چه ناله است که اندر دلم سحر فکنی

Be-hakk-ı ân ruh u zulf çû subh u şâm begû
Çe nâle est ki ender-dilem seher fikenî

Sabah ve akşam gibi olan o yanak ve saçın hakkı için söyle. Gönlümde
seher oluşturan nasıl bir inlemedir bu?

[109/6]

به حق آن بر سیمین و چهره گلگون
که خار غم ز دل خسته ام بدر فکنی

Be-hakk-ı ân ber-i sîmîn u çehre-i gulgûn
Ki hâr-i gam zi-dil-i hasteem bedr fikenî

O gümüş gibi göğüsün ve gül gibi çehrenin hakkı için, gam dikenini hasta
gönlüme dolunay doğuruyor.

[109/7]

به حق لعل لبان و دو چشم خونخوارت
که قصد خوردن خونم ز دل بدر فکنی

Be-hakk-ı la'l-i lebân u dû çeşm-i hûnhâret
Ki kasd-ı horden-i hûnem zi-dil be-der fikenî

Lal gibi kırmızı dudakların ve iki kan içici gözünün hakkı için, onları
kanımı içmek için gönülden kapıya çıkarıyorsun.

[109/8]

منم میل بجز تو هیچ کس نکنم
تویی که میل به سوی کسی دگر فکنی

Menem meyl be-cuz tû hiç kes nekunem
Tûyî ki meyl be-sûy-i kesî diger fikenî

Ben senden başka hiç kimseye meyletmeyen benim, başkasına meyleden
sensin.

[109/9]

فدا کند دل و جان را به عشق تو عارف
به سوی او نظر مرحمت اگر فکنی

Fedâ kuned dil u cân râ be-‘ışk-ı tû ‘Ârif
Be-sûy-i û nazar-i merhamet eger fikenî

Eğer ona doğru merhamet nazarıyla bakarsan, Arif senin aşkına gönlünü
ve canını feda eder.

110

وَلَهُ قُدْسٌ سِرٌّ

Bu da onundur. Allah onun sırrını mukaddes kılsın.

Hezec: Mefâ‘îlün/Mefâ‘îlün/Fe‘ûlün

[110/1]

بیا تا عالم عشاق بینی جهان عشق و استغراق بینی

Beyâ tâ ‘âlem-i ‘uşşâk bînî

Cihân-ı ‘ışk u istiğrâk bînî

Gel ki aşıkların alemini göresin, aşk ve kendinden geçme cihanını göresin.

[110/2]

گذرکن زین فلکهای دخانی که تا گردون بی آفاق بینی

Guzer kun z’în felekhâ-yi duhânî

Ki tâ gerdûn-i bî-âfâk bînî

Dumanlı feleklerden geç ki, ufuksuz feleği göresin.

[110/3]

ز لوح عشق خوان علم معانی بیا تا دفتر و اوراق بینی²¹⁵

Zi-levh-i ‘ışk hân-ı ‘ilm-i me‘ânî

Beyâ tâ defter u evrâk bînî

Aşk levhasından manalar ilmını oku, gel ki defter ve evrakı göresin.

[110/4]

ز عقل و نقل و فضل و پیشه²¹⁶ گذر تا قدرت خلاق بینی

Zi-‘akl u nakl u fazl u pîşe

Guzer tâ kudret-i Hallâk bînî

Akıldan, nakilden, fazilet ve sanattan geç ki Allah’ın kudretini göresin.

[110/5]

به عشق ار تو بلی گوی سستی بلاکش تا که آن میثاق بینی

Be-‘ışk er tû belâ gûy-i elestî

Belâ keş tâ ki ân mîsâk bînî

Eğer elest bezminde aşkla evet dediysen, belâyı çek ki o anlaşmayı
göresin.

215 -S. K,A: بیا تا... بینی

216 -S. K,A: ز عقل و نقل... پیشه

[110/6]

خلیلا لَا أُحِبُّ الْأَفْلَینِ گو که ماه و مهر با اشراق بینی

Halîlâ 'lâ uhibbu'l-âfilîn' gû

Ki mâh u mihr bâ-işrâk bînî

Ey Halil! 'Ben batanları sevmem'²¹⁷ de ki parlayan ay ve güneşi göresin.

[110/7]

ز کوه طور جسم خویش هر دم²¹⁸ چو موسی شو که²¹⁹ طاق طاق بینی

Zi-kûh-i Tûr cism-i hîş her dem

Çû Mûsâ şev ki tâk-ı tâk bînî

Her an cisminle Tur dağında ol ki, Musa gibi gökyüzünün göğünü göresin.

[110/8]

در آور خم یکرنگی عیسی که همدم با عرب قفچاق بینی

Der âver humm-i yekrengî-i 'Îsâ

Ki hemdem bâ 'Arab Kafçâk bînî

İsa'nın tek renkli küpüne gir ki hem Arab'ı, hem de Kıpçak'ı aynı göresin.

[110/9]

چو دیو نفس را کردی مسلمان محمد و او خوب اخلاق بینی

Çû dîv-i nefis râ kerdî muselmân

Muhammed vu u hûb ahlâk bînî

Nefs şeytanını müslüman ettiğin zaman, Muhammed'i ve o güzel ahlâkı görürsün.

[110/10]

چو ذوالنون باش مجنون از می حق که در جان مستی وراق بینی

Çû zû'n-nûn bâş mecnûn ez-mey-i Hak

Ki der-cân mestî-i Verrâk bînî

Zünnûn-i Mısrî gibi Hak şarabıyla mecnun ol ki Ebûbekr-i Verrâk²²⁰'ın canındaki sarhoşluğu göresin.

[110/11]

ز دام و دانه دنیا بپر هیز که دایم در بقا اغلاق بینی

Zi-dâm u dâne-i dünyâ beperhîz

Ki dâyim der-bekâ îglâk bînî

Dünyanın yem ve tuzağından sakın ki, devamlı bekada kapalılık göresin.

217 En'âm Sûresi, 6/76.

218 S. دردم: K,A. هر دم.

219 K. شو: S,A. شوکه.

220 Zünnûn-i Mısrî ve Ebûbekr-i Verrâk, ilk dönemin meşhur vefîlerindendir.

[110/12]
رها کن زهر دنیا را که در دست
که درمان دل و تریاق بینی

Rehâ kun zehr-i dunyâ râ ki der-dest
Ki dermân-i dil u tiryâk bînî

Dünyanın zehrinden kurtul ki gönlünün derman ve panzehirini göresin.

[110/13]
بخور از قوت عشق و لوت حکمت
چو کودک²²¹ تا بکی قیماق بینی

Behor ez-kût-i 'ışk u lût-i hikmet
Çû kûdek tâ bekey kaymâk bînî

Aşk azığından ve hikmet yemeğinden ye. Ne zamana kadar çocuk gibi
kaymak göreceksin?

[110/14]
ببنداز اطلس و ترک بتان گو
که تا حوران سیمین ساق بینی

Beyendâz atlas u terk-i butân gû
Ki tâ hûrân-ı sîmîn sâk bînî

Atlastan ve güzellerden vazgeç ki gümüş baldırlı hurileri göresin.

[110/15]
مشو غمگین برای رزق مقسوم
ز رزق آن به که تو رزاق بینی

Meşev gamgîn berây-i rızk-ı maksûm
Zi-rızk-ı ân bih ki tû rezzâk bînî

Taksim edilmiş bir rızık için gamlanma, Rezzâk'ı görmen, rızkı
görmenden iyidir.

[110/16]
چو مردان طاق شو از جفت شهوت
بیا تا عشق پاک و طاق بینی

Çû merdân tâk şev ez-cuft-i şehvet
Beyâ tâ 'ışk-i pâk u tâk bînî

Erlere gibi, şehvetle olan beraberlikten ayrıl. Gel ki tertemiz ve semâvî aşkı
göresin.

[110/17]
چو عارف گر ز مولانا شوی پر
ملایک را به خود مشتاق بینی

Çû 'Arif ger zi-Mevlânâ şevî per
Melâyik râ be-hod muştâk bînî

Eğer Arif gibi Mevlânâ'dan kanadın olursa, melekleri kendine müştak
görürsün.

111
وَلَهُ قُدُّسٌ سِرُّهُ

Bu da onundur. Allah onun sırrını mukaddes kılsın.

Hezec: Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Fe'ûlün

[111/1]

تو گرگی کار چوبان را چه دانی   تو موشی و موسی جان را چه دانی

Tû gurgî kâr-i çûpân râ çe dâî

Tû mûşî u Mûsî-i cân râ çe dâî

Sen bir kurtsun, çobanın işini ne bilirsin? Sen bir faresin, can Musa'sını ne bilirsin?

[111/2]

چو تو ز اصل قریش و کان شرکی   مسلمانی مسلمان را چه دانی

Çû tû zi-asl-i Kureyş u kân şîrkî

Muselmânî-i muselmân râ çe dâî

Sen Kureyş asıllı, şirkin kaynağı olan birisin. Müslümanın müslümanlığını ne bilirsin?

[111/3]

تو همچون گاو و خر حمال مالی   چو حیوانی تو انسان را چه دانی

Tû hemçûn gâv u har hammâl-i mâlî

Çû hayvânî tû insân râ çe dâî

Sen mal hamallığı yapan öküz ve eşek gibisin. Hayvan gibisin, sen insanı ne bilirsin?

[111/4]

چو شیطان رهزن نفس تو گشته است   ازین پس نور رحمان را چه دانی

Çû şeytân rehzen-i nefsi tû geştet

Ezîn pes nûr-i Rahmân râ çe dâî

Şeytan senin nefsinin yolunu kestiğinden, bundan sonra Rahman'ın nurunu ne bilirsin?

[111/5]

چو پیش تیغ حق قربان نگشتی   تو قوچ عید قربان را چه دانی

Çû pîş-i tîg-i Hak kurbân negeştî

Tû kûç-i 'îd-i kurbân râ çe dâî

Sen Hakk'm kılıcı önünde kurban olmadığından, kurban bayramındaki koçu ne bilirsin?

[111/6]

چو رستم چون نداری تاب مردی   دل سام نریمان را چه دانی

Çû Rustem çûn nedârî tâb-ı merdî

Dil-i Sâm-ı Nerîmân râ ne dâî

Rüstem²²² gibi erlik yapmaya gücün yok, Sam'ın oğlu Neriman'ın gönlünü ne bilirsin?

[111/7]

چو تو اندر تنور غم نپختی چگرهای چو بریان را چه دانی

Çû tû ender-tenevvur gam nepuhtî

Cigerhâ-yi çû buryân râ çe dâni

Sen aydınlık içindesin. Gamla pişmediğinden, kebab olmuş ciğerleri ne bilirsin?

[111/8]

چو یغماجی نفست را نکشتی نوین کی گردی و قان را چه دانی

Çû yağmâcî-i nefset râ nekuştî

Nuvîn key gerdî u kân râ çe dâni

Nefsinin yağmacılığını öldürmediğinden, nasıl yenilenirsin? Sen kanı ne bilirsin?

[111/9]

چو عارف پاکباز معنیست تو باز چتر سلطان را چه دانی

Çû ‘Ârif pâk-bâz u bâz ma‘nîst

Tû bâz-i çetr-i sultân râ çe dâni

Arif Allah aşığı, mana doğanıdır. Sen sultanın gölgeliğinin doğanını ne bilirsin?

112

وَلَهُ قُدْسٌ سِرٌّ

Bu da onundur. Allah onun sırrını mukaddes kılsın.

Muzâri‘: Mef‘ûlü/Fâ‘ilâtün/Mef‘ûlü/Fâ‘ilâtün

[112/1]

چون جان جان در آمد بنمود جان عروسی

هم دید آشکارا چشم جهان عروسی

Çûn cân-i cân der-âmed be‘nmûd cân ‘arûsî

Hem دید âşikârâ çeşm-i cihân ‘arûsî

Canım canı gelince, can bir gelin gördü. Açıkça, dünya gözüyle gelini gördü.

[112/2]

عیش و طرب روان شد بس تن که چون روان شد

اطراف حوریان بین و اندر میان عروس

‘Îş u tarab revân şud bes ten ki çûn revân şud

Etrâf-i hûriyân bîn u ender meyân ‘arûsî

Nice canlar akınca, neşe ve sevinç aktı. Çevredeki hurileri ve ortadaki gelini gör.

[112/3]

گر تو نه ای فسوسی میدان که این عروسی

ما را نشانه آمد زان بی نشان عروسی

Ger tû neî fusûsî mî-dân ki îñ ‘arûsî

Mâ râ nişâne âmed zân bî-nişân ‘arûsî

Eğer zalim değilsen, bil ki bu gelin, o belirtisizden bize bir belirti olarak geldi.

[112/4]

بنگر به باغ سنبل نسرین نرگس و گل

چون تو عروس هر یک کرده نهان عروسی

Binger be-bâğ-ı sunbul nesrîn nergis u gul

Çûn tû ‘arûs-i her yek kerde nihân ‘arûsî

Sünbül, nesrin, nergis ve gül bahçelerine bak. Eğer sen her birinin gelini olursan, gelini gözden kaybedersin.

[112/5]

هم این زمان تو بنگر در باغ و راغ اخضر

پوشیده جمله زیور گشته عیان عروسی

Hem îñ zamân tû binger der-bâğ u râğ-ı ahzar

Pûşide cumle zîver geşte ‘ayân ‘arûsî

Sen şimdi bak, bağ, bahçe her yer yemyeşil, bütün süsünü takınmış, gelin açığa çıkmış.

[112/6]

چون جسم ما بمیرد اجزا فنا پذیرد

در حشر هم ببینی تو آن زمان عروسی

Çûn cism-i mâ bemîred eczâ fenâ pezîred

Der-haşr hem bebînî tû ân zamân ‘arûsî

Bizim cismimiz ölünce, cüzlerimiz yok olunca, haşırde de görürsün, sen o zaman gelini.

[112/7]

کافر به سوی دوزخ چون مرغ درقخ

چز عاشقان نبیند اندر جنان عروسی

Kâfir be-sûy-i dûzah çûn murg-i beste der-kah

Cuz ‘âşıkân nebîned ender-cinân ‘arûsî

Kafir cehenneme doğru, tuzağa yakalanmış kuş gibi götürülür. Aşıklardan başkası göremez, cennetlerdeki gelini.

[112/8]

تو از کدامی ای جان لعلی و یا چو مرجان

گر دست هیچ دیدی کس رایگان عروسی

Tû ez-kudâmî ey cân la‘lî u yâ çû mercân

Ger dest-i hîç dîdî kes râygân ‘arûsî

Sen neredensin ey can! La’den mi, mercandan mı? Kimse bir yerde gördü mü, bedavaya gelini?

[112/9]

چون عیش و طیش ظاهر این قدسیان طاهر
دارند ای مسافر در لا مکان عروسی

Çûn 'îş u tîş zâhir in kudsiyân-ı tâhir
Dârend ey musâfir der-lâ mekân 'arûsî

Ey misafir! Bu temiz kudsiler eğlence ve rahatlık ortaya çıkınca,
mekansızlık anında geline sahiptirler.

[112/10]

شادی و عیش ما را از باطنست یا را
بنمود اولیا را سلطان جان عروسی

Şâdî u 'îş-i mâ râ ez-bâtînest yârâ
Benmûd evliyâ râ sultân-ı cân 'arûsî

Ey dost! Bizim sevinç ve mutluluğumuz içtendir. Can sultanı evliyaya bir
gelin olarak göründü.

[112/11]

در عقل و در عقالی بی حال غرقا قالی
ور چون و در محالی باشد گمان عروسی

Der-'akl u der-'ikâlî bî-hâl garkan kâlî
Ver çûn u der-muhâlî bâşed gumân 'arûsî

Akılda ve sarıktasın, halsizsin, lafa boğulmuşsun. Nasıl ve imkansızda
olursan, gelin olmak düşünülür mü?

[112/12]

هین طبلهای هستی بشکن بیا که رستی
قند شگرف دارد اندر دکان عروسی

Hîn tablhâ-yi hestî beşken biyâ ki restî
Kand-i şigerf dâred ender dukkân 'arûsî

Bu varlık davullarını kır, kurtulunca gel zira bu düğün dükkanında gelinin
çok acayip şekerleri var.

[112/13]

رو عشرت ابد جو الله گو احد گو
عیش جهان چه باشد در کاروان عروسی

Rev 'işret-i ebed cû Allâh gû ehad gû
'îş-i cihân çe bâşed der-kârân 'arûsî

Git, ebedî eğlenceyi ara, Allah de, bir de. Düğün kervanındaki dünya
işretinden ne olur?

[112/14]

شادی نمود هین²²³ رخ بادا به جمله فرخ

زان سان که بر ملایک بر آسمان عروسی

Şâdî numûd hîn ruh bâdâ be-cumle ferruh

Zân sân ki ber-melâyik ber âsmân 'arûsî

Mutluluk gösteren bu yüz, cümleden kutlu olsun. Meleklerle gökyüzünde düğün yapsın.

[112/15]

عارف ز عشق و شادی²²⁴ راه طرب گشادی

فرخنده باد یا رب بر عاشقان عروسی

'Ârif zi-'ışk u şâdî râh-ı tarab guşâdî

Ferhunde bâd yâ rab ber-'âşıkân 'arûsî

Arif aşk ve sevinçten mutluluk yolunu açtın. Ya rabbi, bu düğün aşıklara kutlu olsun.

113

و لَهُ قَدَسٌ اللهُ سِرُّهُ الْعَزِيزِ

Bu da onundur. Allâh onun aziz sırrını mukaddes kılsın.

Hezec: Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Fe'ûlün

[113/1]

مراتا زنده ام شاهم تو باشی

میان برج دل ما هم تو باشی

Merâ tâ zindeem şâhem tû bâşî

Meyân-i burc-i dil mâhem tû bâşî

Yaşadığım sürece benim şahım sensin, gönül burcunun ortasında ayım sensin.

[113/2]

اگر در خواب اگر بیدار باشم

چه غم چون شاه آکا هم تو باشی

Eger der-hâb eger bîdâr bâşem

Çe gam çûn şâh-ı âgâhem tû bâşî

Benim uyanık şahım sen olduktan sonra ister uykuda, ister uyanık olayım, önemli değil.

[113/3]

ز گمرامی چه اندیشه کنم چون

دلیل منزل و راهم تو باشی

Zi-gumrâhî çe endîşe kunem çûn

Delîl-i menzil u râhem tû bâşî

Yolculuğumun ve yolumun rehberi sen olunca, yolumu kaybetmekten niye endişe duyayım?

223 چون K,A: هین S.

224 شا S,A: شادی K.

[113/4]

چو آه آهنین از دل بر آرم
ضمیر روشن آهم تو باشی

Çû âh-i âhenîn ez-dil ber-ârem
Zamîr-i rûşen-i âhem tû bâşî

Gönlümden demirden bir ah çekince, ahımın aydınlık özü sen olursun.

[113/5]

بجز بر آستانت کی نه‌د سر
دل مستم چو دلخواهم تو باشی

Be-cuz ber-âsitânet key nehed ser
Dil-i mestem çû dilhâhem tû bâşî

Sarhoş gönlüm, sana gönül verdiğimden beri, senin eşiğinden başkasına
nasıl baş koyar?

[113/6]

چه غم دارم چو یوسف ازین چاه
چو مونس در بن چاهم تو باشی

Çe gam dârem çû Yûsuf ezîn çâh
Çû mûnis der bun-i çâhem tû bâşî

Kuyunun dibinde yoldaşım sen olduktan sonra, Yusuf gibi bu kuyudan
niye gam çekeyim?

[113/7]

ز قعر²²⁵ چاه بر جاهم رسانی
چو سلطان و شهنشاہم تو باشی

Zi-ka‘r-i çâh ber-câhem resânî
Çû sultân u şehinşâhem tû bâşî

Sen benim sultan ve şahım olduktan sonra beni kuyunun dibinden
makamıma ulaştırırsın.

[113/8]

سخن هر چند گویم زیر و بالا
چه گویم زیر و بالا هم تو باشی

Suhen her çend gûyem zîr u bâlâ
Çe gûyem zîr u bâlâ hem tû bâşî

Her ne kadar aşağı yukarı diye söz söylesem de, ne diyeyim, aşağı ve
yukarı da sensin.

[113/9]

چه باک از دزد و رهزن عارفت را
درین ره چونکه همراهم تو باشی

Çe bâk ez-duzd u rehzen ‘Ârifet râ
Derîn reh çünki hemrâhem tû bâşî

Bu yolda yoldaşım sen olursan, senin Arif’inin hırsız ve yolkesiciden ne korkusu olur?

114

وَلَهُ قُدْسٌ سِرٌّ

Bu da onundur. Allah onun sırrını mukaddes kılsın.
Münserih: Müfte‘ilün/Fâ‘ilün/Müfte‘ilün/Fâ‘ilün

[114/1]

ای قد و بالای تو حسرت سرو سهی
بر همه خوبان چین سرور و میر و شهی

Ey kad u bâlâ-yi tû hasret-i serv-i sehî
Ber-heme hûbân-ı çîn server u mîr u şehî

Ey uzun boyu selviyi kıskandıran! Bütün çin güzellerinin önderi, emiri,
şahı!

[114/2]

جمله بتان جهان پیش تو چون اختران
بر فلک دلبری تو به مثال مهی

Cumle butân-ı cihân pîş-i tû çîn ahterân
Ber-felek dilberî tû be-misâl-i mehî

Sen felekte ay gibi bir dilbersin. Dünyanın bütün güzelleri senin yanında
yıldızlar gibidir.

[114/3]

طبل و نغیر و علم آن توست ای صنم
یوسف دوران تویی از چه درون چهی

Tabl u nefîr u ‘ilm ân-i tûst ey sanem
Yûsuf-i devrân tûyî ez-çe derûn-i çehî

Davul, ses, ilim senindir ey güzel. Zamanın Yusuf’u sen iken, neden
kuyunun içindesin?

[114/4]

شیر خدایی بهشت گاو هوا را بکش
همچو مسیحا بجه چند درین خرگهی

Şîr-i Hudâyî behîşt gâv-i hevâ râ bekuş
Hemçû Mesîhâ beceh çend derîn hargehî

Sen Allah’ın cennet aslanısın, heves öküzünü öldür. Mesih gibi sığra, daha
ne zamana kadar bu eşeklikte kalacaksın?

[114/5]

در صف مردان گریز خون عدو را بریز
خفته مکن خویش را چونکه به عشق آگهی

Der-saf-i merdân gurîz hûn-i aduv râ berîz

Huftê mekun hîş râ çûnki be-‘îşk âgehî

Erlerin safına kaç, düşmanın kanını dök. Kendini uyutma zira sen aşk ile uyanıksın.

[114/6]

اشک چو باران بیار تا کدنت درین قهقهی
عشق دلیل خداست رهبر را وفاست

Eşk çû bârân be-bâr tâ kunedet der-nisâr

Murde dilê ey ber-âr tâ ki derîn kakhahî

Seni saçması için, yağmur gibi göz yaşı dök. Ey sen! Bu kahkahalıkta kaldıkça senin gönlün ölüdür.

[114/7]

عشق دلیل خداست رهبر راه وفاست
پیروی عشق کن ور نکنی گمراهی

‘İşk delîl-i Hudâst rehber-i râh-i vefâst

Peyrevî-i ‘îşk kun ver nekunî gumrehî

Aşk Allah’ın delilidir, vefa yolunun rehberidir. Aşkı takip et, etmezsen yolunu şaşırırsın.

[114/8]

عشق به دست آر زود تا بیری گنج و سود
کاسه بزن کوزه خور در ره²²⁶ اگر سر دهی

‘İşk be-dest âr zûd tâ beberî genc u sûd

Kâse bezen kûze hûr der-reh eger ser dehî

Hazine ve fayda elde etmek için çabuk aşkı elde et. Eğer bu yola baş koyduysan kaseyi kır, testiden iç.

[114/9]

سور و سرور و صفا هین به طلب در غزا
همچو زنان غزا ای که در آه و وهی

Sûr u surûr u safâ hîn be-taleb der-gazâ

Hemçû zenân-i gazâ ey ki der-âh u vehî

Savaşta sevinç, mutluluk, safâ talep et. Halbuki sen, savaştaki kadınlar gibi ah vah deyip duruyorsun.

[114/10]

دولت ازان²²⁷ شاه جو خرمن آن ماه جو
کوه سر افراز شو ور نه تو کم از کهی

Devlet ezân şâh cû harmen-i ân mâh cû
Kûh-i serefrâz şev ver ne tû kem ez-kehî

Devleti o şahta ara, o ayın harmanını ara. Yüce bir dağ ol, olmazsan bir samandan bile azsın.

[114/11]

صحبت عاقل گزین از همگان شو گزین
چونگه نکردی چنین رو که عجب ابلهی

Sohbet-i âkil guzîn ez-hemegân şev guzîn
Çünki nekerdî çunîn rev ki ‘aceb eblehî

Akıllının sohbetini seç, herkesten seçkin ol. Eğer böyle yapmazsan, haydi git, zira çok aptalsın.

[114/12]

عاشق و مردانه شو در ره دین راست رو
حمله شیرانه کن ور نکنی روبهی

‘Âşık u merdâne şev der-reh-i dîn râst rev
Cumle-i şîrâne kun ver nekunî rûbehî

Aşık ve er ol, din yolunda doğru yürü. Aslanlardan ol, eğer olmazsan tilkisin.

[114/13]

دامن عارف بگیر پند من از جان پذیر
زود به منزل رسی گر بکنی همرهی

Dâmen-i ‘Ârif begîr pend-i men ez-cân pezir
Zûd be-menzil resî ger bekonî hemrehî

Ârif’in eteğini tut, öğüdümü can ü gönülden kabul et, zira yoldaş olursan çabucak menzile ulaşırısın.

115

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun.
Muzâri‘: Mef‘ûlû/Fâ‘ilâtü/Mefâ‘ilû/Fâ‘ilün

[115/1]

ای راحت روانم و ای لطف ایزدی
در جست و جوی وصل تو هر روز به زدی

Ey râhat-i revânem vey lutf-i Îzedî
Der-cust u cûy-i vasl-i tû her rûz bih zedî

Ey ruhumun rahatı! Ve ey Allah’ın lutfu! Sana kavuşmayı ararken, her gün güzelce vurdun.

[115/2]

رنجور و زار مانده ام ای یار سنگ دل
جانم به لب رسید و بپر سش نیامدی

Rencûr u zâr mândeem ey yâr-ı seng-dil
Cânem be-leb resîd u be-pursiş neyâmedî

Ey taş kalpli yar! Sıkıntılı ve inleyerek kaldım, canım dudağıma geldi,
hatırımı sormaya gelmedin.

[115/3]

شاید که رو بتافتی از روی دوستان
گر بانگ زد سگی ز در خانه از ددی

Şâyed ki rû betâftî ez-rûy-i dûstân

Ger bang zed segî zi-der-i hâne ez-dedî

Evinin kapısında bir köpek havlasa, dostlarının yüzüne bakmayıp yüz
çevirmen doğru mudur?

[115/4]

مه نور فشاند و سگ بانگ می کند
آخر شنیده ای و سخن دان و بخردی

Meh nûr feşâned u seg bâng mî-kuned

Âhir şenîdeî vu suhen-dân u be-hiredî

Ay ışık saçar, köpek havlar. Sonunda duydun işte, söz bilen, akıllı birisin.

[115/5]

بی جرم بر گسستنت از ما نه نیک بود
چون داشتی روا چو ندیدی ز ما بدی

Bî-curm ber-gusistenet ez-mâ ne nîk bûd

Çûn dâştî revâ çû nedîdî zi-mâ bedî

Suçumuz yokken kendini bizden uzaklaştırman iyi olmadı. Bizden bir
kötülük görmediğin halde bunu bize nasıl reva gördün?

[115/6]

ای سنگهای طعنه که بر جان ما رسید
ای دوست بس نبود که سنگ دگر زدی

Ey senghâ-yi ta'ne ki ber-cân-ı mâ resîd

Ey dûst bes nebved ki seng-i diger zedî

Ey kınama taşları canımıza ulaşan! Ey dost! Artık yetmez mi ki başka bir
taş daha vurdun?

[115/7]

ای غدر پیشه بی ما چون کرده ای قرار
از ما چو عقل و هوش و صبر بستدی

Ey gadr pîşe bî-mâ çûn kerdeî karâr

Ez-mâ çû 'akl u hûş u sabr bestedî

Ey zulmü huy edinen! Bizden akli ve sabrı aldığın halde, bizsiz nasıl
sabrettin?

[115/8]

زهر فراق چند خورد خسته ای که بود
از شربت وصال تو هر لحظه مغتدی

Zehr-i firâk çend hored hasteî ki bûd

Ez-şerbet-i visâl-i tû her lahza mugtezî

(Bir vakitler) senin kavuşma şurubunla her an gıdalanmakta olan hasta,
daha ne (zamana) kadar senin ayrılığının zehrini içip duracak?.

[115/9]

زنهار الله الله در یاب زودتر

رنجور خویش را که بحالیست بس دری

Zinhâr Allah Allah der-yâb zûd-ter

Rencûr-i hîş râ ki be-hâlîst bes derî

Aman, Allah Allah! Senin incitmenin ne kadar yırtıcı olduğunu çabucak
anlayıver.

[115/10]

شد عارفت ز باده صاف تو صاف دل

دردی بر و مریزرها کن معربدی

Şud ‘Ârifet zi-bâde-i sâf-i tû sâf dil

Durdî ber u merîz rehâ kun mu‘arbidî

Arif senin saf şarabınla saf gönüllü oldu. Şarap getir, dökme. Kargaşa
çıkardan uzak dur.

116

وَلَهُ قُدْسٌ بَيْرُهُ

Bu da onundur. Allah sırrını mukaddes kılsın.

Hafif: Fe‘ilâtün/Mefâ‘ilün/Fe‘ilün

[116/1]

گر تو با عاشقان قرین باشی

در جهان سرور و گزین باشی

Ger tû bâ-‘âşıkân karîn bâşî

Der-cihân server u guzîn bâşî

Eğer aşıklara yakın olursan, dünyada önder ve seçkin olursun.

[116/2]

گر به جان بندگی بجا آری

با شهان یار و همنشین باشی

Ger be-cân bendegî be-câ ârî

Bâ-şehân yâr u hemneşîn bâşî

Eğer can ü gönülden kulluk edersen, padişahlarla dost olup beraber
oturursun.

[116/3]

همجو عیسی بر آسمان بروی
در تواضع اگر زمین باشی

Hem çû 'Îsâ ber-âsmân berevî
Der-tevâzu' eger zemîn bâşî

Eğer tevazu konusunda yeryüzü gibi olursan, İsa gibi göğe yükselirsin.

[116/4]

روح قدسی به پات سر بنهد
چون محمد اگر امین باشی

Rûh-i kudsî be-pât ser nehend
Çûn Muhammed eger emîn bâşî

Eğer Muhammed (sav.) gibi emin olursan, Cebrâil'in başına ayağına koyarlar.

[116/5]

رام حکمت شوند انس و پری
گر تو با خاتم و نگین باشی

Râm-ı hukmet şevend ins u perî
Ger tû bâ-hâtem u negîn bâşî

Yüzük sahibi olursan, insan ve cinler senin hükmüne boyun eğerler.

[116/6]

هر که قدحت کند تو مدحش گو
تا سزاور آفرین باشی

Her ki kadehet kened tû medheş gû
Tâ sezâvâr-i âferîn bâşî

Aferine layık olmak istersen, sana kadeh yapanı öv.

[116/7]

هر که زهرت دهد بدو ده قند
تا نبات و گلنگبین باشی

Her ki zehret dehed be-dû deh kand
Tâ nebât u gul-engebîn bâşî

Sana zehir verene şeker ver ki şeker kamışı ve bal çiçeği olasın.

[116/8]

هستیت نیش و نیستی نوش است
رو فنا شو که شهد و تین باشی

Hestiyet nîş u nîstî nûş est
Rev fenâ şev ki şehd u tîn bâşî

Varlığın iğne, yokluğun içki gibidir. Gît, yok ol ki bal ve incir olasın.

[116/9]

همچو زنبور گر به ناله شوی
خانها پر ز انگبین باشی

Hemçû zembûr ger be-nâle şevî
Hânehâ pur zi-engubîn bâşî

Arı gibi inleyip durursan, evleri balla doldurursun.

[116/10]

از خطاها سوی صواب شتاب
تا که مخدوم روم و چین باشی

Ez-hatâhâ sûy-i savâb şitâb
Tâ ki mahdûm-i Rûm u Çîn bâşî

Hatalardan doğruya koş ki Anadolu ve Çin'in hizmet ettiği kişi olasın.

[116/11]

خسرو کیقباد دهر شوی
گر به دل بنده کهین باشی

Husrev-i Keykubâd-i dehr şevî
Ger be-dil bende-i kehîn bâşî

Eğer can ü gönülden küçük bir kul olursan, zamanın padişahı, keykubatı olursun.

[116/12]

خواب و خور چون غذای حیوانست
حیف باشد که تو چنین باشی

Hâb u hor çûn gıdâ-yı hayvânest
Hîf bâşed ki tû çunîn bâşî

Uyku ve yemek hayvanın gıdasıdır. Eğer böyle olursan sana yazık olur.

[116/13]

در شکم خانه جهان دنی
تا بکو خون خوری جنین باشی

Der-şikem-hâne-i cihân-ı denî
Tâ be-key hûn horî-i cenîn bâşî

Daha ne zamana kadar alçak dünyanın karnında kan içen bir cenin olarak kalacaksın?

[116/14]

سوی مردان بالغ معنی
هین سفر کن که راه بین باشی

Sûy-i merdân-i bâlig-i ma'nâ
Hîn sefer kun ki râh-bîn bâşî

Manaya ulaşan er kişiye doğru yolculuk yap ki, yol gösteren olasın.

[116/15]

داروی درد خود ازو بطلب

چند در قید آب و طین باشی

Dârû-yi derd-i hod ezû betaleb

Çend der-kayd-ı âb u tîn bâşî

Derdinin devasını ondan iste. Ne zamana kadar su ve çamura bağlı kalacaksın?

[116/16]

قطب گردون بگرد تو گردد

گر تو چون چرخ با حنین باشی

Kutb-i gerdûn be-gird-i tû gerded

Ger tû çûn çerh bâ-hanîn bâşî

Feleğin eksenini senin etrafında döner, eğer sen felek gibi inlemeli olursan.

[116/17]

مذهب عشق گیر و عاشق باشی

چند محبوس کفر و دین باشی

Mezheb-i 'ışk gîr u 'âşık bâş

Çend mahbûs-i kufr u dîn bâşî

Aşk yolunu tut ve aşık ol, daha ne zamana dek küfür ve din hapsinde kalacaksın?

[116/18]

کفر و توحید²²⁸ در رهش بود پویانباش جویان که بی ز²²⁹ کین باشی

Kufr u tev'hîd der-reheş buved pûyân

Bâş cûyân ki bî-zi-kîn bâşî

Küfür ve tevhid, onun yolunda koşmaktadır, onu arayan ol ki, kinden azad olasın.

[116/19]

گر به عارف مرید صدق شوی

در ره عشق با یقین باشی

Ger be-'Ârif murîd-i sıdk şevî

Der reh-i 'ışk bâ-yakîn bâşî

Eğer Arif'e ihlasla mürid olursan, aşk yolunda tam imanlı olursun.

117

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da ondandır. Allah ondan razı olsun

Hezec: Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Fe'ûlün

228 K. دین: S,A: توحید

229 K. ز بی: S,A: بی ز

[117/1]

مبادا بی تو ای شه زندگانی
مبادا بی تو ای مه شادمانی

Me-bâdâ bî-tû ey Şeh-i zindegânî,
Me-bâdâ bî-tû ey Meh-i şâdmânî

Sensiz olmasın ey hayatın padişahı, sensiz olmasın ey sevincin ayı.

[117/2]

مبادا بی تو ای جان ملاحظت
جهان کهنه را هرگز جوانی

Me-bâdâ bî-tû ey cân-i melâhat,
Cihân-i kohne râ hergiz cevânî

Sensiz olmasın ey tatlılığın canı, ihtiyar dünyanın asla, gençliği.

[117/3]

مبادا جاودان خوبی عشاق
اگر حسنت نباشد جاودانی

Mebâdâ câvidân hûbî-i uşşâk
Eğer husnet ne-bâşed câvidânî

Ebedi olmasın aşıkların hoşluğu, eğer senin güzelliğin ebedi olmasa.

[117/4]

خداوندی تو جاوید بادا
که من هستم غلام رایگانی

Hudâvendî-i tû câvid bâdâ
Ki men hestem ğulâm-i râygânî

Senin sultanlığın ebedi olsun, ben, değersiz bir kul olduğum sürece.

[117/5]

هر آن نفسی که شد محکوم حکمت
نماید هر نفس حق را عیانی

Her an nefsî ki şud mahkûm-i hikmet
Numâyed her nefes Hak râ ‘ayânî

Hikmetin mahkûmu olan her kişi, her nefeste Hakk’ı açıkça görür.

[117/6]

سفر کردن شها از ما نشاید
چرا کز رفتگان تو ارمغانی

Sefer kerden Şehâ ez mâ ne-şâyed
Çerâ k’ez reftegân tû armağânî

Ey Hükümdar! (senden) sefer bize yaraşmaz çünkü sen, gitmişlerden
(bize) armağansın.

[117/7]

تویی از غیب در عالم نشانی
عیان باش ای نشان بی نشانی

Tuyî ez gayb der-‘alem nişânî
‘Ayan baş ey nişân-i bî-nişânî

Alemde gaybdan alameti olan sensin, görün (bize) ey nişansızlığın nişanı.

[117/8]

که ما در بندگی باشیم چالاک
سر ما را رسد تاج کیانی

Ki mâ der-bendegî bâşîm çâlâk
Ser-i mâ râ resed tâc-i Kiyânî

Biz kullukta süratli olalım, başımıza yücelik tacı erişsin diye.

[117/9]

به زیر سایه لطف تو بادا
همیشه عارفت را زندگانی

Be-zîr-i sâye-i lutf-i tû bâdâ
Hemîşe ‘Ârifet râ zindegânî

Seni bilen Arif’in için hayat, daima senin lütfunun gölgesinde olsun.

118

وَلَهُ قُدْسٌ سِرٌّ

Bu da ondandır. Allah ruhunu temiz kılsın

Hezec: Mefâ‘îlün/Mefâ‘îlün/Fe‘ûlün

[118/1]

اگر با عاشقان همراز باشی
ندایم مجلس و دساز باشی

Eger bâ-‘âşîkân hem-râz bâşî
Nedîm-i meclis u dem-sâz bâşî

Eğer aşıklarla sırdaş olursan, sohbet halkasında sen, sırdaşsın ve yoldaşsın.

[118/2]

فدا کن جان و سر مردانه ای دل
کچه در میدان حق جانباز باشی

Fedâ kun cân u ser merdâne ey dil
Ki der meydân-i Hak canbâz bâşî

Ey gönül! Erce can ve başı feda eyle ki Hak meydanında usta olabilesin.

[118/3]

به زیر پای مردان خاک ره باشی
چه قید است اینکه در اغراز باشی

Be-zîr-i pây-i merdan hâk-reh bâşî
Çi kaydest îñ ki der aġrâz bâşî

Erenlerin ayağı altında, yolun toprağı ol. Bu nasıl bağlanmak böyle,
maksatlar peşindesin.

[118/4]

چرا در بند سیم و زر بمانی
چرا محبوس حرص و آز باشی

Çerâ der bend-i sim u zer be-mânî
Çerâ mahbûs-i hırs u âz bâşî

Niçin altın ve gümüş bağında kalasın? Niçin hırs ve arzunun hapsinde
olasın?

[118/5]

اگر تو عاشقی از عقل بگذر
بجراری چرا چون گاز باشی

Eger tû ‘âşıkî ez ‘akl bugzer
Be-cerrârî çerâ çun gâz başî

Eğer sen aşıksan, akıldan vazgeç. Niçin dövendeki ot gibi olasın?

[118/6]

ز بهر تنگ و ناموس و بد²³⁰ و نیک
چرا در صلح و جنگ و ناز باشی

Zi-behr-i neng u nâmûs u bed u nîk
Çerâ der-sulh u ceng u nâz bâşî

Ar, namus, iyilik, kötülük uğruna, niçin barış, savaş, refah davasında
olasın?

[118/7]

بهل ویرانه بر بومان منکر
که تا بر ساعد شه باز باشی

Be-hil vîrâne ber bûmân-i munkir
Ki tâ ber sâ‘id-i şeh bâz bâşî

Viraneyi sen, inkarcı yerlilere bırak ki padişah bileğinde doğan kuşu
olasın.

[118/8]

میفکن در جبین خویشتن چین
گشاده ابرو و رو باز باشی

Meyefken der cebin-i hîşten çin
Guşâde ebrû vu ru-bâz bâşî

Alnını kırıştırıp durma, kaşî düzgün ve açık çehrelî ol.

[118/9]

چرا گر عاشق جانى و جانان
چو دو نان بهر نان خباز باشی

Çerâ ger ‘âşık-i cânî u cânan,
Çu dūnan behr-i nan habbâz bâşî

Eğer can ve canana aşıksan, neden, himmetsizler gibi, ekmek için
ekmekçi olasın?

[118/10]

اگر ره دان و بینایی درین ره
مقیم آخر و آغاز باشی

Eger reh-dân u bînâî der in reh
Mukîm-i âhir u âğâz bâşî

Eğer bu yolda, yol bilen ve hakikat gören biriysen, en sonda ve en başta
duran ol.

[118/11]

شوی استاد اندر پیشه عشق
به دست عارف از انکار باشی

Şevî ustâd ender pîşe-i ‘ışk
Be-dest-i ‘Ârif ez inkar bâşî

Aşk mesleğinde ustalık edinip, Arif’in eliyle inkarda (bilinmezlikte) ol.

119

وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da onundur. Allah ondan razı olsun
Muzârî‘: Mef‘ûlü/Fâ‘ilâtün/Mef‘ûlü/Fâ‘ilâtün

[119/1]

زنهار ای برادر در عشق تا نیفتی
همین گفتمت نگویی آخر مرا نگفتی

Zînhâr ey berâder der ‘ışk tâ neyufî
Hîn goftemet negûyî âhir merâ negofî

Sakin ha ey birader, aşka düşeyim deme, sana söyledim işte, sonra
demedin deme.

[119/2]

این عشق آتشی دان کو خشک و تر بسوزد
پا در منه چو دل را از خشق و تر نرفتی

În 'ışk âteşî dâñ k' u huşk u ter besûzed

Pâ der menih çu dil-râ ez huşk u ter neruffî

Bu aşkı bir ateş bil, yaşı kuruyu yakan. Adımını atma ki, gönülden yaşı
kuruyu süpürmeysin.

[119/3]

دانی که عشق چه بود سر زیر پا نهادن

گر مرد این حدیثی با عشق فرد جفتی

Dâñî ki 'ışk çe buved ser zîr-i pâ nihâden

Ger merd-i in hadîsî, bâ-'ışk ferd-i cuftî

Bilir misin aşk nedir? Ayak altına baş koymak. Bu sözün eri isen, aşk ile
tek başına bir çiftsin.

[119/4]

تا دانه ای ز هستی پیداست پیش چشمت

چون غافلان منه پا در دام تا نیفتی

Tâ dâneî zi-hestî peydâst pîş-i çeşmet

Çun gâfilân menih pâ der dâm tâ neyuftî

Varlıktan bir danecik göz önünde var ise, gafiller gibi adımını atma ki
tuzağa düşmeysin.

[119/5]

عشقست بحر مغرق در قعر او یکی در

کر غوص بحر کردی پس در عشق سفتی

'İşkest bahr-i muğrik, der ka'r-i u yekî dur

Ger gavs-i bahr kerdî pes durr-i 'ışk suffî

Aşk boğucu bir deniz, ta dibinde bir inci, denize dalsan eğer, aşk incisini
delersin.

[119/6]

زان بحر اگر بر آری آن گوهر یگانه

حالی درو ببینی نقشی که می نهفتی

Z'an bahr eger ber-ârî an gevher-i yegâne

Hâlî der û bebînî nakşî ki mî-nuhuffî

O eşsiz inciyi sen, denizden çıkarırsan, o an onda görürsün, gizlediğin o
nakşı.

[119/7]

بیدار بود باید در جست و جوی آن در
کان در بدست نایت عارف اگر بختی

Bîdâr-bûd bâyed der cust u cuy-i an dur
K'an der be-dest n'âyed 'Ârif eger be-huftî

O inciyi ararken, uyanık durmak gerek, o ele gelmez Arif, eğer uyur kalırsan.

120

وَلَهُ قُدْسٌ سِرٌّ

Bu da ondandır. Allah ruhunu temiz kılsın
Hezec: Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün

[120/1]

نگارا گر یکی روزی تو در فرمان من باشی
علاج درد من سازی دوی جان من باشی

Nigârâ ger yekî rûzî tu der fermân-i men bâşî
'Îlâc-i derd-i men sâzî devâ-yi cân-i men bâşî

Ey güzel, bir gün eğer, benim emrimde bulunsan, derdimin ilacını yapar,
canımın dermanı olursun.

[120/2]

کله بر قمه فرقت بر اندازم ز سر مستی
اگر دامن کشان جانا شبی مهمان من باشی

Kuleh ber kımm-e-i farket ber-endâzem zi-sermestî
Eger dâmen keşân cânâ şebî mihmân-i men bâşî

Kendimden geçerek ben, başına taç koyarım, eteğini toplayıp ey yar, bir
gece misafirim olsun.

[120/3]

چو لام لطف تو دیدم ز قاف قهر نیندیشم
ز قاف کفر کی ترسم چو تو ایمان من²³¹ باشی

Çu lam-ı lutf-i tû dîdem zi-kâf-i kahr neyendişem
Zi-kâf-i kufr key tersem çu tû îmân-i men bâşî

Lütfunun lamını gördükten sonra, artık kahrın kafını düşünmem, küfrün
kefinden niye korkayım, imanım sen olduktan sonra.

[120/4]

هزاران دوزخ آشامم اگر مالک تو خواهی بد
بی خشم صد بهشت آن دم که²³² تو رضوان من باشی

Hezâran dûzeh âşâmem eger Mâlik tu hâhî bud
Be-bahşem sad bihişt an dem ki tû Rıdvân-i men bâşî

Malik sen olursan eğer, binlerce cehennemi tadarım, rıdvânım sen olursan
o an, yüz cennet başışlarım.

231 K. تو من S,A: من

232 S. چو K,A: که

[120/5]

خور²³³ اقبال هر ساعت دهد از مشرق دولت
چو بر اوج سپهر دل مه تابان من باشی

Hor-i ikbâl her sâ'at demed ez-meşrik-i devlet
Çu ber evc-i sipih-r-i dil meh-i tâbân-i men bâşî
Her an devlet doğusundan, ikbal güneşi seslenir, sen feleğin bir ucunda,
gönlüme mehtap olunca.

[120/6]

مها حدی و پایانی نباشد زوق جانم را
اگر تو نور روح افزای بی پایان من باشی

Mehâ haddî vu pâyânî ne-bâşed zevk-i cânem râ
Eger tû nûr-i rûh-efzây-i bî-pâyân-i men bâşî
Ey ay! Canım için zevke sınır son olmaz, eğer sen benim, sonsuz ruh
arttırıcı nurum olursan.

[120/7]

لبم سر عشر دل خواند ز لوح چهره خوبت²³⁴
الا ای آیت رحمت اگر قرآن من باشی

Lebem ser- 'oşr-i dil hâned zi-levh-i çehre-i hûbet
Elâ ey âyet-i rahmet, eger Kur'ân-i men bâşî
Ey rahmet ayeti! Eğer benim Kur'an'ım olursan, dudağım güzel yüzünün
levhasından, gönül öşrü arzusunu okur.

[120/8]

دلیل قطع و²³⁵ روشن تو انم گفت بس واضح
که جز تو نیست در عالم اگر برهان من باشی

Delîl-i kat'i vu rûşen tevanem goft bes vâzîh
Ki cuz tû nîst der 'âlem eger burhân-ı men bâşî
Eğer delilim olursan, tamamen aşikar, kesin ve açık diyebilirim ki, alemde
senden başkası yoktur.

[120/9]

زبان عارف معنی همی گوید نمی ترسم
بیامرزم جهانی را چو یکدم آن من باشی

Zebân-i 'Ârif-i ma'nî, hemî gûyed nemî-tersem,
Beyâmûzem cihânî râ çu yek dem ân-i men bâşî
Mana bilen dil konuşur, korkmuyorum, eğer bir an benim olursan, cihanı
öğretirim.

233 S. چو ز: K,A. خور

234 K. خوبیت: S,A. خوبت

235 S. قاطع: K,A. قاطع و

121
وَلَهُ قَيْسُ سِرَّةٌ

Bu da ondandır. Allah ruhunu temiz kılsın
Hezec: Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Fe'ûlün

[121/1]

در آدر محزن اسرار معنی که یابی در دریا²³⁶ بار معنی

Der-â der mahzen-i esrâr-i ma'nî
Ki yâbî durr-i deryâ bâr-i ma'nî

Manaların sırlar mahzenine gir ki, derya incisinin ma'naya yük olduğunu anlayasın.

[121/2]

چو یوسف فرد باش ای گوهر دل ببین در مصر جان بازار معنی

Çu Yûsuf ferd baş ey gevher-i dil
Bebîn der Mısr cân-ı bâzar-i ma'nî

Ey gönül cevheri, Yusuf gibi tek ol, Mısır'da mana pazarının canını gör.

[121/3]

گذر کن ای پسر از خار صورت به سوی گلشن و گلزار معنی

Guzer kun ey peser ez hâr-i sûret
Be sûy-i gulşen u gulzâr-i ma'nî

Ey oğul, suret dikeninden geç, gülşen ve mana bahçesi yönüne doğru git.

[121/4]

سنایی وار شو در راه تجرید که مشکین گردی از عطار معنی

Senâyî-vâr şev der râh-i tecrîd
Ki muşkin gereded ez Attâr ma'nî

Senaî-i Gaznevî gibi tecrid yolunda bulun ki mana, Ferîdüddîn-i Attar'dan koku alsın.

[121/5]

بر آبر بام گردون حقایق بجو معراج از نجار معنی

Ber â ber bâm-i gerdûn-i hakâyık
Be-cû mi'râc ez neccâr-i ma'nî

Hakikat aleminin damına çik, mana marangozundan mi'racı ara.

[121/6]

اگر صدیق عشقی گشت یارت محمد روز و شب در غار معنی

Eger Sıddîk-i 'aşkî geşt yâret
Muhammed rûz u şeb der gâr-i ma'nî

Eğer aşk Sıddık'ı dostun olursa, Muhammed gece gündüz mana mağarasındadır.

[121/7]

ز ظلماتهای فانی در بقا رو که گردی غرقه انوار معنی

Zi-zulmethâ-yi fânî der bekâ rev

Ki gerdî ğarka-i envâr-i ma'nî

Geçici karanlıklardan bekaya git ki mana nurlarında boğulasın.

[121/8]

زیبون صورتی و نقش حمام ازین رو نیستی تو یار معنی

Zebûn-i sûretî u nakş-i himmâm

Ezîn rû nîstî tû yâr-i ma'nî

Rahimdeki görünüşün ve ölüm alametinden (belli ki) bu tarafı değilsin, mana yoldaşısın.

[121/9]

گدا رو گشته ای ای شاه زاده نمی بینی مگر ایثار معنی

Gedâ-rû geşteî ey şâhzâde

Ne-mî bînî meger îsâr-i ma'nî

Ey padişah oğlu, dilenciye dönmüşsün, mana saçılıyor, yoksa görmüyor musun?

[121/10]

تهی خواهد شدن انبار صورت بیا پر بین ابد انهار معنی

Tehî hâhed şoden enbâr-i sûret

Beyâ pur bîn ebed enhâr-i ma'nî

Suret anbarı boşalacaktır, gel bak, mana nehri ebediyyen dolu.

[121/11]

مرو بر منبر هستی فرو شو برو در نیستی بردار معنی

Merev ber minber-i hestî furû şev

Be-rev der nîstî ber dâr ma'nî

Varlık minberine çıkma, alçak ol, yokluğa git, manayı al.

[121/12]

بکش جام جلال و مست حق شو در آ در مجلس احرار معنی

Be keş câm-i Celâl u mest-i Hak şev

Der â der meclis-i ahrâr-i ma'nî

Celal kadehini dik, Hak sarhoşu ol, mana özgürleri meclisine gir.

[121/13]

چو عارف بگذر از دکان دو کون به سوی لا مکان و دار معنی

Çu 'Ârif bugzer ez dukkân-ı dû kevn

Be sÛy-i lâmekân u dâr-i ma'nî

Arif gibi iki dünyanın dükkanını bırak, mekansızlık ve mana yurdu yönüne git.

122
وَلَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da ondandır. Allah ondan razı olsun
Müctes: Mefâ‘ilün/Fe‘ilâtün/Mefâ‘ilün/Fe‘ilün

[122/1]

چه گونه گویم کآن شاه²³⁷ رفت از دنیی
چو زوست زندگی ما به دنیی و عقبی

Çe gûne gûyem k’ân Şâh reft ez Dunyâ
Çu z’üst zindegî-yi mâ be Dunyâ vu ‘ukbâ
O Şahın Dünya’dan gittiğini nasıl diyeyim, çünkü bizim dünya ve ahirette
hayatımız ondandır.

[122/2]

چه گونه گم کنم او را به غیبت صورت
چو هست زنده بد و اصل صورت و معنی

Çi gûne gum konem û râ be gıybet-i suret
Çu hest zinde bud u asl-i sûret u ma’nâ
Yüzünü görmemekle O’nu nasıl kaybetmiş olayım, var iken yaşıyordu,
suret ve mananın aslı idi.

[122/3]

نظر چو می کنم اکنون عیان همی بینم
در اهتزاز بدو باغ جنت و طوبی

Nazar çû mî kunem eknun ‘ayân hemî bînem,
Der-ihitizâz buved u bâğ-i Cennet-i Tûbâ
Bakınca şimdi, açıkça görüyorum, Tuba cenneti bahçesinde salınarak yürüyor.

[122/4]

ز لطف سایه او چون گذر برو می کرد
که فرش بار گه اوست جنة الماوی

Zi lutf-i sâye-i û çun guzer ber û mî kerd
Ki ferş-i bârgeh-i üst Cennetu’l-Me’vâ
O üzerinden geçtiği zaman, onun gölgesinden lütuflanan Me’va cenneti,
onun sarayının halısıdır.

[122/5]

چه روشنی که درین خاکدان فکند چو کرد
نظر ز منظره قاب قوس او ادنی

Çe rûşenî ki derîn hâkdân fikend çu gerd
Nazar zi manzara-i “Kâbe kavs ev ednâ”
Ne aydınlıktır ki, “Yarım yay veya biraz daha yakın²³⁸” manzarasına, bu
dünyadan toz gibi bir bakış attı.

237 شه K,A: شاه S.

238 Necm Süresi, 53/9.

[122/6]

مرا ز نور جمالش پرست دیده و دل
چه گونه مرثیه²³⁹ گویم چو کردم این دعوی

Me râ zi-nûr-i cemâleş perest dîde vu dil
Çegûne mersiye gûyem çu kerdem ân ma'nâ
Gözüm ve gönlüm, onun cemalinin nuruyla kanatlandı. Bu manayı
söyleyince, O'na daha nasıl mersiye söyleyeyim?

[122/7]

اگر تنفس کرب دلی کنیم رواست
ز درد آنکه ندارد خبر ز شاه کسی

Eger teneffus-i kerb-i dilî kunîm revâst
Zi derd-i ân ki, nedâred haber zi-Şâh kesî
Gönlümün üzüntüsüne ara versek, reva mıdır? Onun üzüntüsünden dolayı,
kimse Şah'tan haberdar değil.

[122/8]

هزار موج زند سر ز بحر دل لیکن
کجاست محرم راز و²⁴⁰ کجاست هم نفسی

Hezâr mevc zened ser zi-bahr-i dil lîken
Kocâst mahrem-i râz u kocâst hem-nefesî
Başıma gönül denizinden bin dalga vurur ama, nerede bir sır ortağı ve
hani gerçek bir arkadaş?

[122/9]

درین فضای مکدر چه پر زند عارف
همای را چو ندانند خلق از مگسی

Derîn fezâ-yi mukedder çe per zened 'Ârif
Humây râ çu ne-dânend halk ez-megesî
Bu bulutlu gökyüzünde ne diye kanat çırpır ki Arif? Halk, Huma'yı
sinekten ayırmadıktan sonra.

123

وَلَهُ قَدِّسٌ سِرٌّ

Bu da ondandır. Allah ruhunu pak kılsın
Recez: Müfte' ilün/Mefâ' ilün/Müfte' ilün/Mefâ' ilün

239 K. مرثیه: S,A. مرثیه

240 S,A. رازی: K. راز و

[123/1]

چشم گشا و گوش نه بند مرا تو ای اخی
 بخل و حسد مکن بیا باش به جان و دل سخی
 Çeşm guşâ vu gûş nih pend-i me râ tu ey ahî
 Buhl u hased mekun beyâ bâş be cân u dil sehî
 Nasihatime gözünü aç ve kulağını dik ey kardeş, cimrilik ve kıskançlık
 etme, gel, cân ü gönülden cömert ol.

[123/2]

رو تو روانه چون روان در پی رهروان به جان
 بگذر ازین حجابها چند اسیر برزخی
 Rev tu revâne çun revân der pey-i rehrevan be can
 Bugzer ez-în hicâbhâ çend esîr-i berzahî
 Yol ehlinin peşinden gidenler gibi, can ile yola düş yürü, perdelerden geç,
 daha ne kadar berzah esiri olacaksın?

[123/3]

بسته دام و دانه ای خسته بام و خانه ای
 رو که چو مرغ خانگی بی پر و بال و در فخی
 Beste-i dâm u dâneî haste-i bâm u hâneî
 Rev ki çu murg-i hânegî bî-per u bâl u der fahî
 Tuzak ve taneye bağılsın, evin barkın hastasımsın, yürü, ev kuşu gibi kolsuz
 kanatsız kafestesin.

[123/4]

گه قدری و جبری ای گه وثنی و گبری ای
 درد بجو و دین طلب ای که درین تناسخی
 Geh Kaderî u Cebriî geh Vesenî u Gebrî
 Derd becû u dîn taleb ey ki der-în tenâsuhî.
 Bazan Kaderiyeci ve Cebriyeci, bazan da Vesenî ve Hristiyansın. Ey
 tenâsüh içinde olan kişi! Dert ara ve din iste.

[123/5]

حرص و طمع بدست و بد لیک به عشق خوش بود
 شیر شکار عشق شو نی سگ کوی مطبخی
 Hırs u tama‘ bedest u bed lîk be-‘ışk hoş buved
 Şîr-i şikâr-i ‘ışk şev ney seg-i kûy-i matbahî
 Hırs ve tamah kötüdür kötü, fakat aşkla olmak hoştur. Aşk avlayan aslan
 ol, köyün mutfak bekleyen köpeği değil.

[123/6]

شاخ بهشت دل مهل از کف خویش بهر گل
تا نشوی در آخرت هیزم خشک²⁴¹ دوزخی
Şâh-i bihişt-i dil mehîl ez kef-i hîş behr-i gul
Tâ neşevî der-âhiret heyzum-i huşk-i dûzehî
Gül için gönül cennetinin dalını elinden bırakma ki ahirette cehennemin
kuru odunu olmayasın.

[123/7]

همچو علی مرتضیٰ هر چه رسد بده رضا
هیچ مچ مطیع شو کفر بود اگر چخی
Hemçu ‘Alî-yi Murtazâ her çe resed be dih rızâ
Hîç me-çeh mutî‘ şev kufr buved eger çehî
Ali-yi Murtaza gibi, başa gelene razı ol, hiç çabalama itaat et, çabalarsan
küfürdür.

[123/8]

چست ولطیف و تازه شو سوی فسردگان مرو
تا که ز عشق قند خو هدیه بری تو فرخی
Çest u latîf u tâze şev sûy-i fusurdegân merev
Tâ ki zi-‘ışk-i kand-i hû hedye berî tu ferruhî
Çevik, ince ve taze ol, bezginlerin tarafına gitme zira sonunda aşkın huy
şekerinden mutluluk hediyesi alırsın.

[123/9]

در تف آفتاب هو خوش بگداز همچو مو
ور نه حقیقت ای عمو سرد و فسرده چون یخی
Der-tef-i âfîtâb-i hû hoş begudâz hemçu mû
Ver ne hakikat ey ‘amû serd u fusurde çun yehî
Hû güneşinin aydınlığında tûy gibi hoşça yan, yoksa ey amca gerçekten,
buz gibi soğuk ve bezgin olursun.

[123/10]

دیده ای باز نفس را زود بدو ز آز هوا
تا نشود از آن نظر کور چو کلب مسلخی
Dîde-i bâz-ı nefis râ zûd bud u zi âz-i hevâ
Ta ne şev ed ez-ân nazar kûr çu kelb-i meslehî
Çabuk, heva hırsından açık olan nefis gözünü kapat ki mezbaha iti gibi,
nazar ondan kör olmasın.

[123/11]

تا ختن آر تاختن بهر نگار سیمتن
چونکه به عون ذوالمنن میر خطا و خلخی
Tâ Hutén âr tâhtén behr-i nigâr-i sîm-ten
Çunki be ‘avn-i zu’l-minen mîr-i Hatâ ve Hullehî
Gümüş tenli sevgili uğruna, Hutén’e kadar at sür, çünkü lütuflar sahibinin
yardımıyla Hata ve Hulleh’in emiri sensin.

[123/12]

گردن فیل²⁴² بزن رو تو پیاده جان مکن
زین بقا بر اسب نه در پی شاه چون رخی²⁴³
Gerden-i fil bezen rev tû piyâde can meken
Zîn-i bekâ ber esb nih der pey-i şâh çun ruhî
Filin boynunda git, yürüyerek kendini sürüklemeye, padişahın ardındaki er
gibi, ebediyet eğeri ata vur.

[123/13]

اختر کفر و جهل را شمع و چراغ عقل را
با خور عشق عارفا محو کنی و ناسخی
Ahter-i kufır u cehl râ şem‘ u çerâğ-i ‘akl râ
Bâ-hor-i ‘ışk Ârifâ mahv kunî u nâsîhî
Ey Arif! Küfür ve cehlın yıldızını, aklın mumunu ve lambasını, aşkın
güneşi ile mahv edip nesh edersin.

124

و لَهُ قَيْسٌ سِرٌّ

Bu da ondandır. Allah ruhunu pak kılsın
Recez: Müfte‘ilün/Mefâ‘ilün/Müfte‘ilün/Mefâ‘ilün

[124/1]

چند کنی به سیم و زر با همگان تو سروری
سروری تو آن بود دین خودت به سر بری
Çend kunî bâ-sîm u zer bâ-hemegân tu serverî
Serverî-i tu ân buved dîn-i hodet be-ser berî
Her varlığın başı iken, niceye dek altın ve gümüşlesin? Önderliğın, dinini
kâmil kılmanı gerektirir.

[124/2]

رو غم سیم و زر مخور یا غم زن پسر مخور
سرور سروران شوی گر غم دین همی خوری
Rev gam-i sîm u zer mehor yâ gam-i zen peser mehor
Server-i serverân şevî ger gam-i dîn hemî horî
Yürü altın gümüşü düşünme, eş evlat derdini çekme, din derdini çekersen
şahların şahı olursun.

242 A. فیل غم: S. قیل: K. فیل

243 S. زخی: K. A. رخی

[124/3]

گر نروی تو در بدر بهر سوال سیم و زر
خوار نگردی ای پدر خواجه و میر و مهتری

Ger nerevî tu der be-der behr-i suâl-i sîm u zer

Hâr ne gerdî ey peder hâce u pîr u mihterî

Ey baba! Altın gümüş dilenerek, kapı kapı dolanmazsan, alçalmazsın sen,
efendi, üstad, ulu olursun.

[124/4]

مرگ چو پیش اندرست زهر کند به عاقبت
هرچه دهی تو نفس را گر به شکر بیروری

Merg çu pîş enderest zehr kuned be-âkibet

Her çe dehî tu nefis râ ger be şeker beperverî

Ölüm önünde durdukça, sen nefse ne verirsen ver, istersen şekerle besle,
en sonunda zehire döner.

[124/5]

هز که بترسد از خدا ترسد ازو همه جهان
بنده او شود همه زهره و ماه و مشتری

Her ki betersed ez Hudâ tersed ez û heme cihân

Bende-i û şevd heme zuhre vu mâh u muşterî

Kim Allah'tan korkar ise, bütün dünya korkar ondan. Zühre, kamer ve
müşteri yıldızları tümüyle onun kölesi olur.

[124/6]

خواری این جهان بدان عزت آن جهان بود
گرچه فقیر و بی زری شکر نه ای تو آزی

Hârî-i îh cihân be dâh 'izzet-i ân cihân buved

Gerçi fakîr u bî-zerî şeker neî tu Âzerî

Bil ki bu dünyanın sefilliği, o dünyanın yüceliğidir. Her ne kadar fakir ve
parasız olsan da şeker değilsin, ateşsin.

[124/7]

چونکه ز دیو زاده ای لایق دین حق نه ای
تو غم دین کجا خوری زانکه تو قوم تاتری

Çunki zi-dîv zâdeî lâyıq-i dîn-i Hak neî

Tu ğam-i dîn kocâ horî z'ânki tu kavm-i Tâterî

Çünkü sen bir dev oğlusun, Hak dine layık değilsin. Dini nerden
düşünesin, çünkü Tatar (Moğol) kavmindensin.

[124/8]

عالم اگر پر آتش است عاشق را چو گل خوش است
 خنده زند در آتش او همچو که زر جعفری
 ‘Âlem eger pur âteşest âşık râ çu gul hoş est
 Hande zened der âteş û hemçu ki zerr-i Ca’ferî
 Dünya hep ateş olsa da, aşika gül gibi hoştur. O, caferî altınıymış gibi
 ateşe gülümser.

[124/9]

طوطی جان عاشقان هر نفسی شکر خورد
 گر تو نه ای ز طوطیان کاه بخور برو خری
 Tûti-i cân-i âşıkân her nefesî şeker hored
 Ger tu neî zi tûtiyân kâh be hor, berev harî
 Aşıkların canının papağanı her nefeste şeker yer. Sen papağan²⁴⁴ değilsen
 saman ye, yürü git eşeksin²⁴⁵.

[124/10]

و ز غزل چنین بود مقتعلن مفاعلن
 رو که نه ای ز کاملان چونکه تو مرد ابتری
 Ve’z gazel çunîn buved muftē‘ilun mefâ‘ilun
 Rev ki neî zi kâmilân çunki tu merd-i ebterî
 Gazelde şu şekil olur, mufteilun mefâilun. Yürü git sen kamil biri değilsin,
 senin soyun kuru²⁴⁶.

[124/11]

یک نفسی خموش کن چند بگویی عارفا
 بانگ مزن چه می کنی چون نکنم چو تو کری
 Yek nefesî hamûş kon çend be gûyî ‘Ârifâ
 Bâng mezen çe mî konî çun nekonem çu tu kerî.
 Bir nefes sus, Arif! Ne zamana kadar söyleyeceksin?
 Bağırma! Ne yapıyorsun? Nasıl yapmam, sen sağırsın.

125

وَلَهُ قُدْسٌ سِرٌّ

Bu da ondandır. Allah ruhunu pak kılsın
 Hezec: Mefâ‘ilun/Mefâ‘ilun/Fe‘ûlun

244 Güzel manalar ve hikmetli sözler söyleyen Hak eri.

245 Boş kelimeler ve malayani işlerle kendini dünya ile oyalayan, manevi ve uhrevi bir talebi olmayan.

246 Ne kendine ne başkalarına manen bir faydası olmayan, yararsız kişi.

[125/1]

ز حلقه عاشقان گر دور باشی
همیشه جان و دل رنجور باشی

Zi-halka-i âşikan ger dūr bâşî
Hemîşe cân u dil rencûr bâşî

Eğer aşıkler halkasından uzak olursan, kalp ve gönlün daima yaralı olur.

[125/2]

در آ در مجلس مردان معنی به صورتها چرا مغرور باشی

Der â der-meclis-i merdân-i ma‘nî

Be surethâ çirâ mağrûr bâşî

Mana erlerinin meclisine gir, suretlerle niye aldanmaktasın?

[125/3]

لباس عشق در بر گیر زیرا که بی عشق الهی عور باشی

Libâs-i ‘ışk der-ber gîr zîrâ

Ki bî ‘ışk-i ilâhî avre bâşî.

Aşk giysisini giy üstüne zira, İlahi aşk olmaksızın çıplak kalırsın.

[125/4]

چو قلاشان حجاب عقل بر دار اگر رندی چرا مستور باشی

Çu kallâşân hicâb-i ‘akl ber dâr

Eger rindî çerâ mestûr bâşî

Ayyaşlar gibi akıl perdesini at, eğer rintsen niye örtünüyorsun?

[125/5]

ز نام و ننگ و صلح و جنک بگذر چرا بارنگ و بو مقهور باشی

Zi-nâm u neng u sulh u ceng bugzer

Çirâ bâ-reng u bû makhûr bâşî

Nam, şan, ar, savaş, barıştan vazgeç, niçin renkle kokuyla mahvoluyorsun?

[125/6]

چو آفت خواند شهرت را پیمبر رها کن صدر تا مشهور باشی

Çu ‘âfet hând şohret râ Peyamber

Rehâ kun sadr tâ meşhûr bâşî

Peygamber şöhrete afet demiştir, kalbi serbest koy ki, meşhur olasın.

[125/7]

برو در عاشقی بگزين فنا را که در عين بقا مسرور باشی

Berev der ‘âşıkî bugzîn fenâ râ

Ki der-‘ayn-i bekâ mesrûr bâşî

Aşk yolunda yürü, yok olmayı seç ki bekânın ta kendinde mutlu olasın.

[125/8]
 چو گنج اندر خرابی می توان یافت چرا در هستیت مغرور باشی
 Çu genc ender harâbî mî-tevân yâft
 Çerâ der hestiyet mağrûr bâşî
 Define harabede bulunabilir iken, niçin varlığımla aldanmaktasın?

[125/9]
 در و در ساده ات پر شهید گردد اگر با ناله زنیور باشی
 Der û der sâde-et pur şehd gerded
 Eger bâ-nâle-i zembûr bâşî
 Eğer balarısı sesi ile inlersen, evin, dergahın hep bal ile dolar,

[125/10]
 بجه از ظلمت نفس سیه کار که تا از نور حق پر نور باشی
 Be-ceh ez-zulmet-i nefsi siyeh-kâr
 Ki tâ ez-nûr-i Hak pur-nûr bâşî
 İşî kara olan nefsin karanlığından fırla ki Hakk'ın nurundan, nurla dolasın.

[125/11]
 اگر بردار کردی نفس بد را سزد گر همدم منصور باشی
 Eger ber-dâr kerdî nefsi bed râ
 Sezed ger hemdem-i Mansur bâşî
 Eğer bozuk nefsi dara çekersen, Mansur'a yoldaş da olsan, yaraşır.

[125/12]
 روا باشد نباشد نیست لایق که با هستی چنین معذور باشی
 Revâ bâşed ne bâşed nîst lâyıq
 Ki bâ hestî çunîn ma'zûr bâşî
 Hiç uygun olur mu? Uygun olmaz. Varlıkla böyle mazeretli olman lâyıq değildir

[125/13]
 رها کن ماتم و غم را چو عارف که دایم در سرور و سرور باشی
 Rehâ kun mâtem u gam râ çu 'Ârif
 Ki dâyim der surûr u sûr bâşî
 Arif gibi, ağlayıp üzülmeği bırak ki devamlı sevinçli ve neşeli olasın.

126
 وَ لَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Bu da ondandır. Allah ondan razı olsun
 Hezec: Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Fe'ûlün

[126/1]

اگر تو عاشقی غمگین چرابی نگوئی با من آخر در چه رابی

Eger tû 'âşıkî gamgîn çirâyî

Negûyî bâ men âhir der çi ra'yî

Aşık isen, neden üzülüyorsun? Fikrin ne? Bana hiç söylemiyorsun.

[126/2]

زانسانی گذر کن چون ملک شو چرا حیوان صفت در هر چه رابی

Z'ân sâni guzer kun çun melek şev

Çirâ hayvân sıfat der-her çerâyî

Öylesine yaşa ki, melek gibi ol. Neden hayvan gibi her otlaktasın?

[126/3]

سفر کن سوی بیچون همچو مودان چرا وابسته ای چون و چرابی

Sefer kun sây-i bîçun hemçu merdân

Çirâ vâbesteî çûn u çirâyî

Erler gibi nasılsızlık tarafına yol al. Neden "nasıl ve niçin"e bağlısın?

[126/4]

چو عقبی ملک تست و حیف باشد که از دونان کنی دونان ربابی

Çu 'ukbâ mulk-i tust u hayf bâşed

Ki ez-dûnân kenî dûnân rubâyî

Ahiret mülkü seninken, ah, yazık! Alçaklardan koparıp, kapmaktasın.

[126/5]

شهی بخشد ترا ایزد اگر تو بدر گاهش به صد فقر و گدایی

Şehî bahşed tu ra Îzed eger tû

Be dergâheş be sad fakr u gedâyî

O'nun dergahında yüz kez fakir ve dilenci olursan, Allah sana şahlık bağışlar.

[126/6]

خودی و هستی باقی دهندت اگر در نیستی خوش بیخود آیی

Hodî u hesti-i bâkî dehendet

Eger der-nîsti hoş bî-hod âyî

Eğer yokluk ile memnun olur, kendinden geçersen, ebedî farkındalık ve varlık verir.

[126/7]

یقین بشنو ز عارف بی گمان این که آدم دیو باشد بی خدایی

Yakin bişnev zi- 'Ârif bî-guman in

Ki âdem dîv bâşed bî-Hudâyî

Şüphe etmeden Arif'i iyi dinle. Allah'ı olmayan insan, ancak bir şeytan olur.

127
وَلَهُ قَيْسٌ سِرٌّ

Bu da ondandır. Allah ruhunu pak kılsın
Recez: Müstef' ilün/Müstef' ilün/Müstef' ilün/Müstef' ilün

[127/1]

ای آنکه اندر باغ دل تخم محبت کاشتی
و آنکه ز جوی یشربون آب و فایش داشتی

Ey an ki ender bâğ-i dil tohm-i muhabbet kâştı
V'an ki zi-cûy-i "yeşrebûn" ab-i vefâyeş dâştı
Ey gönül bağına muhabbet tohumu eken! Ey "İçerler²⁴⁷" nehrinden vefa
suyunu bulan!

[127/2]

بر لوح جان ای ذو الکریم بی رسم و پرگار و قلم
بس نقشهای دلریا از نیک و بد بنگاشتی

Ber-levh-i cân ey Zu'l-Kerem bî-resm u pergâr u kalem
Bes nakşhâ-yi dil-rubâ ez-nîk u bed bengâştı
Ey kerem sahibi! Resimsiz, pergelsiz, kalemsiz, gönül levhamıza güzel,
çirkin, ne hoş nakışlar çizdin.

[127/3]

از نار و باد و آب و گل بس ساحتی بس جسم و دل
ای عقل و جان از تو خجل بس عقل و جان افراشتی

Ez nâr u bâd u âb u gil bes sâhtî bes cism u dil
Ey 'akl u cân ez-tu hacel bes 'akl u cân efrâştı
Ateş, hava, su, topraktan, nice cisim, can yarattın. Ey akıl, ruh senden
mahcup, nice akıl can yarattın.

[127/4]

جان را غریق خون کنی دل را ز خود مجنون کنی
گه خیره و مغبون کنی یا رب چها انگاشتی

Can ra garîk-i hûn kunî dil râ zi-hod Mecnûn konî
Geh hîre vu mağbûn konî Yâ Rab çehâ engâştı
Canı kana bulatırsın, kalbi Mecnun'un edersin. Bazen şaşırır aldatırsın,
Ya Rab neler düşünürsün?

[127/5]

از نور پاکت ای احد جان را فرستادی مدد
وان نور خود را یک زمان در حبis تن و داشتی

Ez nûr-i pâket ey Ehad can râ firistâdî meded
V'an nûr-i hod râ yek zaman der habs-i ten vâ dâştı
Kendi nurundan ey Ehad, ruha yolladın sen meded. Kendi nurunu bir
zaman, ten hapsinde alıkoydun.

[127/6]

در جانها ای جان جان علم و عمل فهم و بیان
از فضل و جود و امتنان چون گنجها انباشتی
Der cānhâ ey cān-i can ‘ilm u ‘amel fehmi u beyân
Ez-fazl u cûd u imtinân çun genchâ enbâştî
Ruhlarda ey canın canı! Define gibi ilim, amel, duyuş, deyiş, fazilet,
cömertlik, rahmet, doldurdun.

[127/7]

از تست جمله نیک و بد ای واهب عقل و خرد
قارون اگر سر زیر شد ادريس را بر داشتی
Ez tûst cumle nîk u bed ey Vâhib-i ‘akl u hîred
Kârun eger ser-zîr şod İdrîs râ ber dâştî
İyi kötü hepsi senden, ey akıl ve idrak veren, Karun baş aşağı oldu, İdris’i
yukarı kaldırdın.

[127/8]

گه زشت و گه زیبا کنی گه برد²⁴⁸ و گه دیبا کنی
گه لطف و گه زیبا کنی گویی غلط پنداشتی
Geh zîşt u geh zîbâ konî geh berd u geh dîbâ konî
Geh lutf u geh zîbâ konî gûyî galat pindâştî
Gah çirkin gah güzel kıldın, gahi serd gah yumuşak kıldın, gahi ince ve
hoş kıldın, sanki yanılmışsın gibi.

[127/9]

گه خار را گلشن کنی تاریک را روشن کنی
ابلیس را چون رهزنی بر بندگان بگماشتی
Geh hâr râ gulşen konî târîk râ rûşen kunî
İblîs râ çun rehzenî ber bendegân bugmâştî
Dikenliği gül edersin, geceyi aydın edersin, İblis’i yol kesen gibi,
kullarının üzerine gönderdin.

[127/10]

گندم بر گندم دهد از جو حقیقات جو زید²⁴⁹
از هر کسی پیدا شود تخمی که در وی کاشتی
Gendum ber-i gendum dehed ez cev hakikat cev ziyed
Ez herkesî peydâ şevêd tohmî ki der vey kâştî
Buğday, buğday tohumu verir, arpadan gerçekten arpa doğar. Herkese ne
ektiyen o şeyin tohumu çıkar.

K. تود S,A: برد 248

A. زهد S: دهد K: زید 249

[127/11]

عارف ز اسرار درون گفتمی بهر والا و دون
 جو مست گشتی از جنون عقل و ادب بگذاشتی
 'Ârif zi esrâr-i derûn goftî beher vâlâ vu dîn
 Çû mest geştî ez-cunûn 'akl u edeb b'ugzâştî
 Arif, derin sırlardan, yüceden, alçaktan bahsettin. Kendinden öyle geçtin
 ki, akli edebi bıraktın.

128

وَلَهُ قُدْسٌ سِرٌّ

Bu da ondandır. Allah ruhunu pak kılsın
 Recez: Müstef' ilün/Müstef' ilün/Müstef' ilün/Müstef' ilün

[128/1]

ای شاه شهر عقل و جان بر تخت دل خاقان تویی
 اندر زمین و آسمان سلطان تویی سلطان تویی
 Ey Şah-i şehri-i 'akl u cân ber taht-i dil hâkân tuyî
 Ender zemîn u âsman sultan tuyî sultan tuyî
 Ey akıl ve ruh şehrinin hükümdarı! Kalp tahtında hakan sensin. Hem
 yerde, hem gökte, sultan sensin, sultan sensin.

[128/2]

هم قبه اخضر تویی هم خطه اغبر تویی
 مهر و مه و اختر تویی وز لامکان تابان تویی
 Hem kubbe-i ahzer tuyî hem hitte-i ağber tuyî
 Mihr u meh u ahter tuyî ve'z lâmekân tâban tuyî
 Hem yeşil kubbesin sen, hem toprak ülkesi sensin. Güneş ve ay, yıldız
 sensin, mekansızda parlayansın.

[128/3]

دریا تویی گوهر تویی هم مصر وهم شکر تویی
 سرده تویی سرور تویی در جسم عالم²⁵⁰ جان تویی
 Deryâ tuyî gevher tuyî hem Mısır u hem şeker tuyî
 Serde tuyî server tuyî der cism-i 'âlem can tuyî
 Derya sensin, cevher sensin, hem Mısır hem şeker sensin. Saki sensin,
 server sensin, alemin cismindeki can sensin.

[128/4]

سلطان بی دربان تویی شاهنشاه احسان تویی
 هم حکم و هم فرمان تویی با قدرت و امکان تویی
 Sultân-i bî-derban tuyî şâhenşeh-i ihsân tuyî
 Hem hukm u hem ferman tuyî bâ-kudret u imkân tuyî
 Bekçisiz hükümdar sensin, iyilik padişahısın. Hem hükümsün hem
 fermansın, kudretlisin, güçlü sensin.

[128/5]

در جان ما جانان تویی در کان معنی کان تویی
جنت تویی شربت تویی ساقی تویی رضوان تویی
Der cân-i mâ cânan tuyî der kan-i ma‘nî kan tuyî
Cennet tuyî şerbet tuyî sâkî tuyî rizvan tuyî
Ruhumuzda sevgilisin, madendeki maden sensin, cennet sensin, kevser
sensin, saki sensin, rıdvân sensin.

[128/6]

گاه و گه و صحرا تویی پستی تویی بالا تویی
صورت تویی معنی تویی پیدا تویی پنهان تویی
Gâh u geh u sahrâ tuyî pestî tuyî bâlâ tuyî
Sûret tuyî ma‘nâ tuyî peydâ tuyî pinhân tuyî
Zaman, zemin, sahra sensin, dere sensin, tepe sensin, suret sensin mana
sensin, açık sensin, gizli sensin.

[128/7]

یک تو تویی صد تو تویی آب زلال و جو تویی
با ما تویی بی ما تویی ای تو همه سبحان تویی
Yek tû tuyî sad tû tuyî âb-i zulâl u cû tuyî
Bâ mâ tuyî bî-mâ tuyî ey tû heme subhan tuyî
Bir de sensin yüz de sensin, tatlı su ve ırmak sensin, bizle sensin, bizsiz
sensin; ey Sen, tam münezzeh olan sensin.

[128/8]

آدم تویی آندم تویی هم عاشق و محرم تویی
عیسی تویی مریم تویی هم احمد و فرقان تویی
Âdem tûyî ândem tûyî hem ‘âşık u mahrem tûyî
‘Îsâ tûyî Meryem tûyî hem Ahmed u Furkân tûyî
Adem sensin, o an sensin, hem aşıksın, hem de mahrem. İsa sensin,
Meryem sensin, hem Ahmed’sin, hem de Furkan.

[128/9]

انی انالله از درخت گفتی تو ای سلطان بخت
روشن تویی گلشن تویی گلزار و نرگستان تویی
“İnnî ene’llâh” ez-dıraht goftî tû ey sultân-ı baht
Rûşen tûyî gulşen tûyî gulzâr u nergistân tûyî
Ey bahtın sultanı! Sen ağaçtan ‘Muhakkak ki ben Allah’ım²⁵¹ dedin.
Aydın sensin, gül bahçesi sensin, gülzar ve nergis bahçesi de sensin.

[128/10]

خاک از تو رنگین می شود تلخ از تو شیرین می شود
خون از تو مشکین می شود بر تشنگان باران تویی

Hâk ez-tû rengîn mî-şevêd telh ez-tû şîrîn mî-şevêd

Hûn ez-tû muşkîn mî-şevêd ber-teşnegân bârân tûyî

Toprak senden renklerin, acı senden tatlılaşır, kan senden misklenir,
susayanlara yağmur sensin.

[128/11]

بهر خلیل خویشتن آتش دهی افروختن

بهر حیات جانها هم چشمه حیوان تویی

Behr-i Halîl-i hîşten âteş dehî efrûhten

Behr-i hayât-i cânhâ hem çeşme-i hayvân tûyî

Hem kendi Halil'ini yakmak için ateş verirsin, hem canlara hayatsın,
ölümsüzlük suyu da sensin.

[128/12]

موسی به فر و عون تو مغلوب او فرعون تو

کس می نداند کون تویی مبدا و پایان تویی

Mûsâ be-ferr u 'avn-i tû mağlûb-i û fir'avn-i tû

Kes mî-nedâned kevn tûyî mebdê' u pâyân tûyî

Musa senin kuvvetin ve yardımınla senin Firavun'unu mağlup etti, kimse
bilmese de cihan sensin, başlangıç ve son sensin.

[128/13]

با عاشق از دنیا مگو وز ملکت عقبی مگو

جز حضرت مولا مگو می گو که این و آن تویی

Yâ-'âşîk ez-dunyâ megû v'ez mulket-i 'ukbâ megû

Cuz hazret-i Mevlâ megû mî-gû ki ân u ân tûyî

Ey aşık! Dünyadan da, ukbâ mülkünden de söz etme. Hazret-i Mevla'dan
başkasını söyleme, bu da o da sensin, de.

[128/14]

هستی این عالم تویی مستی صد آدم تویی

هم نقطه و هم دایره هم گنبد گردان تویی

Hestî-i ân 'âlem tûyî mestî-i sad Âdem tûyî

Hem nukta vu hem dâyire hem gunbed-i gerdân tûyî

Bu alemin varlığı sensin, yüz Adem'in sarhoşluğu sensin. Hem noktasın,
hem daire, dönen gökyüzü sensin.

[128/15]

در بحر جان جويا تویی اندر زبان گویا تویی
ساحل تویی دریا تویی کشتی و کشتیبان تویی

Der-bahr cân cûyâ tûyî ender ziyân gûyâ tûyî
Sâhil tûyî deryâ tûyî keştî vu keştibân tûyî

Denizde can arayan sensin, zarar zamanı söyleyen sensin, sahil sensin,
deniz sensin, gemi ve gemici sensin.

[128/16]

جنبان تویی ساکن تویی مخفی تویی معطن تویی
احسان تویی محسن تویی غفار هم عصیان تویی

Cunbân tûyî sâkin tûyî mahfî tûyî mu‘lin tûyî
İhsân tûyî muhsin tûyî gaffâr hem ‘isyân tûyî

Sallanan sensin, sakin duran sensin, gizlenen sensin, açıkta olan sensin.
İhsan sensin, ihsan eden sensin, affeden sensin, isyan sensin.

[128/17]

گردی ظهور ای ذو المنن اندر نقوش مرد و زن
جز یک نمی بینم ترا گرچه هزاران سان تویی

Gerdî zuhûr ey zü'l-minen ender-nukûş-i merd u zen
Cuz yek nemî-bînem tûrâ gerçe hezârân sân tûyî

Ey nimetler sahibi! Erkek ve kadının nakışlarında sen zuhur ettin. Her ne
kadar binlerce şekilde olsan da, seni birden başka görmüyorum.

[128/18]

جويا بدم دایم ترا ای حی و ای قایم تو را
چون بازگردی دیده را دیدم هم جویمان تویی

Cûyâ budem dâyim tû râ ey Hayy u ey Kâyim tû râ
Çûn bâz gerdî dîde râ dîdem hemî cûyân tûyî

Ey hay ve kayyûm olan sen! Devamlı seni arıyordum, sen gözüme
görününce gördüm ki, arayan da sensin.

[128/19]

نا دیده کی گوید زبان از وهم می رد در زمان
جویمان تویی پویان تویی هم در زبان گویان تویی

Nâ-dîde key gûyed zebân ez-vehm mîred der zamân
Cûyân tûyî pûyân tûyî hem der-zebân gûyân tûyî

Görmeden dil, nasıl söyler? Evhamdan anında ölür. Arayan sensin, koşan
sen, dilde söyleyen de sensin.

[128/20]

در عالم محدود ما بی حدی ای معبود ما
مسجود و هم ساجد تویی هم حد و هم ارکان تویی

Der-‘âlem-i mahdûd-i mâ bî-haddî ey ma‘bûd-i mâ

Mescûd u hem sâcid tûyî hem hadd u hem erkân tûyî

Bizim sınırlı alemimizde sınırsızsın, ey mâbudumuz! Secde edilen de sensin, secde eden de sen; sınır da sensin, erkân da sen.

[128/21]

عارف ز اسرار احد گفتی مجاببات ولد
ای نور چشم و²⁵² عقل و جان بر تخت دل سلطان تویی

‘Ârif zi-esrâr-i ehad goftî mucâbât-i Veled

Ey nûr-i çeşm u ‘akl u cân ber taht-ı dil sultân tûyî

Arif! Bir olanın sırlarından söyledin, Veled olmanın gereğini yerine getirdin. Ey gözün, aklın ve canın nuru, gönül tahtına sultan sensin.

رباعیات

RUBÂİLER

1

بر غیر تو ای دوست نظر نیست مرا   وز پیش تو قوت گذر نیست مرا
تیر مزه کز کمان ابرویت آید   جز جان و دل و سینه²⁵³ سپر نیست مرا

Ber gayr-ı tu ey dûst nazar nîst merâ
V'ez pîş-i tu kuvvet guzer nîst merâ
Tîr-i muje k'ez kemân-ı ebrûyet âyed
Coz cân u dil u sîne siper nîst merâ

Ey dost, senden başkasında benim gözüm yoktur. Senin huzurundan geçme kudreti bende yoktur. Eğer keman kaşlarından bir kirpik oku bana doğru gelecek olursa ona, can, gönül ve göğsümden başka siper edecek bir şeyim yoktur.

2

فریاد که فریاد رسی نیست مرا   و اندر²⁵⁴ دو جهان همنفسی نیست مرا
گر کس بدمی کسی بدی همدم من   چون هیچ کسم هیچ کس نیست مرا

Feryâd ki feryâd resî nîst merâ
V'ender du cihân hem-nefesî nîst merâ
Ger kes budemî kesî budî hemdem-i men
Çun hîç kesem hîç kes nîst merâ

Feryad ki, feryadıma yetişecek kimsem yok, iki cihanda benim dostum yok. Eğer bir kişi olsaydım bana da bir kişi hemdem olurdu fakat hiçten ibaret olduğum için hiç kimsem yok.

K. دیده: S,A: دیده: U: سینه 253

U,A: اندر: K,S: و ندر 254

3

این لاله که چین به چین و رنگین رستست
 زان روی بریده موی و رخ²⁵⁶ پر خونست
 بر²⁵⁵ باد بداده زلف مشکین رستست
 کز خاک عروسان نگارین رستست

În lâle ki çîn be-çîn u rengîn rustest
 Ber bâd be-dâde muşkîn rustest
 Z'ân rûy-i burîde mûy u ruh-i pur hûnest
 K'ez hâk-i 'arûsân nigârîn rustest

Bu lale, böyle kıvrıkcık üstüne kıvrıkcık, renkli halde bitmiştir. Saçlarının ve yüzünün kan içinde olması, süslenmiş gelinlerin toprağından bitmiş olmasından dolayıdır.

4

از تو به که نالم که کسی باور نیست
 او را که تو رهبری کس گم نکند
 وز دست تو هیچ دست بالاتر نیست
 وان را که تو گم کنی کس رهبر نیست

Ez-tu be-ki nâlem ki kesî bâver nîst
 V'ez dest-i tu hîç dest-i bâlâter nîst
 Ū râ ki tu rehberî kes gom nekoned
 V'ân râ ki tu gom konî kes rehber nîst

Seni kime şikâyet edeyim, senden başka hâkim yok ki. Senin kuvvetinden daha üstün kuvvet yok ki. Senin hidayet ettiğın kimseler sapıtmazlar, senin yolunu saptırdığın kişiye ise hiç kimse hidayet edemez.

5

هر خاک که زیر پای هر حیوانیست
 هر خشت که بر کنگره و ایوانیست²⁵⁷
 گیسوی عروسی و لب جانانیست
 انگشت وزیری و سر سلطانیست

Her hâk ki zîr-i pâ-y-i her hayvânîst
 Gîsû-yi 'arûsî u leb-i cânânîst
 Her heşt ki ber kongere vu eyvânîst
 Engoşt-i vezîrî u ser-i sultânîst

Her hayvanın ayağının bastığı toprak, bir gelinin saçı yahut bir sevgilinin dudağıdır, Kalenin, sarayın üstündeki her kerpiç, bir vezirin parmağı, bir sultanın başıdır.

6

در دیده روح ما نگاری دگرست
 ما کی به خزان عشق قانع باشیم
 و اندر سر ما همت و کاری دگرست
 ما را جز ازین خزان بهاری دگرست

Der dîde-i rûh-i mâ nigârî-i digerest
 V'ender ser-i mâ himmet u kârî digerest
 Mâ key be-hazân-ı 'ışk kâni' bâşîm
 Mâ râ coz ezîn hazân behârî digerest

Bizim ruhumuzun gözünde olan bir başka güzeldir, bizim başımızda bambaşka bir çalışma ve uğraşma vardır. Biz aşkın sonbaharıyla nasıl yetiniriz, bizim bu sonbahardan başka bir ilkbaharımız vardır.

255 از K,S,A: بر U.

256 رخ K,U,A: و رخ S.

257 ایوانیست K, ایوانیست U,S,A:

7

دردا که مرا نگار بگزیده برفت
خوناب به جای اشکم از دیده برفت
او از دل ما نرفت چون می گویند
از دل برود هر آنچه²⁵⁸ از دیده برفت

Derdâ ki merâ nigâr-ı bugzîde bereft
Hûnâb be-cây-i eşkem ez-dîde bereft
Û ez dil-i mâ nereft çun mî gûyend
Ez-dil bereved her ân çe ez-dîde bereft

Bana yazıklar olsun ki benim seçkin sevgilim gitti. Yaş yerine gözümden kanlı sular aktı. O bizim gönlümüzden, gözden irak olan gönülden de irak olur dedikleri gibi kaybolup gitmedi.

8

اینجا سخنی ز بیش و کم نتوان گفت
کوی عدمست و جز عدم نتوان گفت
با صورت آینه سخن با نظر است
با او سخن خویش بدم نتوان گفت

İncâ sohenî zi-bîş u kem netevân goft
Kûy-i 'ademest u coz 'adem netevân goft
Bâ-sûret-i âyîne sohen bâ-nazarest
Bâ-û sohen-i hîş budem netevân goft

Burada azdan çoktan bahsetmemeli, burası yokluk diyarıdır, yokluktan başka bir şeyden bahsetmemeli. Aynadaki suretle konuşmak yalnız bakışla olur, ona söyleyecek sözüm vardı ama bahsetmemeli.

9

خورشید سپهر لامکانی دل ماست
کیخسرو ملک جاودانی دل ماست
تا در دل ما عشق تو منزل کردست
سر چشمه آب زنگانی دل ماست

Horşîd-i sepehr-i lâ mekânî dil-i mâst
Keyhusrev-i mulk-i câvidânî dil-i mâst
Tâ der-dil-i mâ 'îşk-ı tu menzil kerdest
Ser çeşme-i âb-ı zindegânî dil-i mâst

Mekânsızlık göklerinin güneşi gönlümüzdür. Ebedîlik dünyasının Keyhusrevi gönlümüzdür. Senin aşkının gönlümüzde yer tutmasından beri, hayat suyunun pınarı bizim gönlümüzdür.

10

ای خواجه گذشت عمر تو سالی شصت
در روز و در نماز و تسبیح و نشست
در یاب و مباحث غافل²⁵⁹ از خود که هنوز
چون مرغ به دامی و چو ماهی در شست

Ey hâce gozeşt omr-i tu sâlî şest
Der-rûze vü der-nemâz u tesbîh u nişest
Der-yâb u mebâş gâfil ez-hod ki henûz
Çun morg be-dâmî u çu mâhî der şest

Ey efendi, ömrün, oruç, namaz, tesbih, kuûd ile (oturmada) altmış geçti. Bunu telafî et, sakın kendinden gafil olma zira sen henüz, tuzaktaki kuş ve ağdaki balık gibisin.

U. آنکه K,S,A: آنچه 258

K. غفل: U,S,A: غافل 259

11

اینجا سخنی ز بیش و کم نتوان گفت
اینجا بجز از موی²⁶⁰ نگنجد به میان
جز قصه آن زلف به خم نتوان گفت
زان موی سر موی هم نتوان گفت

Încâ sohenî zi-bîş u kem netevân goft
Coz-kıssa-i ân zulf be-ham netevân goft
Încâ be-coz ez-mûy negonced be-meyân
Z'ân mûy-i ser-i mûy hem netevân goft

Burada azdan çoktan söz söylemeye imkân yoktur. O büklüm büklüm saçın hikâyesinden başkasını söylemeğe imkân yoktur. Bu kıssanın arasına kıldan başka bir şey sığmaz. O kıldı da kıl ucu kadar dedikoduya imkân yoktur.

12

کام دل ازان حضرت والا در صبح
کان گنج سعادت که تو اش می طلبی
در خواه که²⁶¹ هرگز نبود لا در صبح
کس را نشود میسر الا در صبح

Kâm-ı dil ezân hazret-i vâlâ der-subh
Der hâh ki hergiz nebuved lâ der-subh
K'ân genc-i sa'âdet ki tu eş mî talebî
Kes râ neşevd muyesser illâ der-subh

Gönül arzusunu o büyük hazretten sabah vaktinde iste. O vakitte hiçbir dilek reddedilmez. Senin istediğin saadet definesi sabah vakti haricinde hiç kimseye müyesser olmaz.

13

عشاق قدم چو در ره نیست نهند²⁶²
زین زندگی مزور نا بر جای
از هستی غیر دوست کلی برهند²⁶³
فانی گردند و در بقا²⁶⁴ پای نهند

Uşşâk kadem çu der-reh-i nîst nihend
Ez-hestî-i gayr-ı dûst berehend
Zîn zindegî-i muzevvir-i nâ-ber-câ
Fânî gerdend u der-bekâ pây nihend

Âşıklar, yokluk yoluna ayak bastıklarında dostun varlığından başka her şeyden tamamen kurtulurlar. Bu yerinde olmayan yapmacık hayattan fânî olur, bekaâ âlemine ayak basarlar.

260 U,S. مو: K,A. موی

261 K,U,A: -S. که

262 K. زدند: S,A. زبند: U. نهند

263 K,S,A. برمند: U. برهند

264 U. بقای: K,S,A. بقا

14

در عالم اگر پادشه و گر میر اند
پا بسته امر و سخره تقدیر اند
زنهار تو عاشق شو و از مرگ بره
کیشان میرند و عاشقان کی میرند

Der-âlem eger pâdişeh u ger mîrend
Pâ beste-i emr u suhre-i takdîrend
Zinhâr tu âşık şev u ez-merg bereh
Kîşân mîrend u âşıkân key mîrend

Âlemde ister padişah, ister emir olsun, hepsi Allah'ın emrine ve takdirine mahkûmdur. Sen muhakkak aşık ol, ölümden kurtul zira o aşık olmayanlar ölürler fakat âşıklar nasıl ölürler?

15

در راه صفا دویی کجا در گنج
جز شاهد معنوی کجا در گنج
در کوی طلب طالب و مطلوب به حق
چون اوست همه تویی کجا²⁶⁵ در گنج

Der-râh-ı safâ dûyî kocâ der gunced
Coz şâhid-i ma'nevî kocâ der gunced
Der-kûy-i taleb tâlib u matlûb be-hak
Çun üst heme tûyî kocâ der gunced

Saf gönüllü olma yoluna ikilik nasıl sığar, manevi güzelden başkası oraya nasıl sığar? İsteyicilik yolunda hakkıyla isteyen ve istenilen madem ki hep odur, o senlik, o benlik oraya nasıl sığar?

16

تا تعبیه صدق مصفاً نشود
فکر تو پر از لولوی لالا نشود
تا پرده اسرار بهم بر نزی
ادراک تو بر عالم بالا نشود

Tâ ta'biye-i sıdk musaffâ neşevéd
Fikr-i tû por ez-lu'lu-i lâlâ neşevéd
Tâ perde-i esrâr behem ber-nezenî
İdrâk-i tû ber-âlem-i bâlâ neşevéd

Senin sadakatının hazırlığı saf olmazsa, fikrinin hazinesi saf incilerle dolmaz. Sırlar perdesi, seni parçalayıp ortadan kaldırmayınca, anlayışın, idrakin, yüce âleme yükselmez.

17

در عشق نواله جز که جان نتوان داد
آن دل که به کونین ندادم او را
دل را به کسی بر ایگان نتوان داد
گاهیش بدین و گه بدان نتوان داد

Der 'ışk nevâle coz ki cân netevân dâd
Dil râ be-kesî be-râygân netevân dâd
Ân dil ki be-kevneyn nedâdem û râ
Gâhîş bedîn u geh bedân netevân dâd

Aşka candan başka bir gıda verilemez. Gönül hiç kimseye bedava verilemez. İki cihana veremediğim gönül, bazen şuna bazen buna verilemez.

18

ما را همه رنج از طمع خام افتد
وز خارش نفس و فتنه کام افتد
مرغی که برای دانه در دام²⁶⁶ افتد
اندر قفص تنگ و²⁶⁷ لب بام افتد

Mâ râ heme renc ez-tama‘-i hâm ufted
V’ez-hâreş-i nefş u fitne-i kâm ufted
Morgî ki berây-i dâne der-dâm ufted
Ender kafes-i teng u leb-i bâm ufted

Bizim bütün zahmetlerimiz ham tamâdan gelir. Nefsin tırmalamasından, kötü emeller beslemekten ileri gelir. Dane ve tuzak gibi birbirini gerektiren şeylere hevesli bir kuş, dar kafese ve o kafesin dam kenarına asılmak felaketine uğrar.

19

بنگر دلم از غم تو چون می زارد
از دیده به جای اشک خون می بارد
من می روم از کوی تو ای دوست و لیک
عشق تو مرا موی کشان می آرد

Binger dilem ez-gayr-ı tu çûn mî zâred
Ez-dîde be-cây-ı eşk hûn mî-bâred
Men mî-revem ez-kûy-i tû ey dûst u lîk
‘ışk-ı tû merâ mûy keşân mî-âred

Gönlüme bak, senin gamından nasıl inliyor. Gözümden yaş yerine kan akıyor. Ey dost, senin diyarından gidiyorum, fakat senin aşkın beni saçlarımdan yakalayıp yine senin yanına çekiyor.

20

آنها که دل از کون و مکان ببریدند
از عالم لامکان مکان بگزیدند²⁶⁸
آنها که تویی در طلب ایشان دارند
و آنها که تو نشنیده ای²⁶⁹ ایشان دیدند

Ânhâ ki ez-kevn u mekân bobrîdend
Ez-‘âlem-i lâ-mekân mekân bugzîdend
Ân râ ki tûyî der-taleb-i îşân dârend
V’ân râ ki tu neşenîdeî îşân dîdend

Gönlünü olup olacıklardan kurtaran kimseler, mekânsızlık âleminde yer tuttular. Senin aradığın şeye onlar maliktirler, senin göremediğin şeyi onlar görmüşlerdir.

U. و دام: K,S,A: در دام²⁶⁶.

S. تنگ: K,U,A: تنگ و²⁶⁷.

S. بگزیدند: K,U,A: بگزیدند²⁶⁸.

U. ندیده ای: K,S,A: شنیده ای²⁶⁹.

21

آنکس که²⁷⁰ به دهر دعوی عقل کند   با صیقل عشق ژنگ را صیقل کند
هان غره بدان حسن دو سه روزه مشو   زیرا که خجل شوی چو او نقل کند

Ân kes ki be-dehr da 'vî-i 'akl koned
Bâ-saykal-i 'ışk jeng râ saykal koned
Hân gurre bedân husn-i du se rûze meşev
Zîrâ ki hecel şevî çû û nakl koned

Dünyada akıllı olduğunu iddia eden kimse, aşkın cilası ile pasları siler. Sakın bu iki üç günlük güzellikle gururlanma. Zira o geçince, sen utanırsın.

22

ای بحر صفا دلم ترا می طلبد   خسته شده است از تو دوا می طلبد
بسیار جفا بر دل ریشم کردی   اکنون ز تو یک نره وفا می طلبد

Ey bahr-i safâ dilem tu râ mî-talebed
Haste şode est ez-tu devâ mî-talebed
Besyâr cefâ ber-dil-i rîşem kerdî
Eknûn zi-tû yek zerre vefâ mî talebed

Ey safâ denizi: gönlüm seni istiyor. Hasta düşmüş, senden deva istiyor. Sen bu yaralı gönlüme birçok cefalarda bulundun. Şimdi senden bir zerre vefa istiyor.

23

تا عشق تو ز اندرون جانم سر زد   آتش به وجود من سراسر در زد
تا مرغ دلم به دام عشق تو فتاد   بر چرخ معانی چو ملک پر بر زد

Tâ 'ışk-ı tû zi-enderûn-i cânem ser zed
Âteş be-vucûd-i men serâser der zed
Tâ morg-i dilem be-dâm-ı 'ışk-ı tû futâd
Ber-çerh-i me'ânî çû melek per ber zed

Aşkın ta canımın içinden baş gösterdiğinden beri, ateş baştan başa vücudumu sardı. Gönlümün kuşu aşkının tuzağına düşünce mana göklerinde melekler gibi kanat açıp uçtu.

24

تا کی باشم میان این جنگ آخر   بر جام دلم چند رسد سنگ آخر
یکبار مجردم کن از خود چو مسیح   تا کی ز جفای این خر لنگ آخر

Tâ key bâşem meyân-i în ceng âhir
Ber-câm-ı dilem çend resed seng âhir
Yekbâr mucerredem kon ez-hod çû Mesîh
Tâ key zi-cefâ-yı în har-ı leng âhir

Ne zamana kadar bu savaşın içerisinde kıvranacağım. Ne zamana kadar gönül kadehim taşlara hedef olacak. Bir kere beni Mesih (İsa Peygamber) gibi kendimden ayır, artık ne vakte kadar bu topal eşiğin eziyetini çekeceğim?

25
 مردود دگر باشد و پابسته دگر / پابسته دگر باشد و شایسته دگر
 سر بسته دگر باشد و دلخسته دگر / بر بسته²⁷¹ دگر باشد و بر²⁷² رسته دگر

Merdûd diger bâşed u pâ-beste diger
 Pâ-beste diger bâşed u şâyeste diger
 Ser-beste diger bâşed u dil-haste diger
 Ber-beste diger bâşed u ber-reste diger

Bu kapıdan kovulan başka, bu kapıya bağlı olan başka, bu kapıya bağlanmaya layık olan başka, gönlü ferah başıboş olanlar başka, gamlı tasalı olan başka, çayır çimen başka, meyveli ağaç başka.

26
 از روی تو مهر مستفید است امروز / مه پیش تو اصغر العبید امروز
 بی وقفه جمال کعبه و ش²⁷³ باز نما / تا خلق بدانند که عید است امروز

Ez-rûy-i tu mihr mustefîd est imrûz
 Meh pîş-i tu asgaru'l-abîd imrûz
 Bî-vakfe cemâl-i Ka'be-veş bâz numâ
 Tâ halk bedânend ki îd est imrûz

Yüzünden güneş faydalanmıştır bugün, senin yanında ay, küçük bir köledir bugün. Kâ'be gibi güzelliğini göster de halk bugünün bayram olduğunu bilsin.

27
 با دشمن و دوست انس گیریم چو شمع / نقش همه کس فرا پذیریم چو شمع
 قلاش و قلندریم رسمی است که ما / آنکه که نسوزیم بمیریم چو شمع

Bâ-duşmen u dûst uns gîrîm çu şem'
 Nakş-ı heme kes ferâ pezîrîm çu şem'
 Kallâş u kalenderîm resmîst ki mâ
 Ân geh ki nesûzîm bemîrîm çu şem'

Mum gibi dostla, düşmanla arkadaşlık ediyoruz. Mum gibi herkesin nakşını, şeklini alırız. Kallâş ve kalender biziz ve bizim âdetimiz, mum gibi yanmaktır, ölümümüz sönmektir.

28
 گر بر دم اهل درد باشی صادق / در حال به معشوق رسی ای عاشق
 در نیستی ار²⁷⁴ قدم نهی بر سر خویش / باشی به سری و سروری تو لایق²⁷⁵

Ger ber dem-i ehl-i derd bâşî sâdık
 Der-hâl be-ma'şûk resî ey 'âşık
 Der-nîstî er kadem nehî ber-ser-i hîş
 Bâşî be-serî u serverî tû lâyık

Ey âşık, eğer dert ehlinin temiz nefesine sadık kalırsan, derhal sevgiline erişirsin. Eğer yokluk âlemine, ayak yerine baş koyarsan, o zaman maneviyat âlemine baş olmağa ve önderliğe layık olursun.

271 U,S. بر رسته: K,A. بر بسته

272 S. بر: K,U,A. و بر

273 -S. K,U,A. و ش

274 U. از: K,S,A. ار

275 S. عاشق: K,U,A. لایق

29

باد آمد و گل بر سر میخواران ریخت   یار آمد و می در قدح یاران ریخت
و آن عنبر تر²⁷⁶ رونق عطاران برد   و آن نرگس مست خون هشیاران ریخت

Bâd âmed u gul ber-ser-i mey-hârân rîht
Yâr âmed u mey der-kadeh-i yârân rîht
V'ân anber-i ter revnak-ı 'attârân bord
V'ân nergis-i mest hûn-i huşyârân rîht

Rüzgâr esti, içki içenlerin başına gül serpti. Sevgili geldi, içkiyi dostların kadehine döktü. O senin amber saçın, attarların pazarını kesada düşürdü, o sarhoş göz, aklı başındakilerin kanını döktü.

30

معشوق مکانی نبود همدم وصل   زان درد فراق تست بی مرهم وصل
و هو معکم چو اینما کنتم اوست   رو عاشق او شو که شوی محرم وصل

Ma'sûk-ı mekânî nebuved hemdem-i vasl
Z'ân derd-i firâk-ı tust bî-merhem-i vasl
Ve huve me'akum çu eynemâ kuntum ûst
Rev 'âşık-ı û şev ki şevî mahrem-i vasl

Mekân ile ilişkili (kayıtlı) olan sevgiliye kavuşmaya imkân olmaz. Ondan ötürü, senin ayrılık derdin kavuşma merhemi olmadan iyileşmez. "Siz nerede olursanız o sizinledir"²⁷⁷ buyuran O'dur. İşte bu sevgiliye âşık ol ki onun vuslatına içten dost olabilesin.

31

زنهار که عهد با فقیران کم کن   ور زانکه کنی درست و بس محکم کن
کیشان به دمی تند و زره روی شوند   از زخم بپرہیز و پی مرهم کن

Zinhâr ki 'ahd bâ-fakîrân kem kon
V'er zân ki konî durust u bes muhkem kon
K'îşân be-demî tond u zırh rûy şevend
Ez-zahm beperhîz u pey-i merhem kon

Sakin dervişlerle o kadar bağdaşma! Bağdaşırsan sıkı ve sağlam kaynaş. Çünkü onlar bir anda titiz ve keskin suratlı olurlar. Onlardan alacağın yaradan sakın, merhemini de hazırla.

32

در خانه خیال تو چو بنشانند دل   صد قصه درد از تو فرو خواند دل
چون لطف خیال تو بدید از خجالت   جان در قدم خیالت افشانند دل

Der-hâne hayâl-i tu çu benişâned dil
Sad kıssa-i derd ez-tu furû hâned dil
Çun lutf-i hayâl-i tu bedîd ez-haclet
Cân der-kadem-i hayâlet efşâned dil

Gönül, senin hayalini evde oturduğu vakitte, senden yüzlerce dert hikâyeleri okur. Gönül, hayalinin letâfetini gördüğü vakitte utandığından, canını hayalinin ayağının altına yayar.

276 تو K,S: تو U,A.

277 Hadîd Süresi, 57/4.

33

ای وصل تو داروی دل پر دردم
معشوق منی و من به عشقت فردم
بر جان خود ار جان ترا نگزینم²⁷⁸
جانم بمباد و در جهان نامردم

Ey vasl-i tu dârû-yi dil-i por derdem
Ma'sûk-ı menî vu men be-'ışket ferdem
Ber-cân-ı hod er cân-ı tu râ neguzînem
Cânem bembâd u der-cihân nâ-merdem

Ey sana kavuşmak dertli gönlümün devası olan sevgili! Sevdiğim sensin ve ben senin aşkında eşsizim. Eğer senin canını kendi canımdan daha kutlu bilmezsem, bu canım yok olsun, âleme nâmert olayım.

34

روزت بستودم²⁷⁹ و نمی دانستم
شب با تو غنودم و نمی دانستم
ظن برده بدم به من که من بودم
من جمله تو بودم و نمی دانستم

Rûzet be-sutûdem u nemî-dânistem
Şeb bâ-tu gunûdem u nemî-dânistem
Zan borde budem be-men ki men bûdem
Men cumle tu bûdem u nemî-dânistem

Gündüzün seni övdüm de bilmiyormuşum. Gece seninle uyudum da bilmiyormuşum. Ben kendimi kendim sanıyordum, halbuki ben hep senmişim de bilmiyormuşum.

35

از جادئهٔ فلک بسی غم دیدم
از گردش او شادئ دل کم دیدم
دور زخل و ظهور آدم دیدم
المنّت لله که پس از دور قمر

Ez-hâdise-i felek besî gam dîdem
Ez-gerdeş-i û şâdî-i dil kem dîdem
El-minnetü lillâh ki pes ez-devr-i kamer
Devr-i zuhal u zuhûr-i Âdem dîdem

Feleğin hâdiselerinden çok gam gördüm, feleğin dönüşünden gönül neşesini çok az gördüm. Allah'a şükürler olsun, ay devrinden sonra Zuhâl devrini ve Âdem'in zuhûrünü gördüm.

36

عیسی نفسا و تست جانم زنده
هم مست و خراب و هم امیر و بنده
هر کو نظر کز افکند بر رویت
باد²⁸⁰ از دو دیده نور جانش کنده

'Îsî nefesâ vu tust cânem zinde
Hem mest u harâb u hem emîr u bende
Her kû nazar-ı kej efkend ber-rûyet
Bâd ez-dû dîde nûr-i çaneş kende

Ey İsa nefesli güzel; canım senden diridir, hem sarhoş ve yıkılmış, hem senin emir ve kulundur. Senin yüzüne kim eğri gözle bakarsa, iki gözünün ışığı sönsün.

S. بگزیدم K,U,A: نگزینم 278

U. بتو بودم K,S,A: بستودم 279

S. باز K,U,A: باد 280

37

آن یار نهان کشیده²⁸¹ دستم امروز از دست شدم بند شکستم امروز
یک مست نیم هزار مستم امروز دیوانه و هم²⁸² دیوانه پرستم امروز

Ân yâr-ı nihân keşîde destem imrûz
Ez-dest şodem bend şikestem imrûz
Yek mest neyem hezâr mestem imrûz
Dîvâne vu hem dîvâne perestem imrûz

O gizli yâr, benden el çekti bugün, elden gittim, bağımı kırdım bugün; bir defa değil, bin kere sarhoşum bugün, divaneyim, divanelere tapanım bugün.

38

تا با خیریم از خرد²⁸³ و دانش و هوش دیدیم بسی آتش و چون آتش تو
دیگ²⁸⁴ دل ما ز آتش عشقت بجوش با دیده ندیده ایم²⁸⁵ و نشنیده بگوش

Tâ bâ-haberîm ez-hıred u dâniş u hûş
Dîg-i dil-i mâ zi-âteş-i 'ışkest be-cûş
Dîdîm besî âteş çun âteş-i tû
Bâ-dîde ne-dîdeîm u ne-şenîde be-gûş

Aklımız, fikrimiz, ilimden haberimiz olduğu zamandan beri gönül tenceremiz aşk ateşi ile kaynıyor. Bir çok ateşler gördük fakat senin ateşin gibisini ne gözümüz gördü, ne kulağımız işitti.

39

هر چند که دانایی و با عقل مکین در راه یقین²⁸⁶ امین عارف²⁸⁷ طلبند
اهل دل را ز چیزه خویش مبین سرّی که نهان است ز جبریل امین

Her çend ki dâniyâi u bâ-'akl-ı mekîn
Ehl-i dil râ zi-çîze-i hîş mebîn
Der-râh-ı yakîn-i emîn 'ârif talebend
Sırrı ki nihân est zi-Cibrîl-i emîn

Her ne kadar sen bilgili, temkinli, akıllı sahibi isen de, gönül erlerini hiç sayıp hor görme. Onlar Cibril-i Emin'den bile gizli olan sırları, emin ve arif kimselerden isterler.

281 U,A. کشید K,S. کشیده

282 K: -U,S,A. هم

283 S. خود K,U,A. خرد

284 S. دیگ K,U,A. دیگ

285 S. ندیدیم K,U,A. ندیده ایم

286 U. طلب K,S,A. یقین

287 U. و عارف K,S,A. عارف

40

در راه طلب به فرق سر تاخته ام   نرد غم تو با همه کس باخته ام
از نقد وجود خود تهی تا نشدم   خود را از حریف خویش نشناخته ام

Der-râh-ı taleb be-fark ser tâhteem
Nerd-i gam-i tû bâ-heme kes bâhteem
Ez-nakd-i vücûd-i hod tehî tâ ne-şodem
Hod râ zi-harîf-i hîş ne-şinâhteem

İsteme yolunda başı, ayak yaparak koştum. Gam damasını herkesle oynadım, kendi vücudumun varlığından kurtulmadıkça, kendimi kendi eşimden ayırıp, fark edemedim.

41

ای دل تو بجز صحبت دلدار مجو   وز دهر به غیر خدمت یار مجو
بسیار تو با غیر بسر بردی عمر   با یار بساز و هیچ اغیار مجو

Ey dil tu be-coz sohbet-i dildâr mecû
V'ez dehr be-gayr-i hıdmet-i yâr mecû
Besyâr tu bâ-gayr beser bordî 'omr
Bâ-yâr be-sâz u hîç aġyâr mecû

Ey gönül, sevgilinin sohbetinden başka bir şey isteme, dünyada yârin hizmetinden başkasını isteme. Sevgiliden başkalarıyla çok ömür geçirdin, bundan sonra yâr ile anlaş, başkalarını isteme.

42

بشنو سخن راست جواب حرفت   عیسی دل تست خر تن اشگرفت
عقلست دگر که شیخ و هم واعظ تست   نی موی سفید و سال و ریش برفت

Beşnev sohen-i râst-i cevâb-ı harfet
'Îsî dil-i tost har ten-i işgerfet
'aklest dıger ki şeyh u hem vâ'iz-i tost
Ney mûy-i sefid u sâl u rîş bereft

Doğru sözü dinle, bu senin sorularının cevabıdır, İsa (peygamber) senin gönlündür, iri ve gösterişli vücudun da onun eşegidir, bundan başka şeyh ve vaizin de akıldır. Yoksa, ak saçın yaşlılığın ve kar gibi sakalın deġildir.

43

از عشق تو هر دل که منور گردد   حاشا که بگرد هر مزور گردد
فارغ شدن از غیر تو کاریست²⁸⁸ بزرگ   تا آن دولت کرا میسر گردد

Ez-ışk-ı to her dil ki munevver gerded
Hâşâ ki be-gerd-i her muzevvir gerded
Fâriġ şoden ez-gayr-i to kârîst bozorg
Tâ an devlet kirâ muyesser gerded

Bir kimse senin aşkından aydın olursa, o kimse sahte şeylerin etrafında nasıl dönüp dolaşır? Senden başkasından el çekmek büyük iştir, böyle bir devlet kime nasip olur?

44

ای آنکه میان عاشقانت فردم
از سر تا پای جمله سوز و دردم
زان دم که بدیدم رخ فرخنده تو
هوش و²⁸⁹ دل و جان خویش را گم کردم

Ey ân ki meyân-ı 'âşıkânet ferdem
Ez-ser tâ pây-ı cumle sûz u derdem
Zân dem ki bedîdem ruh-i ferhunde-i to
Hûş u dil u cân-i hîş râ gom kerdem

Ey âşıklarının arasında hepsinden üstün olduğum sevgili; ben baştan aşağı dert içinde, ateş içindeyim. Senin kutlu yanağımı gördüğümden beri, aklımı, gönlümü, canımı yitirdim.

45

ای دل چه گری²⁹⁰ کند مشویش بودن
وز بهر دو روزه عمر غم کش بودن
بنیاد جهان چو سر بسر برهیچست
خوش نیست برای هیچ ناخوش بودن

Ey dil çe girî koned muşevveş bûden
V'ez behr-i du rûze 'omr gam-keş bûden
Bunyâd-ı cihân çu ser be ser ber-hîçest
Hoş nîst berây-i hîç nâ-hoş bûden

Ey gönül, böyle karmakarışık olmak, iki günlük ömür için durmadan tasalanmak sana yakışır mı? Zira cihanın kuruluşu baştan başa bir hiç üstünerdir, bir hiç için gamlı olmak yaraşır mı?

46

گر صحرا را²⁹¹ همه پلنگان گیرند
ور دریا را همه نهنگان گیرند
ور منصب و مال چشم تنگان گیرند
عشاق نقاب خوب رنگان گیرند

Ger sahrâ râ heme pelengan gîrend
V'er deryâ râ heme nehengan gîrend
V'er mansab u mâl çeşm-i tengân gîrend
'uşşâk nikâb-i hûb rengân gîrend

Eğer avcılar sahralarda kaplanları, denizlerde timsahları tutarlarsa, aç gözlüler mal ile rütbeyi elde ederlerse, âşıklar da güzel renkli sevgililerin yüz örtülerini yakalarlar.

47

آن مرغ که او آخر و آغاز نداشت
صید همه کرد و با کسی راز نداشت
شهباز ز دست شه پی راز نداشت
شهباز دلم نظر ز شه باز نداشت

An morg ki o âhir u âgâz nedâşt
Sayd-i heme kerd u bâ-kesî râz nedâşt
Şehbâz zi-dest-i şeh pey-i râz nedâşt
Şehbâz-ı dilem nazar zi-şeh bâz nedâşt

O kuş ki onun önü sonu yoktur, herkesi avladı da kimse ile sırdaş olmadı. Şahın elinde tuttuğu doğan, sırlar arkasında dolaşmadı, benim gönlümün doğan kuşu ise, gözünü şahtan ayırmadı.

289 K,S,U: هوش و U,A: هوش و

290 U: نه روا K,S,A: چه گری

291 U: گر در صحرا K,S,A: گر صحرا را

48

حاشا که مرا بجز تو شاهی باشد
 حور و ملک و شمس و قمر ای شه دل
 یا²⁹² پشت مرا بجز²⁹³ تو پناهی باشد
 در بندگیست همچو سپاهی باشد

Hâşâ ki merâ be-coz tu şâhî bâşed
 Yâ poşt-i merâ be-coz tu penâhî bâşed
 Hûr u melek u şems u kamer ey şeh-i dil
 Der-bendeğîst hemçu sipâhî bâşed

Haşâ! Bana senin gibi bir şahtan başkası lazım olmaz, benim sığınağım senden başkası olmaz. Ey gönüller padişahı, huri, melek, güneş, ay senin hizmetinde tıpkı asker gibidir.

49

شب نیست که آه من به گردون نرسد
 شوری که دلم در غم شیرین دارد
 وز دیده من سیل به جیحون نرسد
 خسرو که بود هزار مجنون نرسد

Şeb nîst ki âh-ı men be-gerdûn neresed
 V'ez dîde-i men seyl be-Ceyhûn neresed
 Şûrî ki dilem der-gam-i Şîrîn dâred
 Husrev ki buved hezâr Mecnûn neresed

Ahımın göklere yükselmediği hiçbir gece yok. Gözyaşlarımın seli Ceyhun nehrine akıyor. Gönlümde, Şirin'in tasasından hâsil olmuş bir perişanlık var. Hüsrev değil, binlerce Mecnun bile o kadar perişan değil.

50

ما اهل نیازیم و نه ایم²⁹⁴ اهل نماز
 گر دیده باطن تو بیناست بین
 بگذار نماز را و پیش آر نیاز
 اندر دل و جان ما²⁹⁵ دو صد قدس و حجاز

Mâ ehl-i niyâzîm u ne-îm ehl-i nemâz
 Bugzâr nemâz râ vu pîş-âr niyâz
 Ger dîde-i bâtın-ı to bînâst bebîn
 Ender-dil u cân-i mâ du sad Kuds u Hicâz

Biz niyaz ehliyiz, namaz ehli değil. Namazı bırak da niyaza gel, eğer kalp gözün açık ise bil ki bizim gönlümüzde ve canımızın içinde ne Kudüs'ler ve Hicaz'lar var.

51

چون بد نامی به روزگاری افتد
 گر در خواهی ز قعر دریا طلبی
 مرد آن نبود که نامداری افتد
 کآن کف باشد که بر کناری افتد

Çun bed-nâmî be-rûzgârî ufted
 Merd an nebuved ki nâmdârî ufted
 Ger dur hâhî zi-ka'r-i deryâ talebî
 K'an kef bâşed ki ber-kenârî ufted

Zamaneye kötülük ve bozukluk düştükten sonra, mertler için ün sahibi olmak mümkün değildir. İnci istiyorsan, denizin dibinde ara, denizin kenarına düşen yalnız köpüktür.

292 یا U,S,A: K.

293 جز U,S: K,A.

294 K: نه ام U,S,A: و نه ایم.

295 K,S,A: دل ما جان U: دل و جان ما.

52

این قطره بیچاره به عمان پیوست
از بعد فراق جان به جانان پیوست
چون کرد عنایت شه ما مولانا
درد دل ما باز به درمان پیوست

În katre-i bîçâre be-'ummân peyvest
Ez-ba'd-i firâk cân be-cânân peyvest
Çun kerd 'inâyet şeh-i mâ Mevlânâ
Derd-i dil-i mâ bâz be-dermân peyvest

Bu zavallı damlacık büyük denize erişti, can, uzun zaman ayrı kaldıktan sonra canana erişti. Şahımız Mevlana inayet etti, gönlümüzün derdi yine dermana erişti.

53

ای بی خبران جسم مجسم هیچست
وین دایره سطح مخیم هیچست
هشدار کنون که اندرین کون و فساد
وابسته یک دمی و آن دم هیچست

Ey bî-haberân cism-i mucessem hîçest
V'în dâire-i sath-ı muhayyem hîçest
Huşdâr kunûn ki enderîn kevn u fesâd
Vâbeste-i yek demî u ân dem hîçest

Ey hiçbir şeyden haberi olmayanlar, koskoca cisim hiçtir, bu çadır gibi feleğin dairesi hiçtir. Aklını başına al, bu kuruyup bozulan âlemde senin varlığın bir nefese, bir soluğa bağlıdır, o nefes de hiçtir.

54

ای جمله جهان ز فتنه ات در فتنه
وی حسن تو در جهان مصور فتنه
از فتنه ایام چرا می نالی
چون فتنه دهر را تویی سر فتنه

Ey cumle cihân zi-fitneet der fitne
V'ey husn-i tu der-cihân-ı musavver fitne
Ez-fitne-i eyyâm çerâ mî nâlî
Çun fitne-i dehr râ tuyî ser-i fitne

Ey bütün cihani fitnesinden fitneye düşüren, ey güzellikte bir büyük fitne olan, dünyanın fitnesinden niçin şikâyet ediyorsun, zira feleğin fitnelerinin baş fitnecisi sensin.

55

در کوی تو رخت برده جاوید منم
از باد تو لرزان چو²⁹⁶ سر بید منم
مر بام نهاده روی بر خاک درت
ماننده²⁹⁷ سر چشمه خورشید منم

Der kûy-i to reht borde-i câvîd menem
Ez-bâd-ı to lerzân çu ser-i bîd menem
Mer bâm nihâde rûy ber-hâk-i deret
Mânende-i ser çeşme-i hurşîd menem

Senin mahallene ebedi olarak pılısını pırtısını taşıyan benim. Senin rüzgarından sallanan söğüt dalı benim. Güneş kaynağı gibi her sabah yüzünü senin kapının toprağına koyan benim.

296 چ K,S: - U,A.

297 U,A: ماننده K,S: ما بنده

56

چون دیده نماند دیدن²⁹⁸ ماه چه سود
چون پای نماند رفتن راه چه سود
چون گوش نماند چنگ دلخواه چه سود
این جمله چو رفت در پیش آه چه سود

Çun dîde nemând دیدen-i mâh çe sûd
Çun gûş nemând çeng-i dilhâh çe sûd
Çun pây nemând reften-i râh çe sûd
În cumle çu رفت der pîş-i âh çe sûd

Görecek göz olmayınca ay yüzü varmış neye yarar. İşitecek kulak kalmayınca, gönlün istediği çalgı olmuş neye yarar. Ayak kalmayınca yol varmış neye yarar. Bunların hepsi bitince onların arkasından ah etmişsin, ne işe yarar?

57

در کوی دلارام بسر باید رفت
وز هستی خویشتن بدر باید رفت
گستاخ نشاید بر آن مه رفتن
با چهره زرد و دیده تر²⁹⁹ باید رفت

Der-kûy-i dilârâm be-ser bâyed رفت
V'ez hestî-i hîştên be-der bâyed رفت
Gustâh neşâyed ber ân meh reften
Bâ çehre-i zerd u dîde-i ter bâyed رفت

Sevgilinin mahallesine tepesi üzerine yürüyerek gitmeli ve kendi varlığından vazgeçmelidir. O güzelin huzuruna küstah bir tavırla gitmemeli. Oraya sararmış çehre ve gözler yaşlı olarak gitmelidir.

58

جز می نبرد³⁰⁰ غصه و غم راز دلم
ای ساقی عشق باده مان³⁰¹ در ده
اندیشه و ذکر بیش و کم راز دلم
باشد که برد³⁰² درد دلم راز دلم

Coz mey nebered gussa vu gam râ zi-dilem
Endîşe vu zîkr-i bîş u kem râ zi-dilem
Ey sâkî-i 'îşk bâde-i mân der deh
Bâşed ki bered derd-i dilem râ zi-dilem

Gönlümün gam ve tasesını, dünyanın az, çok için olan kaygısını şarapdan başka bir şey gidermez. Ey aşk sakisi (içki dağıtanı), bizim şarabımızı ver, belki gönlümün derdini o alıp götürür.

298 S. دید من: K,U,A: دیدن

299 K,U,A: - S. تر

300 U. نبر: S. نبرد: K,A: نبرد

301 K. مان: U,S,A: مان

302 U. بر: S: زد: K,A: برد

59

ای آنکه تو نرد عاشقی باخته ای   در طاسک مهر مهره ای انداخته ای
مرغی عجب افتاد به دام تو و لیک   افسوس که صید خویش نشناخته ای

Ey ân ki to nerd-i 'âşikî bâhteî
Der-tâsek-i mihr muhreî endâhteî
Morgî 'aceb uftâd be-dâm-ı tû vu lik
Efsûs ki sayd-ı hîş neşinâhteî

Ey âşikların tavla oyununu oynayan, ey muhabbet tasına zarlar atan; acayip bir kuş tuzağına düştü fakat yazık ki sen bu avının ne kadar değerli olduğunu bilemedin.

60

هر جا که روم شاه مرا همراه است   وز سرّ دلم واقف و هم آگاه است
از دوری جسم هیچ غم می نخورم   چون جان و دلم مقیم این درگاه است

Her câ ki revem şâh merâ hem-râhest
V'ez sırr-ı dilem vâkîf u hem âgâhest
Ez-dûrî-i cism hîç gam mî nehorem
Çun cân u dilem mukîm-i in dergâhest

Her nereye gitsem, şah benim yoldaşımdır. Gönülümün sırrına vakıftır, onu bilir. Vücudumun uzak düşmesinden asla gam yemiyorum, zira canım o dergâhın bendesidir.

61

شاهها کمر و تخت و نگین می بخشی   دل را بنظر نور یقین می بخشی
سرمایه عارفان عالم همه را   هر لحظه به بنده کمین می بخشی

Şâhâ kemer u taht u negîn mî bahşî
Dil râ be-nazar nûr-i yakîn mî bahşî
Sermâye-i 'ârifân-ı 'âlem-i heme râ
Her lâhza be-bende-i kemîn mî bahşî

Ey padişah! Kemer, taht, yüzük bağışlıyorsun. Gönüle bir bakışla yakın nuru bağışlıyorsun. Dünyadaki ariflerin sermayesinin hepsini, bir anda bu yoksul kula bağışlıyorsun.

62

پیوسته من از فراق می ترسیدم   چون بید ز یاد آن همی لرزیدم
در خواب اگر بدیدمی سوختمی   بنگر چه شود³⁰³ چو آشکارا دیدم

Peyveste men ez-fırâk mî tersîdem
Çun bîd zi-yâd-ı ân hemî lerzîdem
Der hâb eger bedîdemî sùhtemî
Binger çe şevêd çu âşikârâ dîdem

Daima senden ayrı düşmekten korkardım, bu ayrılık hatırıma geldikçe söğüt yaprağı gibi titrerdim. Eğer bu ayrılığı rüyada görseydim yanardım; eğer uyanırken görseydim artık ne olacağını bir düşün!

63

دوشم ز خرابات خراب آوردند   در میکده بردند و شراب آوردند
گفتند شراب را کبابی باید   دلها همه بردند و کباب آوردند

Düşem zi-harâbât harâb âverdend
Der meykede bordend u şerâb âverdend
Goftend şerâb râ kebâbî bâyed
Dilhâ heme bordend u kebâb âverdend

Dün gece beni harabattan, harap bir halde getirdiler. Meyhaneye götürüp şarap getirdiler. Dediler ki şarap içilirken kebab lazımdır. Bunun üzerine gönüllerin hepsini götürerek kebab edip geri getirdiler.

64

آنان³⁰⁴ که درین راه پی³⁰⁵ تلبیسند   اندر نظر اهل صفا ابلیسند
در مسطر عاشقان اگر راست روی   در صفحه تو آیت سر بنویسند

Ânân ki derîn râh pey-i telbîsind
Ender nazar-ı ehl-i safâ iblîsind
Der-masdar-i âşıkân eger râst revî
Der-safha-i tû âyet-i sır benevîsind

Bu yolda şeytanlık arkasında olanlar, safa ehlinin gözünde şeytandırlar. Eğer âşıkların yolunda, doğru gidecek olursan senin iyilikler sayfana sır (gizlilik) ayeti yazılır.

65

ای عادت تو به باده³⁰⁶ جان پروردن   می خور که ملامتت نخواهم کردن
می چون به لبت رسد ز شرم³⁰⁷ آب شود   پس باده ترا حلال باشد خوردن

Ey âdet-i tû be-bâde cân perverden
Mey hor ki melâmetet nehâhem kerden
Mey çun be-lebet resed zi-şerm âb şevêd
Pes bâde tu râ helâl bâşed horden

Ey âdeti şarapla can beslemek olan; şarap iç. Ben seni kötölemek istemem. Şarap senin dudağına gelince, utandığından su olur, o halde şarap içmek sana helâldir.

304 آنان K,S,A: آنها U: آنان

305 همی U,S: پی K,A.

306 باده K,U,A: باده S.

307 شرب U,S,A: شرم K.

66

تا جان بودم³⁰⁸ جز غم جانان نخورم
از فضل نلافم و غم آن نخورم
علم و هنر من قدح می باشد
وآن نیز بجز از کف سلطان نخورم

Tâ cân bûdem coz gam-i cânân ne-horem

Ez-fazl ne-lâfem u gam-i ân ne-horem

'ilm u huner-i men kadeh mî bâşed

V'ân nîz be-coz ez-kef-i sultân ne-horem

Can kesildiğimden beri, cananın gamından başka gam yemiyorum, ilim ve faziletten dem vermiyorum, onun kaygısında da değilim. Benim bilgi ve hünerim bir kadeh şarap sayılır, onu da sultanın elinden içmek isterim, başkasından değil!

67

مردان ز سماع مست و بیچون گردند
شوریده چو صد هزار مجنون گردند
ز نهار میندار که ایشان به سماع
ببیهوده چو این گنبد گردون گردند

Merdân zi-semâ' mest u bî-çûn gerdend

Şûrîde çu sad hezâr Mecnûn gerdend

Zinhâr me-pindâr ki îşân be-semâ'

Beyhûde çu în gunbed-i gerdûn gerdend

Tarikatın yol erleri, semadan sarhoş ve baygın olduklarında, yüz bin Mecnun derecesinde cezbeli olurlar. Sakın onların semâ ile bu dönen kümbet gibi boşuna döndüklerini sanma.

68

تا کی تو ز جان مستمند اندیشی
تا کی ز جهان پر گزند اندیشی
آنچه از تو توان ستد همین کالبدست
یک مزبله گو مباش چند اندیشی

Tâ key tu zi-cân-ı mustemend endîşî

Tâ key zi-cihân-ı por gezend endîşî

Ânce ez-tu tevân sited hemîn kâlbodest

Yek mezbele gû mebâş çend endîşî

Ne zamâna kadar bu gamlı canını düşüneceksin, ne zamana kadar bu zararlar dolu dünyanın ağırlarını çekeceksin, alsalar alsalar senden ancak, bu kalıbı alacaklardır. Varsın bu mezbele (süprüntü) olmamış olsun. Bunun için ne düşünürsün.

69

از علم کجا بود ورا³⁰⁹ اعلامی
کز کبر و منی گذر نکرد او گامی
آن مرغ رسد به طعمه دانه علم
کاندر ره دل دریده باشد دامی

Ez-'ilm kocâ buved verâ i 'lâmî

Kez kibr u menî gozer nekerd û gâmî

Ân morg resed be-to 'me-i dâne-i 'ilm

K'ender reh-i dil derîde bâşed dâmî

Kibir ve tafra satıcılıktan bir adım ileri atmamış kimsenin gerçekten bilgiden nasıl haberi olabilir? O ilim danesi ancak gönül yolunda tuzağını kırıp parçalamış kuşa nasip olur.

308 بود K,U,A: بودم S.

309 ور K,U,S,A: ورا K.

70

ای یار تو در حسن و رای قمری   وز شمس و فلک³¹⁰ به روشنی بیشتری
زان خانه دل بروی تو روشن شد   کاندر صدف وجود روشن گهری

Ey yâr tu der-husn verâ-yi kamerî
V'ez şems u felek be-rûşenî bişterî
Z'ân hâne-i dil be-rûy-i tû rûşen şod
K'ender sadef-i vucûd rûşen guherî

Ey sevgili, sen güzellikte ayın ötesindesin, parlaklıkta felek güneşinden daha fazlasın. Onun için gönül evi, senin yüzünle aydın oldu, o yüzden sen varlık sadefinde parlak bir incisin.

71

گر آمده ای میان جمع فردان   چون بی خبری ز حالت پر دردان
بر حالت ما نظر مکن چون سردان   کز حالت ما بود فلکها گردان

Ger âmedeî meyân-ı cem'-i ferdân
Çûn bi-haberî zi-hâlet-i pur derdân
Ber-hâlet-i mâ nazar mekon çun serdâr
K'ez hâlet-i mâ buved felekhâ gardân

Eğer biricik âriflerin topluluğuna gelmiş isen, dert ehli âşıkların hâlinden nasıl habersiz olursun. Bizim hâlimize, aşk ateşinden mahrum kimseler gibi bakma çünkü bize gelen halden, melekler semaya girerler.

72

ای دل تو و درد او اگر تو³¹¹ مردی   جان بنده تست اگر تو صاحب دردی
صد مجلس صاف را به یک جو نخری   گر یک دردی ز دست دردش خوردی³¹²

Ey dil tu vu derd-i û eger merdî
Cân bende-i tost eger tu sâhib-i derdî
Sad meclis-i sâf râ be-yek cev ne-harî
Ger yek durdî zi-dest-i derdeş hordî

Ey gönül, eğer sen mert isen, onun derdi ile bağdaşırsın, eğer sen bir dert sahibi isen can senin kulundur. Eğer onun dert şarabının tortusu sana kısmet olursa, yüzlerce safalı meclisi bir arpaya bile satın almazsın.

73

عاشق چو گذشت³¹³ از آب و گل خوش باشد   دیوانه ای زنجیر گسل خوش باشد³¹⁴

‘Âşık çu gozeşt zi-âb u gil hoş bâşed
Dîvâneî zencîr gusil hoş bâşed

Âşık, toprak ve sudan ibaret vücudundan geçerse hoş olur. Bir deli, zincirini kırıp koparırsa hoş olur.

310 K,U,A. فلک: S. و فلک

311 K. اگر: U,S,A. اگر تو

312 S. بخری: K,U,A. نخری

313 S,A. از: K,U. ز

314 Bu rubâî tûm nüshalarda tek beyit olarak kaydedilmiştir.

74

معنیست نصیب دل و³¹⁵ صورت عرض است وز صورت خوب دان که معنی عرض است
از صورت ادراک معانیست رواست و نه به حقیقت نه مجاز آن مرض است

Ma'nîst nasîb-i dil u sûret 'araz est
V'ez sûret-i hûb dâñ ki ma'nî garaz est
Ez-sûret idrâk-i me'ânîst revâst
V'er ne be-hakîkat ne mecâz ân maraz est

Gönlün nasibi manadır, suret bir görünüşten ibarettir. Güzel yüzden maksat da, bil ki manadır. Suretten anlamaya yakışan, manalardır. Yoksa hakikate o mecaz değil, maraz gibi fena bir şeydir.

75

با درد تو نیست روی درمان دیدن دشوار بود وصل تو آسان دیدن
زلف تو به خواب دیده ام دوش³¹⁶ بتا گویی چه بود خواب پریشان دیدن

Bâ-derd-i tû nîst rûy-i dermân dîden
Doşvâr buved vasl-i tû âsân dîden
Zulf-i tû be-hâb dîdeem dûş butâ
Gûyî çe buved hâb-ı perîşân dîden

Derdinle derman yüzünü görmek yok. Kavuşmanı kolay sanmak çok güç. Ey sevgili! Zülfünü dün gece rüyada gördüm, acaba böyle perişan rüya görmek neye delâlet eder?

76

محبوب دو دیده ای و مقرون دلی در هر چه نگه می کنم³¹⁷ تو مضمون دلی
تا ظن نبری که هیچ بیرون دلی در خون دلم مشو که در خون دلی

Mahbûb-i du dîdei vu makrûn-i dilî
Der-her çe niğeh mî-konem tû mazmûn-i dilî
Tâ zan neberî ki hîç bîrûn-i dilî
Der hûn-i dilem meşev ki der hûn-i dilî

Sen benim iki gözümün sevgilisi ve gönlümün en yakınısın, her nereye baksam, gönlümün manası sensin. Sen sanma ki gönlümün dışındasın, kanıma girme (iftira etme) çünkü sen, gönlüm kanının ta içindesin.

77

اندازه قصد و مقصد خویش ببین هر گام که می نهی پس و پیش ببین
هر جام که ساقی دهدت بستان لیک آن لحظه که نوش می کنی نیش ببین

Endâze-i kasd u maksad-ı hîş bebîn
Her gâm ki mî nehî pes u pîş bebîn
Her câm ki sâkî dehedet besitân lîk
Âñ lâhza ki nûş mî konî niş bebîn

Kendi niyet ve maksadının ölçüsünü gör, her adımı atarken ilerisini, gerisini hesap et. Saki (içki dağıtan) kadehi sundukça al fakat içerken zehir olacağını düşün!

315 K. دل U,S,A: دل و

316 S. روشن K,U,A: دوش

317 U,S,A. کم K: می کم

78

سودای تو مرغیست که دل³¹⁸ دانه اوست
هست از غم تو در دل پر خون رهی

شمعیست رخت که دل پروانه اوست
عشقی³¹⁹ که هزار عقل دیوانه اوست

Sevdâ-yi tû morgîst ki dil dâne-i ûst
Şem'îst ruhet ki dil pervâne-i ûst
Hest ez-gam-i tû der-dil-i por hûn rehî
'îşkî ki hezâr 'akl dîvâne-i ûst

Sevdan öyle bir kuştur ki, gönül onun yemidir. Yüzün, yanan bir ışık kaynağıdır, gönül ona pervane gibidir. Senin gamından kanla dolu gönülde bir aşk vardır. Öyle bir aşk ki, bin akıl onun divanesidir.

79

ای نفس که بسته هوا و هوسی
دنیا مطلب عشوه مخر جاه مجوی

در یاب که در حمایت یک نفسی
کز دوست بر آبی و به دشمن برسی

Ey nefis ki beste-i hevâ vu hevesî
Der yâb ki himâyet-i yek nefesî
Dunyâ metaleb 'işve mehar câh mecûy
K'ez dûst ber-âyî u be-duşmen beresî

Ey heva ve hevase kapılmış nefis, fırsatı kaçırma, zira ömrün bir soluk almaya bağlıdır. Dünyayı isteme, dünyanın işvelerine kapılma; mevki ve memurluk arkasında koşma; yoksa dost elden gider, düşmanına kavuşursun.

80³²⁰

ای دل نه ترا بگفتم آن روز به راز
قولم نگرفتی به خموشی می سوز

فرسوده شوی در پی این کار ممتاز
پندم نشنیدی به جدایی می ساز

Ey dil ne turâ begoftem ân rûz be-râz
Fersûde şevî der-pey-i ân kâr metâz
Kavlem ne-giriftî be-hamûşî mî-sûz
Pendem ne-şenîdî be-cudâyî mî-sâz

Ey gönül, ben sana o gün bu işin arkasında koşma, yıpranırın diye gizlice demedim mi? Sözümü tutmadın, şimdi sükût içinde yan, yakıl; öğütlerimi dinlemedin, şimdi ayrılığa kendini alıştır.

81³²¹

اجل اندر کمین می گذرد
بر امید دراز کیسه مدوز

روزگارت به هرزه می گذرد
آنچه دوزی به مرگ زود بدرد

Ecel ender kemîn mî gozered
Rûzgâret be-herze mî gozered
Ber-umîd-i dirâz kîse medûz
Ân çe dûzî be-merg zûd bedered

Ecel pusuya yatmış bekliyor. Ömrün boş şeylerle gelip geçiyor. Uzun emellere gönül bağlama. Ölüm, o emelleri çabucak yırtıverir.

تَمَّ تَحْرِيرُ الدِّيَانِ الشَّرِيفِ عَنْ يَدِ أَعَزِّ الْوَرَى دَرُوشِ إِحْمَدِ الْمَوْلَى الصَّوْفِيَّ فِي سَنَةِ تِسْعَ وَ
عَشْرَ وَ مِائَةَ وَ أَلْفَ

Bu şerefli Dîvân'ın yazılması, muttakilerin en âcizi Derviş Ahmed el-Mevlevî es-Sofyavî tarafından 1119 yılında bitirilmiştir.

U. dil jo: S:روح K,A: dil U.

U. عشقی K,S,A: رهی

320 Bu rubâf Konya ve Uzluk nüshalarında olduğu halde Süleymaniye ve Ankara nüshalarında bulunmamaktadır.

321 Bu rubâf Konya nüshasında olduğu halde Uzluk, Süleymaniye ve Ankara nüshalarında bulunmamaktadır.